

З.С. | **Зовнішні справи**

*Заснований у 1991 році
Випускається 6 разів на рік*

**Том 35, № 5
2025**

ISSN: 2663-2675
E-ISSN: 2663-2683

**Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації**
Серія: KB № 24816-14756 ПР від 31.03.2021 р.

Ідентифікатор медіа в Реєстрі суб'єктів у сфері медіа R30-04020
Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення
від 13 червня 2024 року № 2077

Журнал представлено
у таких наукометричних базах:
Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського,
Фахові видання України, Polska Bibliografia Naukowa, Dimensions,
Zeitschriften Datebank, University of Hull Library, SOLO, European University Institute,
Leipzig University Library, Cambridge University Library, Worldcat, Scilit, Litmaps

Зовнішні справи / Ред. кол.: Т. В. Сидорук та ін. – Київ: Громадська спілка «Редакція журналу «Зовнішні справи», 2025. – Том 35, № 5. – 143 с.

Засновник і видавець:
Громадська спілка «Редакція журналу «Зовнішні справи»
01001, пров. Рильський, 6, м. Київ, Україна
E-mail: info@sjournals.com.ua
<https://uaforeignaffairs.com/uk>

F.A. | **Foreign Affairs**

*Founded in 1991
Published six times per year*

**Volume 35, No. 5
2025**

ISSN: 2663-2675
E-ISSN: 2663-2683

**Certificate of state registration
of the print media**

Series: KV No. 24816-14756 PR dated 31.03.2021

Media identifier in the Register of Media Entities R30-04020
Decision of the National Council of Ukraine
on Television and Radio Broadcasting
of 13 June 2024 No. 2077

**Journal is presented
in the following scientometric databases:**

Google Scholar, VNLU, Professional publications of Ukraine,
Polska Bibliografia Naukowa, Dimensions, Zeitschriften Datebank,
University of Hull Library, SOLO, European University Institute, Leipzig University Library,
Cambridge University Library, Worldcat, Scilit, Litmaps

Foreign Affairs / Ed. col.: T. V. Sydoruk et al. – Kyiv: Public Union Editorial Board of the Journal
“Foreign Affairs”, 2025. – Volume 35, No. 5. – 143 p.

Founder and publisher:

Public Union Editorial Board of the Journal “Foreign Affairs”
01001, 6 Rylskyi Ln., Kyiv, Ukraine
E-mail: info@sjournals.com.ua
<https://uaforeignaffairs.com/en>

Редакційна колегія

Головний редактор

Тетяна Віталіївна Сидорук Доктор політичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія», Україна

Заступник головного редактора

Єрмек Бурібаєв Доктор юридичних наук, професор, Казахський Національний педагогічний університет ім. Абая, Республіка Казахстан

Національні члени редколегії

Валерій Власенко Кандидат історичних наук, доцент, Сумський державний університет, Україна

Валерій Грицюк Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, Україна

Ірина Тимейчук Кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет «Острозька академія», Україна

Володимир Трофимович Доктор політичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія», Україна

Міжнародні члени редколегії

Канат Єнсенов Доктор історичних наук, доцент, Інститут історії держави Комітету науки МОН Республіки Казахстан, Республіка Казахстан

Автанділ Сілагадзе Доктор економічних наук, професор, Тбіліський державний університет ім. Івана Джавахішвілі, Грузія

Жанна Хамзіна Доктор юридичних наук, професор, Казахський Національний педагогічний університет ім. Абая, Республіка Казахстан

Артур Атанесян Доктор політичних наук, професор, Єреванський державний університет, Республіка Армєнія

Наталія Чабан Доктор філософії, професор, Кентерберійський університет, Нова Зеландія

Нагіма Кала Доктор філософії, доцент, Євразійський національний університет імені Гумільова, Республіка Казахстан

Аліма Аунасова Доктор історичних наук, професор, Інститут історії держави Міністерства науки і вищої освіти Республіки Казахстан, Республіка Казахстан

Пауль Луїф Доктор політичних наук, лектор, Віденський університет, Австрія

Бойка Стефанова Доктор політичних наук, доцент, Техаський університет у Сан-Антоніо, США

Ольга Бертельсен Доктор історичних наук, Професор, Університет Тіффін, США

Editorial Board**Editor-in-Chief**

Tetiana Sydoruk Doctor of Political Sciences, Professor, National University of Ostroh Academy, Ukraine

Deputy Editor-in-Chief

Yermek Buribayev Doctor of Law, Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Republic of Kazakhstan

National Members of the Editorial Board

Valeriy Vlasenko PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Sumy State University, Ukraine

Valerii Hrytsiuk PhD in Historical Sciences, Senior Researcher, National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Ukraine

Iryna Tymeichuk PhD in Philological Sciences, Associate Professor, National University of Ostroh Academy, Ukraine

Volodymyr Trofymovych Doctor of Political Sciences, Professor, National University of Ostroh Academy, Ukraine

International Members of the Editorial Board

Kanat Yensenov Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Institute of the State History Ministry of Education and Science of Kazakhstan, Republic of Kazakhstan

Avtandil Silagadze Doctor of Economic Sciences, Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

Zhanna Khamzina Doctor of Law, Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Republic of Kazakhstan

Arthur Atanesyan Doctor of Political Sciences, Professor, Yerevan State University, Republic of Armenia

Natalia Chaban Doctor of Philosophy, Professor, University of Canterbury, New Zealand

Nagima Kala Doctor of Philosophy, Associate Professor, Gumilyov Eurasian National University, Republic of Kazakhstan

Alima Auanasova Doctor of Historical Sciences, Professor, Institute of State History of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan, Republic of Kazakhstan

Paul Luif Doctor of Political Science, Lecturer, University of Vienna, Austria

Boyka Stefanova PhD in Political Science, Associate Professor, University of Texas at San Antonio, USA

Olga Bertelsen PhD in History, Associate Professor, Tiffin University, USA

ЗМІСТ/CONTENTS

Л. Козера

Стратегії асиметричної дипломатії малих держав у багатопольному світі..... 8

L. Kozera

Strategies of asymmetric diplomacy of small states in a multipolar world.....18

Д. Сіпош

Роль цифрових платформ у трансформації політичних партій.....29

D. Sipos

The role of digital platforms in the transformation of political parties39

Г. Канафіна

Інституціоналізація кліматичної дипломатії в системі глобального управління.....51

G. Kanafina

Institutionalisation of climate diplomacy in the global governance system62

Т. Мелещенко, В. Цибух

Політичний характер санкційної політики ЄС у сфері міжнародної безпеки.....75

T. Meleshchenko, V. Tsybukh

The political nature of the EU's sanctions policy in the field of international security.....85

В. Кононенко

Політика цифрового суверенітету в КСА та Ісламській Республіці Іран:
виклики для міжнародного права та глобального інтернет-управління96

V. Kononenko

Digital sovereignty policy in Saudi Arabia and Iran:
Challenges for international law and global internet governance 109

А. Ісаєв

Еволюція військової політики в державах Центральної Азії
в пострадянський період: між спадщиною СРСР і новими загрозами 123

A. Isaev

Evolution of military policy in Central Asian States
in the Post-Soviet period: Between the legacy of the USSR and new threats..... 132

УДК 327.5:321.01
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.18

Лукаш Козера

Доктор політичних наук, доцент

Університет Комісії національної освіти

30-084, вул. Подхоронжих, 2, м. Краків, Польща

<https://orcid.org/0000-0003-0707-4881>

Стратегії асиметричної дипломатії малих держав у багатополлярному світі

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення ролі малих держав у трансформації міжнародної системи в умовах переходу до багатополлярності. Метою дослідження було проаналізувати теоретичні засади та практичні механізми асиметричної дипломатії малих держав у контексті трансформації глобального порядку, виявити ключові фактори її ефективності та обґрунтувати оптимальні підходи до її реалізації. Методологічно робота базувалась на інституційному аналізі з елементами порівняльного та концептуального моделювання. У дослідженні визначено чотири типи асиметричної дипломатії: гуманітарну, експертну, субверсивну та нейтральну, кожна з яких базується на ресурсах і стратегічному позиціонуванні малих держав. Емпіричний матеріал охопив кейси Катару, Норвегії, Швейцарії, Сінгапуру, Ісландії, Естонії, Ірландії, Коста-Рики та Фінляндії. У роботі проаналізовано приклади інформаційного впливу, посередництва, кліматичної дипломатії, інституційної участі та освітнього партнерства як інструментів зовнішньої політики. Норвегія використовує гуманітарну дипломатію та посередництво, спираючись на репутацію нейтрального миротворця, активно залучена в мирні процеси (Колумбія, Шрі-Ланка), поєднуючи державні ініціативи з роботою неурядових організацій. Катар реалізує субверсивну стратегію через медіавплив та економічну дипломатію, виступає посередником у конфліктах на Близькому Сході, використовуючи фінансові ресурси для формування геополітичного авторитету. Основним інструментом Сінгапуру є експертна дипломатія у сфері технологій, фінтеху та клімату, що створює міжнародні платформи (Shangri-La Dialogue, Singapore FinTech Festival), позиціонуючи себе як нейтрального технократичного посередника між Заходом і Азією. Зроблено висновок, що малі держави здатні реалізовувати впливову зовнішню політику через нішеву експертизу та інституційне позиціонування. Практичне значення роботи полягає в розробці концептуальної основи для формування зовнішньополітичних стратегій малих держав у складному глобальному середовищі.

Ключові слова: гуманітарна дипломатія; кліматична дипломатія; геополітичний тиск; нейтралітет; медіація

Вступ

У контексті трансформації міжнародної системи, яка поступово відходить від біполярної та навіть однополярної логіки до нової форми багатополлярності, мають місце малі держави, які, незважаючи на обмеженість ресурсів, активно впливають на регіональні та глобальні процеси. У ХХІ ст. багатополлярний світ характеризується зростаючою фрагментацією впливу, гнучкістю альянсів, підвищенням ролі недержавних акторів, що передують зростанню ролі акторів із обмеженим важелем сили. У цьому контексті актуальним є вивчення стратегій, за допомогою яких малі держави трансформують свою вразливість у конкурентну перевагу, зокрема через використання асиметричних підходів до зовнішньої політики, що включають інноваційні форми дипломатії, культурний вплив, медіацію та нішеву експертизу. Наукова література 2020-х рр. засвідчила посилення

інтересу до вивчення ролі малих держав у трансформації глобального дипломатичного ландшафту, що є наслідком поступового зламу традиційної моделі домінування великих геополітичних акторів та зростання альтернативних форм впливу. Це зумовлює перегляд теоретичних і практичних підходів до ролі малих держав у міжнародних відносинах, які дедалі частіше виступають не лише об'єктами зовнішньої політики великих держав, а й активними суб'єктами глобальних процесів. У цьому контексті актуальними стають дослідження, що фокусуються на нестандартних, асиметричних формах дипломатії, які дозволяють малим державам компенсувати брак традиційної «жорсткої сили» через інноваційність, гнучкість і стратегічне маневрування.

Зокрема, А. Oztuna (2024) досліджував обмежену ефективність впливу третіх сторін – Єгипту, Сполучених

Отримано: 14.07.2025, Перевірено: 20.09.2025, Прийнято: 26.10.2025

Suggested Citation:

Kozera, Ł. (2025). Strategies of asymmetric diplomacy of small states in a multipolar world. *Foreign Affairs*, 35(5), 18-28. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.18.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Штатів Америки (США), Катару, Європейського Союзу (ЄС) та Йорданії – у посередництві під час конфлікту в Газі. Він підкреслив, що саме фактори неупередженості, адаптивності та здатності до стратегічного балансування визначають ефективність дипломатичної участі. Ці характеристики, як свідчить досвід малих держав, можуть бути потрібними в умовах конфліктів, де великі держави втрачають довіру сторін. У свою чергу, M. Stănescu (2024) акцентував на прикладі Молдови, яка, будучи невеликою і нейтральною державою, демонструє ефективність дипломатії нейтралітету, що перетворюється із пасивної позиції на активну зовнішньополітичну стратегію. Це дозволяє Молдові бути посередником між конфліктуєчими сторонами, зберігаючи баланс між впливом Росії та Заходу, що є прикладом тонкої форми асиметричного балансування. Дослідження R. Lakshminarayanan (2021) розширило уявлення про асиметричну дипломатію, акцентуючи на взаємовигідних партнерствах між малими державами та новими центрами впливу, зокрема в гео економічному контексті. На прикладі співпраці Кувейту з Індією автор продемонстрував, як малі держави формують зовнішньополітичні стратегії, що поєднують прагматизм, інвестиційну привабливість та інтелектуальний капітал, і використовують «м'яку силу» для утвердження регіонального авторитету. У більш широкому контексті D.M. Ramjit (2025) наголосив на зростанні ролі недержавних акторів – корпорацій, транснаціональних інститутів, технологічних компаній – у формуванні дипломатичної практики. Це створює нові умови для малих держав, які можуть використовувати нішеву експертизу (наприклад, у сфері фінтеху, кібербезпеки чи екології) для посилення своєї позиції в міжнародній системі, зокрема через інституційне партнерство з приватними структурами та багатосторонні механізми. R. Pedi & A. Wivel (2022) пропонували порівняльний аналіз стратегій малих держав у системі, де домінують так звані «обмежені порядки», сформовані США та Китаєм. Автори вказали, що в умовах фрагментованої полюсності малі держави змушені шукати складні форми балансування між конкурентними центрами впливу, використовуючи як коаліційні мережі, так і гнучке дипломатичне позиціонування. Це передбачає не лише адаптацію до геополітичного середовища, а й активне його моделювання через участь у регіональних та глобальних ініціативах.

Водночас попри наявність широкого спектра досліджень, помітною залишається відсутність теоретичного осмислення асиметричної дипломатії як самостійної аналітичної категорії. Більшість авторів зосереджували увагу на окремих компонентах впливу малих держав – таких як «м'яка сила», посередництво чи гуманітарна дипломатія – однак ці аспекти рідко розглядалися як елементи цілісної стратегії, спрямованої на системне подолання асиметрії в міжнародних відносинах. K. Al-Khulaifi (2024) критикував неореалістичний підхід, який розглядає малі держави виключно як слабких акторів, проте дослідження зосереджене на критичному дискурсивному аналізі без виведення прикладної моделі, що дозволяла б узагальнити ефективні стратегії поведінки в умовах нерівності сил. Аналогічно, роботи A. Gehrmann (2022),

O. Sharofiddinov (2024) та A. Mohamed (2025), присвячені зовнішньополітичному досвіду Катару, хоча й виявляли елементи асиметричного впливу (через енергетичну дипломатію, медіа, гуманітарні ініціативи), не формулювали узагальненої концептуальної моделі, яка могла б бути застосована до ширшого кола малих держав. Отже, залишається актуальною наукова потреба в теоретичному концептуалізуванні асиметричної дипломатії як системного явища, яке включає взаємодію політичної гнучкості, комунікаційної сили, експертної участі та інституційного впливу. Саме така перспектива дозволяє запропонувати нову аналітичну рамку для розуміння стратегій малих держав у багатополлярному світі. Метою даного дослідження було теоретичне осмислення та емпіричний аналіз стратегій асиметричної дипломатії малих держав у контексті багатополлярного світового порядку. Гіпотеза дослідження полягала в тому, що малі держави компенсують структурну обмеженість ресурсів через цілеспрямовану інституційну активність, трансформуючи її у джерело дипломатичного впливу в умовах багатополлярності.

Матеріали та методи

Дослідження здійснено на основі міждисциплінарного підходу, що поєднував елементи міжнародних відносин, політичної теорії, стратегічного аналізу та дипломатичних студій та охоплює період 2015-2025 рр., з основним фокусом на 2020-2025 рр., що відповідає епосі формування нової багатополлярності, активізації малих держав та глобальних криз (кліматичної, технологічної, конфліктної). Основною методологічною рамкою виступив інституціональний аналіз, який дозволив вивчити поведінку малих держав (Норвегії, Сінгапуру і Катару) у глобальній системі через призму їхньої участі в міжнародних організаціях, форумах, платформах та коаліціях. Обґрунтоване використання інструментального порівняння дозволило виокремити та систематизувати основні типи асиметричної дипломатії, здійснюючи зіставлення між державами з різною історичною спадщиною, регіональним контекстом і стратегічними пріоритетами. Порівняння стратегій асиметричної дипломатії малих держав здійснювалось за такими критеріями: аналіз традицій дипломатичної поведінки та історичного досвіду кожної держави; врахування геополітичного середовища та специфіки регіону, де діє держава; визначення ключових зовнішньополітичних цілей кожної країни; ступінь залученості до міжнародних інституцій та форумів; аналіз участі у міжнародних організаціях та ініціативах; визначення ключових напрямів дипломатичної діяльності (наприклад клімат, кібербезпека, посередництво) та методи реалізації зовнішньополітичного курсу. У рамках цього підходу було застосовано метод класифікаційного моделювання, що дозволив структурувати дипломатичні практики за чотирма типовими моделями: субверсивною, експертною, гуманітарною та нейтральною.

Типологічна класифікація виконувалася з урахуванням низки емпіричних параметрів – форм участі в глобальному управлінні, інституційної активності, обраних сфер спеціалізації та стратегій впливу. Основу дослідження становив аналіз дипломатичних практик

Норвегії, Катару та Сінгапуру, які були обрані як ключові випадки через їхню репрезентативність для різних моделей асиметричної дипломатії. Вибір цих трьох країн ґрунтувався на їх контрастних підходах до дипломатії, регіональній різноманітності та доведених ефективності у досягненні впливу в умовах багатополярності. Інші держави (Швейцарія, Естонія, Коста-Рика тощо) залучалися лише як ілюстративні приклади для окремих аспектів типології. У дослідженні застосовано комплексний підхід, що поєднує кілька взаємодоповнюючих методів. Основним виступив метод кейс-стаді, який дозволив проаналізувати прикладні випадки залучення малих держав до глобальних процесів. Для виявлення особливостей інституційної участі малих держав як компенсаторного механізму при відсутності військової або економічної переваги використано інституційний аналіз, орієнтований на вивчення ролі міжнародних організацій, платформ та партнерських програм. З метою ідентифікації стратегій конвертації обмеженого ресурсного потенціалу у дипломатичний вплив проведено контент-аналіз офіційних матеріалів, звітів та медіаджерел. Також застосовано метод порівняльної рефлексії, що дозволив зіставити традиційну дипломатію великих держав з асиметричними підходами малих держав у сферах культурної дипломатії, медіації, експертної участі та інституціонального лобіювання. Емпіричною базою стали приклади, які відображають різні напрями дипломатичної активності малих держав. Було проаналізовано діяльність інформаційного агентства Al Jazeera як інструменту інформаційного впливу Катару (Al-Mohannadi, 2024). Окремо розглянуто участь Норвегії у миротворчих процесах у Колумбії та на Шрі-Ланці (Pajo, 2018). Проаналізовано також функціонування Норвезького інституту з прав людини як елементу зовнішньої політики (Norwegian Refugee Council, n.d.). Окрему увагу приділено кейсу Сінгапуру з кліматичної та технологічної дипломатії, реалізованої через Singapore FinTech Festival (n.d.). Додатково розглянуто роль Shangri-La Dialogue (n.d.) як платформи безпекової взаємодії. Вивчено досвід Естонії у рамках NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (n.d.). До аналізу було включено міжнародні програми та ініціативи, що демонструють формати залучення малих держав до глобального порядку денного. Серед них – Education Finland (n.d.), ініціатива Small Island Developing States (United Nations Development Programme, n.d.), а також платформа Climate Action Data Trust (n.d.). У межах теми кліматичної політики проаналізовано ініціативу REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) (UNFCCC, n.d.b). Досліджено участь малих держав у Conference of the Parties (UNFCCC, n.d.a). Окремо оцінено активність цих держав у межах регіональних інтеграційних об'єднань – Association of Southeast Asian Nations (ASEAN, n.d.) та Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC, n.d.). Інтерпретація зібраних даних здійснювалася крізь призму інституційного нейтралітету, технократичної спеціалізації, репутаційної легітимності та морального авторитету як ключових механізмів впливу малих держав. Конструктивна роль цих держав у формуванні глобального порядку

оцінювалася з точки зору їхнього впливу на норми, процедури, інститути та дискурси, що визначають міжнародні відносини в умовах багатополярності.

Результати

Теоретичні засади асиметричної дипломатії малих держав. У міжнародних відносинах, які дедалі більше характеризуються багатополярністю, виникає потреба у переосмисленні ролі малих держав, особливо в контексті їхньої дипломатичної активності. У цьому контексті поняття асиметричної дипломатії набуває все більшої актуальності як пояснювальна категорія, що дозволяє охопити нетрадиційні підходи малих держав до участі у глобальній політиці. Асиметрична дипломатія визначається як форма зовнішньополітичної поведінки, притаманна суб'єктам з обмеженим ресурсним потенціалом, які при цьому досягають значного впливу завдяки використанню гнучких, адаптивних та інституційно орієнтованих стратегій (Womack, 2016). Вона базується на усвідомленні об'єктивної асиметрії між можливостями малої держави та потенціалом великих держав, але трансформує цю слабкість у перевагу за рахунок вузькоспеціалізованої дипломатичної активності. Однією з ключових ознак асиметричної дипломатії є її непрямая природа: малі держави уникають прямої конфронтації, натомість використовують альтернативні засоби – культурну дипломатію, посередництво, експертну участь, інституційну залученість у глобальних форумах тощо (Long & Long, 2022). На відміну від традиційної сили, що спирається на військову могутність, економічну перевагу та політичний тиск, асиметрична дипломатія є діалогічною, контекстуальною і спрямованою на створення міждержавної довіри. Вплив великих держав часто реалізується через політику домінування, тоді як малі держави будують свій авторитет на репутації, стабільності, компетентності у певних сферах (наприклад, екологічній політиці, правах людини, конфліктології) та здатності виступати незалежними, неупередженими учасниками переговорних процесів. Таким чином, асиметрична дипломатія – це інструмент мобілізації м'якої сили, який дозволяє досягати стратегічних цілей без застосування примусу або жорсткого тиску. Особливості асиметричної дипломатії стають зрозумілими через аналіз структурних обмежень та водночас потенційних переваг, притаманних малим державам. Територіальний чинник, як правило, обмежує мобілізацію ресурсів: малі держави зазвичай мають незначну географічну площу, що унеможливорює розбудову повноцінної інфраструктури оборони або впливу на транскордонні процеси. Демографічна обмеженість (невелика чисельність населення) негативно впливає на формування потужного кадрового резерву у зовнішній політиці, оборонному секторі, технологіях. Економічні чинники зумовлюють залежність від зовнішніх ринків, міжнародної допомоги або стратегічних інвестицій, що знижує автономність прийняття рішень у сфері безпеки чи міжнародної торгівлі (Albreki, 2025). Водночас ці обмеження часто компенсуються перевагами, які є недоступними для великих держав. Насамперед це гнучкість у прийнятті рішень, оскільки малі держави не пов'язані багаторівневими

бюрократичними процесами і можуть оперативно змінювати зовнішньополітичні пріоритети. Наприклад, Катар зумів переорієнтуватися на роль посередника в регіональних конфліктах після геополітичного ostracizmu з боку Саудівської Аравії (Al-Mohannadi, 2024). Другою перевагою є нейтралітет, що є важливою характеристикою для посередницьких зусиль: багато малих держав не асоціюються з колоніальним минулим, імперськими амбіціями чи глобальним втручанням, що дозволяє їм виступати арбітрами, яким довіряють обидві сторони конфлікту.

Окремої уваги заслуговує експертність як інструмент посилення дипломатичного впливу. Малі держави інвестують ресурси у підготовку аналітичних центрів, експертних груп, спеціалізованих дипломатів, які володіють унікальними знаннями в окремих галузях (миробудівництво, енергетика, цифрова безпека тощо). Таким чином, вони компенсують свою кількісну слабкість якісною перевагою. Ця експертність є легітимізуючим фактором участі у міжнародних платформах, зокрема – у якості партнерів або фасилітаторів діалогу. У цьому контексті асиметрична дипломатія не є формою пасивної адаптації, а навпаки – проявом активного формування глобального порядку з боку слабших суб'єктів міжнародної системи. У контексті багатопольного світу, де формальні ієрархії сили дедалі частіше поступаються місцем гнучким і ситуативним конфігураціям впливу, малі держави демонструють високу адаптивність завдяки застосуванню асиметричних дипломатичних стратегій, зокрема через активну участь у міжнародних інституціях. Така інституціональна активність виступає не просто компенсаторним механізмом за відсутності жорсткої сили, а системною політикою позиціонування себе як впливового, легітимного і передбачуваного суб'єкта міжнародних відносин. Одним із ключових інструментів такої активності є залучення до діяльності глобальних і регіональних організацій, які забезпечують малим державам формалізовану платформу для політичної участі. Наприклад, Коста-Рика історично утвердила себе як активний учасник багатосторонньої дипломатії через ООН (Організацію Об'єднаних Націй), особливо в питаннях роззброєння, прав людини та екологічної безпеки (Solís, 2022). Відмова від армії у 1949 р. не лише не зменшила її суб'єктності, а навпаки – посилила легітимність у гуманітарних і миротворчих процесах. Аналогічно, Ісландія, попри свої скромні військові можливості, бере активну участь у глобальних кліматичних дискусіях і має стабільну дипломатичну присутність у структурах ООН, ОБСЄ (Організація з безпеки і співробітництва в Європі) та Арктичній раді, просуваючи порядок денний екологічної відповідальності й сталого розвитку (Vyukova, 2024). У рамках аналізованого контексту виступає механізмом дипломатичного впливу медіація – формат дипломатичного посередництва, у якому нейтральна, невелика держава забезпечує комунікаційну платформу для протидіюючих сторін (Ruhe, 2020). Швейцарія є типовим прикладом такої стратегії, успішно поєднуючи військовий нейтралітет із політикою дипломатичного активізму. Ця країна надавала майданчики для перемовин між США й Іраном, Росією й Грузією, Колумбією

та повстанськими угрупованнями. Інституціональна інфраструктура, правова прозорість і дипломатична компетенція дають Швейцарії змогу зберігати позицію «чистого посередника», що водночас є джерелом її м'якої сили. «М'яка сила» постає як ще один фундаментальний елемент інституціональної активності. Малі держави, які не мають належного рівня армії чи економічного ресурсу, часто реалізують свою зовнішню політику через культурну експансію, етичну легітимність, гуманітарну присутність і транснаціональні освітні програми (Long & Long, 2022). Фінляндія, наприклад, здобула репутацію глобального лідера у сфері освіти, перетворивши власну систему на об'єкт дипломатичного іміджу (Sahlberg, 2021). Через такі ініціативи, як Education Finland (n.d.), вона активно просуває інтереси в Азії, Африці та Латинській Америці, формуючи образ інноваційної, відкритої та миролюбної держави. Іншим виявом ефективного асиметричного впливу є участь малих держав у мережевих коаліціях, неформальних альянсах і тимчасових блоках, які функціонують на основі спільних інтересів, а не ресурсної паритетності. У цьому контексті прикладом є Small Island Developing States (United Nations Development Programme, n.d.), яка активно формує порядок денний у сфері змін клімату, морської безпеки та сталого розвитку (United Nations Development Programme, n.d.). Об'єднання таких держав, як Барбадос, Мальта, Фіджі, Антигуа і Барбуда, дозволяє їм спільно протидіяти загрозам, які становлять екзистенційну небезпеку, незважаючи на відсутність класичних ознак сили. Завдяки колективній активності в структурах ООН і СОР, ці держави впливають на формулювання глобальних екологічних норм, наполягаючи на справедливості у кліматичному фінансуванні.

Інший приклад – Балтійські країни, зокрема Естонія, яка, попри обмеженість території та населення, утвердилася як цифровий лідер у рамках Європейського Союзу. Вона активно залучена до формування європейської кіберполітики, розбудови інфраструктури цифрової безпеки та співпраці з НАТО через Центр передового досвіду з кіберзахисту (Gold, 2019). Завдяки інтеграції у технократичні та нормативно-орієнтовані платформи держави розширюють функціональну присутність у сферах, що перебувають на перетині технологій, безпеки та етики. Такий підхід у сфері міжнародного менеджменту й політики демонструє, як інноваційні технології та штучний інтелект сприяють автоматизації процесів, зміцненню кібербезпеки, вдосконаленню аналітики та обґрунтованому прийняттю рішень, підвищуючи ефективність і конкурентоспроможність як державних, так і приватних інституцій у глобальному бізнес-середовищі (Aizenberh, 2024). Загалом, інституціональна активність і асиметричні форми співпраці не лише компенсують дефіцит класичних ресурсів сили, але й трансформують саме розуміння міжнародної суб'єктності. Вплив малих держав ґрунтується не на примусі, а на репутації, участі, відповідальності й здатності до комунікації у складному багаторівневому світі. У системі міжнародних відносин, де структурна нерівність між суб'єктами є хронічною, малі держави вдаються до різноманітних дипломатичних стратегій, що дозволяють їм не лише адаптуватися

до геополітичних викликів, а й у деяких випадках ініціювати зміни у глобальному порядку. Виходячи з обмеженого потенціалу у сфері «жорсткої сили», малі держави розробляють вузькоспеціалізовані підходи, що ґрунтуються на інституційній винахідливості, репутаційному капіталі та здатності діяти в умовах високої турбулентності. Одним із методологічних інструментів, який дозволяє класифікувати такі підходи,

є типологія дипломатичних стратегій, що охоплює чотири ключові моделі: субверсивну, експертну, гуманітарну та нейтральну (Turunen, 2020). У кожному випадку йдеться не про випадковий набір тактик, а про послідовну, інституціоналізовану політику, яка відображає ідентичність держави, її зовнішньополітичні пріоритети та наявний інструментарій впливу. Огляд цих стратегій відображено в Таблиці 1.

Таблиця 1. Типологія дипломатичних стратегій малих держав

Назва стратегії	Основні ознаки	Механізми реалізації	Типові приклади держав	Конкретні кейси застосування
Субверсивна	Асиметричне посилення впливу через інформаційний тиск, фінансування неурядових акторів, підрив позицій супротивників; часто реалізується в умовах конфліктного геополітичного середовища	Медіаінтервенції, дипломатія через проксі, підтримка опозиційних рухів, «гібридні» платформи впливу	Катар	Використання Al Jazeera для формування інформаційного порядку денного на Близькому Сході; дипломатична підтримка Хезболли з боку Лівану
Експертна	Формування зовнішньої політики через високий рівень спеціалізації у вузьких сферах: цифрова безпека, управління, екологія, освіта	Підтримка експертних центрів, участь у формуванні міжнародних стандартів, презентація державної моделі як експортованого продукту	Сінгапур	Створення в Естонії центру НАТО з кібербезпеки (CCDCOE); експорт освітніх моделей Фінляндії; сінгапурська модель державного менеджменту, яку адаптують в африканських країнах
Гуманітарна	Зосередженість на питаннях прав людини, допомоги розвитку, миробудівництва; легітимність через моральний авторитет	Посередництво в конфліктах, фінансування гуманітарних місій, дипломатія співчуття	Норвегія	Посередництво Норвегії в Колумбії та Шрі-Ланці; роль Швейцарії у перемовинах США-Іран; активність Коста-Рики в сфері роззброєння та захисту клімату

Джерело: зібрано автором на основі Н. Thune (2015), S. Murphy (2019), L. Barkho (2019), S. Turunen (2020), P. Sahlberg (2021), A. Echendu (2022), L. Solís (2022), Samha (2023), A. Bykova (2024), A. Al Breiki (2025), NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (n.d.)

Узагальнення представленої типології дозволяє виявити системну різноманітність у підходах малих держав до реалізації своїх дипломатичних інтересів, що зумовлена як їхньою історичною спадщиною, так і геополітичним позиціонуванням у ХХІ ст. З одного боку, субверсивна модель є типовою для держав, що прагнуть зламати усталений баланс сил у своєму регіоні (Катар, Словенія), апелюючи до інформаційної мобілізації, медійного тиску або опосередкованого втручання. З іншого боку, експертна стратегія формується навколо технологічного або управлінського домену, де малі держави мають беззаперечні компетенції й можуть бути моделлю для інших країн. Гуманітарна стратегія натомість ґрунтується на етичній легітимності та визнанні ролі держави як миротворця, фасилітатора діалогу або провайдера гуманітарної підтримки. Це дозволяє малим державам здійснювати непропорційно значний вплив на мирні процеси без прямої участі у воєнно-політичних конфліктах. Нейтральна стратегія, у свою чергу, виступає фундаментом довіри, на якому вибудовується довгострокова участь у забезпеченні глобальної стабільності. Ця модель дозволяє країнам уникати геополітичного тиску й одночасно накопичувати дипломатичний капітал. Варто підкреслити, що застосування кожної з цих стратегій не є взаємовиключним, і на практиці малі держави часто комбінують

елементи кількох підходів, адаптуючись до конкретного міжнародного контексту. Наприклад, Швейцарія поєднує нейтралітет із гуманітарною активністю, а Естонія – експертну спеціалізацію з участю в мережевих безпекових структурах (Federal Department of Foreign Affairs, 2025; Ministry of Foreign Affairs of Estonia, n.d.). Типологія дозволяє не лише класифікувати дипломатичні підходи, а й виявляти логіку стратегічного вибору, що визначається поєднанням внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей для впливу.

Практичне застосування стратегій асиметричної дипломатії. У контексті формування нової парадигми участі малих і середніх держав у глобальному управлінні звернемо увагу на досвід таких країн, як Норвегія, Катар і Сінгапур. Вони репрезентують три різні типи міжнародної активності, демонструючи ефективність альтернативних стратегій дипломатичної поведінки, що ґрунтуються не на військово-політичному домінуванні, а на функціональній спеціалізації, адаптивності та м'якій силі. Норвегія є одним із найбільш яскравих прикладів посередницької та гуманітарної дипломатії. Не маючи значного геополітичного впливу чи демографічної переваги, ця держава змогла вибудувати власну нішу в глобальній політиці завдяки інституціалізації участі у мирних процесах. Зусилля Норвегії як нейтрального посередника сприяли вирішенню

кількох міжнародних конфліктів, таких як, як громадянська війна на Шрі-Ланці, мирний процес у Колумбії, а також ізраїльсько-палестинське врегулювання (Раґо, 2018). У всіх цих випадках Норвегія використовувала модель так званої «гуманітарної активності з обмеженим політичним ризиком», поєднуючи офіційну дипломатію з активною участю неурядових організацій. Зокрема, діяльність таких платформ, як Норвезький інститут з прав людини (Norwegian Refugee Council, n.d.) дозволила мобілізувати академічну, аналітичну та польову експертизу. Такий симбіоз державних і недержавних акторів створює унікальний «норвезький формат» – гуманітарно зорієнтований, інклюзивний, і при цьому політично релевантний. Цей підхід дає Норвегії змогу не лише акумулювати довіру сторін конфлікту, а й підвищувати свій глобальний авторитет без застосування примусу чи економічного тиску.

На відміну від Норвегії, Катар застосовує стратегію активної присутності у регіональних конфліктах із використанням інструментів інформаційного впливу та економічного впливу. Ключову роль у цьому відіграє медіаресурс Al Jazeera, який виступає не лише як засіб комунікації, а й як елемент формування публічного дискурсу в арабському світі та за його межами. Інформаційна дипломатія Катару має чітко виражений геополітичний вектор, спрямований на зміцнення позицій цієї невеликої, проте економічно впливової держави як регіонального арбітра. Катар брав участь у посередництві між Суданом і Чадом, у мирному врегулюванні у Дарфурі, а також у перемовинах між Ізраїлем та ХАМАСом – Ісламським рухом опору (Adachi, 2024). Ці приклади демонструють не лише активне використання дипломатії впливу, а й гнучкість у взаємодії з різними типами акторів – державними, парадержавними та недержавними. Окрім інформаційного ресурсу, Катар широко застосовує так звану «дипломатію гаманця», яка проявляється в активному фінансуванні інфраструктурних, гуманітарних та відбудовчих проєктів у зонах конфлікту (Al-Mohannadi, 2024). Цей підхід дозволяє Досі виступати не лише як донор, а як

повноцінний геоекономічний гравець, чия участь в умовах дефіциту ресурсів може визначити траєкторії політичного врегулювання. Таким чином, Катар поєднує елементи м'якої та жорсткої сили через канали фінансування, медіавпливу і ситуативного посередництва. Сінгапур натомість демонструє модель експертної та технократичної дипломатії, яка ґрунтується на нейтралітеті, інституційній гнучкості та високому ступені економічної інтегрованості у глобальні ринки. Сінгапур не прагне до прямого посередництва у збройних конфліктах, але натомість забезпечує платформу для економічного та безпекового діалогу. Він є активним учасником і організатором численних міжнародних економічних форумів, таких як Singapore FinTech Festival (n.d.) або Shangri-La Dialogue (n.d.) – провідного майданчика безпекового аналізу в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Завдяки цьому Сінгапур виступає як вузлова точка між Заходом і Сходом, забезпечуючи нейтральну інфраструктуру для ведення стратегічного діалогу між конкурентними геополітичними блоками. Водночас сінгапурська дипломатія характеризується багаторівневою присутністю у міжнародних структурах, включно з активною участю в Асоціації держав Південно-Східної Азії (ASEAN, n.d.) та Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC, n.d.) Така мультивекторна активність дозволяє країні залишатися поза гострими геополітичними конфліктами, зберігаючи водночас репутацію надійного партнера у регіональних і глобальних процесах. Крім того, уряд Сінгапуру культивує форму «експертної дипломатії», у межах якої держава виступає як експортер управлінських рішень та інституційних моделей, що часто використовуються іншими країнами у процесах державного будівництва та модернізації. Досвід цих країн свідчить про те, що у XXI ст. «сила» у глобальній політиці дедалі частіше визначається не кількістю танків чи населенням, а здатністю формувати дискурс, сприяти діалогу та виступати джерелом стабільності в умовах фрагментованого світу. Порівняння ключових характеристик кліматичних стратегій цих держав відображено в Таблиці 2.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика кліматичних стратегій Норвегії, Катару та Сінгапуру

Критерій	Норвегія	Катар	Сінгапур
Цілі	Лідерство у глобальному кліматичному врядуванні; експорт сталих технологій; зміцнення миротворчої ролі; просування прав людини	Підтвердження міжнародної легітимності; диверсифікація іміджу енергетичної держави; зміцнення позицій як регіонального медіатора	Забезпечення стійкості в умовах зміни клімату; цифрова трансформація сталості; просування інновацій у глобальній економіці
Засоби	Фінансування кліматичних проєктів у Глобальному Півдні; зелені облігації; миротворчі місії; підтримка міжнародних НУО	Організація кліматичних форумів; «зелені» інвестиції в Західні країни; використання Al Jazeera для формування міжнародного порядку денного	Смарт-сіті стратегії; регулювання викидів; ESG-фінансування; просування хабів фінансових і технологічних послуг
Інформаційно-медійний вимір	Публічна дипломатія через культурні та наукові програми; прозора комунікація про зовнішньополітичні ініціативи	Al Jazeera як глобальний медіаінструмент; інформаційне позиціонування у кризових питаннях	Використання цифрових платформ для промоції сталості; міжнародні конференції та виставки
Гуманітарно-посередницький вимір	Посередництво у конфліктах (Колумбія, Шрі-Ланка); гуманітарні програми через Norwegian Refugee Council	Медіація у конфліктах на Близькому Сході та Африці; фінансування гуманітарних ініціатив	Гуманітарна допомога в регіоні АСЕАН; експертна підтримка у питаннях сталого розвитку

Таблиця 2. Продовження

Критерій	Норвегія	Катар	Сінгапур
Економічний вимір	Інвестиції в чисті технології; розвиток «зеленої» економіки; морські енергетичні проекти	Суверенні інвестиційні фонди для глобальної диверсифікації; підтримка інноваційних стартапів	Міжнародні фінансові послуги; залучення технологічних корпорацій; інноваційні промислові кластери
Інституційний вимір	Активність у UNFCCC; ініціатива REDD+; участь у міжнародних судах та правозахисних органах	Участь у COP-процесах; членство у спеціалізованих міжнародних організаціях	Роль у Climate Action Data Trust; активність у форумах безпеки (Shangri-La Dialogue)
Результати	Репутація «зеленої» держави; залучення інвестицій; технологічне партнерство; зміцнення дипломатичної впливовості	Часткове зменшення критики щодо експорту викопного палива; іміджева дипломатія; посилення ролі як посередника	Формування азійської моделі кліматичної безпеки; зростання інноваційного капіталу; підвищення глобальної привабливості
Форма асиметрії	Фінансова та моральна перевага у підтримці країн, що розвиваються	Геоекономічна компенсація викидів; перенесення акценту на майбутні інновації	Технологічна асиметрія, локальна адаптивність та швидке впровадження змін

Джерело: зіставлено автором на основі A. Torvanger *et al.* (2021), A. Al-Mohannadi (2024), S. Darma *et al.* (2025), UNFCCC. (n.d.a), (UNFCCC, n.d.b), (UNFCCC, n.d.c), Cities Alliance (n.d.), Climate Action Data Trust. (n.d.)

Спільною рисою усіх трьох держав є переважання асиметричних, «м'яких» інструментів впливу над формальними механізмами глобального регулювання. Вони діють у зоні гнучких норм, не претендуючи на домінування, але послідовно просуваючи власні інтереси як частину глобальної кліматичної етики. Водночас кожна з держав реалізує свою модель: Норвегія – через морально-фінансову легітимацію, Катар – через гео-економічну адаптацію, Сінгапур – через інноваційну інфраструктуризацію кліматичних рішень. У системі міжнародних відносин малі держави дедалі активніше прагнуть брати участь у процесах глобального посередництва та конфліктного врегулювання. Проте їхня участь супроводжується низкою викликів і ризиків, які можуть значно впливати як на ефективність їхніх дій, так і на внутрішню політичну стабільність. Одним із ключових викликів є інформаційна вразливість, що полягає у відкритості малих держав до впливів глобального інформаційного простору, дезінформаційних кампаній і кібероперацій, які можуть бути спрямовані на делегітимацію посередницької місії чи внутрішню політичну дестабілізацію. На відміну від великих держав, малі держави не мають достатніх ресурсів для протидії масштабним інформаційним атакам, особливо якщо вони виходять від системних міжнародних гравців. Іншим викликом є політичний та економічний тиск з боку великих держав, зацікавлених у збереженні або трансформації конфлікту на власну користь. Малі держави, які намагаються виступати в ролі нейтрального посередника, часто змушені балансувати між конфліктуючими сторонами, що ускладнюється, коли одна або кілька великих держав прямо чи опосередковано підтримують одну зі сторін. Норвегія як посередник в ізраїльсько-палестинському врегулюванні у рамках Ослоського процесу перебувала під постійним контролем з боку Сполучених Штатів, які виступали основним стратегічним союзником Ізраїлю (Stensland, 2023). Таким чином, тиск з боку великих держав обмежує автономію малих країн у просуванні власних стратегій

посередництва, а іноді й нав'язує порядок денний, що не відповідає реальним потребам конфлікту.

Ще один вагомий ризик пов'язаний із можливими репутаційними втратами у разі провалу миротворчого процесу або сприйняття посередника як упередженого. Репутація нейтральності та об'єктивності є ключовим активом для будь-якої держави, яка претендує на роль посередника, і її втрата може мати довготривалі наслідки як у зовнішній, так і у внутрішній політиці. Наприклад, Катар, активно залучений у процеси посередництва на Близькому Сході та в Африці, неодноразово піддавався критиці за зв'язки з окремими ісламістськими угрупованнями, що підірвало довіру до нього як до нейтрального посередника в окремих конфліктах, зокрема в Дарфурі (Sharofiddinov, 2024). Таким чином, участь у конфліктному посередництві може не лише не дати бажаних результатів, але й підірвати авторитет держави на міжнародній арені та створити політичні ризики для її уряду. Оцінюючи застосовність стратегій, апробованих окремими малими державами, можна дійти висновку, що не існує універсального рецепта успішного посередництва. Проте певні структурні підходи, зафіксовані у прикладах Норвегії, Катару, Сінгапуру можуть бути релевантними для інших малих держав за умови адаптації до локального і регіонального контексту. Передусім, стратегії «активного нейтралітету», що поєднують дипломатичну поміркованість із проактивною зовнішньою політикою, довели свою ефективність у формуванні довіри між сторонами конфлікту. Такі стратегії дозволяють малим державам мінімізувати ризики політичного тиску та зберігати гнучкість у реагуванні на динаміку конфлікту. Окрім того, малі держави можуть ефективно застосовувати «інституційну стратегію», що передбачає створення спеціалізованих центрів посередництва, аналітичних структур і форумів для неформального діалогу. Так, створення Norwegian Centre for Conflict Resolution (n.d.) або Qatar Centre For Peace And Democracy (n.d.) стало інструментом акумуляції досвіду, знань і мережевих

контактів, які уможливають сталість посередницьких ініціатив. Загалом, стратегія малої держави у сфері міжнародного посередництва має бути багаторівневою: поєднувати нейтралітет і проактивність, офіційні перемовини й неформальні формати, зовнішню дипломатію й внутрішню стійкість до інформаційних та політичних впливів. Ключовим фактором успіху є також довготривалі інвестиції у репутацію, які дозволяють навіть після тимчасових невдач залишатися впливовим гравцем у миротворчих процесах. Таким чином, досвід обраних держав може бути використаний як евристична модель іншими малими країнами, які прагнуть відігравати конструктивну роль у трансформації конфліктів, за умови осмислення викликів та формування адаптивної інституційної бази.

Обговорення

У ході дослідження було встановлено, що асиметрична дипломатія малих держав виступає як ефективна стратегія подолання структурних обмежень і перетворення їх на переваги. Порівняння результатів із працями інших авторів дозволило виявити як точки дотику, так і принципові відмінності у підходах та висновках. У ході порівняння результатів проведеного дослідження з висновками роботи S.W. de Goede (2021) було виявлено спільний акцент на ролі медіації як гнучкого інструменту врегулювання конфліктів, що не обов'язково передбачає формалізовані юридичні процедури. Однак якщо дослідження де S.W. de Goede зосереджувалося на теоретичній легітимності медіації в публічному міжнародному праві, особливо в контексті суперечок із невизначеним правовим статусом, то в межах основного дослідження було проаналізовано її практичне застосування малими державами, зокрема Норвегією, Катаром і Швейцарією, як інструмента асиметричної дипломатії. Обидва підходи підтверджували ефективність медіації в умовах обмеженої жорсткої сили, однак основне дослідження зосереджувалося на інституційних і репутаційних механізмах, що забезпечували легітимність дій малих держав. У дослідженні S. Milton *et al.* (2025) було показано, що Катар після кризи в Перській Затоці трансформував свої підходи до медіації, зберігаючи при цьому орієнтацію на результативність і міжнародну репутацію. J. Charles (2024) зосередився на викликах цифрової епохи для дипломатичної діяльності малих держав, особливо в контексті потреби в постійній перепідготовці, адаптивності та оволодінні цифровими інструментами. Висновки дослідження підтвердили цей тренд, однак підійшли до нього із системної перспективи: цифровізація була розглянута як один із напрямів трансформації інструментів асиметричної дипломатії, що посилював м'яку силу та підвищував впливовість малих держав без опори на традиційні ресурси. Якщо J. Charles акцентував увагу на навичках і персональній адаптивності дипломатів, то основне дослідження трактувало цифрову дипломатію як частину інституційного інноваційного потенціалу. У роботі M. Tempestini (2024) було запропоновано застосування політичної теорії ігор для покращення стратегічного прогнозування дипломатичних рішень, що потенційно могло підвищити результативність переговорних процесів.

У межах основного дослідження було погоджено необхідність стратегічного мислення для малих держав, проте акцент робився не на формалізованому моделюванні, а на емпіричному аналізі вже застосованих асиметричних стратегій. Обидва підходи визнавали потребу у багатовимірному аналізі зовнішньополітичних процесів, але основне дослідження віддавало перевагу реалістичній оцінці динаміки гнучкого позиціонування малих держав у конкретних міжнародних контекстах. Дослідження M. Fiala (2019) порушувало тему гібридних загроз та ролі малих держав у забезпеченні власної безпеки через багаторівневий підхід, що включав соціальну стійкість, інформаційний захист і стратегічні альянси. Основне дослідження погоджувалося з цим баченням, підкреслюючи інформаційну вразливість як один із критичних викликів у реалізації асиметричних стратегій. Обидва аналізи дійшли висновку, що малі держави могли перетворювати структурні обмеження на переваги за умови системного використання наявних інституційних і соціальних ресурсів. Однак якщо у M. Fiala домінувала безпекова перспектива, то основне дослідження демонструвало більш широкий спектр стратегій, зокрема гуманітарні, культурні та технологічні підходи як засоби асиметричної дипломатії. У контексті вивчення асиметричної дипломатії малих держав особливу аналітичну цінність становили результати двох досліджень – I. Bary (2022) та A. Al-Obaidan (2022), що дозволили розширити уявлення про механізми впливу, які використовують малі держави для формування міжнародного порядку, попри обмеженість традиційних ресурсів сили. Дослідження I. Bary (2022) фокусувалося на порівняльному аналізі моделей міжнародної медіації Норвегії та Катару, висвітлюючи відмінність між норм-орієнтованим та інтерес-орієнтованим підходами до посередницької діяльності. У центрі аналізу перебували мотивації, інституційні можливості та стратегічні переваги, які забезпечували кожній державі унікальну нішу в конфліктному врегулюванні. Ці висновки корелювали з результатами основного дослідження, яке також підтвердило, що малі держави реалізовували різні моделі асиметричної дипломатії, спираючись на внутрішні характеристики та зовнішнє середовище. Як і у випадку з аналізом I. Bary, проведене дослідження засвідчило ефективність Норвегії у сфері гуманітарної медіації, заснованої на довірі до інституційної репутації, та Катару – у прагматичному застосуванні фінансових і політичних ресурсів. Водночас власне дослідження акцентувало на ширшому контексті – включно з участю малих держав у міжнародних організаціях, інституційному будівництві та кліматичній дипломатії, що розширювало аналітичні горизонти порівняно з дослідженням I. Bary, сфокусованим переважно на медіації. Важливою відмінністю стала також концептуалізація «асиметричної дипломатії» як ширшого поняття, яке охоплювало не лише медіаційні функції, але й використання інституційного впливу, м'якої сили та експертної присутності. У підсумку, робота I. Bary надала глибоку деталізацію конкретного напрямку дипломатії малих держав, тоді як проведене дослідження продемонструвало системний підхід до асиметричних стратегій як багатовекторного явища.

Дослідження А. Al-Obaidan (2022) зосереджувалося на оцінці стратегій «м'якої сили» Катару та Сінгапуру, представляючи їх як ядро зовнішньополітичної поведінки малих держав. Авторка переконливо доводила, що для обох країн культурна дипломатія, міжнародна освіта, спортивні події та інноваційні технології були не другорядними, а головними інструментами забезпечення впливу у світовій політиці.

Отримані в цьому дослідженні висновки виявилися співзвучними з результатами власного аналізу, який також засвідчив здатність малих держав трансформувати свої обмеження у переваги через активне використання нематеріальних ресурсів. Зокрема, кейс Сінгапуру в обох роботах був представлений як приклад високої ефективності завдяки стратегічній цілеспрямованості та інституційній стабільності. Водночас проведене дослідження продемонструвало глибший рівень інтеграції «м'якої сили» в рамки асиметричної дипломатії, розглядаючи її не лише як культурно-комунікаційний інструмент, а як частину ширшої стратегії глобального позиціонування. У порівнянні з аналізом А. Al-Obaidan, у власному дослідженні було приділено більшу увагу інституційним форматам участі малих держав у глобальному управлінні, а також показано, як саме інституціоналізована присутність доповнювала їхню «м'яку силу». Важливим доповненням стали висновки про інформаційні та політичні ризики, з якими стикалися малі держави, а також адаптаційні механізми, які дозволяли зберігати стабільність і вплив у мінливому багатополлярному середовищі, що не було повною мірою відображено у дослідженні А. Al-Obaidan. Порівняння із зазначеними працями засвідчило, що попри різницю у фокусах, м'яка сила – у всіх випадках підкреслювалась здатність малих держав застосовувати нетрадиційні інструменти зовнішньої політики. Водночас проведене дослідження поглибило це розуміння, продемонструвавши комплексний характер асиметричної дипломатії, яка охоплювала інституційну участь, експертну взаємодію, інформаційні платформи та спеціалізовані кліматичні ініціативи. Навіть у межах глобальних тем, як-от зміна клімату, малі держави діяли проактивно, зокрема через програми REDD+, SIDS, або Climate Action Data Trust, чим підкреслювали свою здатність не лише адаптуватися, але й формувати глобальний порядок денний. Зіставлення з попередніми дослідженнями також дало змогу чітко окреслити виклики, з якими стикалися малі держави, зокрема інформаційну вразливість і тиск з боку великих акторів. Однак дослідження продемонструвало, що ефективність асиметричної дипломатії залежала насамперед від інституційної інноваційності, довгострокових інвестицій у репутацію та стратегічного позиціонування, що дозволяло малим державам діяти в якості самостійних суб'єктів міжнародної політики навіть в умовах структурної нерівності.

Висновки

На основі проведеного дослідження було встановлено, що асиметрична дипломатія малих держав у багатополлярному світовому порядку продемонструвала свою ефективність як альтернативна модель

зовнішньополітичної поведінки, яка трансформувє структурні обмеження у стратегічні переваги. Теоретичний аналіз концепції асиметричної дипломатії виявив її суттєві відмінності від традиційних парадигм сили, зокрема акцент на непрямі механізми впливу, такі як інституційна участь, експертна дипломатія, медіація та культурний вплив, що дозволило переосмислити роль малих держав у міжнародній системі. Дослідження підтвердило, що обмеженість територіальних, демографічних та економічних ресурсів у малих держав часто компенсувалася гнучкістю у прийнятті рішень, здатністю до швидкої адаптації та вузькоспеціалізованою експертизою, що створювало унікальні передумови для їхньої участі у глобальному управлінні. На прикладах таких країн, як Норвегія, Катар, Сінгапур, Швейцарія та Коста-Рика, було проілюстровано різноманітність стратегій асиметричної дипломатії, зокрема гуманітарну, експертну, субверсивну та нейтральну моделі, кожна з яких базувалася на специфічних внутрішніх можливостях та зовнішньому середовищі. Практичний аналіз показав, що інституційна активність у міжнародних організаціях ставала ключовим інструментом для компенсації відсутності жорсткої сили, забезпечуючи малим державам платформу для впливу на формування глобальних норм і стандартів. Вивчення кейсів посередницької діяльності Норвегії в Колумбії та Шрі-Ланці, Катару в конфліктах на Близькому Сході, а також Швейцарії в якості нейтрального арбітра підтвердило, що малі держави могли досягати значного впливу через комбінацію морального авторитету, технічної компетентності та довгострокових інвестицій у репутацію.

Окремо було з'ясовано, що Норвегія поєднувала посередницьку дипломатію з активною кліматичною політикою, використовуючи фінансові інструменти та інституційні майданчики для просування порядку денного сталого розвитку. Катар, поряд з роллю посередника у конфліктах, активно інвестував у міжнародні спортивні, медійні та кліматичні проєкти як інструмент іміджевої дипломатії та диверсифікації впливу. Сінгапур, спираючись на технологічні інновації та фінансову стабільність, будував стратегії, що поєднували смарт-сіті підходи, цифрову безпеку та кліматичну сталість, забезпечуючи собі роль регіонального інноваційного хаба. Однак дослідження також виявило істотні виклики, з якими стикалися малі держави при реалізації асиметричних стратегій, включаючи інформаційну вразливість, політичний тиск з боку великих держав та ризики репутаційних втрат, що обмежувало їхній операційний простір і вимагало додаткових механізмів адаптації. Порівняльний аналіз кліматичних стратегій Норвегії, Катару та Сінгапуру продемонстрував, що навіть у сфері глобальних викликів, таких як зміна клімату, малі держави могли розробляти унікальні підходи, що ґрунтувалися на їхніх конкурентних перевагах – від фінансової підтримки до технологічних інновацій. Отже, результати дослідження підтверджують гіпотезу, що малі держави, такі як Катар, Норвегія та Сінгапур, ефективно компенсують обмеженість традиційних ресурсів завдяки інституційній активності (участь у міжнародних організаціях, медіація, експертні мережі), перетворюючи її

на ключовий інструмент дипломатичного впливу. Це доводить, що в умовах багатопolarity саме інституційна гнучкість та спеціалізація стають вирішальними чинниками для досягнення стратегічних цілей малих держав. Подальші дослідження могли б розширити порівняльний аналіз, включивши країни з різним рівнем інституційної ефективності, а також дослідити вплив цифрових технологій на асиметричну дипломатію.

Немає.

Подяки**Фінансування**

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC: 327.5:321.01
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.18

Łukasz Kozera*

*Doctor of Political Sciences, Associate Professor
University of the National Education Commission
30-084, 2 Podchorążych, Kraków, Poland
<https://orcid.org/0000-0003-0707-4881>*

Strategies of asymmetric diplomacy of small states in a multipolar world

Abstract. The relevance of the study is determined by the need to understand the role of small states in the transformation of the international system in the context of the transition to multipolarity. The aim of the study was to analyse the theoretical foundations and practical mechanisms of asymmetric diplomacy of small states in the context of the transformation of the global order, to identify the key factors of its effectiveness and to justify the optimal approaches to its implementation. Methodologically, the work was based on institutional analysis with elements of comparative and conceptual modelling. The study identified four types of asymmetric diplomacy: humanitarian, expert, subversive and neutral, each of which is based on the resources and strategic positioning of small states. The empirical material covered cases from Qatar, Norway, Switzerland, Singapore, Iceland, Estonia, Ireland, Costa Rica, and Finland. The study analysed examples of information influence, mediation, climate diplomacy, institutional participation and educational partnerships as foreign policy tools. Norway uses humanitarian diplomacy and mediation, relying on its reputation as a neutral peacemaker, and is actively involved in peace processes (Colombia, Sri Lanka), combining state initiatives with the work of non-governmental organisations. Qatar implements a subversive strategy through media influence and economic diplomacy, mediating conflicts in the Middle East and using financial resources to build geopolitical authority. Singapore's main tool is expert diplomacy in the fields of technology, fintech and climate, creating international platforms (Shangri-La Dialogue, Singapore FinTech Festival) and positioning itself as a neutral technocratic mediator between the West and Asia. The conclusion found that small states are capable of implementing influential foreign policy through niche expertise and institutional positioning. The practical significance of the work lies in the development of a conceptual framework for the formation of foreign policy strategies of small states in a complex global environment

Keywords: humanitarian diplomacy; climate diplomacy; geopolitical pressure; neutrality; mediation

Introduction

In the context of the transformation of the international system, which is gradually moving away from bipolar and even unipolar logic towards a new form of multipolarity, there are small states which, despite their limited resources, actively influence regional and global processes. In the 21st century, the multipolar world is characterised by increasing fragmentation of influence, flexibility of alliances, and the growing role of non-state actors, which precedes the growing role of actors with limited leverage. In this context, it is relevant to study the strategies by which small states transform their vulnerability into a competitive advantage, in particular through the use of asymmetric approaches to foreign policy, including innovative forms of diplomacy, cultural influence, mediation, and niche expertise. The scientific literature of the 2020s has shown a growing interest in studying the role of small

states in the transformation of the global diplomatic landscape, which is a consequence of the gradual breakdown of the traditional model of dominance by large geopolitical actors and the rise of alternative forms of influence. This necessitates a review of theoretical and practical approaches to the role of small states in international relations, which are increasingly becoming not only objects of foreign policy for large states, but also active participants in global processes. In this context, research focusing on non-standard, asymmetric forms of diplomacy that allow small states to compensate for their lack of traditional "hard power" through innovation, flexibility and strategic manoeuvring is becoming increasingly relevant. In particular, A. Oztuna (2024) studied the limited effectiveness of third parties – Egypt, the United States of America (USA), Qatar, the European Union (EU) and Jordan – in

Received: 14.07.2025, Revised: 20.09.2025, Accepted: 26.10.2025

Suggested Citation:

Kozera, Ł. (2025). Strategies of asymmetric diplomacy of small states in a multipolar world. *Foreign Affairs*, 35(5), 18-28. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.18.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

mediating the conflict in Gaza. The author emphasised that it is precisely the factors of impartiality, adaptability and the ability to strategically balance that determine the effectiveness of diplomatic involvement. These characteristics, as the experience of small states shows, may be necessary in conflicts where large states lose the trust of the parties. In turn, M. Stănescu (2024) highlighted the example of Moldova, which, being a small and neutral state, demonstrates the effectiveness of neutral diplomacy, transforming from a passive position into an active foreign policy strategy. This allows Moldova to be a mediator between the conflicting parties, maintaining a balance between the influence of Russia and the West, which is an example of a subtle form of asymmetric balancing. R. Lakshminarayanan's (2021) research expanded the understanding of asymmetric diplomacy, emphasising mutually beneficial partnerships between small states and new centres of influence, particularly in a geo-economic context. Using the example of Kuwait's cooperation with India, the author demonstrated how small states shape foreign policy strategies that combine pragmatism, investment attractiveness and intellectual capital, and use "soft power" to assert regional authority. In a broader context, D.M. Ramjit (2025) emphasised the growing role of non-state actors – corporations, transnational institutions, technology companies – in shaping diplomatic practice. This creates new conditions for small states, which can use niche expertise (e.g., in fintech, cybersecurity, or ecology) to strengthen their position in the international system, in particular through institutional partnerships with private structures and multilateral mechanisms. R. Pedi & A. Wivel (2022) proposed a comparative analysis of the strategies of small states in a system dominated by so-called "limited orders" formed by the United States and China. The authors pointed out that in a fragmented multipolar environment, small states are forced to seek complex forms of balancing between competing centres of influence, using both coalition networks and flexible diplomatic positioning. This involves not only adapting to the geopolitical environment, but also actively shaping it through participation in regional and global initiatives.

At the same time, despite the availability of a wide range of studies, there remains a noticeable lack of theoretical understanding of asymmetric diplomacy as an independent analytical category. Most authors have focused on individual components of small states' influence, such as soft power, mediation, or humanitarian diplomacy, but these aspects have rarely been considered as elements of a comprehensive strategy aimed at systematically overcoming asymmetry in international relations. K. Al-Khulaifi (2024) criticised the neorealist approach, which views small states exclusively as weak actors, but the study focuses on critical discursive analysis without deriving an applied model that would allow for the generalisation of effective strategies for behaviour in conditions of power inequality. Similarly, the works of A. Gehrman (2022), O. Sharofiddinov (2024) and A. Mohamed (2025), devoted to Qatar's foreign policy experience, although they revealed elements of asymmetric influence (through energy diplomacy, media, humanitarian initiatives), did not formulate a generalised conceptual model that could be applied to a wider range of small states. Therefore, there

remains a pressing scientific need for the theoretical conceptualisation of asymmetric diplomacy as a systemic phenomenon that includes the interaction of political flexibility, communication power, expert participation and institutional influence. It is precisely this perspective that allows to propose a new analytical framework for understanding the strategies of small states in a multipolar world. The aim of this study was to provide a theoretical understanding and empirical analysis of the strategies of asymmetric diplomacy of small states in the context of a multipolar world order. The research hypothesis was that small states compensate for their structural resource constraints through targeted institutional activity, transforming it into a source of diplomatic influence in a multipolar environment.

Materials and Methods

The study was conducted using an interdisciplinary approach combining elements of international relations, political theory, strategic analysis and diplomatic studies, covering the period 2015-2025, with a primary focus on 2020-2025, which corresponds to the era of the formation of a new multipolarity, the activation of small states, and global crises (climatic, technological, and conflictual). The main methodological framework was institutional analysis, which allowed to study the behaviour of small states (Norway, Singapore and Qatar) in the global system through the prism of their participation in international organisations, forums, platforms and coalitions. The justified use of instrumental comparison made it possible to identify and systematise the main types of asymmetric diplomacy, comparing states with different historical legacies, regional contexts and strategic priorities. The comparison of small states' asymmetric diplomacy strategies was carried out according to the following criteria: analysis of the diplomatic behaviour traditions and historical experience of each state; consideration of the geopolitical environment and specifics of the region where the state operates; identification of the key foreign policy goals of each country; degree of involvement in international institutions and forums; analysis of participation in international organisations and initiatives; identification of key areas of diplomatic activity (e.g. climate, cybersecurity, mediation) and methods of implementing foreign policy. Within this approach, a classification modelling method was used to structure diplomatic practices according to four typical models: subversive, expert, humanitarian and neutral.

The typological classification was carried out taking into account a number of empirical parameters – forms of participation in global governance, institutional activity, selected areas of specialisation and strategies of influence. The study was based on an analysis of the diplomatic practices of Norway, Qatar and Singapore, which were selected as key cases due to their representativeness for different models of asymmetric diplomacy. The choice of these three countries was based on their contrasting approaches to diplomacy, regional diversity and proven effectiveness in achieving influence in a multipolar environment. Other states (Switzerland, Estonia, Costa Rica, etc.) were used only as illustrative examples for specific aspects of the typology. The study uses a comprehensive approach that combines several complementary methods. The main

method was case studies, which allowed for the analysis of applied cases of small states' involvement in global processes. In order to identify the characteristics of institutional participation of small states as a compensatory mechanism in the absence of military or economic superiority, institutional analysis was used, focused on studying the role of international organisations, platforms and partnership programmes. In order to identify strategies for converting limited resource potential into diplomatic influence, a content analysis of official materials, reports and media sources was conducted. A comparative reflection method was also used to compare the traditional diplomacy of large states with the asymmetric approaches of small states in the areas of cultural diplomacy, mediation, expert participation and institutional lobbying. The empirical basis was provided by examples reflecting various areas of diplomatic activity of small states. The activities of the Al Jazeera news agency as an instrument of Qatar's information influence were analysed (Al-Mohannadi, 2024). Norway's participation in peacekeeping processes in Colombia and Sri Lanka was considered separately (Pajo, 2018). The functioning of the Norwegian Institute for Human Rights as an element of foreign policy was also analysed (Norwegian Refugee Council, n.d.). Special attention was paid to the case of Singapore's climate and technology diplomacy, implemented through the Singapore FinTech Festival (n.d.). Additionally, the role of the Shangri-La Dialogue (n.d.) as a platform for security cooperation is examined. The experience of Estonia within the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (n.d.) is studied. The analysis includes international programmes and initiatives that demonstrate formats for involving small states in the global agenda. These include Education Finland (n.d.), the Small Island Developing States initiative (United Nations Development Programme, n.d.), and the Climate Action Data Trust platform (n.d.). Within the framework of climate policy, the REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) initiative (UNFCCC, n.d.b) was analysed. The participation of small states in the Conference of the Parties (UNFCCC, n.d.a) was examined. The activity of these states within regional integration associations – the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN, n.d.) and Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC, n.d.) – was evaluated separately. The collected data was interpreted through the prism of institutional neutrality, technocratic specialisation, reputational legitimacy and moral authority as key mechanisms of influence of small states. The constructive role of these states in shaping the global order was assessed in terms of their influence on the norms, procedures, institutions, and discourses that define international relations in a multipolar environment.

Results

Theoretical foundations of asymmetric diplomacy of small states. In international relations, which are increasingly characterised by multipolarity, there exists a need to rethink the role of small states, especially in the context of their diplomatic activity. In this context, the concept of asymmetric diplomacy is becoming increasingly relevant as an explanatory category that allows to understand the non-traditional approaches of small states to participation

in global politics. Asymmetric diplomacy is defined as a form of foreign policy behaviour characteristic of actors with limited resource potential who nevertheless achieve significant influence through the use of flexible, adaptive and institutionally oriented strategies (Womack, 2016). It is based on an awareness of the objective asymmetry between the capabilities of a small state and the potential of large states, but transforms this weakness into an advantage through highly specialised diplomatic activity. One of the key features of asymmetric diplomacy is its indirect nature: small states avoid direct confrontation, instead using alternative means such as cultural diplomacy, mediation, expert participation, institutional involvement in global forums, etc. (Long & Long, 2022). Unlike traditional power, which relies on military might, economic superiority, and political pressure, asymmetric diplomacy is dialogical, contextual, and aimed at building inter-state trust. The influence of large states is often realised through policies of domination, while small states build their authority on reputation, stability, competence in certain areas (e.g., environmental policy, human rights, conflict studies) and the ability to act as independent, impartial participants in negotiation processes. Thus, asymmetric diplomacy is a tool for mobilising soft power, which allows strategic goals to be achieved without the use of coercion or harsh pressure. The characteristics of asymmetric diplomacy become clear through an analysis of the structural limitations and, at the same time, the potential advantages inherent in small states. The territorial factor usually limits the mobilisation of resources: small states typically have a small geographical area, which makes it impossible to develop a full-fledged defence infrastructure or influence cross-border processes. Demographic limitations (small population) negatively affect the formation of a strong human resource pool in foreign policy, the defence sector, and technology. Economic factors lead to dependence on external markets, international aid or strategic investments, which reduces autonomy in decision-making in the field of security or international trade (Albreki, 2025). At the same time, these limitations are often offset by advantages that are unavailable to large states. First and foremost, this is flexibility in decision-making, as small states are not bound by multi-level bureaucratic processes and can quickly change their foreign policy priorities. For example, Qatar managed to reorient itself towards the role of mediator in regional conflicts after geopolitical ostracism by Saudi Arabia (Al-Mohannadi, 2024). The second advantage is neutrality, which is an important characteristic for mediation efforts: many small states are not associated with a colonial past, imperial ambitions or global intervention, which allows to act as arbitrators trusted by both sides of the conflict.

Expertise as a tool for enhancing diplomatic influence deserves special attention. Small states invest resources in training think tanks, expert groups and specialised diplomats who have unique knowledge in specific areas (peacebuilding, energy, digital security, etc.). In this way, they compensate for their quantitative weakness with a qualitative advantage. This expertise is a legitimising factor for participation in international platforms, in particular as partners or facilitators of dialogue. In this context, asymmetric diplomacy is not a form of passive adaptation, but rather a manifestation of active shaping of the global

order by weaker actors in the international system. In the context of a multipolar world, where formal hierarchies of power are increasingly giving way to flexible and situational configurations of influence, small states demonstrate high adaptability through the use of asymmetric diplomatic strategies, in particular through active participation in international institutions. Such institutional activity is not merely a compensatory mechanism in the absence of hard power, but a systematic policy of positioning oneself as an influential, legitimate and predictable actor in international relations. One of the key instruments of such activity is involvement in global and regional organisations, which provide small states with a formalised platform for political participation. For example, Costa Rica has historically established itself as an active participant in multilateral diplomacy through the United Nations (UN), particularly on issues of disarmament, human rights, and environmental security (Solís, 2022). The abolition of army in 1949 not only did not diminish its subjectivity, but on the contrary, strengthened its legitimacy in humanitarian and peacekeeping processes. Similarly, Iceland, despite its modest military capabilities, actively participates in global climate discussions and has a stable diplomatic presence in the structures of the UN, the OSCE (Organisation for Security and Cooperation in Europe) and the Arctic Council, promoting the agenda of environmental responsibility and sustainable development (Bykova, 2024). In the context under consideration, mediation acts as a mechanism of diplomatic influence – a format of diplomatic intermediation in which a neutral, small state provides a communication platform for opposing parties (Ruhe, 2020). Switzerland is a typical example of such a strategy, successfully combining military neutrality with a policy of diplomatic activism. This country has provided venues for negotiations between the United States and Iran, Russia and Georgia, Colombia and rebel groups. Institutional infrastructure, legal transparency and diplomatic competence enable Switzerland to maintain its position as a “pure mediator,” which is also the source of its soft power. “Soft power” emerges as another fundamental element of institutional activity. Small states that lack adequate military or economic resources often pursue their foreign policy through cultural expansion, ethical legitimacy, humanitarian presence and transnational educational programmes (Long & Long, 2022). Finland, for example, has gained a reputation as a global leader in education, turning its own system into an object of diplomatic image (Sahlberg, 2021). Through initiatives such as Education Finland (n.d.), it actively promotes its interests in Asia, Africa, and Latin America, shaping the image of an innovative, open, and peace-loving state. Another manifestation of effective asymmetric influence is the participation of small states in network coalitions, informal alliances

and temporary blocs that function on the basis of common interests rather than resource parity. In this context, an example is the Small Island Developing States (United Nations Development Programme, n.d.), which actively shapes the agenda in the areas of climate change, maritime security and sustainable development (United Nations Development Programme, n.d.). The union of states such as Barbados, Malta, Fiji, Antigua and Barbuda allows to jointly counter threats that pose an existential danger, despite the absence of classic signs of power. Through collective action within the UN and COP structures, these states influence the formulation of global environmental norms, insisting on fairness in climate finance.

Another example is the Baltic countries, particularly Estonia, which, despite its limited territory and population, has established itself as a digital leader within the European Union. It is actively involved in shaping European cyber policy, developing digital security infrastructure and cooperating with NATO through the Centre of Excellence for Cyber Defence (Gold, 2019). Through integration into technocratic and regulatory-oriented platforms, states are expanding their functional presence in areas at the intersection of technology, security, and ethics. This approach in the field of international management and politics demonstrates how innovative technologies and artificial intelligence contribute to process automation, strengthening cybersecurity, improving analytics and informed decision-making, increasing the efficiency and competitiveness of both public and private institutions in the global business environment (Aizenberh, 2024). In general, institutional activity and asymmetric forms of cooperation not only compensate for the deficit of classical resources of power, but also transform the very understanding of international subjectivity. The influence of small states is based not on coercion, but on reputation, participation, responsibility and the ability to communicate in a complex, multi-level world. In a system of international relations where structural inequality between actors is chronic, small states resort to various diplomatic strategies that allow not only to adapt to geopolitical challenges, but also, in some cases, to initiate changes in the global order. Given their limited potential in the sphere of “hard power,” small states develop highly specialised approaches based on institutional ingenuity, reputational capital, and the ability to operate in highly turbulent conditions. One of the methodological tools that allows such approaches to be classified is the typology of diplomatic strategies, which covers four key models: subversive, expert, humanitarian, and neutral (Turunen, 2020). In each case, this is not a random set of tactics, but a consistent, institutionalised policy that reflects the identity of the state, its foreign policy priorities and the instruments of influence at its disposal. An overview of these strategies is presented in Table 1.

Table 1. Typology of diplomatic strategies of small states

Strategy name	Key features	Implementation mechanisms	Typical examples of countries	Specific cases of application
Subversive	Asymmetric influence through information pressure, funding of non-governmental actors, undermining of opponents' positions; often implemented in a conflictual geopolitical environment	Media interventions, proxy diplomacy, support for opposition movements, and “hybrid” platforms of influence	Qatar	Use of Al Jazeera to shape the information agenda in the Middle East; diplomatic support for Hezbollah from Lebanon

Table 1. Continued

Strategy name	Key features	Implementation mechanisms	Typical examples of countries	Specific cases of application
Expert	Shaping foreign policy through a high level of specialisation in narrow areas: digital security, governance, ecology, education	Support for expert centres, participation in the development of international standards, and the presentation of the state model as an exportable product	Singapore	Establishment of a NATO cyber security centre (CCDCOE) in Estonia; export of Finnish educational models; Singaporean model of public management being adapted in African countries
Humanitarian	Focus on human rights, development aid, peacebuilding; legitimacy through moral authority	Mediation in conflicts, financing of humanitarian missions, diplomacy of sympathy	Norway	Norway's mediation in Colombia and Sri Lanka; Switzerland's role in US-Iran negotiations; Costa Rica's activity in the field of disarmament and climate protection

Source: compiled by the author based on H. Thune (2015), S. Murphy (2019), L. Barkho (2019), S. Turunen (2020), P. Sahlberg (2021), A. Echendu (2022), L. Solís (2022), Samha (2023), A. Bykova (2024), A. Al Breiki (2025), NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (n.d.)

A generalisation of the presented typology reveals systemic diversity in the approaches of small states to the realisation of their diplomatic interests, which is determined both by their historical heritage and their geopolitical positioning in the 21st century. On the one hand, the subversive model is typical for states seeking to break the established balance of power in their region (Qatar, Slovenia), appealing to information mobilisation, media pressure or indirect intervention. On the other hand, the expert strategy is formed around the technological or managerial domain, where small states have unquestionable competence and can be a model for other countries. The humanitarian strategy, on the other hand, is based on ethical legitimacy and recognition of the state's role as a peacemaker, dialogue facilitator or provider of humanitarian support. This allows small states to exert a disproportionately significant influence on peace processes without direct involvement in military-political conflicts. The neutral strategy, in turn, serves as a foundation of trust on which long-term participation in ensuring global stability is built. This model allows countries to avoid geopolitical pressure while accumulating diplomatic capital. It should be emphasised that the application of each of these strategies is not mutually exclusive, and in practice, small states often combine elements of several approaches, adapting to the specific international context. For example, Switzerland combines neutrality with humanitarian activity, and Estonia combines expert specialisation with participation in networked security structures (Federal Department of Foreign Affairs, 2025; Ministry of Foreign Affairs of Estonia, n.d.). Typology allows not only to classify diplomatic approaches, but also to identify the logic of strategic choice, which is determined by a combination of internal resources and external opportunities for influence.

Practical application of asymmetric diplomacy strategies. In the context of forming a new paradigm for the participation of small and medium-sized states in global governance, attention should be paid to the experience of countries such as Norway, Qatar and Singapore. They

represent three different types of international activity, demonstrating the effectiveness of alternative strategies of diplomatic behaviour based not on military-political domination, but on functional specialisation, adaptability and soft power. Norway is one of the most striking examples of mediation and humanitarian diplomacy. Without significant geopolitical influence or demographic advantage, this state has been able to carve out its own niche in global politics by institutionalising its participation in peace processes. Norway's efforts as a neutral mediator have contributed to the resolution of several international conflicts, such as the civil war in Sri Lanka, the peace process in Colombia, and the Israeli-Palestinian settlement (Pajo, 2018). In all these cases, Norway used a model of so-called "humanitarian activity with limited political risk," combining official diplomacy with the active participation of non-governmental organisations. In particular, the activities of platforms such as the Norwegian Refugee Council (n.d.) have made it possible to mobilise academic, analytical and field expertise. This symbiosis of state and non-state actors creates a unique "Norwegian format" – humanitarian-oriented, inclusive, and at the same time politically relevant. This approach allows Norway not only to build trust among the parties to the conflict, but also to enhance its global authority without resorting to coercion or economic pressure.

Unlike Norway, Qatar pursues a strategy of active involvement in regional conflicts, using tools of information and economic influence. The Al Jazeera media resource plays a key role in this, acting not only as a means of communication but also as an element in shaping public discourse in the Arab world and beyond. Qatar's information diplomacy has a clearly defined geopolitical vector aimed at strengthening the position of this small but economically influential state as a regional arbiter. Qatar has participated in mediation between Sudan and Chad, in the peaceful settlement in Darfur, and in negotiations between Israel and Hamas – the Islamic Resistance Movement (Adachi, 2024). These examples demonstrate not

only the active use of influence diplomacy, but also flexibility in interacting with different types of actors – state, parastatal and non-state. In addition to its information resources, Qatar widely uses so-called “wallet diplomacy,” which manifests itself in the active financing of infrastructure, humanitarian, and reconstruction projects in conflict zones (Al-Mohannadi, 2024). This approach allows Doha to act not only as a donor, but as a full-fledged geo-economic player whose participation in conditions of resource scarcity can determine the trajectory of political settlement. Thus, Qatar combines elements of soft and hard power through channels of financing, media influence and situational mediation. Singapore, on the other hand, demonstrates a model of expert and technocratic diplomacy based on neutrality, institutional flexibility and a high degree of economic integration into global markets. Singapore does not seek direct mediation in armed conflicts, but instead provides a platform for economic and security dialogue. It is an active participant and organiser of numerous international economic forums, such as the Singapore FinTech Festival (n.d.) and the Shangri-La Dialogue (n.d.), a leading platform for security analysis in

the Asia-Pacific region. As a result, Singapore acts as a hub between the West and the East, providing a neutral infrastructure for strategic dialogue between competing geopolitical blocs. At the same time, Singaporean diplomacy is characterised by a multi-level presence in international structures, including active participation in the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN, n.d.) and Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC, n.d.). Such multi-vector activity allows the country to remain outside acute geopolitical conflicts, while maintaining its reputation as a reliable partner in regional and global processes. In addition, the Singaporean government cultivates a form of “expert diplomacy”, in which the state acts as an exporter of management decisions and institutional models that are often used by other countries in the processes of state building and modernisation. The experience of these countries shows that in the 21st century, “power” in global politics is increasingly determined not by the number of tanks or population, but by the ability to shape discourse, promote dialogue and act as a source of stability in a fragmented world. A comparison of the key characteristics of these countries’ climate strategies is shown in Table 2.

Table 2. Comparative characteristics of the climate strategies of Norway, Qatar and Singapore

Criterion	Norway	Qatar	Singapore
Objectives	Leadership in global climate governance; export of sustainable technologies; strengthening of peacekeeping role; promotion of human rights	Confirmation of international legitimacy; diversification of the image of an energy state; strengthening of positions as a regional mediator	Ensuring resilience in the face of climate change; digital transformation of sustainability; promoting innovation in the global economy
Means	Financing of climate projects in the Global South; green bonds; peacekeeping missions; support for international NGOs	Organisation of climate forums; “green” investments in Western countries; use of Al Jazeera to shape the international agenda	Smart city strategies; emissions regulation; ESG financing; promoting financial and technology service hubs
Information and media dimension	Public diplomacy through cultural and scientific programmes; transparent communication on foreign policy initiatives	Al Jazeera as a global media tool; information positioning on crisis issues	Using digital platforms to promote sustainability; international conferences and exhibitions
Humanitarian and mediation dimension	Mediation in conflicts (Colombia, Sri Lanka); humanitarian programmes through the Norwegian Refugee Council	Mediation in conflicts in the Middle East and Africa; financing humanitarian initiatives	Humanitarian aid in the ASEAN region; expert support on sustainable development issues
Economic dimension	Investment in clean technologies; development of a “green” economy; marine energy projects	Sovereign investment funds for global diversification; support for innovative start-ups	International financial services; engagement of technology corporations; innovative industrial clusters
Institutional dimension	Active participation in the UNFCCC; REDD+ initiative; participation in international courts and human rights bodies	Participation in COP processes; membership in specialised international organisations	Role in the Climate Action Data Trust; activity in security forums (Shangri-La Dialogue)
Results	Reputation as a “green” state; attracting investment; technological partnership; strengthening diplomatic influence	Partial reduction of criticism regarding fossil fuel exports; image diplomacy; strengthening of role as mediator	Formation of an Asian model of climate security; growth of innovative capital; increasing global attractiveness
Form of asymmetry	Financial and moral advantage in supporting developing countries	Geo-economic compensation for emissions; shift in focus to future innovations	Technological asymmetry, local adaptability and rapid implementation of changes

Source: compiled by the author based on A. Torvanger *et al.* (2021), A. Al-Mohannadi (2024), S. Darma *et al.* (2025), UNFCCC. (n.d.a), (UNFCCC, n.d.b), (UNFCCC, n.d.c), Cities Alliance (n.d.), Climate Action Data Trust. (n.d.)

A common feature of all three states is the predominance of asymmetric, “soft” instruments of influence over formal mechanisms of global regulation. They operate within a zone of flexible norms, without claiming

dominance, but consistently promoting their own interests as part of global climate ethics. At the same time, each country implements its own model: Norway through moral and financial legitimacy, Qatar through geo-economic

adaptation, and Singapore through innovative infrastructuring of climate solutions. In the system of international relations, small states are increasingly seeking to participate in global mediation and conflict resolution processes. However, their participation is accompanied by a number of challenges and risks that can significantly affect both the effectiveness of their actions and internal political stability. One of the key challenges is information vulnerability, which consists in the openness of small states to the influences of the global information space, disinformation campaigns and cyber operations that may be aimed at delegitimising the mediation mission or internal political destabilisation. Unlike large states, small states do not have sufficient resources to counter large-scale information attacks, especially if they originate from systemic international players. Another challenge is political and economic pressure from large states interested in preserving or transforming the conflict to their own advantage. Small states that try to act as neutral mediators are often forced to balance between conflicting parties, which is complicated when one or more large states directly or indirectly support one of the parties. Norway, as a mediator in the Israeli-Palestinian settlement within the Oslo process, was under constant scrutiny from the United States, which was Israel's main strategic ally (Stensland, 2023). Thus, pressure from major powers limits the autonomy of small countries in promoting their own mediation strategies and sometimes imposes an agenda that does not correspond to the real needs of the conflict.

Another significant risk is associated with possible reputational losses in the event of a failure of the peace process or the perception of the mediator as biased. A reputation for neutrality and objectivity is a key asset for any state claiming the role of mediator, and its loss can have long-term consequences in both foreign and domestic policy. For example, Qatar, which is actively involved in mediation processes in the Middle East and Africa, has been repeatedly criticised for its ties to certain Islamist groups, which has undermined its credibility as a neutral mediator in certain conflicts, particularly in Darfur (Sharofiddinov, 2024). Thus, participation in conflict mediation may not only fail to produce the desired results, but also undermine the state's authority in the international arena and create political risks for its government. Evaluating the applicability of strategies tested by individual small states, it can be concluded that there is no universal recipe for successful mediation. However, certain structural approaches, as seen in the examples of Norway, Qatar, and Singapore, may be relevant for other small states, provided they are adapted to the local and regional context. First and foremost, strategies of "active neutrality," which combine diplomatic restraint with proactive foreign policy, have proven effective in building trust between parties to a conflict. Such strategies allow small states to minimise the risks of political pressure and remain flexible in responding to the dynamics of the conflict. In addition, small states can effectively apply an "institutional strategy" that involves the creation of specialised mediation centres, analytical structures and forums for informal dialogue. For example, the creation of the Norwegian Centre for Conflict Resolution (n.d.) or the Qatar Centre for Peace and Democracy (n.d.) has become a

tool for accumulating experience, knowledge and network contacts that enable the sustainability of mediation initiatives. In general, a small state's strategy in the field of international mediation should be multi-level: combining neutrality and proactivity, official negotiations and informal formats, external diplomacy and internal resistance to informational and political influences. A key factor for success is also long-term investment in reputation, which allows a country to remain an influential player in peacebuilding processes even after temporary setbacks. Thus, the experience of selected states can be used as a heuristic model by other small countries seeking to play a constructive role in conflict transformation, provided that they understand the challenges and develop an adaptive institutional framework.

Discussion

In the course of the study, it was established that the asymmetric diplomacy of small states serves as an effective strategy for overcoming structural constraints and transforming them into advantages. A comparison of the results with the works of other authors revealed both points of convergence and significant differences in approaches and conclusions. When comparing the findings of this research with those of S.W. de Goede (2021), a shared emphasis was identified on the role of mediation as a flexible tool for conflict resolution, which does not necessarily require formalised legal procedures. However, while S.W. de Goede's work focused on the theoretical legitimization of mediation in public international law, particularly in disputes with uncertain legal status, the present study analysed its practical application by small states – such as Norway, Qatar, and Switzerland – as an instrument of asymmetric diplomacy. Both approaches confirmed the effectiveness of mediation in contexts of limited hard power, yet this study concentrated on the institutional and reputational mechanisms that ensured the legitimacy of small states actions. The study by S. Milton *et al.* (2025) demonstrated that Qatar, following the Gulf crisis, transformed its mediation approaches while maintaining an orientation toward effectiveness and international reputation. J. Charles (2024) addressed the challenges of the digital era for the diplomatic activity of small states, particularly the need for constant retraining, adaptability, and mastery of digital tools. The conclusions of this study confirmed this trend but approached it from a systemic perspective: digitalisation was analysed as one of the directions of transforming the instruments of asymmetric diplomacy, enhancing soft power and increasing the influence of small states without reliance on traditional resources. While J. Charles focused on the skills and personal adaptability of diplomats, the present study framed digital diplomacy as part of institutional innovative potential. In the work of M. Tempestini (2024), the application of political game theory was proposed to improve the strategic forecasting of diplomatic decisions, which could potentially enhance the effectiveness of negotiation processes.

Within the present study, the necessity of strategic thinking for small states was also recognised, but the emphasis was placed not on formalised modelling, but on the empirical analysis of already applied asymmetric strategies. Both approaches acknowledged the need for

multidimensional analysis of foreign policy processes, though the current research favoured a realistic assessment of the dynamics of flexible positioning by small states within specific international contexts. The study by M. Fiala (2019) addressed the issue of hybrid threats and the role of small states in ensuring their own security through a multi-layered approach that included social resilience, information protection, and strategic alliances. The present study concurred with this view, highlighting informational vulnerability as one of the critical challenges in implementing asymmetric strategies. Both analyses concluded that small states could transform structural limitations into advantages, provided that they systematically utilised available institutional and social resources. However, while M. Fiala's work was dominated by a security perspective, the present study demonstrated a broader spectrum of strategies, including humanitarian, cultural, and technological approaches as instruments of asymmetric diplomacy. In the broader context of researching the asymmetric diplomacy of small states, particular analytical value was provided by the results of two studies – I. Bary (2022) and A. Al-Obaidan (2022) – which expanded the understanding of the mechanisms employed by small states to influence and shape international order, despite the limited availability of traditional power resources. The study by I. Bary (2022) focused on a comparative analysis of Norway's and Qatar's models of international mediation, highlighting the distinction between norm-oriented and interest-oriented approaches to peacemaking. The analysis centred on motivations, institutional capacities, and strategic advantages that provided each state with a unique niche in conflict resolution. These findings resonated with the results of the present research, which also confirmed that small states pursued different models of asymmetric diplomacy based on internal characteristics and external environments. As in Bary's analysis, the study demonstrated Norway's effectiveness in humanitarian mediation, grounded in institutional reputation and trust, and Qatar's pragmatism in deploying financial and political resources. At the same time, the current research expanded the analytical horizon by situating mediation within a broader framework – including small states' participation in international organisations, institution-building, and climate diplomacy. Another significant distinction lay in the conceptualisation of "asymmetric diplomacy" as a wider category encompassing not only mediation but also institutional influence, soft power, and expert presence. In this sense, while Bary's work provided an in-depth exploration of a specific field of small-state diplomacy, the present study presented a systemic approach to asymmetric strategies as a multidimensional phenomenon. The research of A. Al-Obaidan (2022) concentrated on assessing the "soft power" strategies of Qatar and Singapore, presenting them as the core of small-state foreign policy. The author persuasively argued that for both states, cultural diplomacy, international education, sporting events, and technological innovation were not peripheral but central instruments of global influence.

These conclusions aligned closely with the findings of current study, which also showed how small states transform their structural limitations into advantages through the active use of intangible resources. In both accounts,

the case of Singapore was highlighted as a particularly effective example due to its strategic focus and institutional stability. However, the present research went further by embedding "soft power" into the wider framework of asymmetric diplomacy, interpreting it not merely as a cultural-communicative instrument but as part of a comprehensive global positioning strategy. Compared to A. Al-Obaidan's analysis, the study devoted greater attention to institutional formats of participation in global governance and demonstrated how institutionalised presence complemented "soft power". An important addition of this research was the emphasis on the informational and political risks faced by small states, as well as the adaptive mechanisms that enabled them to maintain stability and influence in a volatile multipolar environment – issues not fully addressed in A. Al-Obaidan's study. The comparison with both works demonstrated that, despite differences in focus, all underscored the ability of small states to deploy non-traditional tools of foreign policy. Yet this research deepened the understanding by showing the complex nature of asymmetric diplomacy, which encompassed institutional engagement, expert interaction, information platforms, and specialised climate initiatives. Even in global domains such as climate change, small states acted proactively – for instance, through programmes like REDD+, SIDS, or the Climate Action Data Trust – thereby highlighting their ability not only to adapt but also to shape the global agenda. A comparison with previous studies also made it possible to clearly outline the challenges faced by small states, in particular information vulnerability and pressure from major actors. However, the study demonstrated that the effectiveness of asymmetric diplomacy depended primarily on institutional innovation, long-term investment in reputation, and strategic positioning, which allowed small states to act as independent subjects of international politics even in conditions of structural inequality.

Conclusions

Based on the research, it was found that asymmetric diplomacy of small states in a multipolar world order has proven its effectiveness as an alternative model of foreign policy behaviour that transforms structural constraints into strategic advantages. The theoretical analysis of the concept of asymmetric diplomacy revealed its significant differences from traditional paradigms of power, in particular the emphasis on indirect mechanisms of influence, such as institutional participation, expert diplomacy, mediation and cultural influence, which made it possible to rethink the role of small states in the international system. The study confirmed that the limited territorial, demographic and economic resources of small states were often compensated for by flexibility in decision-making, the ability to adapt quickly and highly specialised expertise, which created unique conditions for their participation in global governance. The examples of countries such as Norway, Qatar, Singapore, Switzerland and Costa Rica illustrated the diversity of asymmetric diplomacy strategies, including humanitarian, expert, subversive and neutral models, each based on specific internal capabilities and the external environment. Practical analysis showed that institutional activity in international organisations

became a key tool for compensating for the lack of hard power, providing small states with a platform to influence the formation of global norms and standards. The study of cases of Norway's mediation activities in Colombia and Sri Lanka, Qatar in conflicts in the Middle East, and Switzerland as a neutral arbitrator confirmed that small states could achieve significant influence through a combination of moral authority, technical competence, and long-term investment in reputation.

Separately, it was found that Norway combined mediation diplomacy with active climate policy, using financial instruments and institutional platforms to promote the sustainable development agenda. Qatar, alongside its role as a mediator in conflicts, actively invested in international sports, media and climate projects as a tool for image diplomacy and diversification of influence. Singapore, relying on technological innovation and financial stability, has built strategies that combine smart city approaches, digital security and climate sustainability, securing its role as a regional innovation hub. However, the study also identified significant challenges faced by small states in implementing asymmetric strategies, including information vulnerability, political pressure from large states and reputational risks, which limited their operational space and required additional adaptation mechanisms. A comparative analysis of the climate strategies of Norway,

Qatar and Singapore showed that even in the face of global challenges such as climate change, small states were able to develop unique approaches based on their competitive advantages, ranging from financial support to technological innovation. Thus, the results of the study confirm the hypothesis that small states such as Qatar, Norway and Singapore effectively compensate for their limited traditional resources through institutional activity (participation in international organisations, mediation, expert networks), transforming it into a key instrument of diplomatic influence. This proves that in a multipolar environment, institutional flexibility and specialisation are decisive factors in achieving the strategic goals of small states. Further research could expand the comparative analysis to include countries with different levels of institutional effectiveness and explore the impact of digital technologies on asymmetric diplomacy.

Acknowledgements

None.

Funding

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Adachi, Y. (2024). *Competition vs. cooperation in multilateral mediation: Exploring the transition in Egypt and Qatar's mediation tactics in the Israeli-Palestinian conflict*. (Master's thesis, Central European University, Vienna, Austria). doi: 10.13140/RG.2.2.35296.49927.
- [2] Aizenberh, T. (2024). Artificial intelligence technologies in international management. *University Economic Bulletin*, 19(1), 34-43. doi: 10.69587/ueb/1.2024.34.
- [3] Albreki, A.S.S.M. (2025). *The impact of public diplomacy on soft power strategy: Moderating role of media and communication*. (Doctoral thesis, University of Cordoba, Cordoba, Spain).
- [4] Al-Khulaifi, K. (2024). *The smart power of small states: An in-depth study of Qatar*. (Doctoral thesis, Australian National University, Canberra, Australia). doi: 10.25911/2S5E-6F48.
- [5] Al-Mohannadi, A.M.M. (2024). *Mediation as a peaceful means of conflict resolution: The experience of the State of Qatar*. (Master's thesis, Hamad Bin Khalifa University, Doha, Qatar).
- [6] Al-Obaidan, A.J.Y. (2022). *Soft power shaping the foreign policy of small states: A comparative study between Qatar and Singapore*. (Doctoral dissertation, Qatar University, Doha, Qatar).
- [7] APEC. (n.d.). Retrieved from <https://www.apec.org/>.
- [8] ASEAN. (n.d.). Retrieved from <https://agreement.asean.org/home.html>.
- [9] Barkho, L. (2019). Editorial policies and news discourse – how Al Jazeera's implicit guidelines shape its coverage of Middle East conflicts. *Journalism*, 22(6), 1357-1374. doi: 10.1177/1464884919841797.
- [10] Bary, I. (2022). *Low-leverage states in international mediation: A comparative case study of Norway and Qatar*. (Doctoral dissertation, University of Birmingham, Birmingham, United Kingdom).
- [11] Bykova, A. (2024). *What the Arctic means to NATO*. In F. Güçyetmez & J.R. Dmello (Eds.), *Arctic 8 policy: Reassessing international relations* (pp. 15-44). London: Transnational Press London.
- [12] Charles, J. (2024). *Rethinking diplomacy: How small states can leverage new media for the conduct of diplomacy in the digital age*. (Master's thesis, University of Malta, Msida, Malta).
- [13] Cities Alliance. (n.d.). Retrieved from <https://www.citiesalliance.org/>.
- [14] Climate Action Data Trust. (n.d.). Retrieved from <https://climateactiondata.org/>.
- [15] Darma, S., Fithria, A., Ainy, R.N., & Amalia, D. (2025). Integrating ESG into regional government financial reporting: Insights from Jakarta's smart city initiatives. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1524, article number 012010. doi: 10.1088/1755-1315/1524/1/012010.
- [16] de Goede, S.W. (2021). *Application of mediation in international disputes resolution: Reconsidering mediation for the growing complexity and diversity of international disputes*. (Master's thesis, Seoul National University, Seoul, South Korea).
- [17] Echendu, A.J. (2022). Adapting the Singapore model to Nigeria's urban management: Possibilities and challenges. *Region*, 9(1), 115-133. doi: 10.18335/region.v9i1.359.
- [18] Education Finland. (n.d.). Retrieved from <https://www.educationfinland.fi/>.

- [19] Federal Department of Foreign Affairs (FDFA). (2025). *Neutrality*. Retrieved from <https://www.eda.admin.ch/eda/en/fdfa/foreign-policy/international-law/neutrality.html>.
- [20] Fiala, M. (2019). *Lilliputians and the amorphous giant: Small states' opportunities facing the hybrid threat*. (Master's thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, USA).
- [21] Gehrmann, A. (2022). *Emerging smart power in the Gulf Region – Qatar's foreign policy nexus*. (Master's thesis, University of Groningen, Groningen, Netherlands).
- [22] Gold, J. (2019). *How Estonia uses cybersecurity to strengthen its position in NATO*. Retrieved from <https://icds.ee/en/how-estonia-uses-cybersecurity-to-strengthen-its-position-in-nato/>.
- [23] International Institute for Strategic Studies. (n.d.). *IISS Shangri-La dialogue*. Retrieved from <https://www.iiss.org/events/iiss-shangri-la-dialogue/>.
- [24] Lakshminarayanan, R. (2021). The multipolar world and small states: Emerging perspectives in India-Kuwait strategic partnerships. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 15(2), 289–308. doi: 10.1080/25765949.2021.1940016.
- [25] Long, T., & Long, T.S. (2022). *A small state's guide to influence in world politics*. New York: Oxford University Press.
- [26] Milton, S., Elkahoul, G., & Tariq, S. (2025). Qatar's evolving role in conflict mediation. *Mediterranean Politics*, 30(1), 53–77. doi: 10.1080/13629395.2023.2266665.
- [27] Ministry of Foreign Affairs of Estonia. (n.d.). *Cybersecurity cooperation – regional activities*. Retrieved from <https://vm.ee/en/activity/digital-and-cyber-diplomacy/cybersecurity-cooperation>.
- [28] Mohamed, A. (2025). Qatari peace mediation and humanitarian aid in Sudan: Lessons from the war in Darfur 2003–2022. *Journal of Peacebuilding & Development*, 20(1), 86–99. doi: 10.1177/15423166241312874.
- [29] Murphy, S. (2019). *Ireland and NATO: Challenges and opportunities*. Retrieved from <https://ams.hi.is/en/publication/81>.
- [30] NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. (n.d.). Retrieved from <https://ccdcoe.org/>.
- [31] Norwegian Centre for Conflict Resolution (NOREF). (n.d.). Retrieved from <https://www.devex.com/organizations/norwegian-centre-for-conflict-resolution-noref-151296>.
- [32] Norwegian Refugee Council. (n.d.). *NORDEM: Expert deployment for human rights, democracy, and peace*. Retrieved from <https://www.nrc.no/expert-deployment/nordem2>.
- [33] Oztuna, A. (2024). An analytical study of the evolving role of third-party mediators in international conflicts: A comparative examination of diplomatic interventions. *International Journal of Scientific Research in Humanities, Legal Studies and International Relations*, 8(1), 155–172. doi: 10.48028/iiprds/ijsrhli.v8.i1.11.
- [34] Pajo, J. (2018). *Minor players in a major game – the success of Sweden and Norway as mediators*. (Master's thesis, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania).
- [35] Pedi, R., & Wivel, A. (2022). What future for small states after unipolarity? Strategic opportunities and challenges in the post-American world order. In N. Græger, B. Heurlin, O. Wæver, & A. Wivel (Eds.), *Polarity in international relations* (127–147). Cham: Palgrave Macmillan. doi: 10.1007/978-3-031-05505-8_7.
- [36] Qatar Centre for Peace and Democracy. (n.d.). Retrieved from <https://qatarcpd.com/>.
- [37] Ramjit, D.M. (2025). Global diplomacy in a multipolar era. *Law, Economics and Society*, 1(1), 107–114. doi: 10.30560/les.v1n1p107.
- [38] Ruhe, C. (2020). Impeding fatal violence through third-party diplomacy: The effect of mediation on conflict intensity. *Journal of Peace Research*, 58(4), 687–701. doi: 10.1177/0022343320930072.
- [39] Sahlberg, P. (2021). *Finnish lessons 3.0: What can the world learn from educational change in Finland?* New York: Teachers College Press.
- [40] Samha, H. (2023). *Soft power as small state's foreign policy strategy: The cases of Qatar and Singapore*. (Master's thesis, Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Kazakhstan).
- [41] Sharofiddinov, O. (2024). *Qatar's mediation diplomacy: Its role in Middle East conflict resolution*. *Modern Science and Research*, 3(10), 515–522.
- [42] Singapore FinTech Festival. (n.d.). Retrieved from <https://www.fintechfestival.sg/>.
- [43] Solís, L.G. (2022). *Costa Rica – the demilitarisation of politics: An exceptional story*. In K. Kruijt & K. Koonings (Eds.), *Latin American military and politics in the twenty-first century: A cross-national analysis* (pp. 76–88). London: Routledge.
- [44] Stănescu, M. (2024). A small state's security strategy in a changing world – Republic of Moldova case study. *Scientific Bulletin*, 29(2), 307–316. doi: 10.2478/bsaft-2024-0031.
- [45] Stensland, F.L. (2023). What role did Norway really play in the Oslo process? A case study in small-state mediation. *Israel Studies Review*, 38(2), 30–47. doi: 10.3167/isr.2023.380204.
- [46] Tempestini, M. (2024). *Game theory and diplomatic effectiveness: A pathway to resolving international conflicts*. (Master's thesis, Ca' Foscari University of Venice, Venice, Italy).
- [47] Thune, H. (Ed.). (2015). *Dialogue and conflict resolution: Potential and limits*. Farnham: Ashgate Publishing.
- [48] Torvanger, A., Maltais, A., & Marginean, I. (2021). Green bonds in Sweden and Norway: What are the success factors? *Journal of Cleaner Production*, 324, article number 129177. doi: 10.1016/j.jclepro.2021.129177.
- [49] Turunen, S. (2020). Humanitarian diplomatic practices. *The Hague Journal of Diplomacy*, 15(4), 459–487. doi: 10.1163/1871191X-BJA10008.
- [50] UNFCCC. (n.d.a). *Conference of the Parties (COP)*. Retrieved from <https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>.
- [51] UNFCCC. (n.d.b). *What is REDD+?* Retrieved from <https://unfccc.int/topics/land-use/workstreams/redd/what-is-redd>.

- [52] UNFCCC. (n.d.c). *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?* Retrieved from <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>.
- [53] United Nations Development Programme. (n.d.). *Small island developing states*. Retrieved from <https://www.undp.org/latin-america/small-island-developing-states>.
- [54] Womack, B. (2016). *Asymmetry and international relationships*. New York: Cambridge University Press.

УДК 323.2:004.738
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.39

Даріо Сіпош

Кандидат наук зі стратегічних комунікацій

Інститут технологій та цифрового маркетингу

10000, вул. Радничка, 50, м. Загреб, Хорватія

<https://orcid.org/0000-0002-0943-3692>

Роль цифрових платформ у трансформації політичних партій

Анотація. Метою дослідження було виявлення ролі цифрових платформ у трансформації політичних партій, зокрема їхньої структури, комунікації та участі. Методологія базувалась на міждисциплінарному підході, що поєднав кейс-аналіз, концептуальні моделі з політичної науки, цифрової соціології та організаційної теорії. У результаті дослідження виявлено, що цифрові платформи радикально змінюють механізми політичної комунікації, перетворюючи їх на інтерактивні форми взаємодії. Запровадження цифрової участі зумовило появу нових форматів внутрішньопартійної демократії, зокрема через краудсорсинг і пряме онлайн-голосування. Структурні зміни в партіях засвідчили ослаблення традиційної ієрархії та зростання мережових форм координації. Дослідження кейсів показало, що цифровізація спричиняє як демократичні інновації, так і централізацію контролю над платформами, тобто цифрові платформи сприяли гібридизації партійних структур, поєднуючи ієрархічні та мережові моделі, як у випадках Rousseau (Італія) та LiquidFeedback (Німеччина); вони розширили участь громадян через е-голосування та краудсорсинг (Podemos, Decidim), але також призвели до централізації контролю над даними та маніпуляцій алгоритмами (кампанії Д. Трампа, критика «Movimento 5 Stelle»). Визначено формування гібридних партійних моделей, які адаптують цифрові інструменти в межах класичних інституційних структур. Нові практики, як-от мікротаргетинг та персоналізація, змінюють природу лідерства та легітимності. Встановлено, що ефективність цифрової трансформації залежить від національного інституційного контексту. У підсумку, цифрові платформи створюють як нові можливості, так і ризики для партійного функціонування, а їхній вплив є неоднозначним і контекстуально залежним. Найбільш ефективними виявляються гібридні організаційні моделі, які поєднують традиційне з інноваційним. Практичне значення дослідження полягає у формуванні інструментарію для оптимізації партійних структур, вдосконалення виборчих технологій та розробки регуляторних рамок щодо цифрової демократії, що може бути використано політичними партіями, органами влади та громадянським суспільством для підвищення ефективності політичного управління.

Ключові слова: деліберация; краудсорсинг; електронне голосування; гібридна структура; мікротаргетинг

Вступ

Упродовж XXI ст. цифрові технології радикально змінили функціонування демократичних інститутів, а політичні партії постали перед необхідністю адаптації до нових умов суспільної комунікації, мобілізації, участі та прийняття рішень. Цифрові платформи, які спершу розглядалися переважно як інструменти для поширення інформації та передвиборчої агітації, перетворилися на системоутворювальні елементи партійної діяльності, змінюючи способи організації, ієрархії, лідерства та внутрішньої демократії. Зростаюча популярність онлайн-механізмів участі, стрімке поширення соціальних медіа та краудсорсингових платформ, а також зростаюча залежність партій від алгоритмічно керованої комунікації створили нову політичну

екосистему, в якій партії мають діяти, щоб зберегти політичну релевантність і легітимність. Цифровізація продовжує активно інтегруватися в державні сфери, від судової системи до політичних партій, створюючи нові можливості для підвищення прозорості, зменшення корупції та підтримки інституційних реформ. Водночас, для успішної інтеграції необхідні належне регулювання, врахування етичних аспектів і спеціальна підготовка фахівців для правильного використання технологій (Dashkevych, 2024). На цьому тлі вивчення ролі цифрових платформ у трансформації політичних партій набуває виняткової актуальності, оскільки йдеться не лише про технологічні інновації, а й про фундаментальні зсуви у політичному представництві,

Отримано: 15.07.2025, Перевірено: 18.09.2025, Прийнято: 26.10.2025

Suggested Citation:

Sipos, D. (2025). The role of digital platforms in the transformation of political parties. *Foreign Affairs*, 35(5), 39-50. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.39.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

організаційній динаміці та демократичному управлінні. Проблематика цього дослідження полягала у виявленні змін, які цифровізація спричиняє в структурі, функціонуванні та внутрішній демократії політичних партій, а також у розумінні того, як цифрові платформи можуть одночасно відкривати нові можливості для участі громадян і створювати ризики централізації контролю й маніпуляцій. Літературний огляд виявив значну дослідницьку увагу до різних аспектів цифровізації політичного життя. Дослідження A. Liouy *et al.* (2019) проаналізувало організаційні трансформації партій під впливом цифрових платформ, показуючи, що такі зміни породжують не лише інновації, але й внутрішню напругу між технологічними можливостями платформи та інституційною інерцією партій. Автори розвинули концепт «платформної політики», в межах якої цифрові інструменти можуть як відкривати нові форми участі, так і закривати їх шляхом централізації управління. Подібно до цього, дослідження V.J. da Silva Neto & T. Chiarini (2021) звернули увагу на неінституційні цифрові ініціативи, які демонстрували високий потенціал демократичного впливу, але залишалися вразливими до політичних та економічних бар'єрів, а також до технічної залежності від глобальних цифрових платформ. M. Lisi (2025) здійснив порівняльний аналіз партійних веб-сайтів і дійшов висновку, що менш централізовані, лівоцентристські партії демонструють вищу активність у цифровій мобілізації, проте уникають справжньої інтерактивності, обмежуючись одностороннім інформуванням.

Інші дослідники зосереджувалися на взаємозв'язку між цифровими технологіями, політичним лідерством і стилем комунікації. Наприклад, S. Roy (2021), аналізуючи кампанію «Bharatiya Janata Party» в Індії, вказував, що ефективність цифрової стратегії ґрунтувалася не стільки на мікротаргетингу, скільки на створенні потужних політичних наративів, які мобілізували колективну ідентичність. Подібну тезу розвивали M. Iranzo-Cabrera & A. Casero-Ripollés (2023), які звернули увагу на нові платформи (Twitch, YouTube Live), де політики демонструють автентичність і суб'єктивність, створюючи ефект прямої присутності та неформальної участі громадян. Це, у свою чергу, трансформує очікування від політичного лідерства і змінює баланс між раціональними та емоційними компонентами політичного вибору. Систематизовану рамку для аналізу цифрової трансформації партій надали O. Barberà *et al.* (2021), які запропонували оцінювати зміни за чотирма вимірами: внутрішнє прийняття рішень, фінансування, мобілізація та внутрішньопартійна комунікація. Їх підхід дозволив перейти від ізольованого аналізу кампаній до системного бачення цифрових процесів в межах партійної організації. Аналогічно, S. Gherghina *et al.* (2025) у міждисциплінарному дослідженні парламентських партій показали, що цифровізація впливає не лише на стратегічну комунікацію, а й на повсякденну партійну практику, зокрема – на взаємодію між керівництвом і рядовими членами. Автори довели, що цифрові інструменти можуть виступати як каталізаторами відкритості, так і засобами для посилення контролю згори. Значний внесок у розуміння адаптаційних стратегій партій зробила праця R. Huerta McWhirter (2024), що

наголосила на необхідності персоналізації цифрової комунікації для ефективної мобілізації. Автор підкреслив роль аналітики даних, соціальних медіа та гнучких організаційних структур для досягнення електорального успіху в умовах «аудиторної демократії». У цьому контексті цифрові платформи виступають не лише каналами трансляції, а просторами для конструювання політичних ідентичностей і здійснення політичної дії.

Незважаючи на обсяг наукових публікацій, все ще бракує комплексних досліджень, які б інтегрували в єдине аналітичне поле організаційний, комунікативний та демократичний аспекти цифрової трансформації політичних партій. Наявні роботи здебільшого або зосереджуються на одному з елементів (наприклад, кампаніях чи технічній інфраструктурі), або обмежуються вивченням окремих національних кейсів без спроби сформулювати загальніші висновки щодо типології або моделей цифрових партій. Відтак, залишається потреба у більш глибокому розумінні того, як саме цифрові платформи змінюють природу партійної організації, і які наслідки ці зміни мають для демократичної якості сучасних політичних систем. Метою дослідження було виявлення впливу цифрових платформ на трансформації політичних партій, зокрема в аспектах зміни їхньої внутрішньої структури, комунікативних практик та механізмів участі. Гіпотеза дослідження полягала в тому, що цифрові технології спричиняють поступове ослаблення класичної ієрархії політичних партій на користь більш горизонтальних структур комунікації, що трансформують організаційну архітектуру, моделі прийняття рішень і внутрішньопартійні демократичні практики.

Матеріали та методи

Методологія дослідження була побудована із залученням комплексного міждисциплінарного підходу, що поєднує інструменти політичної науки, цифрової соціології та теорії організацій. Основним об'єктом аналізу стали трансформаційні процеси в політичних партіях у контексті цифровізації політичного процесу, зокрема – зміни у внутрішній структурі, формах участі, механізмах мобілізації та комунікації з електоратом. Для теоретичного осмислення предмета дослідження були використані кілька ключових аналітичних рамок. Теорія мережевого управління була використана як концептуальна основа для інтерпретації політичних партій як гнучких мережевих структур. У межах цієї рамки застосовувалося поняття мережевої логіки, що дозволяє аналізувати політичну комунікацію та ухвалення рішень як координацію дій між неієрархічними учасниками. Концепція краудсорсингу була розглянута як механізм децентралізованого прийняття політичних рішень, з акцентом на участь індивідуальних громадян у формуванні партійних програм і організації цифрової взаємодії через платформи. Модель гібридної партійної організації – як аналітична конструкція, що поєднує формальні інституційні механізми з новими формами цифрової участі. Цей підхід дав змогу сформулювати класифікаційні критерії для подальшого порівняльного аналізу.

У процесі дослідження було проаналізовано низку прикладних кейсів політичних партій та

цифрових ініціатив, зокрема випадки використання цифрової платформи Rousseau партією «Movimento 5 Stelle» в Італії (Angelucci & Vittori, 2021; The Digital Democracy Initiative, n.d.) та застосування платформи LiquidFeedback у «Piratenpartei Deutschland» (Deseriis, 2022). До аналізу також увійшли ініціатива MoveOn у межах Демократичної партії США (MoveOn, n.d.), Your Priorities (n.d.) в Ісландії, Decidim (n.d.), Now (ServiceNow, n.d.) і Loomio (n.d.) в Іспанії, які були обрані через їхню репрезентативність у демонстрації різних моделей цифрової участі. Аналіз даних платформ дозволив виявити спільні механізми деліберативної участі, онлайн-консультацій, внутрішньопартійного голосування та зворотного зв'язку, які є характерними для цифрової демократії. Крім того, у роботі було використано нормативні документи, що встановлюють регуляторні рамки цифрової комунікації в політичному просторі. Зокрема, застосовано положення European Commission (2022), що слугує прикладом інституціонального врегулювання інформаційної відповідальності цифрових платформ у межах політичного процесу. Також було розглянуто Identity Documents Act (Riigikogu, 1999), що став юридичною основою впровадження цифрового голосування в Естонії, зокрема на основі офіційного джерела – реєстру законодавства Riigi Teataja. Методологічною основою дослідження виступив також кейсовий аналіз політичних кампаній, які використовували цифрові технології для стратегічної комунікації та мобілізації. До таких кейсів належать кампанія Е. Макрона у 2017 р. (Pruchnicka, 2023), приклад використання Twitter у виборчій стратегії Д. Трампа (Boczkowski & Papacharissi, 2018), приклади цифрового активізму в Східній Європі, зокрема Польщі, Угорщині та Україні (Tóth *et al.*, 2022), а також мережеві рухи, як-от Black Lives Matter Global Network Foundation (n.d.). Особливу увагу приділено емпіричним платформам цифрової участі, серед яких LiquidFeedback (n.d.) та NationBuilder (n.d.). Їх вивчення дозволило описати механізми цифрової взаємодії на рівні партійного функціонування.

Результати

Теоретико-аналітичні засади впливу цифрових платформ на політичні партії. Цифрові платформи кардинально змінили умови функціонування політичної комунікації, трансформуючи не лише канали поширення інформації, а й саму логіку політичної взаємодії. Традиційна модель політичної комунікації, що будувалася на односторонньому передаванні повідомлення від партійної верхівки до електорату, поступово втрачає свою ефективність на тлі поширення цифрових медіа. Соціальні мережі, онлайн-форуми, платформи колективного прийняття рішень, месенджери та спеціалізовані додатки стали не просто технічними інструментами, а новими середовищами політичної дії, які впливають на ідеологічну мобілізацію, стратегічну координацію і розподіл владних повноважень у межах політичних організацій. На відміну від традиційних ЗМІ, які передбачають централізований контроль і редакційну фільтрацію змісту, цифрові платформи функціонують на основі мережевої логіки, що заохочує горизонтальну комунікацію та формування динамічних

інформаційних потоків. Це створює умови для більшої доступності до партійного дискурсу для широкого кола учасників: прихильники, активісти та навіть випадкові споживачі контенту можуть взаємодіяти з політичними повідомленнями в режимі реального часу. Таке розмивання меж між виробниками і споживачами інформації сприяє формуванню нових типів політичної участі, що не передбачають обов'язкового членства в партії, але дають змогу брати участь у мобілізації, агітації та прийнятті рішень через цифрові канали. Ключовим аспектом змін у політичній комунікації є перехід від ієрархічного поширення повідомлень до інфраструктури різноспрямованої взаємодії. Замість лінійної логіки «центр – периферія» цифрові платформи дозволяють реалізовувати стратегії зворотного зв'язку та активного залучення електорату. Наприклад, використання аналітики великих даних дозволяє політичним партіям адаптувати повідомлення до цільових аудиторій у режимі мікротаргетингу, що в умовах виборчих кампаній значно підвищує ефективність мобілізаційних зусиль (Sheikh, 2024). У свою чергу, інструменти краудсорсингу та онлайн-консультацій, як-от Loomio, сприяють децентралізації процесів формування партійної програми і залученню громадян до вироблення рішень (Deseriis, 2021).

Разом із тим, ці трансформації ставлять під питання сталість традиційної партійної моделі, що довгий час ґрунтувалася на централізованій ієрархії, закритості процедур і бюрократичній дисципліні. Традиційна партійна структура характеризується вертикальною організацією влади, де прийняття рішень здійснюється у верхівці (на рівні лідера або керівного органу), а виконання – делегується донизу, на нижчі рівні партійного апарату (Nunes, 2021). Такий підхід дозволяє забезпечити однаковість у позиціях, контроль за політичними діями, дисципліну серед членства, але водночас унеможливорює гнучке реагування на швидкі соціальні зміни. Механізми прийняття рішень у традиційних партіях базуються на фіксованих регламентованих процедурах – з'їздах, пленумах, внутрішніх голосуваннях, що мають ієрархічну легітимізацію. Вони часто є малодоступними для рядових членів партії, не кажучи вже про симпатиків або потенційних виборців. Водночас, в умовах цифрової епохи ці механізми починають поступатися місцем новим формам внутрішньопартійної демократії, які активніше залучають аудиторію через інтерактивні формати. Наприклад, у випадку руху «Movimento 5 Stelle» в Італії внутрішньопартійні рішення ухвалювалися через цифрову платформу Rousseau, яка дозволяла всім зареєстрованим користувачам брати участь у голосуванні щодо кандидатур, програмних документів чи ключових рішень (Angelucci & Vittori, 2021). Цифрові платформи, таким чином, підважують інституційну монополію партійного центру на розробку і впровадження стратегії. Через соціальні мережі, блоги або інтерактивні додатки політична комунікація може розгортатися без прямого контролю з боку партійного керівництва, що веде до переосмислення ролі партійного апарату та політичного лідерства. Наприклад, у США Демократична партія на федеральному рівні дедалі частіше вдається до співпраці з цифровими активістськими мережами типу MoveOn (n.d.), які,

хоча й не входять до офіційної структури партії, відіграють критичну роль у мобілізації, фандрейзингу та формуванні політичного порядку денного.

У сучасних політичних науках дедалі більшого поширення набувають теоретичні підходи, які дозволяють осмислити децентралізацію політичних структур як системну відповідь на виклики цифрової доби. Одним із центральних концептів у цьому контексті виступає поняття мережевої моделі організації, яке витісняє класичні вертикальні структури управління. Теорія мережевої взаємодії передбачає делегування повноважень широкому колу учасників процесу прийняття рішень, що формують політичне середовище на основі горизонтальних зв'язків, ситуативних коаліцій і спільного виробництва знання (Riley *et al.*, 2022). Політична партія в умовах мережевої логіки постає не як чітко визначена ієрархічна структура, а як гнучка конфігурація цифрово зв'язаних акторів – активістів, підписників, симпатиків, неформальних лідерів думок. Центральною особливістю такої моделі є її динамічність і низька інституційна фіксація, що забезпечує швидке реагування на зміни зовнішнього середовища. Ці мережі формуються переважно навколо певних тем або цінностей, а не стабільних організаційних форм, і мають здатність до самоорганізації без централізованого управління. Як приклад можна навести рух Black Lives Matter Global Network Foundation (n.d.) у США або цифрову платформу Now в Іспанії (ServiceNow, n.d.), які, хоча й не є партіями в класичному сенсі, суттєво впливають на політичні програми лівоцентристських сил завдяки горизонтальній мобілізації великої кількості учасників.

Іншим важливим теоретичним вектором є краудсорсинг як механізм політичного прийняття рішень. Цей підхід передбачає залучення великої кількості індивідів до розробки стратегічних документів, програм, рішень або навіть законопроектів (Martí, 2022). У контексті партійної трансформації краудсорсинг дозволяє подолати обмеження елітарного ухвалення рішень і забезпечити більш інклюзивну модель участі. Відомими прикладами реалізації краудсорсингових практик у партійній політиці є використання онлайн-платформ, таких як Rousseau в Італії (n.d.), Your Priorities (n.d.) в Ісландії, що дають змогу не тільки голосувати, а й пропонувати та обговорювати змістовні політичні ініціативи. Третій аналітичний фокус, цифрова демократія, пов'язаний із загальнішим процесом демократизації політичних інститутів за допомогою цифрових технологій. Теоретичні моделі цифрової демократії акцентують на потенціалі ІКТ (Інформаційно-комунікаційні технології) для посилення участі громадян, підвищення прозорості та підзвітності політичних рішень. У межах партійної структури цифрова демократія втілюється у формах онлайн-консультацій, електронних голосувань за кандидатів, відкритого обговорення бюджету та пріоритетів кампанії. Наприклад, «Piratenpartei Deutschland» тривалий час використовувала платформу LiquidFeedback, яка дозволяла кожному учаснику делегувати або приймати голоси з різних питань, що забезпечувало динамічну форму цифрового представництва всередині партії (Deseriis, 2021). Попри популяризацію моделей цифрової демократії, їхня ефективність залишається предметом інтенсивної

наукової дискусії. Є дослідження, що виявляють значущий позитивний вплив демократичних інновацій (таких як «mini-publics») на знання, політичні установки та навички учасників (Theuvs *et al.*, 2025). Ці результати свідчать, що цифрові методи дійсно можуть зміцнювати інституційну участь і легітимність в очах громадян. Водночас реальні обмеження є помітними. Наприклад, експериментальні дослідження у сфері онлайн-дебатів виявили, що більш докладне обґрунтування думок стимулює відчуття знань, але одночасно може стримувати участь через соціальне порівняння – тобто навіть «якісна» дискусія може відлякувати потенційних учасників (Schäfer *et al.*, 2024). Що стосується конкретних партійних контекстів, їхні цифрові платформи демонструють як потенціал, так і ризики. Так, дослідження Р. Gerbaudo (2019) аналізує досвід Podemos та «Movimento 5 Stelle», демонструючи, що їхні онлайн-платформи поєднують «плебісцитарні», «дискусійні» та представницькі механізми, але при цьому баланс між відкритістю та контролем залишається нестабільним.

Важливою складовою цифрової децентралізації є роль соціальних мереж у формуванні партійного порядку денного та стратегій взаємодії з виборцями. У цьому контексті соціальні мережі постають не лише як канали трансляції повідомлень, а як самостійні політичні арени, на яких відбувається боротьба за легітимність, визнання та мобілізацію. Алгоритми платформ на кшталт Facebook, X (колишній Twitter), Instagram або TikTok визначають, які повідомлення побачить аудиторія, а отже, безпосередньо впливають на інформаційне середовище, у якому партія формує свою стратегію. Політичні партії використовують аналітику даних із соціальних мереж для коригування своєї риторики, таргетування повідомлень і виявлення потенційних електоральних груп. Наприклад, кампанія Е. Макрона 2017 р. активно використовувала соціальні мережі для тестування реакції аудиторії на ключові політичні тези, що дало змогу адаптувати програмні позиції до очікувань цільових груп (Pruchnicka, 2023). Водночас соціальні мережі виступають інструментом формування так званого realtime agenda setting, коли порядок денний формується не у звичних термінах інституційної політики, а під впливом медіа-вірусних подій, хештегів, флешмобів і реактивної політичної поведінки (Carazo-Barrantes, 2021). Аналіз взаємодії політичних стратегій із цифровими платформами виявляє суттєву трансформацію комунікаційних підходів. Як показують дослідження N. Srnicek (2017), у цифрову епоху політична дія все більше залежить від логіки цифрових платформ, які структурно заохочують короткі, емоційно-насичені повідомлення, персоналізацію меседжів і швидкий зворотний зв'язок. Це трансформує комунікативні стратегії партій: замість докладних програм і політичних дискусій пріоритет надається візуалізованому контенту, клікабельним тезам і впливовим образам лідера. Наприклад, кампанія Д. Трампа стала класичним кейсом використання Twitter як основного каналу комунікації, що дозволив обійти традиційні медіа і створити ілюзію безпосереднього діалогу з виборцями (Boczkowski & Papacharissi, 2018). Соціальні мережі

також створюють умови для нових форм партійного активізму, що не потребують формального членства або участі в офіційних структурах. Наприклад, діджитал-активізм через Telegram-канали, TikTok-кампанії або YouTube-стріми дозволяє мобілізувати молодь, яка традиційно мала низький рівень залученості в інституційну політику. У країнах Східної Європи, зокрема в Польщі, Угорщині та Україні, соціальні мережі дедалі частіше виступають простором формування альтернативного політичного порядку денного, що не представлений у класичних ЗМІ (Tóth *et al.*, 2022).

В цьому контексті важливим є термін Концепції гібридної партійної організації у політичній науці, яка постає як реакція на глибокі структурні зміни, викликані цифровізацією політичного процесу (Schäfer, 2021). Вона описує форму організації політичних партій, яка поєднує елементи традиційної ієрархії та цифрової мережевої гнучкості, зберігаючи водночас стабільність та інституційну спадковість, і забезпечуючи адаптацію до нових моделей політичної участі. У такому гібридному форматі класичні інституційні механізми – з'їзди, статутні органи, керівні ради, внутрішньопартійна дисципліна – доповнюються

інструментами цифрової взаємодії: платформами для електронного голосування, онлайн-консультацій, мобільними застосунками для комунікації з електоратом, краудсорсинговими ініціативами. Це створює організаційну двошаровість: один рівень зберігає формалізовану структуру, другий – функціонує за принципами цифрової динаміки та горизонтальної участі. Особливістю гібридної партійної моделі є прагматичне комбінування старих і нових підходів, що дозволяє оптимізувати партійну діяльність. Наприклад, стратегічні рішення (формування ідеологічної лінії, обрання лідерів) можуть ухвалюватися в межах класичних процедур, тоді як мобілізація, комунікація і консультації – реалізуються через цифрові канали. Цей підхід особливо поширений у партіях нового покоління, зокрема у «La République En Marche!» Е. Макрона, а також у скандинавських соціал-демократичних рухах, де платформи типу NationBuilder або Loomio стали інтегрованою частиною внутрішньої координації. Для систематичного аналізу гібридної партійної структури доцільно розглянути Таблицю 1, яка демонструє ключові відмінності між класичною, цифрово-орієнтованою та гібридною партійною моделлю.

Таблиця 1. Порівняння партійних структур

Критерій	Класична партійна структура	Цифрово-орієнтована структура	Гібридна структура (синтез)
Організаційна логіка	Ієрархічна, централізована	Горизонтальна, децентралізована	Комбінована: стратегічна ієрархія + цифрова горизонтальність
Механізми прийняття рішень	Через з'їзди, бюро, внутрішні статuti	Через онлайн-голосування, опитування, краудсорсинг	Частково формалізовані рішення + онлайн-консультації
Комунікація з виборцями	Через ЗМІ, прес-конференції, партійні органи	Через соціальні мережі, месенджери, відеостріми	ЗМІ + соціальні платформи; таргетинг через великі дані
Тип членства	Формальне, інституційно оформлене	Неформальне, гнучке, подеколи анонімне	Двоїсте: формальні члени + цифрова база прихильників
Тип мобілізації	Через структури осередків, місцеві офіси	Через цифрові заклики до дії, онлайн-кампанії	Кампанії одночасно офлайн і онлайн
Роль лідерства	Центральна, персоналізована	Колективне, децентралізоване	Залежить від етапу процесу: персоналізація + мережеве лідерство
Форма легітимації	Через історію, традицію, інституційний авторитет	Через відкритість, прозорість, зворотний зв'язок	Баланс інституційного авторитету та цифрової підтримки

Джерело: зіставлено автором на основі F. Raniolo *et al.* (2021), S. Wolinetz (2023)

Синтез класичних і цифрових елементів дозволяє політичним партіям оптимізувати свої організаційні ресурси в умовах швидких змін суспільного запиту та інформаційного середовища. Класичні елементи забезпечують передбачуваність, стабільність, правову легітимність та довготривалу кадрову пам'ять організації. Водночас цифрова гнучкість забезпечує швидку реакцію на публічні виклики, масштабну мобілізацію електорату, оперативне тестування ідей та адаптацію до поведінкових змін серед виборців. Особливо важливою ця гібридність є в контексті кризи довіри до традиційних політичних інститутів. Гібридні структури, маючи змогу демонструвати прозорість, відкритість до участі, інтерактивність, а одночасно – інституційну надійність і управлінську ефективність, здатні виходити за межі поляризації між «старими» і «новими» партіями. Вони також дозволяють уникнути пастки популізму або непрофесійної цифрової емоційності, зберігаючи елементи експертності і

стратегічного контролю. Гібридна модель, таким чином, не є компромісом, а скоріше новим типом організаційної адаптації, що відповідає логіці «другої модернізації» в політичному процесі, де традиція та інновація функціонують не як протилежності, а як взаємодоповнюючі принципи. Саме така гнучка комбінація дає можливість партіям виживати й оновлюватися у політичному середовищі, де швидкість, доступність, мережевість і персоналізація стають визначальними ознаками ефективної політичної дії.

Цифрові трансформації внутрішньої організації та публічної стратегії партій. У контексті цифрової трансформації політичних партій особливу актуальність набуває переосмислення понять членства, участі та внутрішньопартійної демократії. Цифровізація спричинила зсув від класичного уявлення про членство як формального, тривалого й інституційно оформленого зв'язку між громадянином і політичною партією, до гнучкіших, часто тимчасових та

динамічних форм взаємодії. Цей процес супроводжується змінами у внутрішній структурі партій, механізмах легітимації та організації колективного ухвалення рішень. Одним із провідних нових форматів участі є онлайн-активізм, який дає змогу громадянам долучатися до партійної діяльності без формального членства або ж із мінімальним організаційним бар'єром. Цей феномен охоплює широкий спектр практик – від лайків, репостів і коментарів у соціальних мережах до активної участі у вуличних акціях, організованих через цифрові канали. Такі дії мають потенціал до масштабної мобілізації, оскільки орієнтуються не на організаційну лояльність, а на підтримку окремих цінностей, питань чи лідерів. Онлайн-активізм стає платформою для прояву емоційної залученості, а не інституційної дисципліни, що змінює акценти у побудові партійної стратегії. Паралельно до цього зростає значення цифрових платформ для залучення громадськості, які дозволяють здійснювати двосторонню комунікацію між партіями та виборцями в інтерактивному форматі. Такі платформи, як Decidim (n.d.) у Барселоні, Your Priorities в Ісландії або Rousseau (n.d.) в Італії, виступають інструментами «платформної демократії», що забезпечує обговорення, внесення пропозицій, рейтингове голосування та навіть ініціювання програмних змін. Вони не лише знижують вартість участі в політичному процесі, а й трансформують партійний апарат у «віртуальний інтерфейс», де виборець має змогу взаємодіяти з партійною організацією в режимі реального часу. Це принципово змінює розуміння ролі членства, адже постійна участь замінюється ситуативною, а формальне членство – на транзакційний зв'язок через участь у конкретних рішеннях. Цифрові платформи дедалі більше впливають на стратегії політичних партій, зокрема у питаннях організації кампаній, мобілізації виборців та управління репутацією. Одним із прикладів інституційного регулювання є Code of Practice on Disinformation, ухвалений Європейським Союзом, який встановлює нормативну відповідальність платформ та механізми їхньої співпраці з політичними структурами. Цей документ окреслює зобов'язання цифрових сервісів щодо прозорості реклами, перевірки джерел інформації та недопущення маніпуляцій під час виборчих кампаній (European Commission, 2022). Окремого розгляду заслуговує Естонія – перша держава в Європі, яка запровадила цифрове голосування (i-voting) на законодавчому рівні (Górný, 2021). Юридичним підґрунтям цього процесу став Identity Documents Act (Riigikogu, 1999), опублікований в офіційному естонському реєстрі законодавства Riigi Teataja.

Зі зростанням функціональності цифрових платформ виникає також практика електронного голосування як форми внутрішньопартійної деліберативної та ухвалення рішень. Такі системи можуть застосовуватись для визначення кандидатів, схвалення програмних документів, обрання лідерів або ухвалення внутрішньопартійних резолюцій. У цьому контексті електронне голосування виконує не лише технічну функцію, а й виступає механізмом розширення політичної участі, особливо в тих категоріях громадян, які традиційно менш залучені до офіційної політики – молодь, мігранти, представники регіонів. Наприклад,

«Piratenpartei Deutschland» тривалий час використовувала платформу LiquidFeedback (n.d.), яка дозволяла не тільки голосувати, але й делегувати свій голос, створюючи динамічну модель представництва. Ці нові форми членства безпосередньо впливають на внутрішньопартійну демократію, яка в умовах цифровізації отримує нові риси і механізми реалізації. Передусім цифрові інструменти підвищують прозорість процесів прийняття рішень, адже більшість процедур і документів стають відкритими для ознайомлення. Протоколи голосувань, чернетки програм, списки кандидатів або бюджети кампаній можуть публікуватися онлайн у форматі, зручному для перевірки та коментування. Це створює умови для публічного моніторингу внутрішньої діяльності партії, що суттєво знижує ризик корупції, кулуарних домовленостей або авторитарного ухвалення рішень. Іншим важливим аспектом є посилення конкуренції всередині партії завдяки цифровим інструментам. У класичних партійних структурах, наприклад, лейбористських партіях Великобританії або соціал-демократичних партіях Скандинавії XX ст., де висунення кандидатів на вибори потребувало схвалення регіональних комітетів і центрального апарату, доступ до внутрішньої конкуренції зазвичай обмежений функціонуванням «вузьких воріт» – рекомендаціями керівництва, електоральною ієрархією або персональними мережами. Натомість у цифрово-орієнтованих або гібридних партіях відкриті праймеріз, краудсорсинг програм, електронне ранжування кандидатів надають змогу багатьом учасникам конкурувати на рівних. Наприклад, у канадській Ліберальній партії використовуються системи рейтингового голосування для визначення пріоритетів виборчої кампанії, в які може включитися будь-який зареєстрований симпатик, а не лише формальний член партії (Endersby & Towle, 2025). Це підвищує легітимність рішень і сприяє відчуттю залученості серед базових учасників. Важливою складовою цифрової внутрішньопартійної демократії є деліберативний процес колективного обговорення, уточнення й формування рішень (Caluwerts *et al.*, 2023). Цифрові інструменти створюють інфраструктуру для розгорнутих дискусій, аргументацій, голосувань і перегляду позицій. Наприклад, на платформі Decidim (n.d.) можливо не лише внести пропозицію, а й обґрунтувати її, переглянути коментарі інших учасників, отримати підтримку, після чого пропозиція переходить на наступний рівень обговорення. Це сприяє інклюзивності політичного процесу, посиленню логіки колективного розуму та обмеженню впливу елітарних фракцій.

Водночас надмірна цифровізація внутрішньопартійної демократії породжує нові ризики. Зокрема, проблеми кібербезпеки, шахрайства з голосами, дезінформації або маніпуляції алгоритмами залишаються актуальними викликами. Наприклад, італійська платформа Rousseau у 2017 р. зазнала масштабного зламу: було викрадено базу користувачів, що спричинило розслідування і штраф від італійського регулятора за порушення стандартів GDPR, включно з відсутністю анонімності голосування та ризиком маніпуляцій результатами (Giacomini, 2022). У 2023 р. стало відомо, що Комісія з виборів Великобританії зазнала масштабної

кібератаки з боку хакерів, пов'язаних із Китаєм, які отримали доступ до реєстру виборців із понад 40 млн записів, що викликало серйозні сумніви щодо безпеки виборчих інституцій навіть у консолідованих демократіях (Mason & Farah, 2023). Ці випадки демонструють, що цифрові інструменти самі по собі не гарантують

демократичності процесу, якщо не супроводжуються нормативними рамками, етичними принципами та технічною надійністю. Усі кейси в Таблиці 2 демонструють різні рівні та підходи до цифрової модернізації партійної інфраструктури, що дозволяє провести порівняльний аналіз за низкою параметрів.

Таблиця 2. Порівняльний аналіз цифрових інструментів у партійних структурах різних країн

Країна	Партія/Ініціатива	Тип цифрової платформи	Основні функції	Ключові ефекти
Італія	Рух «Movimento 5 Stelle»	Rousseau (власна платформа, розроблена Casaleggio Associati)	Електронне голосування; розробка законодавчих ініціатив; обговорення політики; навчальні модулі для активістів	Демократизація партійного процесу; централізація контролю над даними; конфлікти щодо прозорості управління
Іспанія	Podemos	Plaza Podemos (форум на базі Reddit-подібного дизайну); внутрішні CRM-системи	Відкрите обговорення партійної політики; вибори керівництва; онлайн-консультації з членами	Мобілізація молоді; висока інтерактивність; поступовий перехід до більш централізованого управління
США	Democratic Digital	Комплекс цифрових сервісів (включає Mobilize, NGP VAN, ActionKit)	Організація кампаній; аналіз даних виборців; таргетинг; email-маркетинг	Підвищення ефективності польової кампанії; персоналізація повідомлень; збір коштів через мікротранзакції
Канада	Liberal Party Digital Toolkit	Центральна партійна платформа на базі NationBuilder + власні додатки	CRM-система для менеджменту контактів; внутрішня аналітика; контроль за партійною дисципліною	Інституціоналізація цифрової культури; посилення вертикальної координації; зниження участі місцевих осередків

Примітка: NGP VAN – National Gateway Platform & Voter Activation Network

Джерело: зіставлено автором на основі D. Angelucci & D. Vittori (2021), K. Dommett *et al.* (2024), The Digital Democracy Initiative (n.d.), International Downtown Association (n.d.), Podemos (n.d.)

Між країнами спостерігається істотна різниця у виборі типу цифрових платформ. У випадку Італії та Іспанії перевага віддається створенню власних чи напівавтономних систем з відкритим елементом участі. У «Movimento 5 Stelle» була спроектована як альтернатива традиційним партійним інститутам, що спрямована на зниження ієрархічності (Rousseau, n.d.). У свою чергу, Plaza Podemos також виникла як горизонтальна ініціатива, проте поступово втратила свою початкову відкритість (Podemos, n.d.). У США та Канаді переважає інтеграція зовнішніх сервісів до партійної інфраструктури: американський The Digital Democracy Initiative (n.d.) є екосистемою взаємодоповнюючих сервісів, тоді як канадський Liberal Toolkit (International Downtown Association, n.d.) поєднує централізовану платформу з готовими програмними рішеннями. Інструменти, застосовані в усіх чотирьох випадках, демонструють широкий спектр функціональних можливостей – від електронного голосування (Rousseau) до повного циклу цифрового менеджменту кампаній (NGP VAN, NationBuilder). Зміщення акценту від відкритої участі (Італія, Іспанія) до ефективності та керуваності (США, Канада) вказує на еволюцію розуміння цифрової демократії – від утопічного бачення прямої участі до більш прагматичного управління виборчими процесами. Незважаючи на спільну мету – модернізацію партійної структури – результати суттєво відрізняються. У «Movimento 5 Stelle» цифровізація спричинила ідеологічні конфлікти, пов'язані з непрозорістю

управління платформою Rousseau (n.d.). Партія Podemos виявила проблеми у підтриманні горизонтальності при зростанні партійної централізації (Podemos, n.d.). У США цифрові інструменти стали частиною виборчих кампаній, сприяючи мікротаргетингу та мобілізації на основі big data. Прикладом може слугувати кампанія Б. Обами 2012 р. та подальше використання подібних технологій у кампанії Д. Трампа 2016 р., де алгоритмічний аналіз соціальних мереж дозволяв формувати персоналізовані повідомлення для різних груп виборців. Канадський приклад демонструє успішну інституціоналізацію цифрової політики, хоча й за рахунок зменшення автономії місцевих партійних структур. Ліберальна партія Канади розробила Liberalist Digital Toolkit, який централізовано координує збір і використання даних, забезпечує партійну дисципліну та формує уніфіковану стратегію взаємодії з громадянами. Проте така модель зменшує можливість регіональних організацій впливати на політичний порядок денний, створюючи залежність від національного керівництва та його цифрових рішень. Незважаючи на культурні та політичні відмінності, усі кейси ілюструють спільну тенденцію – перетворення партій на організації з цифровою операційною логікою. Однак траєкторія трансформації суттєво залежить від початкової політичної культури: в умовах італійської антиполітичної риторики платформа Rousseau (n.d.) стала інструментом парадоксальної концентрації влади, тоді як у Північній Америці цифрові інструменти

інтегрувалися в уже існуючі інституційні рамки. У добу цифрової трансформації політичні кампанії зазнали кардинальних змін, зумовлених не лише широким впровадженням цифрових технологій, а й зміною характеру взаємодії між політичними суб'єктами та громадськістю. Цифрові кампанії стали домінуючою формою політичної комунікації, що базується на постійній присутності у віртуальному просторі, миттєвості реакцій, високій персоналізації повідомлень та динамічному управлінні репутаційними ризиками. Сучасна стратегія цифрової присутності політичних акторів передбачає не лише генерацію контенту, орієнтованого на електоральну мобілізацію, але й побудову інтегрованої системи моніторингу, превенції та нейтралізації інформаційних загроз, здатних вплинути на репутацію та політичну стабільність.

Репутаційні ризики в цифровому середовищі є багатогоректорними. Вони охоплюють як зовнішні загрози, пов'язані з поширенням фейкових новин, кіберпровокацій, зливу персональних даних, так і внутрішні виклики, пов'язані з неузгодженими діями членів команди, неетичними висловлюваннями кандидатів або помилками в комунікаційній стратегії. У цьому контексті критично важливо сформулювати стратегію цифрової репутаційної безпеки, яка включає багаторівневий аналіз ризиків, моделювання сценаріїв кризових ситуацій, залучення експертів із цифрової безпеки, правників та кризових комунікаторів. При цьому ефективне управління онлайн-конфліктами передбачає оперативне реагування на загрози в соціальних мережах, використання інструментів контрнарративу, таргетованої реклами для зміни фокусу уваги, а також активне залучення інфлюенсерів для нівелювання негативного дискурсу. Кризи онлайн-простору, зокрема кампанії «скасування», інформаційні атаки бот-мереж або скоординовані кампанії з дискредитації, змінюють ландшафт політичної конкуренції. В Україні прикладом високоризикової онлайн-комунікації є президентські вибори 2019 р., під час яких штаб В. Зеленського провів гібридну цифрову кампанію, що включала Telegram, YouTube та Instagram. У відповідному фрагменті, де аналізується «стратегія присутності», слід навести приклад використання розважального контенту як форми політичної мобілізації. Однак надмірна персоніфікація бренду створила загрози для інституційної стабільності, про що свідчить сприйняття партії «Слуга народу» як суто медійного проєкту. Управління такими кризами неможливе без попередньої розробки протоколів інформаційного реагування, системи цифрової етики партії чи кандидата, а також постійного аналізу цифрових слідів. Стратегія виходу з репутаційної кризи має спиратись на швидке вибачення (у разі підтвердженого порушення), переформулювання політичного меседжу, посилення прозорості дій та демонстрацію ціннісної послідовності.

Цифровізація політичної комунікації має далекосяжні наслідки для самої природи політичної легітимності, довіри та участі. На відміну від традиційних форм комунікації, де партії функціонували як інституціалізовані посередники між громадянами і владою, цифрове середовище сприяє фрагментації інформаційного простору, зниженню ролі ідеологічної ідентичності

та підвищенню значення індивідуальної харизми. Цей процес трансформує парадигму політичної участі – від структурованої участі у виборах і партійній діяльності до нових форм мікроактивізму, цифрової мобілізації через соцмережі, онлайн-петицій, краудфандингових кампаній та віртуальних мітингів. Довіра до партій у цифрову епоху більше не ґрунтується лише на програмних засадах чи історичному капіталі. Вона формується в реальному часі, в умовах інформаційної насиченості, де громадська думка надзвичайно чутлива до візуальних сигналів, поведінки у медіа та відповідей на соціально-значущі події. Партійні структури змушені адаптовуватись до нових очікувань громадян, запроваджуючи політику відкритості, цифрову звітність, регулярну комунікацію зі своєю аудиторією через стріми, блоги, чат-боти. Змінюється й роль лідера – від носія політичної програми до активного учасника постійного цифрового діалогу з громадянами. Питання легітимності також трансформується у новому політичному контексті. Якщо в традиційному розумінні вона спиралася на формальні процедури виборів, інституційну безперервність та законність дій, то в цифрову добу легітимність дедалі більше набуває характеру «емоційної узгодженості» – здатності політичного суб'єкта представляти суспільні настрої, цінності та очікування в онлайн-просторі. Відсутність цифрової активності або нерелевантна присутність може сприйматись як втрата соціального зв'язку, що підриває довіру до партії чи інституції. Таким чином, цифровізація не лише розширила інструментарій політичної комунікації, але й поставила перед партійними структурами нові виклики, що потребують глибокого перегляду стратегій участі, способів управління репутацією та формування легітимності. Успішність цифрових кампаній сьогодні залежить не стільки від кількості контенту, скільки від його релевантності, адаптивності та здатності створювати сталі символічні зв'язки з аудиторією. У цьому контексті політична довіра стає не даністю, а результатом постійного цифрового діалогу, де вирішальну роль відіграє стратегічне управління конфліктами, вразливостями та ціннісною ідентичністю в цифровому середовищі.

Обговорення

Цифровізація політики як складова ширших процесів технологічної трансформації суспільства стала об'єктом активної міждисциплінарної уваги упродовж 20-х рр. XXI ст. Стрімкий розвиток соціальних медіа, цифрових платформ, алгоритмізованих інструментів взаємодії та великих даних змінює як зовнішню політичну комунікацію, так і внутрішню структуру політичних організацій. Політичні партії – інституційні посередники між громадянами і державою – опинилися в центрі цих змін. Традиційні моделі ієрархічного управління, централізованого контролю над прийняттям рішень та чіткої організаційної структури зазнають тиску з боку горизонтальних, децентралізованих, мережевих логік. Застосування теорії мережевого управління, концепції краудсорсингу, гібридної партійної організації та порівняльного аналізу цифрових практик дозволило розкрити складний характер цих змін. Порівняння результатів дослідження з працею А. Мін (2023) дозволило

виявити спільний акцент на ролі стратегічної комунікації в умовах цифрової політики. У той час як А. Міл акцентував увагу на використанні соціальних медіа, аналітики даних і таргетованих повідомлень для здобуття конкурентної переваги в політичних кампаніях, проведене дослідження підкреслило не лише комунікаційні, але й структурні трансформації партій. Обидва підходи вказували на персоналізацію та емоціоналізацію політичного лідерства як ключові риси нової цифрової епохи. Проте якщо А. Міл розглядав ці зміни переважно з точки зору ефективності передвиборчої стратегії, дослідження сфокусувалося на їх впливі на внутрішню організацію партій та природу легітимності. Ці висновки узгоджуються з аналітичними рамками А. Larrondo-Ureta & K. Meso-Ayerdi (2021), які акцентують на емоціоналізації політичного контенту, трансмедійності та використанні великих даних. Обидві роботи наголошували на важливості адаптації до нових технологій, однак якщо у А. Larrondo-Ureta & K. Meso-Ayerdi основна увага була приділена потенціалу AI та великих даних, то у проведеному дослідженні було розкрито їхній вплив на організаційні структури і легітимність.

Результати дослідження свідчать про формування складних гібридних партійних структур, у яких традиційні ієрархічні моделі управління поступово поєднуються з новітніми горизонтальними цифровими інструментами, що базуються на принципах мережевого організаційного устрою та цифрової взаємодії. Ця інтеграція класичних елементів ієрархії – централізованого контролю, формальних ланок керівництва, процедурних правил із динамічними, відкритими, часто децентралізованими платформами цифрової участі формує унікальні організаційні конфігурації, які характеризуються гнучкістю, адаптивністю та здатністю швидко реагувати на зміни в політичному середовищі. Такі висновки відповідають концептуальній рамці, запропонованій І. Borucki (2022), який у своїй роботі акцентує увагу на комплексному аналізі цифрових партій через поєднання технічних і політичних аспектів трансформації. І. Borucki пропонує інтегративний підхід, що охоплює не лише технологічний вплив цифрових платформ на партійну діяльність, а й їхній вплив на процедури прийняття рішень, внутрішні комунікації та механізми політичної легітимності. Його модель підкреслює важливість процедурної адаптації, тобто реорганізації внутрішніх партійних процесів відповідно до нових цифрових можливостей, що є ключовою передумовою ефективної трансформації. Отже, висновки цього дослідження підтверджують основні ідеї І. Borucki щодо формування гібридних структур, які поєднують традиційні ієрархічні засади з мережевими організаційними механізмами. Проте на відміну від доволі уніфікованого підходу І. Borucki, результати дослідження демонструють значно ширшу варіативність моделей адаптації, що зумовлена впливом національних політичних культур, історичних традицій, рівня розвитку цифрової інфраструктури та законодавчих рамок. Виявлено, що характер і глибина цифрової трансформації істотно різняться навіть серед країн з подібним рівнем цифровізації, що підкреслює необхідність врахування локального контексту у дослідженні гібридних партійних моделей. Це

свідчить про те, що універсальні моделі трансформації не завжди можуть повною мірою відобразити складність і динаміку цифровізації у різних політичних системах. Подібні ідеї про гібридність організаційних форм знайшли підтвердження у роботах А. Рефа & Т. Gold (2023), які запропонували концепцію «партії-в-мережі» і розробили таксономію цифрових ролей усередині партійних структур. Цей підхід вважає партію не лише як ієрархічну інституцію, а як комплексну мережу взаємодій, що включає формальні інститути та неформальні цифрові групи впливу. Проведений емпіричний аналіз деталізував роль цифрових активістів, цифрових менеджерів платформ і координаторів онлайн-ініціатив як нових центрів влади, які істотно впливають на розподіл внутрішньопартійної влади. Особливо було підкреслено, що ефективність таких гібридних моделей залежить від інституційного та нормативного контексту, який може як сприяти, так і стримувати децентралізацію влади. Тому, отримані результати не лише підтвердили доцільність розгляду політичних партій як мережевих організацій, але й підкреслили необхідність чіткого розмежування між формальними (інституційними) каналами цифрового впливу і неформальними мережами цифрових активістів, які оперують поза традиційними структурами влади. Цей поділ є критичним для розуміння того, як формується і трансформується внутрішньопартійна демократія в умовах цифрової ери.

Особливо значущим є порівняння з працею J.H. Lipschultz (2022), у якій детально аналізуються трансформації політичної легітимності у цифровому просторі, включаючи роль пропаганди, дифузії інновацій та маніпулятивних стратегій. J.H. Lipschultz наголошує на тому, що соціальні мережі стали не лише каналами комунікації, а й активними учасниками процесів формування політичного дискурсу, що суттєво впливає на сприйняття легітимності політичних акторів. Результати дослідження доповнили цей підхід, продемонструвавши, що соціальні медіа не лише мають маніпулятивний потенціал, а й виконують структуроутворюючу функцію в організації партійної діяльності – вони сприяють формуванню нових форм політичного лідерства та механізмів участі, зокрема через платформи прямої демократії і краудсорсингові інструменти. Схожі висновки містяться у роботі Р. Gerbaudo (2019), який розглядає внутрішньопартійну демократію у цифрових партіях, таких як італійський «Movimento 5 Stelle» і іспанський Podemos, в контексті плебісцитарної логіки. Р. Gerbaudo критикує офіційно декларовані механізми участі як поверхневі та інструментальні, надаючи перевагу централізованому контролю і популістським стратегіям. Проведене дослідження не лише підтвердило ці критичні спостереження, а й виявило додаткові структурні аспекти, що виходять за межі суто внутрішньодемократичних процесів. Зокрема, було виявлено формування альтернативних центрів впливу на основі цифрових платформ, які концентрують владу і ресурси у руках обмеженої кількості осіб. Особливо важливим є виявлення парадоксу концентрації влади над цифровими інструментами, що створює нові виклики для демократичної прозорості та підзвітності.

Порівняння з J.L. Bayless (2022) та G. Sánchez Medero (2024) засвідчило спільну стурбованість ризиками дестабілізації. У той час як J.L. Bayless аналізує США, дослідження поширює ці застереження на ширший спектр демократій, показуючи, що централізація технічного контролю (наприклад, адміндоступ до платформ, контроль за алгоритмами) є глобальним трендом, що створює асиметрії в доступі до політичного впливу. Проте на відміну від переважно нормативного підходу J.L. Bayless, це дослідження дозволило деталізувати внутрішньопартійні механізми централізації: від обмеження доступу до back-end систем до модерації цифрових дискусій, що фактично контролюються небагатьма особами. Значний внесок у дослідження зробила робота M. Malý (2024), яка розглядає партію «Ceska piratska strana» як приклад східноєвропейського цифрового експерименту. Порівняно з нею, результати дослідження висвітлювали ширший спектр кейсів, але підтвердили загальні тенденції, пов'язані з децентралізацією, зміною механізмів ухвалення рішень і посиленням ролі цифрової участі. Особливо релевантним стало спільне спостереження за тим, як цифрові партії прагнули балансувати між новими формами горизонтального управління та необхідністю збереження організаційної цілісності. Обговорення результатів дослідження у світлі сучасної літератури засвідчило, що цифрова трансформація політичних партій є багатовимірним процесом, який охоплює комунікативні, організаційні та легітимізаційні зміни. Наукова дискусія, до якої долучається це дослідження, поступово зміщується від аналізу окремих інструментів до розуміння структурних наслідків цифровізації. На відміну від деяких попередніх досліджень, які зосереджувалися переважно на ефективності цифрових стратегій або нормативних ризиках, це дослідження продемонструвало, що ключовими детермінантами змін є взаємодія між цифровими технологіями та організаційним середовищем. Виявлені гібридні моделі, мережеві логіки та нові канали легітимізації засвідчили, що політичні партії не просто адаптуються до технологій – вони формують нові типи інституційності, де межі між офіційним і неформальним, централізованим і децентралізованим, прозорим і закритим є все менш визначеними.

Висновки

Проведене дослідження виявило суттєву трансформацію політичних партій під впливом цифровізації, яка проявляється на кількох взаємопов'язаних рівнях. По-перше, було встановлено, що цифрові платформи радикально змінили природу політичної комунікації, перетворивши її з одностороннього процесу трансляції повідомлень у багатовимірний простір інтерактивної взаємодії. Ця зміна призвела до появи нових форм політичної участі, зокрема через механізми прямої цифрової демократії, що підтверджується аналізом платформи LiquidFeedback у «Piratenpartei Deutschland» Німеччини, та інструментів краудсорсингу, які реалізовані в системах типу Decidim у Барселоні. Дослідження показало, що цифровізація істотно вплинула на внутрішню організацію партій,

поставивши під сумнів ефективність традиційних ієрархічних структур. Аналіз кейсів руху «Movimento 5 Stelle» в Італії та Podemos в Іспанії демонструє, що цифрові платформи створюють альтернативні центри впливу, що призводить до децентралізації процесів прийняття рішень. Однак, як виявлено у випадку платформи Rousseau, ця децентралізація часто супроводжується парадоксальним ефектом концентрації контролю над даними в руках обмеженого кола осіб. Важливим науковим результатом стало виявлення формування гібридних партійних структур, які поєднують елементи традиційної ієрархії з мережевими принципами організації. Такі структури, проаналізовані на прикладі Ліберальної партії Канади та німецької партії, демонструють здатність до адаптації в умовах цифрової ери, зберігаючи при цьому інституційну стабільність. Проте дослідження виявило суттєві відмінності в реалізації гібридних моделей, що обумовлені національними політичними культурами та інституційними контекстами.

На рівні політичних стратегій було встановлено, що цифровізація призвела до появи нових комунікативних практик, зокрема мікротаргетингу та realtime agenda setting. Аналіз виборчих кампаній Е. Макрона та Д. Трампа показав, що соціальні мережі трансформували природу політичного лідерства, зробивши акцент на персоналізації та емоційній насиченості контенту. Дослідження також виявило суттєві зміни в природі політичної легітимності в цифрову епоху. Як показав аналіз, традиційні джерела легітимності, пов'язані з інституційною спадковістю та формальними процедурами, поступаються місцем новим формам, заснованим на постійному цифровому діалозі та емоційній узгодженості з аудиторією. Отримані результати свідчать, що цифрові трансформації мають двозначний вплив на політичні партії. З одного боку, вони відкривають нові можливості для демократизації та інклюзивності, з іншого боку, вони породжують нові виклики, пов'язані з кібербезпекою, маніпуляціями алгоритмами та втратою контролю над партійними процесами. Отже, було встановлено, що процес цифрової трансформації партій має нелінійний характер і суттєво залежить від національного інституційного контексту. Аналіз показав, що гібридні організаційні моделі, які поєднують традиційні елементи з цифровими інноваціями, демонструють найбільшу життєздатність у сучасних умовах. Подальші дослідження могли б зосередитись на порівняльному аналізі адаптації гібридних партійних моделей у країнах з різним рівнем цифровізації, а також на впливі штучного інтелекту та алгоритмів соціальних мереж на механізми внутрішньопартійної демократії.

Подяки

Немає.

Фінансування

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC: 323.2:004.738
Doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.39

Dario Sipos*

PhD in Strategic Communication

Institute of Technology and Digital Marketing

10000, 50 Radnicka Str., Zagreb, Croatia

<https://orcid.org/0000-0002-0943-3692>

The role of digital platforms in the transformation of political parties

Abstract. The aim of the study was to identify the role of digital platforms in the transformation of political parties, particularly the structure, communication, and participation. The methodology was based on an interdisciplinary approach that combined case analysis, conceptual models from political science, digital sociology and organisation theory. As a result of the study, it was revealed that digital platforms radically changed the mechanisms of political communication, transforming these mechanisms into interactive forms of interaction. The introduction of digital participation caused the emergence of new formats of intra-party democracy, particularly through crowdsourcing and direct online voting. Structural changes in parties demonstrated the weakening of the traditional hierarchy and the growth of network forms of coordination. Case studies showed that digitalisation caused both democratic innovations and centralisation of control over platforms, i.e. digital platforms contributed to the hybridisation of party structures, combining hierarchical and network models, as in the cases of Rousseau (Italy) and LiquidFeedback (Germany); digital platforms expanded citizens' participation through e-voting and crowdsourcing (Podemos, Decidim), but also led to centralisation of data control and manipulation of algorithms (Trump's campaigns, criticism of Movimento 5 Stelle). The formation of hybrid party models was defined, which adapted digital tools within classical institutional structures. New practices such as microtargeting and personalisation changed the nature of leadership and legitimacy. It was established that the effectiveness of digital transformation depended on the national institutional context. In conclusion, digital platforms created both new opportunities and risks for party functioning, and the impact was ambiguous and contextually dependent. The most effective appeared to be hybrid organisational models, which combined the traditional with the innovative. The practical significance of the study lay in the formation of tools for the optimisation of party structures, the improvement of electoral technologies and the development of regulatory frameworks on digital democracy, which could be used by political parties, government bodies and civil society to increase the effectiveness of political governance

Keywords: deliberation; crowdsourcing; electronic voting; hybrid structure; microtargeting

Introduction

Throughout the 21st century, digital technologies radically changed the functioning of democratic institutions, and political parties faced the necessity of adapting to the new conditions of social communication, mobilisation, participation, and decision-making. Digital platforms, which were initially considered mainly as tools for information dissemination and pre-election campaigning, turned into system-forming elements of party activity, changing methods of organisation, hierarchy, leadership and internal democracy. The growing popularity of online participation mechanisms, the rapid spread of social media and crowdsourcing platforms, as well as the growing dependence of parties on algorithmically controlled communication created a new political ecosystem in which parties had to act in order to preserve political relevance and legitimacy. Digitalisation continued to be actively integrated into

state spheres, from the judicial system to political parties, creating new opportunities for increasing transparency, reducing corruption and supporting institutional reforms. At the same time, successful integration required proper regulation, consideration of ethical aspects and special training of specialists for the correct use of technologies (Dashkevych, 2024). Against this background, the study of the role of digital platforms in the transformation of political parties acquired exceptional relevance, since it concerned not only technological innovations but also fundamental shifts in political representation, organisational dynamics and democratic governance. The problem of this study lay in identifying the changes that digitalisation caused in the structure, functioning and internal democracy of political parties, as well as in understanding how digital platforms could simultaneously open new opportunities

Received: 15.07.2025, Revised: 18.09.2025, Accepted: 26.10.2025

Suggested Citation:

Sipos, D. (2025). The role of digital platforms in the transformation of political parties. *Foreign Affairs*, 35(5), 39-50. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.39.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

for citizens' participation and create risks of centralisation of control and manipulation. The literature review revealed significant research attention to different aspects of the digitalisation of political life. The study by A. Lioy *et al.* (2019) analysed organisational transformations of parties under the influence of digital platforms, showing that such changes generated not only innovations but also internal tension between the technological capacities of platforms and the institutional inertia of parties. The authors developed the concept of "platform politics", within which digital tools could both open new forms of participation and restrict such opportunities by means of centralised management. Similarly, the study by V.J. da Silva Neto & T. Chiarini (2021) drew attention to non-institutional digital initiatives that demonstrated high potential for democratic impact but remained vulnerable to political and economic barriers, as well as to technical dependence on global digital platforms. M. Lisi (2025) carried out a comparative analysis of party websites and concluded that less centralised, centre-left parties demonstrated greater activity in digital mobilisation but avoided genuine interactivity, limiting the activity to one-way communication.

Other researchers focused on the relationship between digital technologies, political leadership and style of communication. For example, S. Roy (2021), analysing the campaign of the Bharatiya Janata Party in India, indicated that the effectiveness of the digital strategy was based not so much on microtargeting as on the creation of powerful political narratives that mobilised collective identity. A similar thesis was developed by M. Iranzo-Cabrera & A. Casero-Ripollés (2023), who drew attention to new platforms (Twitch, YouTube Live), where politicians demonstrated authenticity and subjectivity, creating the effect of direct presence and informal citizen participation. This, in turn, transformed expectations of political leadership and changed the balance between rational and emotional components of political choice. A systematic framework for the analysis of digital transformation of parties was provided by O. Barberà *et al.* (2021), who proposed to assess changes across four dimensions: internal decision-making, financing, mobilisation and intra-party communication. The approach made it possible to move from isolated analysis of campaigns to a systemic vision of digital processes within party organisation. Similarly, S. Gherghina *et al.* (2025) in an interdisciplinary study of parliamentary parties showed that digitalisation affected not only strategic communication but also everyday party practice, particularly the interaction between leadership and ordinary members. The authors proved that digital tools could act both as catalysts of openness and as means of strengthening top-down control. A significant contribution to the understanding of parties' adaptation strategies was made by the work of R. Huerta McWhirter (2024), which emphasised the need for personalisation of digital communication for effective mobilisation. The author stressed the role of data analytics, social media and flexible organisational structures for achieving electoral success in the conditions of "audience democracy". In this context, digital platforms acted not only as channels of broadcasting, but as spaces for constructing political identities and carrying out political action. Despite the volume of academic publications, there

was still a lack of comprehensive studies that integrated the organisational, communicative and democratic aspects of digital transformation of political parties into a single analytical field. Existing works mostly either focused on one element (for example, campaigns or technical infrastructure) or were limited to studying separate national cases without attempting to formulate broader conclusions about the typology or models of digital parties. Thus, there remained a need for deeper understanding of how exactly digital platforms changed the nature of party organisation and what consequences these changes had for the democratic quality of modern political systems. The aim of the study was to identify the influence of digital platforms on the transformations of political parties, particularly in the aspects of changes in the internal structure, communicative practices and mechanisms of participation. The research hypothesis lay in the assumption that digital technologies caused the gradual weakening of the classical hierarchy of political parties in favour of more horizontal communication structures, which transformed organisational architecture, decision-making models and intra-party democratic practices.

Materials and Methods

The research methodology was built using a comprehensive interdisciplinary approach that combined tools of political science, digital sociology and organisation theory. The main object of analysis was the transformational processes in political parties in the context of the digitalisation of the political process, in particular the changes in internal structure, forms of participation, mechanisms of mobilisation and communication with the electorate. For the theoretical comprehension of the subject of the research, several key analytical frameworks were used. The theory of network governance was used as a conceptual basis for the interpretation of political parties as flexible network structures. Within this framework, the concept of network logic was applied, which allowed political communication and decision-making to be analysed as the coordination of actions among non-hierarchical participants. The concept of crowdsourcing was considered as a mechanism of decentralised political decision-making, with an emphasis on the participation of individual citizens in shaping party programmes and organising digital interaction through platforms. The model of the hybrid party organisation was applied as an analytical construct that combined formal institutional mechanisms with new forms of digital participation. This approach made it possible to form classification criteria for further comparative analysis.

In the course of the research, a number of applied cases of political parties and digital initiatives were analysed, in particular the cases of using the digital platform Rousseau by the party Movimento 5 Stelle in Italy (Angelucci & Vittori, 2021; The Digital Democracy Initiative, n.d.) and the application of the LiquidFeedback platform in Piratenpartei Deutschland (Deseriis, 2022). The analysis also included the initiative MoveOn within the Democratic Party of the USA (MoveOn, n.d.), Your Priorities (n.d.) in Iceland, Decidim (n.d.), Now (ServiceNow, n.d.) and Loomio (n.d.) in Spain, which were chosen due to the representativeness in demonstrating different models of digital participation. The analysis of these platforms made it possible to

identify common mechanisms of deliberative participation, online consultations, intra-party voting and feedback, which were characteristic of digital democracy. In addition, the research used normative documents that established regulatory frameworks for digital communication in the political space. In particular, the provisions of the European Commission (2022) were applied, which served as an example of institutional regulation of the information responsibility of digital platforms within the political process. The Identity Documents Act (Riigikogu, 1999) was also considered, which became the legal basis for the introduction of digital voting in Estonia, in particular on the basis of the official source – the legislative register Riigi Teataja. The methodological basis of the research also included case analysis of political campaigns that used digital technologies for strategic communication and mobilisation. Such cases included the campaign of E. Macron in 2017 (Pruchnicka, 2023), the example of the use of Twitter in D. Trump's electoral strategy (Boczkowski & Papacharissi, 2018), examples of digital activism in Eastern Europe, in particular Poland, Hungary and Ukraine (Tóth *et al.*, 2022), as well as network movements such as Black Lives Matter Global Network Foundation (n.d.). Special attention was paid to empirical platforms of digital participation, among which were LiquidFeedback (n.d.) and NationBuilder (n.d.). The study made it possible to describe the mechanisms of digital interaction at the level of party functioning.

Results

Theoretical and analytical foundations of the influence of digital platforms on political parties. Digital platforms radically changed the conditions of political communication, transforming not only the channels of information dissemination but also the very logic of political interaction. The traditional model of political communication, which was built on the one-way transmission of messages from the party leadership to the electorate, gradually lost its effectiveness against the backdrop of the spread of digital media. Social networks, online forums, platforms for collective decision-making, messengers, and specialised applications became not merely technical tools but new environments of political action, which influenced ideological mobilisation, strategic coordination, and the distribution of power within political organisations. Unlike traditional mass media, which implied centralised control and editorial content filtering, digital platforms functioned on the basis of network logic, encouraging horizontal communication and the formation of dynamic information flows. This created conditions for greater accessibility to party discourse for a wide range of participants: supporters, activists, and even casual consumers of content could interact with political messages in real time. Such blurring of boundaries between producers and consumers of information contributed to the emergence of new types of political participation that did not imply mandatory party membership but allowed involvement in mobilisation, campaigning, and decision-making through digital channels. A key aspect of changes in political communication was the transition from hierarchical dissemination of messages to an infrastructure of multidirectional interaction. Instead of the linear logic of “centre – periphery”, digital platforms enabled

the implementation of feedback strategies and active voter engagement. For example, the use of big data analytics allowed political parties to adapt messages to target audiences in microtargeting mode, which in election campaigns significantly increased the effectiveness of mobilisation efforts (Sheikh, 2024). In turn, tools of crowdsourcing and online consultations, such as Loomio, contributed to the decentralisation of the processes of party programme formation and the involvement of citizens in decision-making (Deseriis, 2021).

At the same time, these transformations questioned the sustainability of the traditional party model, which for a long time was based on centralised hierarchy, closed procedures, and bureaucratic discipline. The traditional party structure was characterised by a vertical organisation of power, where decision-making took place at the top (at the level of the leader or governing body) and execution was delegated downwards, to the lower levels of the party apparatus (Nunes, 2021). Such an approach made it possible to ensure unity of positions, control over political actions, and discipline among the membership, but at the same time made it impossible to respond flexibly to rapid social changes. Decision-making mechanisms in traditional parties were based on fixed regulated procedures – congresses, plenums, internal votes, which had hierarchical legitimacy. Such mechanisms were often inaccessible to ordinary party members, let alone sympathisers or potential voters. At the same time, in the conditions of the digital age, these mechanisms began to give way to new forms of intra-party democracy, which more actively engaged the audience through interactive formats. For example, in the case of the “Movimento 5 Stelle” movement in Italy, intra-party decisions were made through the digital platform Rousseau, which allowed all registered users to participate in voting on candidates, programme documents, or key decisions (Angelucci & Vittori, 2021). Digital platforms thus undermined the institutional monopoly of the party centre on strategy development and implementation. Through social networks, blogs, or interactive applications, political communication could unfold without direct control from the party leadership, which led to a rethinking of the role of the party apparatus and political leadership. For example, in the USA, the Democratic Party at the federal level increasingly resorted to cooperation with digital activist networks such as MoveOn (n.d.), which, although not part of the official party structure, played a critical role in mobilisation, fundraising, and shaping the political agenda.

In modern political science, theoretical approaches increasingly spread that made it possible to conceptualise the decentralisation of political structures as a systemic response to the challenges of the digital age. One of the central concepts in this context was the notion of the network model of organisation, which displaced classical vertical management structures. The theory of network interaction assumed the delegation of powers to a wide range of participants in the decision-making process, who shaped the political environment on the basis of horizontal links, situational coalitions, and joint knowledge production (Riley *et al.*, 2022). The political party in conditions of network logic appeared not as a clearly defined hierarchical structure but as a flexible configuration of digitally connected actors – activists, subscribers,

sympathisers, informal opinion leaders. The central feature of such a model was its dynamism and low institutional fixation, which ensured a rapid response to changes in the external environment. These networks were formed mainly around certain topics or values rather than stable organisational forms, and had the ability to self-organise without centralised management. As an example, one could cite the Black Lives Matter Global Network Foundation (n.d.) in the USA or the digital platform Now in Spain (ServiceNow, n.d.), which, although not political parties in the classical sense, significantly influenced the political programmes of centre-left forces thanks to horizontal mobilisation of numerous participants. Another critical theoretical vector was crowdsourcing as a mechanism of political decision-making. This approach implied the involvement of many individuals in the development of strategic documents, programmes, decisions, or even bills (Martí, 2022). In the context of party transformation, crowdsourcing allowed overcoming the limitations of elite decision-making and ensuring a more inclusive model of participation. Well-known examples of the implementation of crowdsourcing practices in party politics included the use of online platforms such as Rousseau in Italy (n.d.), Your Priorities (n.d.) in Iceland, which enabled not only voting but also the proposal and discussion of meaningful political initiatives. The third analytical focus, digital democracy, was connected with the broader process of democratisation of political institutions with the help of digital technologies. Theoretical models of digital democracy emphasised the potential of ICT (information and communication technologies) to strengthen citizen participation, increase transparency, and ensure accountability of political decisions. Within the party structure, digital democracy was embodied in the forms of online consultations, electronic votes for candidates, open discussion of budgets and campaign priorities. For example, “Piratenpartei Deutschland” for a long time used the platform LiquidFeedback, which allowed each participant to delegate or accept votes on various issues, thus providing a dynamic form of digital representation within the party (Deseriis, 2021). Despite the popularisation of models of digital democracy, the effectiveness remained the subject of intense scholarly debate. There were studies that revealed a significant positive impact of democratic innovations (such as “mini-publics”) on knowledge, political attitudes, and participants’ skills (Theuwis *et al.*, 2025). These results indicated that digital methods indeed could strengthen institutional participation and legitimacy in the eyes of citizens. At the same time, real limitations were noticeable. For example, experimental studies in the field of online debates revealed that more detailed substantiation of opinions stimulated a sense of knowledge but at the same time could restrain participation due to social comparison – that is, even a “qualitative” discussion could discourage potential participants (Schäfer *et al.*, 2024). As for specific party contexts, the digital platforms demonstrated both potential and risks. For example, P. Gerbaudo’s (2019) study analysed the experience of Podemos and “Movimento 5 Stelle”, showing that the online platforms combined “plebiscitary”, “deliberative”, and representative mechanisms, but at the same time the balance between openness and control remained unstable.

An important component of digital decentralisation was the role of social networks in shaping the party agenda and strategies of interaction with voters. In this context, social networks appeared not only as channels of message transmission but as independent political arenas in which the struggle for legitimacy, recognition, and mobilisation took place. The algorithms of platforms such as Facebook, X (formerly Twitter), Instagram, or TikTok determined which messages the audience would see and therefore directly influenced the information environment in which the party formed its strategy. Political parties used data analytics from social networks to adjust the rhetoric, target messages, and identify potential electoral groups. For example, E. Macron’s 2017 campaign actively used social networks to test audience reactions to key political theses, which made it possible to adapt programme positions to the expectations of target groups (Pruchnicka, 2023). At the same time, social networks acted as an instrument for the formation of so-called real-time agenda setting, when the agenda was shaped not in the usual terms of institutional politics but under the influence of media-viral events, hashtags, flash mobs, and reactive political behaviour (Carazo-Barrantes, 2021). The analysis of the interaction of political strategies with digital platforms revealed a significant transformation of communication approaches. As N. Srnicek’s (2017) research showed, in the digital age political action increasingly depended on the logic of digital platforms, which structurally encouraged short, emotionally charged messages, personalisation of messages, and rapid feedback. This transformed the communicative strategies of parties: instead of detailed programmes and political discussions, priority was given to visualised content, clickable theses, and influential images of the leader. For example, D. Trump’s campaign became a classic case of using Twitter as the main communication channel, which made it possible to bypass traditional media and create the illusion of direct dialogue with voters (Boczkowski & Papacharissi, 2018). Social networks also created conditions for new forms of party activism that did not require formal membership or participation in official structures. For example, digital activism through Telegram channels, TikTok campaigns, or YouTube streams allowed mobilisation of young people, who traditionally had a low level of involvement in institutional politics. In Eastern European countries, particularly in Poland, Hungary, and Ukraine, social networks increasingly acted as a space for the formation of an alternative political agenda not represented in traditional mass media (Tóth *et al.*, 2022).

In this context, the concept of the hybrid party organisation in political science was important, which appeared as a response to the deep structural changes caused by the digitalisation of the political process (Schäfer, 2021). It described the form of organisation of political parties, which combined elements of traditional hierarchy and digital network flexibility, while preserving stability and institutional continuity and ensuring adaptation to new models of political participation. In such a hybrid format, classical institutional mechanisms – congresses, statutory bodies, governing councils, intra-party discipline – were supplemented by tools of digital interaction: platforms for electronic voting, online consultations, mobile applications for communication with the electorate, crowdsourcing initiatives. This

created organisational duality: one level preserved the formalised structure, the other functioned on the principles of digital dynamics and horizontal participation. The peculiarity of the hybrid party model was the pragmatic combination of old and new approaches, which made it possible to optimise party activity. For example, strategic decisions (formation of ideological lines, election of leaders) could be taken within classical procedures, whereas mobilisation, communication, and consultations were carried out

through digital channels. This approach was especially widespread in next-generation parties, in particular in E. Macron's "La République En Marche!" as well as in Scandinavian social-democratic movements, where platforms such as NationBuilder or Loomio became an integrated part of internal coordination. For the systematic analysis of the hybrid party structure, it was advisable to consider Table 1, which demonstrated the key differences between classical, digitally oriented, and hybrid party models.

Таблица 1. Comparison of party structures

Criterion	Classic party structure	Digitally-oriented structure	Hybrid structure (synthesis)
Organisational logic	Hierarchical, centralised	Horizontal, decentralised	Combined: strategic hierarchy + digital horizontality
Decision-making mechanisms	Through congresses, bureaus, internal statutes	Through online voting, surveys, crowdsourcing	Partially formalised solutions + online consultations
Communication with voters	Through the media, press conferences, party bodies	Through social networks, messengers, video streams	Mass media + social platforms; targeting through big data
Type of membership	Formal, institutionally formalised	Informal, flexible, sometimes anonymous	Dual: formal members + digital supporter base
Type of mobilisation	Through branch structures, local offices	Through digital calls to action, online campaigns	Campaigns both offline and online simultaneously
The role of leadership	Central, personalised	Collective, decentralised	Depends on the stage of the process: personalisation + network leadership
Form of legitimisation	Through history, tradition, institutional authority	Through openness, transparency, feedback	Balance of institutional authority and digital support

Source: compiled by the author based on F. Raniolo *et al.* (2021), S. Wolinetz (2023)

The synthesis of classical and digital elements enables political parties to optimise the organisational resources in conditions of rapid change in public demand and the information environment. Classical elements provide predictability, stability, legal legitimacy, and long-term organisational memory. At the same time, digital flexibility ensures rapid response to public challenges, large-scale mobilisation of the electorate, operational testing of ideas, and adaptation to behavioural changes among voters. This hybridity is particularly important in the context of the crisis of trust in traditional political institutions. Hybrid structures, capable of demonstrating transparency, openness to participation, interactivity, and at the same time institutional reliability and managerial efficiency, are able to move beyond the polarisation between "old" and "new" parties. Such structures also make it possible to avoid the trap of populism or unprofessional digital emotionality, while preserving elements of expertise and strategic control. The hybrid model, therefore, is not a compromise, but rather a new type of organisational adaptation that corresponds to the logic of "second modernisation" in the political process, where tradition and innovation function not as opposites but as complementary principles. Such a flexible combination provides parties with the ability to survive and renew in a political environment where speed, accessibility, networked character, and personalisation become defining features of effective political action.

Digital transformations of the internal organisation and public strategy of parties. In the context of the digital transformation of political parties, the rethinking of the concepts of membership, participation, and intra-party democracy is of particular relevance. Digitalisation has caused a shift from the classical understanding

of membership as a formal, long-term, and institutionally formalised link between the citizen and the political party, towards more flexible, often temporary and dynamic forms of interaction. This process is accompanied by changes in the internal structure of parties, mechanisms of legitimisation, and organisation of collective decision-making. One of the leading new formats of participation is online activism, which allows citizens to engage in party activities without formal membership or with minimal organisational barriers. This phenomenon encompasses a wide spectrum of practices – from likes, reposts, and comments on social networks to active participation in street protests organised through digital channels. Such actions have the potential for large-scale mobilisation due to focusing not on organisational loyalty but on support for specific values, issues, or leaders. Online activism becomes a platform for demonstrating emotional involvement rather than institutional discipline, shifting the accents in party strategy-building. At the same time, the importance of digital platforms for public engagement is growing, allowing two-way communication between parties and voters in an interactive format. Platforms such as Decidim (n.d.) in Barcelona, Your Priorities in Iceland, or Rousseau (n.d.) in Italy act as instruments of "platform democracy", ensuring discussions, submission of proposals, ranked voting, and even initiation of programme changes. Such platforms not only reduce the cost of participation in the political process but also transform the party apparatus into a "virtual interface", where the voter can interact with the party organisation in real time. This fundamentally changes the understanding of membership, as permanent participation is replaced by situational engagement, and formal membership is replaced by transactional connection through

participation in specific decisions. Digital platforms increasingly influence the strategies of political parties, particularly in the organisation of campaigns, voter mobilisation, and reputation management. One example of institutional regulation is the Code of Practice on Disinformation, adopted by the European Union, which establishes regulatory responsibilities for platforms and mechanisms of the cooperation with political structures. This document outlines the obligations of digital services regarding advertising transparency, verification of information sources, and prevention of manipulation during electoral campaigns (European Commission, 2022). A separate case deserving attention is Estonia – the first country in Europe to introduce digital voting (i-voting) at the legislative level (Górny, 2021). The legal basis for this process was the Identity Documents Act (Riigikogu, 1999), published in the official Estonian legislative register Riigi Teataja.

With the increasing functionality of digital platforms, the practice of electronic voting as a form of intra-party deliberation and decision-making is also emerging. Such systems may be used to select candidates, approve programme documents, elect leaders, or adopt intra-party resolutions. In this context, electronic voting performs not only a technical function but also acts as a mechanism for expanding political participation, especially among categories of citizens traditionally less involved in formal politics – youth, migrants, representatives of regions. For example, the “Piratenpartei Deutschland” for a long time used the LiquidFeedback (n.d.) platform, which allowed not only voting but also delegation of votes, creating a dynamic model of representation. These new formats of membership directly affect intra-party democracy, which under digitalisation acquires new features and mechanisms of implementation. Firstly, digital tools increase transparency of decision-making processes, as most procedures and documents become publicly accessible. Voting protocols, programme drafts, candidate lists, or campaign budgets can be published online in a format convenient for verification and commentary. This creates conditions for public monitoring of the internal activity of the party, significantly reducing the risk of corruption, behind-the-scenes agreements, or authoritarian decision-making. Another important aspect is the strengthening of competition within the party through digital tools. In classical party structures, for example, the Labour parties of Great Britain or the social-democratic parties of Scandinavia in the 20th century, where the nomination of candidates

for elections required approval of regional committees and the central apparatus, access to internal competition was usually limited by “narrow gates” – recommendations of leadership, electoral hierarchy, or personal networks. In contrast, in digitally-oriented or hybrid parties, open primaries, crowdsourcing of programmes, and electronic ranking of candidates provide opportunities for many participants to compete on equal terms. For example, in the Canadian Liberal Party, ranking systems are used to determine campaign priorities, which any registered supporter can join, not just a formal party member (Endersby & Towle, 2025). This increases the legitimacy of decisions and contributes to a sense of involvement among grassroots participants. An important component of digital intra-party democracy is deliberation – the process of collective discussion, clarification, and formulation of decisions (Caluwaerts *et al.*, 2023). Digital tools create infrastructure for extended debates, arguments, voting, and revision of positions. For instance, on the Decidim (n.d.) platform, it is possible not only to submit a proposal but also to justify it, review comments of other participants, gain support, after which the proposal moves to the next level of discussion. This promotes inclusivity of the political process, strengthens the logic of collective intelligence, and limits the influence of elite factions.

At the same time, excessive digitalisation of intra-party democracy generates new risks. In particular, issues of cybersecurity, vote fraud, disinformation, or manipulation by algorithms remain pressing challenges. For example, the Italian Rousseau platform in 2017 suffered a large-scale breach: the user database was stolen, which led to an investigation and a fine from the Italian regulator for violation of GDPR standards, including the absence of voting anonymity and risk of result manipulation (Giacomini, 2022). In 2023, it became known that the UK Electoral Commission suffered a major cyberattack by hackers linked to China, who gained access to the voter register with over 40 million records, raising serious doubts about the security of electoral institutions even in consolidated democracies (Mason & Farah, 2023). These cases demonstrate that digital tools do not guarantee the democratic nature of the process if not accompanied by regulatory frameworks, ethical principles, and technical reliability. All cases in Table 2 demonstrate different levels and approaches to digital modernisation of party infrastructure, which allows for comparative analysis across several parameters.

Table 2. Comparative analysis of digital tools in party structures of different countries

Country	Party/Initiative	Type of digital platform	Main functions	Key effects
Italy	Movement “Movimento 5 Stelle”	Rousseau (proprietary platform developed by Casaleggio Associati)	Electronic voting; development of legislative initiatives; policy discussions; training modules for activists	Democratisation of the party process; centralisation of data control; conflicts over management transparency
Spain	Podemos	Plaza Podemos (forum based on Reddit-like design); internal CRM systems	Open discussion of party policy; leadership elections; online consultations with members	Youth mobilisation; high interactivity; gradual transition towards more centralised management
USA	Democratic Digital	Complex of digital services (including Mobilize, NGP VAN, ActionKit)	Campaign organisation; voter data analysis; targeting; email marketing	Increased field campaign efficiency; personalisation of messages; fundraising through microtransactions

Table 2. Continued

Country	Party/Initiative	Type of digital platform	Main functions	Key effects
Canada	Liberal Party Digital Toolkit	Central party platform based on NationBuilder + proprietary applications	CRM system for contact management; internal analytics; control over party discipline	Institutionalisation of digital culture; strengthening of vertical coordination; decline in participation of local branches

Note: NGP VAN – National Gateway Platform & Voter Activation Network

Source: compiled by the author based on D. Angelucci & D. Vittori (2021), K. Dommett *et al.* (2024), The Digital Democracy Initiative (n.d.), International Downtown Association (n.d.), Podemos (n.d.)

Significant differences are observed between countries in the choice of type of digital platforms. In the case of Italy and Spain, preference is given to creating proprietary or semi-autonomous systems with an open element of participation. The “Movimento 5 Stelle” was designed as an alternative to traditional party institutions, aimed at reducing hierarchy (Rousseau, n.d.). In turn, Plaza Podemos also emerged as a horizontal initiative, but gradually lost its initial openness (Podemos, n.d.). In the USA and Canada, the integration of external services into party infrastructure dominates: the American the Digital Democracy Initiative (n.d.) is an ecosystem of complementary services, while the Canadian Liberal Toolkit (International Downtown Association, n.d.) combines a centralised platform with ready-made software solutions. The tools used in all four cases demonstrate a wide range of functional capabilities – from electronic voting (Rousseau) to the full cycle of digital campaign management (NGP VAN, NationBuilder). The shift in emphasis from open participation (Italy, Spain) to efficiency and manageability (USA, Canada) indicates the evolution of the understanding of digital democracy – from a utopian vision of direct participation to more pragmatic management of electoral processes. Despite the common goal – the modernisation of party structures – the results differ significantly. In the “Movimento 5 Stelle”, digitalisation triggered ideological conflicts related to the lack of transparency in managing the Rousseau platform (n.d.). The Podemos party encountered difficulties in maintaining horizontality as party centralisation increased (Podemos, n.d.). In the USA, digital tools became part of electoral campaigns, contributing to microtargeting and mobilisation based on big data. An example is B. Obama’s 2012 campaign and the subsequent use of similar technologies in D. Trump’s 2016 campaign, where algorithmic analysis of social networks made it possible to generate personalised messages for different groups of voters. The Canadian example demonstrates the successful institutionalisation of digital politics, albeit at the expense of reducing the autonomy of local party structures. The Liberal Party of Canada developed the Liberalist Digital Toolkit, which centrally coordinates the collection and use of data, ensures party discipline, and creates a unified strategy for interaction with citizens. However, such a model reduces the ability of regional organisations to influence the political agenda, creating dependence on national leadership and its digital solutions. Despite cultural and political differences, all cases illustrate a common trend – the transformation of parties into organisations with digital operational logic. However, the trajectory of transformation significantly depends on the initial political culture: in the context of Italian anti-political rhetoric,

the Rousseau platform (n.d.) became a tool of paradoxical power concentration, while in North America digital tools were integrated into already existing institutional frameworks. In the era of digital transformation, political campaigns have undergone radical changes, caused not only by the widespread adoption of digital technologies but also by the change in the nature of interaction between political actors and the public. Digital campaigns have become the dominant form of political communication, based on constant presence in virtual space, immediacy of reactions, high personalisation of messages, and dynamic management of reputational risks. The modern strategy of digital presence of political actors involves not only generating content aimed at electoral mobilisation but also building an integrated system of monitoring, prevention, and neutralisation of information threats capable of affecting reputation and political stability.

Reputational risks in the digital environment are multidimensional. Such risks encompass both external threats, associated with the spread of fake news, cyber-provocations, leaks of personal data, and internal challenges linked to uncoordinated actions of team members, unethical statements by candidates, or errors in communication strategies. In this context, it is critically important to develop a digital reputation security strategy, which includes multi-level risk analysis, modelling of crisis scenarios, involvement of digital security experts, lawyers, and crisis communicators. At the same time, effective management of online conflicts requires rapid responses to escalations on social networks, the use of counter-narrative tools, targeted advertising to shift focus, as well as active involvement of influencers to neutralise negative discourse. Online crises – including “cancellation” campaigns, information attacks by bot networks, or coordinated discreditation campaigns – change the landscape of political competition. In Ukraine, an example of high-risk online communication is the 2019 presidential election, during which V. Zelenskyi’s team conducted a hybrid digital campaign that included Telegram, YouTube, and Instagram. In the corresponding fragment analysing the “strategy of presence”, an example should be given of using entertainment content as a form of political mobilisation. However, excessive personalisation of the brand created risks for institutional stability, as evidenced by the perception of the “Servant of the People” party as merely a media project. The management of such crises is impossible without prior development of information response protocols, a system of digital ethics of the party or candidate, as well as constant analysis of digital traces. The exit strategy from a reputational crisis should rely on rapid apology (in the case of confirmed misconduct), rephrasing

of the political message, increased transparency of actions, and demonstration of value consistency. Digitalisation of political communication has far-reaching consequences for the very nature of political legitimacy, trust, and participation. Unlike traditional forms of communication, where parties functioned as institutionalised intermediaries between citizens and the authorities, the digital environment fosters fragmentation of the information space, a decrease in the role of ideological identity, and an increase in the importance of individual charisma. This process transforms the paradigm of political participation – from structured involvement in elections and party activities to new forms of micro-activism, digital mobilisation through social networks, online petitions, crowdfunding campaigns, and virtual rallies. Trust in parties in the digital age is no longer based solely on programme principles or historical capital. It is formed in real time, in conditions of informational saturation, where public opinion is highly sensitive to visual signals, media behaviour, and responses to socially significant events. Party structures are forced to adapt to new expectations of citizens by introducing policies of openness, digital accountability, and regular communication with the audience through streams, blogs, and chatbots. The role of the leader is also changing – from a bearer of a political programme to an active participant in a constant digital dialogue with citizens. The issue of legitimacy is also transformed in the new political context. While in the traditional sense it relied on formal election procedures, institutional continuity, and legality of actions, in the digital era legitimacy increasingly takes the form of “emotional coherence” – the ability of a political actor to represent public moods, values, and expectations in the online space. The absence of digital activity or irrelevant presence can be perceived as a loss of social connection, undermining trust in a party or institution. Thus, digitalisation not only expanded the tools of political communication but also posed new challenges for party structures, requiring a profound revision of participation strategies, methods of reputation management, and legitimacy formation. Actually, the success of digital campaigns depends not so much on the quantity of content as on its relevance, adaptability, and ability to create sustainable symbolic links with the audience. In this context, political trust becomes not a given, but the result of a constant digital dialogue, where strategic management of conflicts, vulnerabilities, and value identity in the digital environment plays a decisive role.

Discussion

The digitalisation of politics as part of broader processes of technological transformation of society became the subject of active interdisciplinary attention during the 2020s of the 21st century. The rapid development of social media, digital platforms, algorithmised interaction tools, and big data changed both external political communication and the internal structure of political organisations. Political parties – institutional intermediaries between citizens and the state – emerged at the centre of these changes. Traditional models of hierarchical governance, centralised control over decision-making, and clear organisational structures came under pressure from horizontal, decentralised, networked logics. The application of network governance theory, the

concept of crowdsourcing, hybrid party organisation, and comparative analysis of digital practices made it possible to reveal the complex nature of these changes. A comparison of the research results with the work of A. Min (2023) revealed a shared emphasis on the role of strategic communication in the context of digital politics. While A. Min emphasised the use of social media, data analytics, and targeted messaging to gain competitive advantage in political campaigns, the conducted research highlighted not only communicative but also structural transformations of parties. Both approaches pointed to the personalisation and emotionalisation of political leadership as key features of the new digital era. However, while A. Min viewed these changes mainly in terms of the effectiveness of electoral strategy, the research focused on the impact on the internal organisation of parties and the nature of legitimacy. These conclusions were consistent with the analytical framework of A. Larrondo-Ureta & K. Meso-Ayerdi (2021), which emphasised the emotionalisation of political content, transmediality, and the use of big data. Both works stressed the importance of adaptation to new technologies; however, while A. Larrondo-Ureta & K. Meso-Ayerdi focused primarily on the potential of AI and big data, the conducted research revealed the impact on organisational structures and legitimacy.

The results of the research indicated the formation of complex hybrid party structures, in which traditional hierarchical models of governance gradually combined with modern horizontal digital tools, based on the principles of networked organisation and digital interaction. This integration of classical elements of hierarchy – centralised control, formal leadership units, procedural rules – with dynamic, open, often decentralised platforms of digital participation created unique organisational configurations characterised by flexibility, adaptability, and the ability to respond rapidly to changes in the political environment. Such conclusions corresponded to the conceptual framework proposed by I. Borucki (2022), who, in the work, emphasised a comprehensive analysis of digital parties through the combination of technical and political aspects of transformation. I. Borucki proposed an integrative approach covering not only the technological impact of digital platforms on party activities but also the influence on decision-making procedures, internal communications, and mechanisms of political legitimisation. The model stressed the importance of procedural adaptation, i.e., the reorganisation of internal party processes in line with new digital opportunities, as a key precondition for effective transformation. Thus, the findings of this research confirmed I. Borucki’s key ideas about the formation of hybrid structures that combine traditional hierarchical principles with networked organisational mechanisms. However, unlike the relatively uniform approach of I. Borucki, the research results demonstrated a much broader variability of adaptation models, determined by the influence of national political cultures, historical traditions, the level of digital infrastructure development, and legislative frameworks. It was revealed that the nature and depth of digital transformation differed significantly even among countries with similar levels of digitalisation, which emphasised the need to take local context into account in the study of hybrid party models. This showed that universal

models of transformation could not always fully reflect the complexity and dynamics of digitalisation in different political systems. Similar ideas about the hybridity of organisational forms were confirmed in the works of A. Peña & T. Gold (2023), who proposed the concept of the “party-in-network” and developed a taxonomy of digital roles within party structures. This approach considered the party not only as a hierarchical institution but also as a complex network of interactions, including formal institutions and informal digital groups of influence. The empirical analysis detailed the role of digital activists, digital platform managers, and online initiative coordinators as new centres of power that significantly influenced the distribution of intra-party authority. It was particularly emphasised that the effectiveness of such hybrid models depended on the institutional and regulatory context, which could both facilitate and restrain the decentralisation of power. Therefore, the obtained results not only confirmed the feasibility of considering political parties as networked organisations but also highlighted the need for a clear distinction between formal (institutional) channels of digital influence and informal networks of digital activists operating outside traditional structures of authority. This division was critical for understanding how intra-party democracy was formed and transformed in the digital age.

A particularly significant comparison was made with the work of J.H. Lipschultz (2022), which analysed in detail the transformations of political legitimacy in the digital space, including the role of propaganda, the diffusion of innovations, and manipulative strategies. J.H. Lipschultz stressed that social networks had become not only channels of communication but also active participants in the processes of forming political discourse, significantly influencing the perception of the legitimacy of political actors. The results of the research complemented this approach, demonstrating that social media not only possessed manipulative potential but also performed a structuring function in the organisation of party activities – social media facilitated the emergence of new forms of political leadership and participation mechanisms, particularly through platforms of direct democracy and crowdsourcing tools. Similar conclusions were found in the work of P. Gerbaudo (2019), who examined intra-party democracy in digital parties such as Italy’s “Movimento 5 Stelle” and Spain’s Podemos in the context of plebiscitary logic. P. Gerbaudo criticised officially declared mechanisms of participation as superficial and instrumental, favouring centralised control and populist strategies. The research not only confirmed these critical observations but also revealed additional structural aspects that extended beyond purely intra-democratic processes. In particular, it was found that alternative centres of influence were being formed on the basis of digital platforms, concentrating power and resources in the hands of a limited number of people. Of particular importance was the identification of the paradox of concentration of control over digital tools, which created new challenges for democratic transparency and accountability.

The comparison with J.L. Bayless (2022) and G. Sánchez Medero (2024) confirmed a shared concern about destabilisation risks. While J.L. Bayless analysed the USA, the research extended these concerns to a broader

range of democracies, showing that the centralisation of technical control (e.g. admin access to platforms, algorithmic control) was a global trend that created asymmetries in access to political influence. However, unlike the mainly normative approach of J.L. Bayless, this research detailed intra-party mechanisms of centralisation: from restricting access to back-end systems to the moderation of digital discussions, effectively controlled by a few individuals. A significant contribution to the study was made by the work of M. Malý (2024), which examined the “Česká pirátská strana” as an example of an Eastern European digital experiment. Compared with this, the research results covered a broader range of cases but confirmed general trends associated with decentralisation, changes in decision-making mechanisms, and the strengthening of the role of digital participation. A particularly relevant observation was the shared recognition of how digital parties sought to balance new forms of horizontal governance with the need to preserve organisational integrity. The discussion of the research results in the context of contemporary literature demonstrated that the digital transformation of political parties was a multidimensional process, encompassing communicative, organisational, and legitimising changes. The academic debate to which this research contributed was gradually shifting from the analysis of individual tools to an understanding of the structural consequences of digitalisation. Unlike some earlier studies, which focused mainly on the effectiveness of digital strategies or normative risks, this research demonstrated that the key determinants of change were the interaction between digital technologies and the organisational environment. The identified hybrid models, network logics, and new channels of legitimation showed that political parties were not merely adapting to technologies – the parties were shaping new types of institutionality, where the boundaries between formal and informal, centralised and decentralised, transparent and closed were becoming increasingly blurred.

Conclusions

The research revealed a significant transformation of political parties under the influence of digitalisation, which manifested itself at several interconnected levels. Firstly, it was established that digital platforms radically changed the nature of political communication, transforming it from a one-way process of message transmission into a multidimensional space of interactive engagement. This change led to the emergence of new forms of political participation, particularly through mechanisms of direct digital democracy, as confirmed by the analysis of the LiquidFeedback platform in Germany’s “Piratenpartei Deutschland” and crowdsourcing tools implemented in systems such as Decidim in Barcelona. The research showed that digitalisation significantly influenced the internal organisation of parties, challenging the effectiveness of traditional hierarchical structures. The analysis of the cases of Italy’s “Movimento 5 Stelle” and Spain’s Podemos demonstrated that digital platforms created alternative centres of influence, leading to the decentralisation of decision-making processes. However, as revealed in the case of the Rousseau platform, this decentralisation was often accompanied by the paradoxical effect of concentration of control over data in the hands of a limited

circle of individuals. An important academic finding was the identification of the formation of hybrid party structures that combined elements of traditional hierarchy with networked organisational principles. Such structures, analysed in the case of the Liberal Party of Canada and a German party, demonstrated adaptability in the digital age while maintaining institutional stability. However, the research revealed significant differences in the implementation of hybrid models, determined by national political cultures and institutional contexts.

At the level of political strategies, it was established that digitalisation led to the emergence of new communicative practices, particularly microtargeting and real-time agenda setting. The analysis of the election campaigns of E. Macron and D. Trump showed that social networks transformed the nature of political leadership, placing emphasis on personalisation and emotional intensity of content. The research also revealed significant changes in the nature of political legitimacy in the digital age. As the analysis demonstrated, traditional sources of legitimacy associated with institutional continuity and formal procedures were giving way to new forms based on constant digital dialogue and emotional alignment with the audience. The obtained results indicated that digital transformations had an ambiguous impact on political

parties. On the one hand, such transformations opened new opportunities for democratisation and inclusiveness; on the other hand, the digital transformations generated new challenges related to cybersecurity, algorithmic manipulation, and the loss of control over party processes. Thus, it was established that the process of digital transformation of parties had a non-linear character and depended significantly on the national institutional context. The analysis showed that hybrid organisational models combining traditional elements with digital innovations demonstrated the greatest viability under contemporary conditions. Future research could focus on a comparative analysis of the adaptation of hybrid party models in countries with different levels of digitalisation, as well as on the impact of artificial intelligence and social media algorithms on the mechanisms of intra-party democracy.

Acknowledgements

None.

Funding

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Angelucci, D., & Vittori, D. (2021). Are all populist voters the same? Institutional distrust and the Five Star Movement in Italy. *South European Society and Politics*, 26(3), 303-327. doi: 10.1080/13608746.2022.2028503.
- [2] Barberà, O., Sandri, G., Correa, P., & Rodríguez-Teruel, J. (2021). Political parties transition into the digital era. In O. Barberà, G. Sandri, P. Correa & J. Rodríguez-Teruel (Eds.), *Digital parties: The challenges of online organisation and participation* (pp. 1-22). Cham: Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-030-78668-7_1.
- [3] Bayless, J.L. (2022). *Governing the Twittersverse: How social media has transformed modern political communication*. (Doctoral dissertation, Johns Hopkins University, Baltimore, United States).
- [4] Black Lives Matter Global Network Foundation. (n.d.). Retrieved from <https://blacklivesmatter.com/>.
- [5] Boczkowski, P.J., & Papacharissi, Z. (Eds.). (2018). *Trump and the media*. Massachusetts: MIT Press.
- [6] Borucki, I. (2022). *Digital transformation as organizational change for political parties – a narrative review*. doi: 10.2139/ssrn.4098439.
- [7] Caluwaerts, D., Bernaerts, K., Kesberg, R., Smets, L., & Spruyt, B. (2023). Deliberation and polarization: A multi-disciplinary review. *Frontiers in Political Science*, 5, article number 1127372. doi: 10.3389/fpos.2023.1127372.
- [8] Carazo-Barrantes, C. (2021). Agenda-setting in a social media age: Exploring new methodological approaches. *The Agenda Setting Journal*, 5(1), 31-55. doi: 10.1075/asj.20006.car.
- [9] da Silva Neto, V.J., & Chiarini, T. (2021). Technological progress and political systems: Non-institutional digital platforms and political transformation. *Technology in Society*, 64, article number 101460. doi: 10.1016/j.techsoc.2020.101460.
- [10] Dashkevych, S. (2024). Implementation of artificial intelligence in modern judiciary. *Law, Policy and Security*, 2(2), 52-59. doi: 10.62566/lps/2.2024.52.
- [11] Decidim. (n.d.). Retrieved from <https://decidim.org/>.
- [12] Deseriis, M. (2021). Reducing the burden of decision in digital democracy applications: A comparative analysis of six decision-making software. *Science, Technology, & Human Values*, 48(2), 401-427. doi: 10.1177/01622439211054081.
- [13] Deseriis, M. (2022). Is liquid democracy compatible with representative democracy? Insights from the experience of the Pirate Party Germany. *Participation and Conflict*, 15(2), 466-481. doi: 10.1285/i20356609v15i2p466.
- [14] Dommett, K., McKelvey, F., & Kefford, G. (2024). The platformisation of party politics? *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, 4. doi: 10.51685/jqd.2024.018.
- [15] Endersby, J.W., & Towle, M.J. (2025). *Ranked choice voting*. New York: Oxford University Press. doi: 10.1093/9780197798959.001.0001.
- [16] European Commission. (2022). *Code of Practice on Disinformation*. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>.
- [17] Gerbaudo, P. (2019). Are digital parties more democratic than traditional parties? Evaluating Podemos and Movimiento 5 Stelle's online decision-making platforms. *Party Politics*, 27(4), 730-742. doi: 10.1177/1354068819884878.

- [18] Gherghina, S., Barberá, O., & Lisi, M. (2025). Political parties and the use of digitalization in daily politics: Introduction to the special issue. *Swiss Political Science Review*, 31(1), 5-13. doi: [10.1111/spsr.12651](https://doi.org/10.1111/spsr.12651).
- [19] Giacomini, G. (2022). To be or not to be "Rousseauian". The rise and fall of "digital utopianism" in the Five Star Movement. *JeDEM-eJournal of eDemocracy and Open Government*, 14(2), 149-166. doi: [10.29379/jedem.v14i2.704](https://doi.org/10.29379/jedem.v14i2.704).
- [20] Górný, M. (2021). I-voting – opportunities and threats. Conditions for the effective implementation of Internet voting on the example of Switzerland and Estonia. *Przegląd Politologiczny*, 1, 133-146. doi: [10.14746/pp.2021.26.1.9](https://doi.org/10.14746/pp.2021.26.1.9).
- [21] Huerta McWhirter, R. (2024). *Evolution of political campaigning: A comprehensive analysis of changing dynamics of campaign strategies and voter data*. (Bachelor's thesis, University of Arizona, Tucson, USA).
- [22] International Downtown Association. (n.d.). *IDA Canada 2025 federal election toolkit results*. Retrieved from <https://downtown.org/ida-canada-2025-federal-election-toolkit-results/>.
- [23] Iranzo-Cabrera, M., & Casero-Ripollés, A. (2023). Political entrepreneurs in social media: Self-monitoring, authenticity and connective democracy. The case of Íñigo Errejón. *Heliyon*, 9(2), article number e13262. doi: [10.1016/j.heliyon.2023.e13262](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13262).
- [24] Larrondo-Ureta, A., & Meso-Ayerdi, K. (2021). Political communication evolution in the digital hybrid media system: Innovation and experimentation as strategies towards a new paradigm. In B. García-Orosa (Ed.), *Digital political communication strategies. The Palgrave Macmillan series in international political communication* (pp. 43-58). Cham: Palgrave Macmillan. doi: [10.1007/978-3-030-81568-4_3](https://doi.org/10.1007/978-3-030-81568-4_3).
- [25] Lioy, A., Del Valle, M.E., & Gottlieb, J. (2019). Platform politics: Party organisation in the digital age. *Information Polity*, 24(1), 41-58. doi: [10.3233/IP-180093](https://doi.org/10.3233/IP-180093).
- [26] Lipschultz, J.H. (2022). *Social media and political communication* (1st ed.). New York: Routledge. doi: [10.4324/9781003170471](https://doi.org/10.4324/9781003170471).
- [27] LiquidFeedback. (n.d.). Retrieved from <https://liquidfeedback.com/en/index.html>.
- [28] Lisi, M. (2025). Party digitalization and website features: A comparative study of party organizations. *Swiss Political Science Review*, 31(1), 53-78. doi: [10.1111/spsr.12646](https://doi.org/10.1111/spsr.12646).
- [29] Loomio. (n.d.). Retrieved from <https://www.loomio.com/>.
- [30] Malý, M. (2024). Who holds the power in digital parties? The case of the Czech Pirate Party. *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, 24(1), 11-39. doi: [10.62229/sprps24-1/1](https://doi.org/10.62229/sprps24-1/1).
- [31] Martí, J. (2022). Crowdsourcing crisis management and democratic legitimacy. *Digital Government: Research and Practice*, 3(2), article number 15. doi: [10.1145/3532670](https://doi.org/10.1145/3532670).
- [32] Mason, R., & Farah, H. (2023). *Electoral Commission apologises for security breach involving UK voters' data*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/technology/2023/aug/08/uk-electoral-commission-registers-targeted-by-hostile-hackers>.
- [33] Min, A. (2023). *Examining the role of strategic communication in political campaigns: Leveraging social media, data analytics, and persuasive messaging*. doi: [10.13140/rg.2.2.31476.53124](https://doi.org/10.13140/rg.2.2.31476.53124).
- [34] MoveOn. (n.d.). Retrieved from <https://front.moveon.org/>.
- [35] NationBuilder. (n.d.). Retrieved from <https://nationbuilder.com/>.
- [36] Nunes, R. (2021). *Neither vertical nor horizontal: A theory of political organization*. London: Verso Books.
- [37] Peña, A.M., & Gold, T. (2023). The party-on-the-Net: The digital face of partisan organization and activism. *Information, Communication & Society*, 26(16), 3257-3274. doi: [10.1080/1369118X.2022.2147399](https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2147399).
- [38] Podemos. (n.d.). Retrieved from <https://podemos.info/>.
- [39] Pruchnicka, P. (2023). Emmanuel Macron's 2017 and 2022 presidential campaigns: Selected aspects. *Political Preferences*, 31(1), 31-46. doi: [10.31261/polpre.2023.1.31-46](https://doi.org/10.31261/polpre.2023.1.31-46).
- [40] Raniolo, F., Tarditi, V., & Vittori, D. (2021). Political parties and new ICTs: Between tradition and innovation. In O. Barberà, G. Sandri, P. Correa & J. Rodríguez-Teruel (Eds.), *Digital parties* (pp. 181-204). Cham: Springer. doi: [10.1007/978-3-030-78668-7_10](https://doi.org/10.1007/978-3-030-78668-7_10).
- [41] Riigikogu. (1999). *Identity Documents Act*. Retrieved from <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504022020003/consolide>.
- [42] Riley, F., Allen, D.K., & Wilson, T.D. (2022). When politicians and the experts collide: Organization and the creation of information spheres. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 73(8), 1127-1139. doi: [10.1002/asi.24618](https://doi.org/10.1002/asi.24618).
- [43] Rousseau. (n.d.). Retrieved from <https://www.rousseau-sa.fr/en/solutions/numerique>.
- [44] Roy, S. (2021). *Target politics: Digital and data technologies and election campaigns – a view from India*. In R. Vasudevan (Ed.), *Media and the constitution of the political: South Asia and beyond* (pp. 285-310). New Delhi: Sage.
- [45] Sánchez Medero, G. (2024). Digital models for the selection of party organs and election candidates in Spanish political parties: The impact of intraparty democracy. *Frontiers in Political Science*, 6, article number 1442331. doi: [10.3389/fpos.2024.1442331](https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1442331).
- [46] Schäfer, A. (2021). Digital heuristics: How parties strategize political communication in hybrid media environments. *New Media & Society*, 25(3), 522-539. doi: [10.1177/14614448211012101](https://doi.org/10.1177/14614448211012101).
- [47] Schäfer, S., Müller, P., & Ziegele, M. (2024). The double-edged sword of online deliberation: How evidence-based user comments both decrease and increase discussion participation intentions on social media. *New Media & Society*, 26(3), 1403-1428. doi: [10.1177/14614448211073059](https://doi.org/10.1177/14614448211073059).

- [48] ServiceNow. (n.d.). Retrieved from <https://developer.servicenow.com/dev.do#!/guides/yokohama/now-platform/now-platform-guide/now-platform-guide-intro>.
- [49] Sheikh, S.A. (2024). Data and democracy: Social media analytics in political campaign strategies. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 9(1), 204-211. doi: 10.22161/IJELS.91.27.
- [50] Srnicek, N. (2017). *Platform capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- [51] The Digital Democracy Initiative. (n.d.). Retrieved from <https://digitaldemocracyinitiative.net/>.
- [52] Theuwis, M.I., Van Ham, C., & Jacobs, K. (2025). A meta-analysis of the effects of democratic innovations on participants' attitudes, behaviour and capabilities. *European Journal of Political Research*, 64(2), 960-984. doi: 10.1111/1475-6765.12722.
- [53] Tóth, F., Mihelj, S., Štětka, V., & Kondor, K. (2022). A media repertoires approach to selective exposure: News consumption and political polarization in Eastern Europe. *The International Journal of Press/Politics*, 28(4), 884-908. doi: 10.1177/19401612211072552.
- [54] Wolinetz, S.B. (Ed.). (2023). *Parties and party systems in liberal democracies*. London: Routledge.
- [55] Your Priorities. (n.d.). Retrieved from <https://www.yrpri.org/domain/3>.

УДК: 327:504
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.62

Гульназ Канафіна

Доктор політичних наук

Казахський національний педагогічний університет імені Абая

050000, вул. Казибек Бі, 28, м. Алмати, Казахстан

Інституціоналізація кліматичної дипломатії в системі глобального управління

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена перетворенням кліматичної дипломатії на одну з ключових складових глобального врядування у відповідь на загострення кліматичної кризи. Метою дослідження був аналіз процесу інституціоналізації кліматичної дипломатії в контексті трансформації сучасної системи міжнародних відносин. Методологія ґрунтувалась на міждисциплінарному підході, що поєднував порівняльний, типологічний, інтерпретативний, структурно-функціональний методи, а також метод ціннісного аналізу та політичної деконструкції. У ході дослідження було з'ясовано, що кліматична дипломатія еволюціонувала від класичних міжурядових переговорів до поліцентричної моделі глобального управління з активною участю недержавних акторів. Визначено ключові етапи інституціоналізації – від перших екологічних форумів 1970-х рр. до формування складної архітектури угод і механізмів на зразок Кіотського протоколу, Паризької угоди. Проаналізовано структурно-функціональні особливості сучасної дипломатії, яка охоплює переговорні, наукові та координаційні підсистеми, що діють як у межах Організації Об'єднаних Націй, так і поза нею. Встановлено, що нормативна база кліматичної дипломатії формується на принципах глобальної справедливості, інклюзивності та прозорості, однак її реалізація обмежується політичною фрагментацією, браком фінансування та суперечливими інтересами акторів. Виявлено, що інституційна дифузія, нормативна гібридність і використання цифрових технологій стають ключовими трендами розвитку цієї сфери. Теоретичний аналіз показав, що жодна з існуючих парадигм, зокрема інституціоналізм, конструктивізм чи концепція глобального управління, не дає вичерпного пояснення феномену, однак їхнє поєднання створює цілісну картину. Визначено, що кліматична дипломатія є динамічним, багаторівневим процесом, який водночас відображає та формує нову логіку глобального співробітництва. Її подальша інституціоналізація залежить від здатності об'єднувати державних і недержавних акторів навколо спільного бачення кліматичної справедливості. Практичне значення дослідження полягає у формуванні концептуальних засад для вдосконалення кліматичної політики на глобальному та національному рівнях

Ключові слова: кліматичне регулювання; інституційна дифузія; нормативна гібридність; конструктивізм у міжнародних відносинах; концепція глобального управління

Вступ

Кліматична дипломатія у XXI ст. перетворилася на одну з ключових складових системи глобального управління, що визначає параметри взаємодії між державами, міжнародними організаціями, приватним сектором та громадянським суспільством у вирішенні екологічних проблем планетарного масштабу. Загострення кліматичної кризи, що набуває системного характеру, актуалізувало потребу у нових механізмах багаторівневої координації, яка базується не лише на політичних рішеннях держав, а й на залученні широкого спектру недержавних акторів. В умовах еволюції міжнародних відносин, розмиття класичних моделей суверенітету та підвищення ролі транснаціональних ініціатив,

кліматична дипломатія набула рис поліцентричного врядування з ознаками інституційної дифузії, нормативної гібридності та технологічної інноваційності. Її інституціоналізація виявилася неоднорідною, динамічною та нерідко суперечливою, що потребує теоретичного осмислення та емпіричного аналізу через призму сучасних парадигм глобального управління (Kern *et al.*, 2024). Сучасна політика Європейського Союзу охоплює економічні, соціальні, екологічні та безпекові сфери, з акцентом на підтримку соціальних стандартів, охорону навколишнього середовища, формування єдиної цифрової політики та забезпечення безпеки й зовнішньої співпраці. Її спрямованість

Отримано: 10.07.2025, Перевірено: 22.09.2025, Прийнято: 26.10.2025

Suggested Citation:

Kanafina, G. (2025). Institutionalisation of climate diplomacy in the global governance system. *Foreign Affairs*, 35(5), 62-74. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.62.

*Corresponding author

на стабільність, розвиток та мир на глобальному рівні визначається здатністю адаптуватися до нових викликів, розширювати сфери впливу та забезпечувати координацію політик в умовах розширення ЄС (Krasivskyu, 2024). У 2020-2025 рр. наукові дослідження дедалі частіше зосереджувалися на кліматичній дипломатії, що свідчить про зростання інтересу академічної спільноти до взаємодії політики, екології, міжнародного права та глобального управління. Зокрема, активно досліджувалися трансформації переговорного процесу у межах Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (UNFCCC). У цьому контексті праця N. Chan (2020) розкрила, що традиційні критерії оцінювання переговорної спроможності країн, таких як кількість делегатів або формальний статус представництва, більше не відображають реальну динаміку багатостороннього процесу. Паралельно з цим розвивалися дослідження на стику кліматичної науки й міжнародної політики. Так, G.A. Meehl (2023), представляючи результати роботи Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), показав, що міжурядові наукові структури не лише є пасивними постачальниками знань, але й активними модераторами глобального політичного порядку денного. Завдяки таким інституціям стимулюється транснаціональне фінансування спостережень, здійснюється координація масштабних проектів моделювання кліматичних процесів, зокрема Coupled Model Intercomparison Project (World Climate Research Programme, n.d.).

Водночас спостерігалось переосмислення ролі міжнародних інституцій та нових дипломатичних форматів. M. Feist (2023) наголосив на тому, що в умовах загального уповільнення багатостороннього процесу після Паризької угоди плюрилатеральні ініціативи набувають дедалі більшого значення. Альянси між меншими групами країн, які готові впроваджувати амбітні заходи, стали не лише практичним інструментом, а й джерелом нормативного тиску на інші держави. Проте ці формати не усувають глибоких структурних проблем – таких як асиметрія відповідальності, конфлікти інтересів та нерівність у доступі до ресурсів. Історичну та правову еволюцію екологічного виміру кліматичної дипломатії проаналізувала S. Atapattu (2022), простеживши розвиток міжнародного екологічного права від Стокгольмської конференції 1972 р. до Цілей сталого розвитку 2015 р. В її роботі підкреслено, що хоча міжнародна правова база зазнала помітної трансформації, вона досі відображає обмеження модерністської парадигми економічного зростання, що суперечить завданням екологічної стійкості. Окрема група досліджень торкалася регіональних акторів і їхнього внеску в кліматичну дипломатію. Зокрема, A. Būrgin (2023) показав, що Європейська Комісія, поєднуючи ролі політичного підприємця, координатора та наглядового органу, стала ключовим агентом у просуванні амбітної кліматичної політики ЄС. Водночас вона активно бере участь у глобальному кліматичному врядуванні через створення партнерств і просування нормативних стандартів за межами Союзу. Дослідження A. Thomas (2021) привнесло у дискурс тему соціальної справедливості, продемонструвавши, що кліматичні політики профспілок виявилися ареною боротьби між

внутрішніми інтересами працівників, зовнішніми політичними союзниками та тиском з боку інституцій UNFCCC. Концепція «справедливого переходу» у такому контексті набуває суперечливих рис, ускладнюючи формування узгодженої позиції. Складність та багаторівневість кліматичної дипломатії також відбилися у дослідженні Z.W. Almquist *et al.* (2025), які через мережевий аналіз показали, що неформальні дипломатичні альянси у межах кліматичних переговорів поступово дезінтегруються. Європейський Союз залишався чи не єдиною стабільною коаліцією, тоді як великі держави демонстрували зниження інтенсивності співпраці. Це свідчить про зміну структури дипломатичних взаємодій та посилення ролі історичних зв'язків і мережевої інерції. Особливої уваги заслуговує дослідження X. Ruiz-Campillo & M.d.P. Bueno Rubial (2025), яке продемонструвало, що країни Глобального Півдня, зокрема група G77 + Китай, змогли стратегічно просунути питання адаптації до зміни клімату в центр кліматичного врядування, використовуючи інструменти морального тиску, публічної критики і наукової легітимації. Це кинуло виклик традиційним, орієнтованим на Північ, наративам, що домінували у кліматичній дипломатії, і водночас розкрили нові механізми впливу слабших гравців у глобальному процесі.

Незважаючи на різноманітність підходів, більшість досліджень зосереджувалася на окремих аспектах кліматичної дипломатії – переговорних форматах, правових режимах, поведінці окремих акторів або технічних аспектах виконання зобов'язань. Часто аналіз обмежувався дескриптивним описом інституцій чи практик, не охоплюючи цілісного процесу формування інституційної архітектури кліматичної дипломатії. Таким чином, недостатньо опрацьованою залишалася саме тема інституціоналізації – тобто формування нормативних, процедурних, організаційних і комунікативних структур, які забезпечують стабільність, легітимність і результативність кліматичного врядування. Брак систематизації знань про механізми інституційної інтеграції, взаємодію між формальними та неформальними елементами, трансформацію ролей акторів і зміну принципів координації ускладнює розуміння того, яким чином кліматична дипломатія функціонує як структурний компонент системи глобального управління. Метою цього дослідження було вивчення процесу інституціоналізації кліматичної дипломатії в системі глобального управління шляхом аналізу її еволюційних етапів, структурних компонентів та ключових викликів. У цьому контексті основною гіпотезою дослідження було припущення, що кліматична дипломатія еволюціонує від форми міждержавної співпраці до повноцінного елементу глобального врядування з власною інституційною структурою. Така трансформація передбачає не лише розширення функціональних повноважень відповідних суб'єктів, але й ускладнення механізмів прийняття рішень, підвищення вимог до легітимності, ефективності та справедливості в глобальному реагуванні на кліматичні виклики.

Матеріали та методи

Методологічне підґрунтя цього дослідження базувалося на міждисциплінарному підході, що поєднав методи

політичної науки, міжнародних відносин, правової аналітики та інституціональної теорії. Для системного вивчення процесу інституціоналізації кліматичної дипломатії було обрано комплекс методів, спрямованих на дослідження нормативного оформлення, функціональних механізмів і структурних проявів цього явища в межах сучасної архітектури глобального врядування. З огляду на складність і багаторівневу природу досліджуваного об'єкта, основою методології стала комбінація порівняльного, типологічного, нормативного, інтерпретативного та структурно-функціонального методів, кожен з яких відіграв специфічну роль у виявленні ключових закономірностей. Порівняльний метод було застосовано з метою зіставлення трьох основних теоретичних рамок аналізу – інституціоналізму, конструктивізму та концепції глобального управління. Цей підхід дозволив виявити відмінності у трактуванні ролі формальних структур, норм, ідентичностей та горизонтальних механізмів координації у процесі інституціоналізації. Основою для порівняльного аналізу стали концептуальні положення, викладені у працях J.A. Scholte (2021), F.B. Çelik (2022) та G. Visconti *et al.* (2024), які пропонують різні підходи до розуміння інституційної природи кліматичної дипломатії в умовах глобалізації. Окремо розглянуто дослідження S. Bremer *et al.* (2021), які розглядають кліматичну дипломатію як частину ширших процесів політичної адаптації до кліматичних ризиків. Крім того, у дослідженні були проаналізовані офіційні міжнародні документи, зокрема Кіотський протокол (UNFCCC, 1998) та Паризька угода (UNFCCC, n.d.b), що заклали нормативну основу для еволюції кліматичних домовленостей на глобальному рівні. Типологічний метод дав змогу класифікувати основні ознаки, механізми та прояви інституціоналізації, що дозволило створити узагальнену схему функціонування кліматичної дипломатії у структурі глобального врядування.

Інтерпретативний метод було використано для вивчення змісту нормативних актів, міжнародних угод та декларацій. Зокрема, аналізу піддавалися документи United Nations (n.d.a; n.d.b), The European Green Deal (European Commission, n.d.), які визначають сучасну рамку кліматичної політики на глобальному рівні. У дослідженні також були враховані Talanoa Dialogue (UNFCCC, 2017), Local Communities and Indigenous Peoples Platform (UNFCCC, n.d.c) та The end of coal is in sight (PPCA, n.d.) як приклади інституційних ініціатив, що демонструють розвиток кліматичної дипломатії в напрямі інклюзивності та справедливого переходу. Додатково було проаналізовано IPCC (n.d.), який відображає актуальні зміни у кліматичному врядуванні. Його застосування дозволило зосередитися на символічних та ціннісних аспектах кліматичної дипломатії, зокрема таких, як глобальна справедливість, відповідальність та інклюзивність. Це дозволило виявити політичні механізми закріплення відповідних категорій у змісті глобальних угод, серед яких принципи «спільної, але диференційованої відповідальності» (CBDR), «net-zero targets», механізми фінансової підтримки та інститути прозорості. Структурно-функціональний метод був задіяний для реконструкції організаційної

ієрархії кліматичної дипломатії. Основою для аналізу стали наукові підходи, викладені у працях T. Hickmann *et al.* (2019) та M. Flessa (2023). Окрему аналітичну вагу мали також дослідження S. Mor & M. Ghimire (2022), які дозволили конкретизувати взаємозв'язки між акторами різних рівнів. Крім академічних джерел, було залучено дані про офіційні інституційні структури, зокрема Climate Action Network (n.d.) та Greenpeace International (n.d.). Також розглядалися приклади міських і багаторівневих альянсів, таких як International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI, n.d.), Carbon Disclosure Project (CDP, n.d.) та Powering Past Coal Alliance (PPCA, n.d.). Додатково було проаналізовано діяльність High Ambition Coalition (n.d.) як приклад коаліційної дипломатії у сфері клімату. Цей метод дозволив дослідити функціональні зв'язки між переговорними, науковими та координаційними підсистемами, що діють у межах системи ООН, а також з'ясувати способи інтеграції наукових даних у політичні процеси. Завдяки такій реконструкції було виокремлено вертикальні та горизонтальні контури дипломатичної взаємодії, що опосередковують прийняття глобальних рішень. Метод ціннісного аналізу забезпечив осмислення нормативного наповнення кліматичної дипломатії як простору формування політико-етичних норм і символічного капіталу держав. Застосування методу політичної деконструкції дозволило проаналізувати критику інституційних механізмів з боку країн Глобального Півдня, зокрема в контексті звинувачень у «екологічному неоколоніалізмі», та дослідити феномен політичного поліцентризму як наслідок фрагментації правових і регуляторних механізмів у сфері кліматичного врядування.

Результати

Теоретико-концептуальні основи інституціоналізації кліматичної дипломатії. Кліматична дипломатія є динамічним феноменом у системі сучасних міжнародних відносин. Її поява та активна інституціоналізація зумовлені не лише загостренням кліматичних викликів, а й якісною трансформацією принципів глобального врядування. На відміну від класичної дипломатії, яка традиційно ґрунтувалася на захисті національних інтересів у межах чітко окресленої системи державного суверенітету, кліматична дипломатія діє в полі складної багаторівневої взаємодії між урядовими, наднаціональними, неурядовими та навіть приватними суб'єктами. У цьому контексті вона виконує функцію координатора глобальних зусиль щодо пом'якшення змін клімату, адаптації до них та забезпечення екологічної безпеки. Під поняттям «кліматична дипломатія» науковці здебільшого розуміють сукупність інституційних механізмів, переговорних процесів і політичних інструментів, які застосовуються державами та міжнародними організаціями з метою досягнення консенсусу у сфері глобальної кліматичної політики (Idibekzoda, 2024). Вона включає як офіційні дипломатичні канали, зокрема багатосторонні переговори в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC), так і неформальні коаліції, транснаціональні мережі, «кліматичну публічну дипломатію» та дії недержавних акторів. У структурі глобального

управління кліматична дипломатія виступає як засіб інституціонального оформлення глобального кліматичного режиму, що регулює поведінку держав і недержавних суб'єктів у відповідь на зміни клімату.

Кліматична дипломатія є також простором боротьби за норми, ресурси та інтерпретації глобальних викликів. Саме тому її інституціоналізація має бути

розглянута через призму сучасних теорій міжнародних відносин. Вони не є взаємовиключними, але кожна з них робить акцент на певних аспектах інституціоналізації кліматичної дипломатії – від ролі формальних інституцій до соціального конструювання норм і ролі нелінійних глобальних процесів. Порівняльний аналіз цих теоретичних рамок відображено в Таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика теоретичних підходів до інституціоналізації кліматичної дипломатії

Критерій	Інституціоналізм	Конструктивізм	Концепція глобального управління
Основний фокус	Формальні структури, правила, угоди	Норми, ідеї, ідентичності	Багаторівнева координація між акторами
Ключові суб'єкти	Держави, міжурядові організації	Еліти знань, активісти, нормоносії	Уряди, НУО, бізнес, транснаціональні мережі
Механізми інституціоналізації	Міжнародні договори, процедури прийняття рішень	Соціальне визнання норм, дискурсивна легітимізація	Інклюзивні платформи, партнерства, гібридні інститути
Приклади застосування	Київський протокол, Паризька угода	Формування концептів «екологічна справедливість», «загальна, але диференційована відповідальність»	Механізми NDCs, платформи як C40, GEF, GCF
Сильні сторони	Чіткість структур, наявність юридичної сили	Пояснює зміну норм і політичних наративів	Враховує складність та фрагментованість сучасної системи
Обмеження	Недостатня увага до соціальних і дискурсивних факторів	Відсутність інструментальної ясності, труднощі верифікації	Ризик неефективності через нестачу формальних зобов'язань
Внесок у розуміння кліматичної дипломатії	Визначає правові рамки та процедури співпраці	Демонструє роль дискурсу та легітимації кліматичних дій	Висвітлює багатосуб'єктний характер та елементи нової архітектури управління

Примітка: НУО – неурядові організації; NDCs – Nationally Determined Contributions; C40 – C40 Cities Climate Leadership Group; GEF – Global Environment Facility; GCF – Green Climate Fund

Джерело: зіставлено автором на основі UNFCCC (1998; n.d.b), J.A. Scholte (2021), G. Visconti *et al.* (2024)

Порівняльна характеристика інституціоналізму, конструктивізму та концепції глобального управління дозволила більш ґрунтовно зрозуміти механізми інституціоналізації кліматичної дипломатії. Згідно з інституціоналізмом, ключовим фокусом виступають формальні структури, правила та міжнародні угоди, що визначають стабільні рамки співпраці між державами. Конструктивізм, навпаки, наголошує на ролі норм, ідей та ідентичностей, що формують спільні підходи до вирішення глобальних проблем через дискурсивні практики, соціальне визнання та легітимацію. Концепція глобального управління акцентує на багаторівневій координації між різними акторами, включаючи уряди, неурядові організації, бізнес та транснаціональні мережі, створюючи умови для інклюзивних партнерств та інноваційних платформ, як-от C40, GEF чи GCF. Приклади застосування цих підходів демонструють специфіку інституціоналізації. У випадку інституціоналізму це, передусім, Київський протокол та Паризька угода, які встановили юридично обов'язкові або політично значущі рамки для міжнародної кліматичної політики. Конструктивістський підхід проявляється у формуванні концептів «екологічної справедливості» чи принципу «спільної, але диференційованої відповідальності», які відіграли визначальну роль у переговорах між глобальною Північчю та Півднем. Натомість глобальне управління репрезентують механізми національно визначених внесків (NDCs), а також діяльність транснаціональних платформ і кліматичних фондів,

які забезпечують динамічну багатосуб'єктну взаємодію. У цьому контексті кожен підхід має свої переваги та обмеження. Інституціоналізм забезпечує чіткість структур і юридичну силу, але приділяє недостатню увагу соціальним і дискурсивним факторам. Конструктивізм дає змогу пояснити зміну норм і політичних наративів, проте йому бракує інструментальної ясності та можливостей верифікації. Концепція глобального управління дозволяє врахувати складність і фрагментованість сучасної кліматичної системи, хоча ризикує стати неефективною через відсутність формальних зобов'язань. Перші прояви кліматичної дипломатії з'являються ще у 1970-х рр., коли міжнародна спільнота почала усвідомлювати негативні наслідки антропогенного впливу на довкілля. Конференція ООН з навколишнього середовища в Стокгольмі хоч і не мала чіткої кліматичної агенди, але заклала нормативне підґрунтя для подальших багатосторонніх екологічних переговорів (United Nations, n.d.b). Проте перехід до системного кліматичного врядування розпочинається лише з 1988 р., коли була створена Міжурядова група експертів з питань зміни клімату, яка забезпечила наукове підґрунтя для політичних рішень (Rashidi & Lyons, 2022). Її доповіді стали джерелом легітимації майбутніх кліматичних угод. Саміт Землі в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) ознаменувався укладенням Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, яка заклала правові підстави для подальшої інституціоналізації кліматичної дипломатії. Конвенція закріпила принципи

«спільної, але диференційованої відповідальності» та пріоритету сталого розвитку. З моменту її прийняття кліматична дипломатія набула статусу стабільного переговорного процесу з щорічними конференціями сторін (COP), що функціонують як механізм оновлення та уточнення кліматичної політики. Подальшим розвитком стало прийняття Кіотського протоколу, який уперше запровадив юридично обов'язкові зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів для розвинених країн. Кіотський протокол заклав механізми реалізації цілей, зокрема систему торгівлі викидами, проекти спільного впровадження та механізм чистого розвитку (UNFCCC, 1998). Саме у межах Кіото інституціоналізація кліматичної дипломатії вийшла за рамки декларативних рішень і набула характеру юридично оформленої міжнародної архітектури. Водночас, обмеження участі країн, що розвиваються, і вихід США з протоколу в 2001 р. показали крихкість цієї системи (King & van den Bergh, 2021). Кульмінацією інституційної зрілості кліматичної дипломатії стало ухвалення Паризької угоди у 2015 р. на COP21. Цей документ засвідчив перехід від зобов'язального до гнучкого механізму врядування, заснованого на національно визначених внесках (NDCs), які кожна держава формує самостійно, але в межах загального рамкового зобов'язання – стримати зростання глобальної температури на рівні не вище 2 °C, з прагненням обмежити його до 1,5 °C (UNFCCC, n.d.b). Паризька угода означила нову парадигму кліматичної дипломатії: від вертикального регулювання до горизонтального узгодження, що потребує постійного діалогу, прозорості та підзвітності. Її ухвалення стало можливим завдяки розширенню кола акторів та зміні логіки переговорів – від блокового протистояння до гнучких коаліцій.

У процесі інституціоналізації кліматичної дипломатії відбулася еволюція суб'єктів, які беруть участь у її формуванні. Якщо на початковому етапі основну роль відігравали виключно держави, які представляли свої делегації на міжнародних переговорах, то з часом архітектура кліматичної дипломатії стала дедалі більш багатосуб'єктною. Поряд із державами вагому роль почали відігравати міжурядові організації (UN, EU, World Bank Group), які не лише координують зусилля, але й надають фінансову, аналітичну та організаційну підтримку. Європейський Союз, його держави-члени та Європейський інвестиційний банк (EIB) є найбільшими постачальниками публічного кліматичного фінансування для країн, що розвиваються (European Union, n.d.). У 2021 р. їхній сукупний внесок становив 23,04 млрд євро. У 2022 р. Європейська Комісія надала 4,03 млрд євро, з яких понад половина була спрямована на заходи адаптації до зміни клімату, EIB забезпечив 2,52 млрд євро кліматичного фінансування (European Commission, n.d.). У фінансовому 2022 р. Група Світового банку інвестувала 31,7 млрд дол. США у кліматичні проекти (що становило 36 % її портфеля) – важливий внесок для країн, що розвиваються. На COP29 багатосторонні банки розвитку (MDBs) оголосили ціль до 2030 р. – щорічно мобілізувати 120 млрд дол. США для країн із середнім та низьким рівнем доходу (зокрема 42 млрд на адаптацію), а також залучити 65 млрд дол. США від приватного сектору (World Bank Group, 2022).

Особливе місце займають неурядові організації, які виконують функції моніторингу, громадського тиску, аналітичного забезпечення та мобілізації суспільної думки. Наприклад, Climate Action Network (n.d.), Greenpeace International (n.d.) активно беруть участь у засіданнях COP, формуючи альтернативні порядок денний і впливаючи на зміст рішень. Транснаціональні мережі, такі як ICLEI (n.d.) або Carbon Disclosure Project (CDP, n.d.), репрезентують нову хвилю кліматичної дипломатії – горизонтальної, нелінійної та заснованої на практичній координації зусиль між містами, регіонами та приватним сектором. Усі ці актори функціонують у межах гнучкої глобальної системи, в якій вплив визначається не лише політичною вагою, а й експертністю, легітимністю та спроможністю діяти. Кліматична дипломатія радикально відрізняється від класичної дипломатії як за інституційною структурою, так і за логікою функціонування. Якщо традиційна дипломатія орієнтована на захист національних інтересів, збереження суверенітету та досягнення стратегічних переваг через двосторонні чи багатосторонні домовленості, то кліматична дипломатія оперує категоріями колективної відповідальності, глобального блага та довгострокової стабільності. Її мета – не лише врегулювати конфлікти чи узгодити позиції, а сформувати загальну рамку для спільних дій у межах екологічних меж планети. На відміну від традиційної дипломатії, кліматична дипломатія не обмежується міністерствами закордонних справ і постійними представництвами при міжнародних організаціях. Вона включає широке коло акторів: міністерства екології, енергетики, економіки; регіональні та муніципальні органи влади; компанії, які формують корпоративну кліматичну відповідальність; дослідницькі інститути, які генерують дані для прийняття рішень. Така багаторівнева взаємодія забезпечує ширше охоплення, але й створює додаткові виклики, пов'язані з координацією, розподілом повноважень і механізмами підзвітності.

Інституціоналізація у сфері клімату є процесом оформлення стабільних структур, процедур, норм і механізмів, які регламентують поведінку держав, міжнародних організацій та інших акторів у сфері глобального реагування на зміну клімату. Вона не обмежується юридичними зобов'язаннями чи створенням формальних інституцій, а охоплює ширший спектр соціальних, політичних і символічних практик, що закріплюють кліматичний порядок денний у системі глобального врядування. У цьому сенсі інституціоналізація є не лише інструментом координації зусиль, але й способом формування нормативного простору, у якому діють суб'єкти міжнародної політики. В умовах багатопольярного світу, де відсутній єдиний центр прийняття рішень, інституціоналізація кліматичних процесів виявляється через низку ознак, серед яких – повторюваність процедур, формалізація цілей, стабілізація механізмів ухвалення рішень, наявність санкцій чи стимулів для дотримання домовленостей, а також соціальна легітимізація кліматичних норм (Bremer *et al.*, 2021). Ці ознаки поєднуються з механізмами, що включають як правові угоди, зокрема Паризька угода (UNFCCC, n.d.b), так і інститути моніторингу, коаліції, наприклад, Powering Past Coal Alliance (PPCA, n.d.),

фінансові інструменти (OCCRP, n.d.), а також індикативні методи впливу – рейтинги, індекси, звіти. Проявами цього процесу є як створення нових організацій, так і перепрофілювання існуючих під нові виклики, розвиток транскордонних партнерств, узгодження

політик та екологічна конвергенція між державами. Нижче подано порівняльну таблицю, яка систематизує ключові ознаки, механізми та прояви інституціоналізації кліматичної дипломатії в межах сучасної системи глобального врядування.

Таблиця 2. Інституціоналізація кліматичної дипломатії: ознаки, механізми, прояви

Категорія	Зміст	Приклади
Ознаки інституціоналізації	Системність процедур, регулярність самітів, правова формалізація, стійкість норм, наявність механізмів підзвітності	Щорічні COP, UNFCCC як конвенційна основа, механізм прозорості Паризької угоди
	Участь багатьох суб'єктів, зростання ролі недержавних акторів, визнання змін клімату як глобального виклику	Участь міст (C40), бізнесу (Science Based Targets), НУО (Greenpeace International, CAN), громадянських рухів
Механізми інституціоналізації	Міжнародні угоди та договори, механізми виконання зобов'язань, кліматичне фінансування, технічна підтримка, звітність	Киотський протокол, Паризька угода, Зелений кліматичний фонд, механізм «втрат і шкоди»
	Добровільні ініціативи, міжсекторальні коаліції, національні політики та стратегії	NDCs, EU Green Deal, Powering Past Coal Alliance
Прояви інституціоналізації	Формування окремих інститутів кліматичної політики, включення кліматичних питань до інших сфер глобального управління	IPCC, UNEP, інтеграція кліматичних ризиків у політики безпеки, торгівлі, розвитку
	Символічна легітимація, формування кліматичних стандартів, культурне укорінення цінності сталого розвитку	SDGs (ціль 13), ESG-підходи в інвестуванні, кліматичні освітні програми

Примітка: UNEP – United Nations Environment Programme; SDGs – Sustainable Development Goals; ESG – Environmental, Social, and Governance

Джерело: зібрано автором на основі UNFCCC (1998; n.d.a; n.d.b), J.A. Scholte (2021), F.B. Çelik (2022), Climate Action Network (n.d.), Greenpeace International (n.d.), ICLEI (n.d.), European Commission (n.d.), PPCA (n.d.), IPCC (n.d.)

У цьому контексті кліматична дипломатія виступає також інструментом «м'якої сили» у зовнішній політиці держав. На відміну від традиційної жорсткої сили, що передбачає економічний чи військовий примус, «м'яка сила» базується на привабливості ідей, цінностей, норм і моделей поведінки. Використовуючи кліматичну дипломатію, держави можуть посилювати власний міжнародний авторитет, демонструвати лідерство у вирішенні глобальних викликів, формувати позитивний імідж та зміцнювати стратегічні альянси без прямого тиску. Країни, які демонструють послідовну й амбітну кліматичну політику, зокрема Німеччина, Франція, Швеція або Канада, отримують символічний капітал впливу у сфері екологічного врядування (Evans & Thomas, 2023). Такий капітал дозволяє їм ініціювати нормативні зміни, формувати порядок денний на кліматичних переговорах і долучати партнерів до нових ініціатив. Наприклад, Німеччина через механізм «Міжнародної кліматичної ініціативи» фінансує проекти в країнах, що розвиваються, поєднуючи зовнішньополітичні інтереси з екологічною підтримкою (Onabowale, 2025). Аналогічно, Китай активно просуває концепт «екологічної цивілізації» у рамках своєї політики «зеленого поясу і шляху», формуючи свій новий глобальний наратив (Geng & Lo, 2023). У межах кліматичної дипломатії «м'яка сила» реалізується через участь у глобальних коаліціях, підтримку інноваційних рішень, демонстрацію кліматичних технологій, організацію міжнародних заходів, а також екологічну культурну експансію. Такий підхід посилює не лише зовнішню привабливість держав, але й внутрішню

легітимність владних режимів через імідж відповідальності, модернізації та глобальної солідарності. Невід'ємною складовою інституціонального дизайну кліматичної дипломатії є її нормативно-ціннісний вимір, який охоплює ключові поняття: глобальна справедливість, відповідальність та інклюзивність. Ці категорії не є суто моральними, вони набувають політичного значення і прямо впливають на архітектуру переговорів, зміст угод та механізми імплементації. Глобальна кліматична справедливість передбачає визнання асиметрії між тими, хто спричинив зміну клімату, та тими, хто найбільше страждає від її наслідків. Умовно, країни Глобальної Півночі мають більшу історичну відповідальність за накопичення парникових газів, тоді як країни Глобального Півдня є більш вразливими до кліматичних ризиків. Саме тому такі принципи, як CBDR, є фундаментом глобального кліматичного режиму (Alliou, 2025). Їх реалізація знаходить вираз у механізмах фінансової підтримки, передачі технологій і спрощеного доступу до ресурсів для країн, що розвиваються. Категорія відповідальності охоплює не лише історичну провину, а й майбутні зобов'язання. Держави дедалі частіше визначають цілі досягнення вуглецевої нейтральності (net-zero targets), а корпоративні актори впроваджують підзвітність у сфері викидів. Відповідальність інституціоналізується через публічні звіти, кліматичні рейтинги, прозорі методології моніторингу та оцінювання впливу політик. Інклюзивність як цінність означає відкритість процесів прийняття рішень до участі широкого спектру акторів – від місцевих громад до представників

корінних народів, молоді, жінок, науковців та бізнесу. Паризька угода заохочує інклюзивність як елемент ефективності. Інклюзивні платформи, такі як Talanoa Dialogue (UNFCCC, 2017) чи Local Communities and Indigenous Peoples Platform (UNFCCC, n.d.c), демонструють, як можна інтегрувати локальні знання та пріоритети у глобальні процеси. Узагальнюючи, можна стверджувати, що сучасна кліматична дипломатія є не лише ареною політичних домовленостей, але й простором формування нових норм, практик і структур, які трансформують саму суть глобального врядування. Її інституціоналізація, заснована на м'якій силі та ціннісному консенсусі, вказує на формування нового типу політичної взаємодії, в основі якого – не конфронтація, а співзалежність, не домінування, а солідарність.

Механізми та інституції кліматичної дипломатії в системі глобального управління. У сфері глобального врядування кліматична дипломатія постає як ключовий механізм координації зусиль держав, транснаціональних інститутів і недержавних акторів у протидії зміні клімату. Організаційна структура міжнародної кліматичної дипломатії формувалася у відповідь на зростання глобальних екологічних викликів і необхідність колективної реакції, яка базується на наукових даних, політичних домовленостях і правових зобов'язаннях. Центральною інституційною платформою у цьому контексті виступає система Організації Об'єднаних Націй, яка сформувала цілу низку підрозділів для реалізації кліматичної політики на глобальному рівні. Ключову роль у цьому процесі відіграє Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, створена у 1992 році як базова угода для регулювання міжнародної кліматичної політики. UNFCCC не лише формує інституційне середовище для переговорів між країнами-учасницями, а й забезпечує створення механізмів для контролю за дотриманням кліматичних зобов'язань, збору кліматичних даних, розробки фінансових інструментів та сприяння технологічному трансферу (Hickmann *et al.*, 2019). UNFCCC стала платформою для укладання ключових міжнародних договорів – зокрема, Кіотський протокол і Паризька угода, які стали знаковими віхами інституціоналізації глобального кліматичного порядку (UNFCCC, 1998; n.d.b). Іншим ключовим елементом є Міжурядова група експертів зі зміни клімату (IPCC), яка функціонує з 1988 р. і виконує роль головного джерела науково обґрунтованої інформації про кліматичні зміни. Вона створена спільно World Meteorological Organization (n.d.) та Програмою ООН з навколишнього середовища (United Nations, n.d.a). IPCC не займається первинними дослідженнями, натомість узагальнює та систематизує вже наявні наукові дані, що дозволяє політичним інституціям приймати рішення на основі найактуальнішого знання. Аналітичні доповіді IPCC мають стратегічний вплив на формування глобальної кліматичної політики, включно з переглядом національних кліматичних стратегій і внесків.

Програма ООН з навколишнього середовища забезпечує координацію екологічної діяльності в межах системи ООН, а також підтримує розробку екологічної політики на регіональному та національному рівнях. UNEP виступає посередником між наукою, політикою

і практикою, створюючи підґрунтя для діалогу між урядами, приватним сектором і громадянським суспільством. Її функції включають аналітику, освітні ініціативи, підтримку впровадження екологічних стандартів та управління проектами зі сталого розвитку. Завдяки UNEP екологічна проблематика була інституціоналізована як одна з центральних у політичному порядку денному ООН (United Nations, n.d.a). У центрі інституціональної структури кліматичної дипломатії знаходяться щорічні Кліматичні конференції сторін (Conference of the Parties – COP), які є керівним органом UNFCCC (Flessa, 2023). Саміти COP перетворилися на головну платформу для міжурядових переговорів, що стосуються кліматичної політики, фінансування, адаптації та механізмів моніторингу. Історично COP відігравали важливу роль в еволюції правового поля міжнародної кліматичної дипломатії – саме на COP3 у Кіото було схвалено Кіотський протокол, а на COP21 у Парижі – Паризьку кліматичну угоду. З погляду інституціоналізації, COP формує горизонтальні та вертикальні зв'язки між акторами кліматичної дипломатії – урядами, регіональними об'єднаннями, представниками бізнесу, наукової спільноти, міжнародних організацій і громадянського суспільства. Така структура дозволяє не лише координувати дії між країнами, але й адаптувати політику до швидкозмінного наукового та економічного контексту. З кожним роком COP дедалі більше нагадує глобальний форум сталого розвитку, в межах якого обговорюються не лише зобов'язання держав, а й архітектура майбутнього зеленого переходу.

Одним із компонентів міжнародної кліматичної дипломатії є набір правових і політичних інструментів, що забезпечують реалізацію глобальних кліматичних домовленостей. Нормативну основу становлять міжнародні угоди – обов'язкові до виконання документи, які створюють правові зобов'язання для країн. Ці угоди не лише встановлюють кількісні цілі, але й передбачають механізми фінансування, технічної підтримки та передачі технологій. Поруч із юридично обов'язковими договорами важливу роль відіграють політичні декларації, які не мають сили міжнародного права, однак формують нормативні очікування та задають напрям політичної волі. Вони можуть включати результати COP, регіональні ініціативи, партнерства та меморандуми про взаєморозуміння. Такі документи важливі для створення атмосфери консенсусу та довіри, необхідної для подальшої імплементації конкретних рішень. Окремим інструментом є національно визначені внески Nationally Determined Contributions (NDCs), які були впроваджені в рамках Паризької угоди як індикатори національного рівня зобов'язань зі скорочення викидів і адаптації до кліматичних змін (Mor & Ghimire, 2022). NDCs не є однаковими для всіх країн – вони формуються з урахуванням рівня розвитку, історичної відповідальності за викиди та фінансових можливостей. NDCs дозволяють гнучко поєднувати глобальні цілі з національними пріоритетами, водночас створюючи інструмент моніторингу й оцінки виконання зобов'язань у межах глобального кліматичного режиму. Організаційна структура кліматичної дипломатії зображено на Рисунок 1.

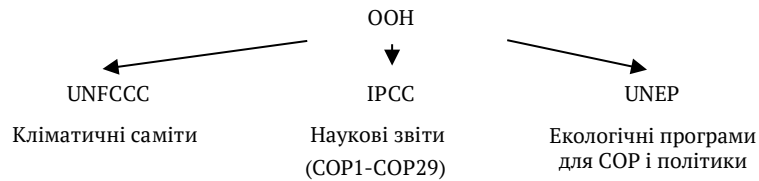

Рисунок 1. Організаційна структура кліматичної дипломатії

Джерело: зібрано автором

Представлена схема демонструє функціональну ієрархію міжнародної кліматичної дипломатії, в основі якої лежить Організація Об'єднаних Націй. Від неї походять три основні підсистеми: UNFCCC, IPCC та UNEP, які мають різні функції – переговорні, наукові та координаційні відповідно. UNFCCC є центральною інституцією, яка організовує щорічні COP-саміти – ключовий політичний механізм погодження міжнародних зобов'язань. Саміти базуються на наукових звітах IPCC, що надають емпіричне обґрунтування політичних рішень, а також підтримуються програмною діяльністю UNEP. Результатом цього взаємодоповнюючого механізму стає ухвалення міжнародних угод та національних внесків, що відображають реальну імплементацію глобальних домовленостей на рівні держав. UNEP оцінює фінансові потреби для адаптації до змін клімату, зазначаючи, що щорічні витрати на адаптацію в країнах, що розвиваються, можуть становити від 160 до 340 млрд дол. США до 2030 р. Ці оцінки допомагають країнам визначати пріоритети для фінансування та сприяють мобілізації ресурсів через міжнародні механізми (United Nations Environment..., n.d.). Така схема забезпечує вертикальну інтеграцію знань, рішень та дій, необхідну для ефективного кліматичного врядування. У межах сучасного етапу глобалізації проблематика кліматичного управління набуває дедалі більшої інституційної складності. Ключовими в цьому контексті виступають три взаємопов'язані виміри: інституційні виклики, трансформація переговорного формату та інтеграція кліматичних аспектів у ширші архітектури глобального управління. Ці фактори не функціонують ізольовано, а формують взаємозалежну систему, де зміни в одному вимірі автоматично активують адаптаційні чи дестабілізаційні процеси в інших. Інституційні виклики, з якими стикається система глобального кліматичного управління, зумовлені як внутрішньою структурною фрагментацією, так і зовнішнім тиском з боку економічних та політичних пріоритетів. Фрагментація проявляється у зростаючій кількості нормативних і процедурних режимів, що конкурують між собою або накладаються, зокрема в контексті регіональних ініціатив, багатосторонніх угод та приватних стандартів. Це створює ситуацію правового і політичного поліцентризму, що підриває спроможність до скоординованої дії. Наднаціональний контроль, реалізований через інститути типу UNFCCC, IPCC, або інституції ЄС, хоча і посилює регуляторну потужність, водночас викликає зростаючий опір з боку національних урядів, особливо у країнах Глобального Півдня. Вони сприймають такі механізми як інструмент екологічного неокolonіалізму, що нав'язує асиметричні зобов'язання. Питання легітимності та відповідальності в

цьому контексті виступають центральними. Недостатня представленість маргіналізованих держав у процесі ухвалення рішень призводить до делегітимації рішень у їхньому політичному просторі. Так само відсутність інституційної відповідальності з боку транснаціональних корпорацій, що є ключовими емітентами, створює парадокс екологічної відповідальності без контролю. Ці виклики прямо впливають на зміну формату переговорів у кліматичному полі. Традиційна модель консенсусу, що домінувала в межах Кіотського протоколу та Паризької угоди, дедалі частіше поступається коаліціям «охочих» (Huntjens & Kemp, 2022). Такі коаліції, як High Ambition Coalition (n.d.) чи Powering Past Coal Alliance (PPCA, n.d.), діють поза межами формальних переговорних треків ООН, демонструючи вищу оперативність, але водночас знижуючи загальну інклюзивність процесу. Країни Африки, Латинської Америки та Південно-Східної Азії дедалі частіше формують спільні позиції не лише як об'єкти впливу, а як суб'єкти, що висувують альтернативні парадигми справедливого переходу. Наприклад, Африканська кліматична ініціатива наголошує на необхідності екологічного фінансування, що враховує історичну відповідальність країн Півночі та структурні обмеження Півдня (African Development Bank, n.d.). У цьому сенсі, Глобальний Південь виступає не лише в ролі «гальма» переговорного процесу, як це часто інтерпретують, а як каталізатор його етичної реконфігурації.

Паралельно з цим, кліматичні аспекти дедалі інтенсивніше інтегруються в ширші архітектури глобального управління, виходячи за рамки суто екологічної політики. У сфері економіки ключову роль відіграє концепція «зеленої трансформації», яка пронизує регуляторні структури Європейського зеленого курсу, а також численні ініціативи Світового банку і МВФ (Міжнародний валютний фонд) щодо зеленого фінансування (Apc, 2023). У сфері безпеки набуває актуальності дискурс «екологічної безпеки», згідно з яким зміни клімату розглядаються як фактор дестабілізації регіональної та глобальної стабільності. Особливо це актуалізується в зонах кліматичних конфліктів, таких як регіон Сахелю чи Південна Азія, де зменшення водних і земельних ресурсів провокує внутрішні міграції, політичну фрагментацію та зростання радикальних рухів (Naz & Saleem, 2024). У сфері прав людини відбувається норматизація «екологічних прав» як частини третього покоління прав, що зафіксовано в численних рішеннях регіональних судів, зокрема, Європейського суду з прав людини у справі «KlimaSeniorinnen v. Switzerland» (European Court of Human Rights, n.d.). Таким чином, кліматична проблематика перестає бути ізольованим сектором політики, а стає трансверсальною віссю, що

інтегрується в інституційні, безпекові, економічні та правозахисні режими. У контексті розвитку глобальної кліматичної дипломатії дедалі помітнішим стає вплив недержавних акторів, зокрема наукового співтовариства, бізнесу, громадянського суспільства та молодіжних рухів. Їхня роль суттєво зросла внаслідок обмеженої ефективності традиційних міжурядових форматів у вирішенні кліматичних проблем та зростання потреби в інноваційних, гнучких підходах. Наукова спільнота формує підґрунтя для кліматичної політики, надаючи емпірично верифіковані дані, що дозволяє політичним елітам обґрунтовувати рішення у сфері декарбонізації, адаптації до змін клімату та трансформації енергетичних систем (Meadowcroft & Rosenbloom, 2023). Прикладом є Міжурядова група експертів зі зміни клімату, яка, хоч і має міжурядовий статус, базується на роботі тисяч вчених і функціонує як канал між академічним середовищем і політичним процесом (IPCC, n.d.). Бізнес-сектор, особливо транснаціональні корпорації, дедалі частіше відіграють роль не лише адресатів регуляторної політики, але й активних учасників кліматичної дипломатії. Це проявляється через корпоративні ініціативи на кшталт Science Based Targets Initiative (n.d.), глобальні об'єднання на зразок We Mean Business Coalition (n.d.) або транснаціональні інвестиційні альянси, спрямовані на декарбонізацію ланцюгів постачання. Паралельно, громадянське суспільство забезпечує легітимацію політичних рішень і тиск на уряди, мобілізуючи підтримку для кліматичних реформ. Кампанії на зразок Fridays for Future (n.d.), Extinction Rebellion (n.d.) або ініціативи на рівні місцевих громад відіграють роль у формуванні нормативного клімату та унеможливають політичну інерцію. Ці процеси нерозривно пов'язані з динамікою регіональних ініціатив, що формують нову конфігурацію кліматичної дипломатії. Вони виступають проміжною ланкою між глобальними рамками – такими, як Паризька угода, – та локальними політиками. Прикладом є European Green Deal, який демонструє структурний підхід до екологічної трансформації, інтегруючи екологічну політику у сфери промисловості, сільського господарства, фінансів та міжнародної торгівлі (European Commission, n.d.). Водночас такі мережі, як ICLEI (n.d.) – альянс мегаполісів, спрямований на досягнення кліматичної нейтральності, демонструють, що великі міста здатні формувати автономні дипломатичні агенти, розробляючи власні кліматичні стратегії та співпрацюючи поза межами державних каналів.

На глобальному рівні такі формати, як G7 та G20, дедалі більше включають до порядку денного питання клімату, не лише як частину екологічної політики, але як системний виклик для фінансової стабільності, безпеки та розвитку. Учасники цих платформ започатковують багаторівневі партнерства, які дозволяють інтегрувати кліматичні виміри в політику розвитку, інвестицій та технологічного трансферу. Цифровізація стала ключовим чинником трансформації кліматичної дипломатії, оскільки вона не лише оптимізує процеси прийняття рішень, але й забезпечує нову якість доказової бази. Збір, обробка та візуалізація кліматичних даних за допомогою супутникового моніторингу,

штучного інтелекту та великих даних дозволяють формувати точні моделі кліматичних змін і обґрунтовувати політику в режимі реального часу. Зокрема, Європейська програма Copernicus (n.d.) надає відкритий доступ до екологічної інформації, що дозволяє забезпечити прозорість і підзвітність дій держав. Цифрові технології також сприяють залученню громадян до участі в кліматичній політиці, стимулюючи появу нових цифрових форматів комунікації – від інтерактивних платформ до систем моніторингу зворотного зв'язку. У сфері дипломатії ці технології дозволяють забезпечити кращу координацію між інституціями, знизити транзакційні витрати на участь у багатосторонніх форумах та активізувати роль малих держав, які раніше мали обмежений вплив через нестачу інституційних ресурсів. Усе вищезазначене підтверджує гіпотезу дослідження і вказує на потребу подальшої інституціоналізації кліматичної дипломатії. Поточна система характеризується високим ступенем фрагментації, що ускладнює координацію дій і призводить до дублювання зусиль. Актуальним напрямом дослідження є розробка інституційних механізмів, що забезпечують ефективну взаємодію державних і недержавних акторів у сфері кліматичної політики. Подібні платформи вже функціонують у вигляді коаліцій, як-от High-Level Climate Champions у межах процесу COP, що об'єднує представників урядів, бізнесу, фінансів та громадськості (Aykut *et al.*, 2022). Водночас актуальним є створення постійних наддержавних структур, які матимуть мандат на реалізацію довгострокових кліматичних політик, контроль за виконанням міжнародних зобов'язань та арбітраж у спірних питаннях. Така перспектива є логічним продовженням сучасних процесів, де дипломатія все більше зміщується від одноразових конференцій до безперервного, інституціалізованого діалогу. Очікується, що нові структури матимуть мультисекторальну природу, ґрунтуючись на мережевій логіці, і зможуть синхронізувати зусилля національного, регіонального та глобального рівнів. Таким чином, розвиток кліматичної дипломатії відбувається у взаємодії низки взаємозалежних процесів: розширення участі недержавних акторів, укорінення регіональних ініціатив, цифрова трансформація інструментів управління та формування нових інституційних архітектур. Усі ці елементи утворюють комплексну систему, в якій дипломатія вже не є винятковою прерогативою держав, а стає відкритою багаторівневою платформою для координації колективної дії у відповідь на глобальний виклик змін клімату.

Обговорення

Результати цього дослідження виявили багатовимірність процесу інституціоналізації кліматичної дипломатії як одного з провідних механізмів сучасного глобального врядування, де взаємодіють формальні структури, ціннісні принципи, недержавні актори та нові технологічні інструменти. При порівнянні з окремими сучасними дослідженнями, було виявлено як підтвердження основних висновків, так і певні аналітичні розбіжності, що дають змогу глибше осмислити політичну логіку кліматичної дипломатії. У роботі B. Ogunbanjo (2024) акцент було зроблено на зовнішньополітичному вимірі

кліматичної дипломатії, зокрема на взаємодії між національними інтересами та глобальними цілями. Автор вивчав структуру екологічної дипломатії крізь призму лідерства, мовних норм та недержавних акторів, наголошуючи на тому, що домінування переговорної моделі створювало бар'єри для досягнення результативних угод. Це загалом узгоджувалося з висновками даного дослідження про фрагментарність, нормативну розмитість та недостатню санкціонованість існуючих механізмів, однак у цьому дослідженні наголос було зміщено з інституційних слабкостей на переваги багаторівневих форматів координації. На відміну від B. Ogunbanjo, де відчувалося певне розчарування ефективністю дипломатії як такої, в межах цього дослідження кліматична дипломатія розглядалася як процес, що трансформується від ієрархічної моделі до поліцентричної, з потенціалом зростання ролі гібридних форматів.

У дослідженні S. Beaudoïn (2024) аналіз було зосереджено на еволюції довгострокових кліматичних цілей (LTGG), розглянутих у контексті структурних, нормативних та ідеологічних впливів. Автор підкреслював значення історичної контекстуальності та багаторівневої взаємодії акторів у формуванні та реалізації кліматичних орієнтирів. Ці міркування концептуально перегуквалися з висновками цього дослідження щодо нормативно-ціннісного виміру кліматичної дипломатії, зокрема у висвітленні принципу спільної, але диференційованої відповідальності та необхідності інклюзивного підходу до формування політик. Водночас у цій роботі акцент робився на генеалогії кліматичних цілей як результаті багаторічного переговорного процесу, тоді як у даному дослідженні увага була зосереджена на інституційному оформленні й механізмах реалізації політики, що вказує на доповнюваність двох аналітичних перспектив – цілевизначення та інституціалізації. У роботі L. Mai & J.P. Elsässer (2022) було проаналізовано цифрові інфраструктури кліматичної дипломатії, зокрема роль Global Climate Action Portal як інструменту мобілізації та моніторингу дій недержавних суб'єктів. Зміщення функції цього інструменту від стимуляції міжурядових рішень до підвищення прозорості відповідальності учасників після 2015 р. збігалось з висновками даного дослідження про дедалі більшу роль цифрових технологій у кліматичному врядуванні. Водночас автори вказували на обмеженість цих платформ у подоланні глибинних структурних суперечностей глобальної співпраці. Це корелювало з результатами цього дослідження, де також констатовано фрагментацію між ініціативами, конкуренцію між акторами та нестачу узгоджених механізмів моніторингу зобов'язань. У цьому контексті було підтверджено, що цифрові інструменти самі по собі не є панацеєю, однак можуть відігравати важливу роль у формуванні прозорих і підзвітних механізмів, якщо будуть інтегровані у ширші інституційні рамки. Робота G. Dikaïos (2024) пропонувала системну рамку для аналізу дипломатичної активності ЄС у контексті International Civil Aviation Organization та International Maritime Organization, що розширювало поле дослідження через аналіз специфічної регіональної стратегії та її транснаціонального впливу. Це дозволяло порівняти запропоновану в цьому дослідженні концепцію глобального управління з

європейською моделлю «нормативної сили», яка виявилася дієвим інструментом просування кліматичних норм у галузях, що тривалий час уникали жорсткого регулювання. Дослідження G. Dikaïos демонструвало приклад структурованої, цілеспрямованої дипломатії, тоді як у цьому аналізі розглядалася ширша архітектура кліматичної дипломатії як динамічного, багатоаспектного явища, де державні та недержавні учасники взаємодіяли у мінливому нормативному середовищі. У праці J.I. Allan *et al.* (2023) було проведено багатофакторний аналіз прийняття Паризької угоди, з акцентом на інституційний дизайн, коаліційну політику та вплив мобілізації громадянського суспільства. Це перегуквалося з висновками даного дослідження, яке також виокремлювало важливість наукового знання, тиску з боку громадськості та конструктивного дизайну міжнародних домовленостей. Робота J.I. Allan *et al.* засвідчувала, що навіть у періоди політичної інерції успіх був можливим за рахунок поєднання стратегічних інституційних рішень та мобілізації відповідальних акторів. У цьому дослідженні подібні висновки були поширені на сучасні тенденції цифровізації, що слугували логічним продовженням вказаної парадигми.

У дослідженні M. Saaida (2023) увага була зосереджена на глобальному вимірі кліматичних змін і важливості міжнародної співпраці для подолання наслідків потепління. Цей підхід відповідав загальному фокусу даного дослідження, де також наголошувалося на колективному характері кліматичних дій, але M. Saaida приділяв більше уваги моральному імперативу солідарності, тоді як у цьому дослідженні було розглянуто також технічні й інституційні виклики, пов'язані з реалізацією справедливого підходу, зокрема через фінансові механізми та принцип CBDR. Отже, дослідження M. Saaida представляло нормативний фундамент для ширшого інституційного аналізу, проведеного у цій роботі. Робота L. Zhang & E. Bai (2023) висвітлювала інституційну фрагментацію кліматичного врядування, де державоцентричні механізми дедалі більше поступалися місцем гібридним формам співпраці. Було підкреслено значення внутрішніх мотивів, таких як самоідентифікація та прагнення до легітимності, поряд із зовнішніми імперативами, як-от глобалізація та активізація громадянських мереж. У межах цього дослідження підтверджувалося бачення фрагментованої, але взаємопов'язаної системи кліматичної дипломатії, що функціонувала через постійне балансування між нормативними зобов'язаннями та політичними інтересами. Однак у межах порівняння було розширено розуміння цієї фрагментації як не лише виклику, а й потенційного ресурсу, що дозволяв підвищити інклюзивність і гнучкість міжнародних процесів. У дослідженні J. Earsom & T. Delreux (2023) було проаналізовано стратегії ЄС у межах режиму зі зміни клімату, з особливою увагою до процесу переговорів щодо Паризької угоди. Автори виокремили чотири способи дій ЄС, зокрема створення політичного імпульсу та забезпечення міжінституційної координації. Порівняно з цим підходом, результати цього дослідження підтвердили ефективність багатосторонньої дипломатії ЄС, однак було додатково висвітлено значення неформальних каналів, зокрема

участі громадянського суспільства та цифрових технологій, у підтриманні прозорості та підзвітності. Таким чином, тоді як J. Earsom & T. Delreux зосереджувалися на внутрішньоінституційній ефективності ЄС, у межах цього дослідження розкривалася його роль у ширшій системі глобального врядування. У статті В.К. Weinger (2025) критично проаналізовано розрив між науково обґрунтованими планетарними межами й державоцентричною логікою, що лежала в основі діяльності UNFCCC. Було висунуто тезу про обмеженість сучасного кліматичного врядування через закріплену асиметрію між Глобальною Північчю та Півднем, а також маргіналізацію альтернативних підходів до забезпечення кліматичної справедливості. У межах цього дослідження подібні висновки підтвердилися через аналіз принципів глобальної справедливості та диференційованої відповідальності. Проте, на відміну від критично спрямованого аналізу В.К. Weinger, в цьому дослідженні також окреслювалися можливості подолання обмежень через інклюзивні гібридні платформи, поєднання державних і недержавних механізмів та розвиток наднаціональних структур моніторингу. Таким чином, результати цього дослідження узгоджувалися з основними положеннями розглянутих праць, але одночасно доповнювали їх ширшим розумінням кліматичної дипломатії як складного, багаторівневого і нормативно насиченого явища, що еволюціонує в умовах екологічної кризи, політичної фрагментації та зростання значення недержавних акторів.

Висновки

У ході дослідження було виявлено, що кліматична дипломатія є складним багаторівневим механізмом глобального врядування, що формується під впливом загострення екологічних криз, трансформації міжнародних відносин та зростання ролі недержавних акторів. Було проаналізовано еволюцію інституційної бази кліматичної дипломатії від перших міжнародних екологічних ініціатив 1970-х рр., через створення IPCC і ухвалення Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1992 р., до підписання Кіотського протоколу та Паризької угоди, що показує поступовий перехід від жорстких юридичних зобов'язань до гнучких механізмів

на основі національно визначених внесків (NDCs). У дослідженні було зіставлено теоретичні підходи: інституціоналізм демонструє роль формальних структур та міжнародних угод, конструктивізм акцентує на впливі норм, ідей та дискурсів на кліматичну політику, а концепція глобального управління висвітлює участь недержавних акторів, таких як міста, корпорації та громадянські мережі, у координації кліматичних дій.

Проаналізовано нормативно-ціннісний вимір кліматичної дипломатії, зокрема принципи глобальної справедливості, спільної, але диференційованої відповідальності (CBDR) та інклюзивності, а також фінансові механізми – Зелений кліматичний фонд, технологічний трансфер і підтримка адаптації у країнах, що розвиваються. Було виявлено, що ці інструменти сприяють реалізації принципів, проте їх ефективність обмежується недостатнім фінансуванням, бюрократією та політичними суперечностями. Дослідження також показало, що цифрові технології, супутниковий моніторинг і платформи громадської участі посилюють прозорість і підзвітність, але фрагментація ініціатив та конкуренція між акторами ускладнюють досягнення консенсусу. На основі проведеного аналізу було запропоновано, що майбутнє кліматичної дипломатії пов'язане з подальшою інституціоналізацією через створення гібридних платформ, що об'єднують державних та недержавних учасників, а також розвиток наднаціональних структур для моніторингу виконання зобов'язань і інтеграції наукових даних у процес ухвалення рішень. Перспективи полягають у подальшому вивченні ролі цифрових технологій, місцевих ініціатив та інноваційних фінансових механізмів у посиленні кліматичної дипломатії в умовах глобалізованого світу.

Подяки

Немає.

Фінансування

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC: 327:504
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.62

Gulnaz Kanafina*

PhD in Political Sciences

Abai Kazakh National Pedagogical University

050000, 28 Kazibek Bi Str., Almaty, Kazakhstan

Institutionalisation of climate diplomacy in the global governance system

Abstract. The research relevance is determined by the transformation of climate diplomacy into one of the key components of global governance in response to the worsening climate crisis. The study aimed to analyse the process of institutionalisation of climate diplomacy in the context of the transformation of the modern system of international relations. The methodology was based on an interdisciplinary approach that combined comparative, typological, interpretive, structural and functional methods, as well as the method of value analysis and political deconstruction. The study found that climate diplomacy has evolved from classical intergovernmental negotiations to a polycentric model of global governance with the active participation of non-state actors. The study identified the key stages of institutionalisation from the first environmental forums of the 1970s to the formation of a complex architecture of agreements and mechanisms such as the Kyoto Protocol and the Paris Agreement. The study analysed the structural and functional features of modern diplomacy, which includes negotiation, scientific and coordination subsystems operating both within and outside the United Nations. The study established that the regulatory framework of climate diplomacy is formed on the principles of global justice, inclusiveness and transparency, but its implementation is limited by political fragmentation, lack of funding and conflicting interests of actors. The study determined that institutional diffusion, regulatory hybridity and the use of digital technologies are becoming key trends in the development of this area. The theoretical analysis demonstrated that none of the existing paradigms, including institutionalism, constructivism or the concept of global governance, provides an exhaustive explanation of the phenomenon, but their combination creates a holistic picture. The study determined that climate diplomacy is a dynamic, multi-level process that both reflects and shapes the new logic of global cooperation. Its further institutionalisation depends on the ability to unite state and non-state actors around a common vision of climate justice. The practical significance of the study is determined by the formation of a conceptual framework for improving climate policy at the global and national levels

Keywords: climate regulation; institutional diffusion; normative hybridity; constructivism in international relations; concept of global governance

Introduction

In the 21st century, climate diplomacy has become one of the key components of the global governance system, which determines the parameters of interaction between states, international organisations, the private sector and civil society in addressing environmental issues on a global scale. The aggravation of the climate crisis, which is becoming systemic, has highlighted the need for new mechanisms of multilevel coordination based not only on political decisions of states but also on the involvement of a wide range of non-state actors. In the context of the evolution of international relations, the blurring of classical models of sovereignty, and the increasing role of transnational initiatives, climate diplomacy has acquired the features of polycentric governance with signs of institutional

diffusion, normative hybridity, and technological innovation. Its institutionalisation has proved to be heterogeneous, dynamic and often contradictory, which requires theoretical substantiation and empirical analysis through the prism of modern global governance paradigms (Kern *et al.*, 2024). The EU's current policy covers economic, social, environmental and security spheres, with an emphasis on maintaining social standards, environmental protection, the formation of a common digital policy, and ensuring security and external cooperation. Its focus on stability, development and peace at the global level is determined by its ability to adapt to new challenges, expand spheres of influence and ensure policy coordination in the context of EU enlargement (Krasivskyy, 2024). In 2020-2025,

Received: 10.07.2025, Revised: 22.09.2025, Accepted: 26.10.2025

Suggested Citation:

Kanafina, G. (2025). Institutionalisation of climate diplomacy in the global governance system. *Foreign Affairs*, 35(5), 62-74. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.62.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

academic research increasingly focused on climate diplomacy, which reflects the growing interest of the academic community in the interaction between politics, ecology, international law, and global governance. In particular, the transformation of the negotiation process under the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) has been actively studied. In this context, the work of N. Chan (2020) revealed that traditional criteria for assessing the negotiating capacity of countries, such as the number of delegates or the formal status of representation, no longer reflect the real dynamics of the multilateral process. At the same time, research at the intersection of climate science and international politics was developing. For example, G.A. Meehl (2023), presenting the results of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), showed that intergovernmental scientific structures are not only passive knowledge providers but also active moderators of the global political agenda. These institutions stimulate transnational funding for observations and coordinate large-scale climate modelling projects, such as the Coupled Model Intercomparison Project (World Climate Research Programme, n.d.).

At the same time, the role of international institutions and new diplomatic formats has been redefined. M. Feist (2023) emphasised that in the context of the overall slowdown in the multilateral process after the Paris Agreement, plurilateral initiatives are becoming increasingly relevant. Alliances between smaller groups of countries willing to implement ambitious measures have become not only practical but also a source of normative pressure on other states. However, these formats do not eliminate deep structural problems such as asymmetries of responsibility, conflicts of interest and inequality of access to resources. The historical and legal evolution of the environmental dimension of climate diplomacy was analysed by S. Atapattu (2022), tracing the development of international environmental law from the 1972 Stockholm Conference to the 2015 Sustainable Development Goals, emphasises that although the international legal framework has undergone a significant transformation, it still reflects the limitations of the modernist paradigm of economic growth, which contradicts the objectives of environmental sustainability. A separate group of studies focused on regional actors and their contribution to climate diplomacy. A. B rigin (2023) showed that the European Commission, combining the roles of political entrepreneur, coordinator and supervisor, has become a key agent in promoting the EU's ambitious climate policy. At the same time, it is actively involved in global climate governance through partnerships and the promotion of regulatory standards outside the Union. A. Thomas (2021) addressed social justice, demonstrating that trade union climate policies have become an arena of struggle between internal employee interests, external political allies, and pressure from UNFCCC institutions. In this context, the concept of a "just transition" takes on contradictory features, making it difficult to form a coherent position. The complexity and multilevel nature of climate diplomacy are also reflected in the network analysis of Z.W. Almquist *et al.* (2025), demonstrating that informal diplomatic alliances within the climate negotiations are gradually disintegrating. The European Union remained almost the only

stable coalition, while the great powers showed a decrease in the intensity of cooperation. This indicates a change in the structure of diplomatic interactions and an increase in the role of historical ties and network inertia. Particularly noteworthy is the study by X. Ruiz-Campillo & M.d.P. Bueno Rubial (2025), which demonstrated that the countries of the Global South, in particular the G77 + China, were able to strategically push climate change adaptation to the centre of climate governance using the tools of moral pressure, public criticism and scientific legitimation. This has challenged the traditional North-centric narratives that dominated climate diplomacy, while also revealing new mechanisms for weaker actors to influence the global process. Despite the diversity of approaches, most studies addressed specific aspects of climate diplomacy, such as negotiation formats, legal regimes, behaviour of individual actors, or technical aspects of commitment. Often, the analysis was limited to a descriptive description of institutions or practices, without covering the holistic process of shaping the institutional architecture of climate diplomacy. Thus, the topic of institutionalisation, i.e. the formation of normative, procedural, organisational and communication structures that ensure the stability, legitimacy and effectiveness of climate governance, remained insufficiently explored. The lack of systematic knowledge about the mechanisms of institutional integration, the interaction between formal and informal elements, the transformation of actors' roles and the changing principles of coordination makes it difficult to determine how climate diplomacy functions as a structural component of the global governance system. The study aimed to examine the process of institutionalisation of climate diplomacy in the global governance system by analysing its evolutionary stages, structural components and key challenges. In this context, the main hypothesis of the study was that climate diplomacy is evolving from a form of interstate cooperation to a full-fledged element of global governance with an institutional structure. Such a transformation implies not only the expansion of the functional powers of the relevant actors, but also the complexity of decision-making mechanisms, and increased requirements for legitimacy, efficiency and fairness in the global response to climate challenges.

Materials and Methods

The methodological basis of this study was based on an interdisciplinary approach that combines the methods of political science, international relations, legal analytics and institutional theory. For a systematic study of the process of institutionalisation of climate diplomacy, a set of methods was chosen to investigate the normative design, functional mechanisms and structural manifestations of this phenomenon within the modern architecture of global governance. Given the complexity and multilevel nature of the object under study, the methodology was based on a combination of comparative, typological, normative, interpretive and structural-functional methods, each was substantial in identifying key patterns. The comparative method was used to compare the three main theoretical frameworks for analysing institutionalism, constructivism and the concept of global governance. This approach identified differences in the interpretation of the role of formal

structures, norms, identities and horizontal coordination mechanisms in the process of institutionalisation. The basis for the comparative analysis was the conceptual provisions stipulated by J.A. Scholte (2021), F.B. Çelik (2022) and G. Visconti *et al.* (2024), which provide different approaches to research of the institutional nature of climate diplomacy in the context of globalisation. The study by S. Bremer *et al.* (2021), which considers climate diplomacy as part of broader processes of political adaptation to climate risks, was also considered separately. In addition, the study analysed official international documents, in particular the Kyoto Protocol (UNFCCC, 1998) and the Paris Agreement (UNFCCC, n.d.b), which laid the regulatory framework for the evolution of climate agreements at the global level. The typological method made it possible to classify the main features, mechanisms and manifestations of institutionalisation, which was used to create a generalised scheme of the functioning of climate diplomacy in the structure of global governance.

The interpretative method was used to study the content of regulations, international agreements and declarations. In particular, the documents analysed were the United Nations (n.d.a; n.d.b), The European Green Deal (European Commission, n.d.), which defines the current climate policy framework at the global level. The study also considered the Talanoa Dialogue (UNFCCC, 2017), Local Communities and Indigenous Peoples Platform (UNFCCC, n.d.c), and The end of coal is in sight (PPCA, n.d.) as examples of institutional initiatives that demonstrate the development of climate diplomacy towards inclusiveness and a just transition. Additionally, the IPCC (n.d.) was analysed, which reflects current changes in climate governance. It was used to highlight the symbolic and value aspects of climate diplomacy, such as global justice, responsibility and inclusiveness. This identified political mechanisms for enshrining the relevant categories in the content of global agreements, including the principles of “common but differentiated responsibilities” (CBDR), “net-zero targets”, financial support mechanisms, and transparency institutions. The structural-functional method was used to reconstruct the organisational hierarchy of climate diplomacy. The analysis was based on the scientific approaches outlined in T. Hickmann *et al.* (2019) and M. Flessa (2023). The research by S. Mor & M. Ghimire (2022) was also of analytical value, as it was used to specify the relationships between actors at different levels. In addition to academic sources, data on official institutional structures were used, including Climate Action Network (n.d.) and Greenpeace International (n.d.). Examples of city and multi-level alliances, such as the International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI, n.d.), the Carbon Disclosure Project (CDP, n.d.) and the Powering Past Coal Alliance (PPCA, n.d.) were also considered. Additionally, the activities of the High Ambition Coalition (n.d.) were analysed as an example of coalition diplomacy in the climate sphere. This

method explored the functional links between the negotiation, scientific and coordination subsystems operating within the UN system and determined how scientific data are integrated into policy processes. This reconstruction helped to identify the vertical and horizontal contours of diplomatic interaction that mediate global decision-making. The method of value analysis addressed the normative content of climate diplomacy as a space for the formation of political and ethical norms and symbolic capital of states. The application of the political deconstruction method was used to analyse the criticism of institutional mechanisms by the countries of the Global South, in particular in the context of accusations of “environmental neocolonialism”, and to study the phenomenon of political polycentrism as a consequence of the fragmentation of legal and regulatory mechanisms in the field of climate governance.

Results

Theoretical and conceptual foundations of the institutionalisation of climate diplomacy. Climate diplomacy is a dynamic phenomenon in the system of modern international relations. Its emergence and active institutionalisation are driven not only by the growing climate challenges but also by the qualitative transformation of the principles of global governance. In contrast to classical diplomacy, which has traditionally been based on the protection of national interests within a clearly defined system of state sovereignty, climate diplomacy operates in a field of complex multilevel interaction between governmental, supranational, non-governmental and even private actors. In this context, it is used as a coordinator of global efforts to mitigate climate change, adapt to it and ensure environmental security. The term “climate diplomacy” is generally defined by scholars as a set of institutional mechanisms, negotiation processes, and political instruments used by states and international organisations to reach consensus on global climate policy (Idibekzoda, 2024). It includes both formal diplomatic channels, such as multilateral negotiations under the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), and informal coalitions, transnational networks, “climate public diplomacy” and actions by non-state actors. In the structure of global governance, climate diplomacy is a means of institutionalising the global climate regime that regulates the behaviour of states and non-state actors in response to climate change. Climate diplomacy is also a space of struggle for norms, resources and interpretations of global challenges. Therefore, its institutionalisation should be defined in the context of contemporary theories of international relations. These theories are not mutually exclusive, but each addresses certain aspects of the institutionalisation of climate diplomacy, from the role of formal institutions to the social construction of norms and the role of non-linear global processes. A comparative analysis of these theoretical frameworks is presented in Table 1.

Table 1. Comparative characteristics of theoretical approaches to the institutionalisation of climate diplomacy

Criteria	Institutionalism	Constructivism	The concept of global governance
Main focus	Formal structures, rules, and agreements	Norms, ideas, identities	Multi-level coordination between actors

Table 1. Continued

Criteria	Institutionalism	Constructivism	The concept of global governance
Key subjects	States, intergovernmental organisations	Knowledge elites, activists, regulators	Governments, NGOs, businesses, transnational networks
Mechanisms of institutionalisation	International agreements, decision-making procedures	Social recognition of norms, discursive legitimisation	Inclusive platforms, partnerships, and hybrid institutions
Application examples	Kyoto Protocol, Paris Agreement	Formation of the concepts of “environmental justice” and “common but differentiated responsibility”	NDCs mechanisms, platforms such as C40, GEF, GCF
Advantages	Clarity of structures, legal force	Explains changing norms and political narratives	Covers the complexity and fragmentation of the current system
Limitations	Insufficient attention to social and discursive factors	Lack of instrumental clarity, difficulties in verification	Risk of inefficiency due to lack of formal commitments
Contribution to climate diplomacy	Defines the legal framework and procedures for cooperation	Demonstrates the role of discourse and legitimisation of climate action	Covers the multi-subject nature and elements of the new governance architecture

Note: NGOs – non-governmental organisations; NDCs – Nationally Determined Contributions; C40 – C40 Cities Climate Leadership Group; GEF – Global Environment Facility; GCF – Green Climate Fund

Source: compiled by the author based on UNFCCC (1998; n.d.b), J.A. Scholte (2021), G. Visconti *et al.* (2024)

A comparative description of institutionalism, constructivism and the concept of global governance further addressed the mechanisms of institutionalisation of climate diplomacy. According to institutionalism, the formal structures, rules and international agreements that define a stable framework for cooperation between states are prioritised. Constructivism, on the other hand, emphasises the role of norms, ideas and identities that shape common approaches to global issues through discursive practices, social acceptance and legitimisation. The concept of global governance emphasises multi-level coordination between different actors, including governments, NGOs, businesses and transnational networks, creating conditions for inclusive partnerships and innovative platforms such as the C40, GEF or GCF. Examples of these approaches demonstrate the specifics of institutionalisation. In the case of institutionalism, it is primarily the Kyoto Protocol and the Paris Agreement, which established a legally binding or politically significant framework for international climate policy. The constructivist approach is manifested in the concepts of “environmental justice” or the principle of “common but differentiated responsibilities”, which was crucial in the negotiations between the global North and South. Instead, global governance is represented by the mechanisms of Nationally Determined Contributions (NDCs), as well as the activities of transnational platforms and climate funds, which ensure dynamic multi-stakeholder interaction. In this context, each approach has advantages and limitations. Institutionalism provides clear structures and legal force, but it insufficiently addresses social and discursive factors. Constructivism helps explain changing norms and political narratives but lacks instrumental clarity and verifiability. The concept of global governance can address the complexity and fragmentation of the modern climate system, although it risks becoming ineffective due to the lack of formal commitments. The first manifestations of climate diplomacy date back to the

1970s, when the international community began to realise the negative effects of anthropogenic impact on the environment. The UN Environment Conference in Stockholm, although it did not have a clear climate agenda, laid the normative groundwork for further multilateral environmental negotiations (United Nations, n.d.b). However, the transition to systemic climate governance began only in 1988, when the Intergovernmental Panel on Climate Change was established to provide a scientific basis for policy decisions (Rashidi & Lyons, 2022). Its reports became a source of legitimisation for future climate agreements. The Earth Summit in Rio de Janeiro (1992) was marked by the conclusion of the UN Framework Convention on Climate Change, which laid the legal groundwork for the further institutionalisation of climate diplomacy. The Convention enshrined the principles of “common but differentiated responsibilities” and the priority of sustainable development. Since its adoption, climate diplomacy has acquired the status of a stable negotiation process with annual conferences of parties (COPs) functioning as a mechanism for updating and clarifying climate policy. A further development was the adoption of the Kyoto Protocol, which for the first time introduced legally binding commitments to reduce greenhouse gas emissions for developed countries. The Kyoto Protocol laid down mechanisms for implementing the goals, including an emissions trading system, joint implementation projects, and a clean development mechanism (UNFCCC, 1998). Within the framework of Kyoto, the institutionalisation of climate diplomacy exceeded the scope of declarative decisions and became a legally binding international architecture. At the same time, the limited participation of developing countries and the US withdrawal from the protocol in 2001 showed the fragility of this system (King & van den Bergh, 2021). The culmination of the institutional maturity of climate diplomacy was the adoption of the Paris Agreement in 2015 at COP21. This document marked the transition from a binding to a

flexible governance mechanism based on Nationally Determined Contributions (NDCs), which each state forms independently, but within the overall framework of the commitment to keep global temperature rise to no more than 2°C, to limit it to 1.5°C (UNFCCC, n.d.b). The Paris Agreement marked a new paradigm of climate diplomacy: from vertical regulation to horizontal coordination, which requires constant dialogue, transparency and accountability. Its adoption was made possible by expanding the circle of actors and changing the logic of negotiations from block confrontation to flexible coalitions.

In the process of institutionalising climate diplomacy, the actors involved in its formation have evolved. While at the initial stage, the states representing their delegations at international negotiations were central, over time, the architecture of climate diplomacy has become increasingly multi-actor. Alongside states, intergovernmental organisations (UN, EU, World Bank Group) became substantial not only in coordinating efforts but also in providing financial, analytical and organisational support. The European Union, its member states and the European Investment Bank (EIB) are the largest providers of public climate finance to developing countries (European Union, n.d.). In 2021, their combined contribution amounted to 23.04 billion EUR. In 2022, the European Commission provided 4.03 billion EUR, more than half of which was allocated to climate change adaptation measures, while the EIB provided 2.52 billion EUR in climate finance (European Commission, n.d.). In fiscal year 2022, the World Bank Group invested 31.7 billion USD in climate projects (representing 36% of its portfolio), a substantial contribution to developing countries. At COP29, multilateral development banks (MDBs) announced a target to mobilise 120 billion USD annually by 2030 for middle- and low-income countries (including 42 billion USD for adaptation) and to attract 65 billion USD from the private sector (World Bank Group, 2022). Non-governmental organisations are substantial in monitoring, exerting public pressure, providing analytical support and mobilising public opinion. For instance, the Climate Action Network (n.d.) and Greenpeace International (n.d.) actively participate in COP meetings, shaping alternative agendas and influencing the content of decisions. Transnational networks such as ICLEI (n.d.) or the Carbon Disclosure Project (CDP, n.d.) represent a new wave of climate diplomacy that is horizontal, non-linear and based on practical coordination of efforts between cities, regions and the private sector. All these actors operate within a flexible global system in which influence is determined not only by political weight, but also by expertise, legitimacy and capacity to act. Climate diplomacy differs radically from classical diplomacy in both its institutional

structure and its logic of operation. While traditional diplomacy is focused on protecting national interests, preserving sovereignty and achieving strategic advantages through bilateral or multilateral agreements, climate diplomacy operates in terms of collective responsibility, global welfare and long-term stability. Its goal is not only to resolve conflicts or reconcile positions, but to form a common framework for joint action within the ecological limits of the planet. In contrast to traditional diplomacy, climate diplomacy is not limited to foreign ministries and permanent representations to international organisations. It involves a wide range of actors: ministries of environment, energy, and economy; regional and municipal authorities; companies that shape corporate climate responsibility; and research institutes that generate data for decision-making. Such multi-level interaction provides broader coverage, but also creates additional challenges related to coordination, distribution of powers and accountability mechanisms. Climate institutionalisation is the process of formalising stable structures, procedures, norms and mechanisms that govern the behaviour of states, international organisations and other actors in the global response to climate change. It is not limited to legal obligations or the creation of formal institutions, but encompasses a broader range of social, political and symbolic practices that anchor the climate agenda in the system of global governance. In this sense, institutionalisation is not only a tool for coordinating efforts but also a way of shaping the normative space in which international policy actors operate. In a multipolar world where there is no single decision-making centre, the institutionalisation of climate processes is manifested through several features, including repeatability of procedures, formalisation of goals, stabilisation of decision-making mechanisms, the existence of sanctions or incentives for compliance, and social legitimisation of climate norms (Bremer *et al.*, 2021). These features are combined with mechanisms that include both legal agreements, such as the Paris Agreement (UNFCCC, n.d.b), and monitoring institutions, coalitions, such as the Powering Past Coal Alliance (PPCA, n.d.), financial instruments (OCCRP, n.d.), as well as indicative methods of influence such as ratings, indices, and reports. The manifestations of this process are both the creation of new organisations and the re-profiling of existing ones to meet new challenges, the development of cross-border partnerships, policy coordination and environmental convergence between states. Below is a comparative table that systematises the key features, mechanisms and manifestations of the institutionalisation of climate diplomacy within the modern system of global governance.

Table 2. Institutionalisation of climate diplomacy: Signs, mechanisms, manifestations

Category	Content	Examples
Signs of institutionalisation	Systematic procedures, regularity of summits, legal formalisation, sustainability of norms, and accountability mechanisms	Annual COPs, UNFCCC as a conventional framework, and the transparency mechanism of the Paris Agreement
	Multistakeholder participation, the growing role of non-state actors, and the recognition of climate change as a global challenge	Involvement of cities (C40), business (Science Based Targets), NGOs (Greenpeace International, CAN), and civil movements

Table 2. Continued

Category	Content	Examples
Mechanisms of institutionalisation	International agreements and treaties, enforcement mechanisms, climate finance, technical support, and reporting	The Kyoto Protocol, the Paris Agreement, the Green Climate Fund, and the “loss and damage” mechanism
	Voluntary initiatives, cross-sectoral coalitions, national policies and strategies	NDCs, EU Green Deal, Powering Past Coal Alliance
Manifestations of institutionalisation	Formation of separate climate policy institutions and inclusion of climate issues in other areas of global governance	IPCC, UNEP, integration of climate risks into security, trade and development policies
	Symbolic legitimization, the formation of climate standards, and cultural entrenchment of the value of sustainable development	SDGs (Goal 13), ESG approaches to investing, and climate education programmes

Note: UNEP – United Nations Environment Programme; SDGs – Sustainable Development Goals; ESG – Environmental, Social, and Governance

Source: compiled by the author based on UNFCCC (1998; n.d.a; n.d.b), J.A. Scholte (2021), F.B. Çelik (2022), Climate Action Network (n.d.), Greenpeace International (n.d.), ICLEI (n.d.), European Commission (n.d.), PPCA (n.d.), IPCC (n.d.)

In this context, climate diplomacy also acts as an instrument of “soft power” in the foreign policy of states. In contrast to traditional hard power, which involves economic or military coercion, “soft power” is based on the attractiveness of ideas, values, norms and models of behaviour. By using climate diplomacy, states can strengthen their international authority, demonstrate leadership in addressing global challenges, build a positive image and strengthen strategic alliances without direct pressure. Countries that demonstrate consistent and ambitious climate policies, such as Germany, France, Sweden, and Canada, gain symbolic capital in the field of environmental governance (Evans & Thomas, 2023). This capital can be used to initiate regulatory changes, shape the agenda in climate negotiations, and engage partners in new initiatives. For instance, through the International Climate Initiative mechanism, Germany finances projects in developing countries, combining foreign policy interests with environmental support (Onabowale, 2025). Similarly, China is actively promoting the concept of “ecological civilisation” as part of its “Green Belt and Road” policy, shaping its new global narrative (Geng & Lo, 2023). Within the framework of climate diplomacy, “soft power” is exercised through participation in global coalitions, support for innovative solutions, demonstration of climate technologies, organisation of international events, and environmental cultural expansion. This approach enhances not only the external attractiveness of states but also the internal legitimacy of ruling regimes through an image of responsibility, modernisation, and global solidarity. An integral part of the institutional design of climate diplomacy is its normative and value dimension, which encompasses key concepts: global justice, responsibility and inclusiveness. These categories are not purely moral; they acquire political significance and directly influence the architecture of negotiations, the content of agreements and implementation mechanisms. Global climate justice requires recognition of the asymmetry between those who caused climate change and those who suffer most from its consequences. Conventionally, countries of the Global North have greater historical responsibility for

greenhouse gas emissions, while countries of the Global South are more vulnerable to climate risks. Therefore, principles such as CBDR are the foundation of the global climate regime (Alliou, 2025). Their implementation is reflected in mechanisms for financial support, technology transfer and simplified access to resources for developing countries. The category of responsibility covers not only historical guilt but also future obligations. Countries are increasingly setting net-zero targets, and corporate actors are implementing emissions accountability. Accountability is institutionalised through public reporting, climate ratings, transparent monitoring methodologies and policy impact assessments. Inclusivity as a value means opening decision-making processes to a wide range of actors, from local communities to representatives of indigenous peoples, youth, women, scientists and business. The Paris Agreement encourages inclusivity as an element of effectiveness. Inclusive platforms such as the Talanoa Dialogue (UNFCCC, 2017) or the Local Communities and Indigenous Peoples Platform (UNFCCC, n.d.c) demonstrate how local knowledge and priorities can be integrated into global processes. In summary, it is possible to argue that contemporary climate diplomacy is not only an arena for political agreements, but also a space for the formation of new norms, practices and structures that transform the very essence of global governance. Its institutionalisation, based on soft power and value consensus, highlights the formation of a new type of political interaction, based not on confrontation but on interdependence, not on domination but on solidarity.

Mechanisms and institutions of climate diplomacy in the global governance system. In the field of global governance, climate diplomacy is emerging as a key mechanism for coordinating the efforts of states, transnational institutions and non-state actors to combat climate change. The organisational structure of international climate diplomacy was formed in response to the growing global environmental challenges and the need for a collective response based on scientific data, political agreements and legal obligations. The central institutional platform in this context is the United Nations system, which has

formed several units to implement climate policy at the global level. The United Nations Framework Convention on Climate Change, established in 1992 as a basic agreement to regulate international climate policy, is central in the process. The UNFCCC not only forms the institutional environment for negotiations between member states but also ensures the creation of mechanisms to monitor compliance with climate commitments, collect climate data, develop financial instruments, and facilitate technology transfer (Hickmann *et al.*, 2019). The UNFCCC has become a platform for the conclusion of key international treaties, such as the Kyoto Protocol and the Paris Agreement, which have become milestones in the institutionalisation of the global climate order (UNFCCC, 1998; n.d.b). Another key element is the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), which has been operating since 1988 and serves as the main source of science-based information on climate change. It was created jointly by the World Meteorological Organisation (n.d.) and the United Nations Environment Programme (United Nations, n.d.a). The IPCC does not conduct primary research, but instead summarises and systematises existing scientific data, basing the political institutions' decision-making on the most up-to-date knowledge. IPCC's analytical reports have a strategic impact on global climate policy-making, including the revision of national climate strategies and contributions. The United Nations Environment Programme coordinates environmental activities within the UN system and supports the development of environmental policies at the regional and national levels. UNEP mediates between science, policy and practice, creating a platform for dialogue between governments, the private sector and civil society. Its functions include analysis, educational initiatives, support for the implementation of environmental standards, and management of sustainable development projects. Through UNEP, environmental issues were institutionalised as one of the central items on the UN political agenda (United Nations, n.d.a). At the heart of the institutional structure of climate diplomacy are the annual Conferences of the Parties (COP), which are the governing body of the UNFCCC (Flessa, 2023). The COP summits have become the main platform for intergovernmental negotiations on climate policy, financing, adaptation and monitoring

mechanisms. Historically, COPs were substantial in the evolution of the legal framework of international climate diplomacy: it was at COP3 in Kyoto that the Kyoto Protocol was adopted, and at COP21 in Paris that the Paris Climate Agreement was adopted. From an institutionalisation perspective, COPs form horizontal and vertical links between actors in climate diplomacy: governments, regional associations, business representatives, the scientific community, international organisations and civil society. This structure not only coordinates countries, but also adapts policies to a rapidly changing scientific and economic context. With each passing year, COP increasingly resembles a global forum for sustainable development, where not only the commitments of states are discussed, but also the architecture of the future green transition.

One component of international climate diplomacy is a set of legal and political instruments that ensure the implementation of global climate agreements. The regulatory framework consists of international agreements that are binding documents that create legal obligations for countries. These agreements not only set quantitative targets, but also provide for mechanisms for financing, technical support and technology transfer. Alongside legally binding treaties, political declarations are substantial. Although they do not have the force of international law, they shape normative expectations and set the direction of political will. They may include COP outcomes, regional initiatives, partnerships and memoranda of understanding. Such documents are central for creating the atmosphere of consensus and trust necessary for the further implementation of specific decisions. A separate instrument is the Nationally Determined Contributions (NDCs), which were introduced under the Paris Agreement as indicators of national-level commitments to reduce emissions and adapt to climate change (Mor & Ghimire, 2022). NDCs are not the same for all countries; they are formed incorporating the level of development, historical responsibility for emissions and financial capabilities. NDCs can be used for the flexible combination of global goals with national priorities, while creating a tool for monitoring and evaluating the fulfilment of commitments within the global climate regime. The organisational structure of climate diplomacy is shown in Figure 1.

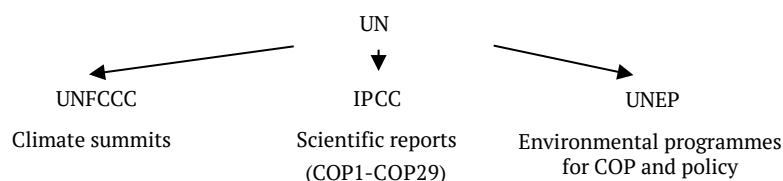

Figure 1. Organisational structure of climate diplomacy

Source: compiled by the author

The diagram shows the functional hierarchy of international climate diplomacy, which is based on the United Nations. It has three main subsystems: UNFCCC, IPCC and UNEP, which have different functions: negotiation, science and coordination, respectively. The UNFCCC is the central institution that organises the annual COP summits, a key political mechanism for agreeing international commitments. The summits are based on IPCC scientific

reports, which provide empirical justification for political decisions, and are supported by UNEP programme activities. This complementary mechanism results in the adoption of international agreements and national contributions that reflect the actual implementation of global agreements at the state level. UNEP estimates the financial needs for climate change adaptation, noting that annual adaptation costs in developing countries could range

from 160 to 340 billion USD by 2030. These estimates are used by countries to set funding priorities and help mobilise resources through international mechanisms (United Nations Environment..., n.d.). This scheme provides the vertical integration of knowledge, decisions and actions necessary for effective climate governance. In the current phase of globalisation, the issue of climate governance is becoming increasingly complex from an institutional perspective. Three interrelated dimensions are key in this context: institutional challenges, the transformation of the negotiation format, and the integration of climate aspects into broader global governance architectures. These factors do not function in isolation but form an interdependent system where changes in one dimension automatically trigger adaptation or destabilisation processes in others. The institutional challenges facing the global climate governance system are driven by both internal structural fragmentation and external pressure from economic and political priorities. Fragmentation manifests itself in a growing number of regulatory and procedural regimes that compete with or overlap each other, particularly in the context of regional initiatives, multilateral agreements and private standards. This creates a situation of legal and political polycentrism that undermines the capacity for coordinated action. Supranational control, implemented through institutions such as the UNFCCC, IPCC, or EU institutions, while strengthening regulatory power, is also facing growing resistance from national governments, especially in the Global South. They perceive such mechanisms as instruments of environmental neocolonialism that impose asymmetrical obligations. The issues of legitimacy and accountability are central in this context. The underrepresentation of marginalised states in the decision-making process leads to the delegitimisation of decisions in their political space. Similarly, the lack of institutional accountability on the part of transnational corporations, which are key emitters, creates a paradox of environmental responsibility without control. These challenges directly influence the change in the format of climate negotiations. The traditional consensus model that dominated the Kyoto Protocol and the Paris Agreement is increasingly giving way to coalitions of the willing (Huntjens & Kemp, 2022). Coalitions such as the High Ambition Coalition (n.d.) or the Powering Past Coal Alliance (PPCA, n.d.) operate outside the formal UN negotiation tracks, demonstrating greater efficiency but at the same time reducing the overall inclusiveness of the process. Countries in Africa, Latin America and South-East Asia are increasingly formulating common positions not only as objects of influence, but as subjects proposing alternative paradigms for a just transition. For instance, the African Climate Initiative emphasises the need for green financing that considers the historical responsibility of Northern countries and the structural constraints of the South (African Development Bank, n.d.). In this sense, the Global South acts not only as a “brake” on the negotiation process, as is often interpreted, but as a catalyst for its ethical reconfiguration.

At the same time, climate aspects are increasingly being integrated into broader global governance architectures, going beyond purely environmental policy. In the economic sphere, the concept of “green transformation” permeates the regulatory structures of the European

Green Deal, as well as numerous World Bank and IMF (International Monetary Fund) initiatives on green financing (Arıcı, 2023). In the field of security, the discourse of “environmental security” is becoming increasingly relevant, according to which climate change is seen as a factor destabilising regional and global stability. This is particularly relevant in areas of climate conflict, such as the Sahel region or South Asia, where the depletion of water and land resources provokes internal migration, political fragmentation and the growth of radical movements (Naz & Saleem, 2024). In the field of human rights, “environmental rights” are being normalised as part of the third generation of rights, as confirmed in numerous decisions of regional courts, in particular the European Court of Human Rights in the case of *KlimaSeniorinnen v. Switzerland* (European Court of Human Rights, n.d.). Thus, climate issues are no longer an isolated policy sector but are becoming a transversal axis that is integrated into institutional, security, economic and human rights regimes. In the context of the development of global climate diplomacy, the influence of non-state actors, in particular the scientific community, business, civil society and youth movements, is becoming increasingly noticeable. Their role has grown significantly due to the limited effectiveness of traditional intergovernmental formats in addressing climate issues and the growing need for innovative, flexible approaches. The scientific community provides the basis for climate policy by providing empirically verified data, which justifies decisions of political elites in the areas of decarbonisation, adaptation to climate change and the transformation of energy systems (Meadowcroft & Rosenbloom, 2023). An example is the Intergovernmental Panel on Climate Change, which, although it has intergovernmental status, is based on the work of thousands of scientists and functions as a channel between the academic community and the political process (IPCC, n.d.). The business sector, especially transnational corporations, is increasingly relevant not only as addressees of regulatory policy, but also as active participants in climate diplomacy. This is manifested through corporate initiatives such as the Science Based Targets Initiative (n.d.), global associations such as the We Mean Business Coalition (n.d.), or transnational investment alliances aimed to decarbonise supply chains. At the same time, civil society legitimises political decisions and puts pressure on governments by mobilising support for climate reforms. Campaigns such as Fridays for Future (n.d.), Extinction Rebellion (n.d.) or local community initiatives are central in shaping the normative climate and preventing political inertia. These processes are inextricably linked to the dynamics of regional initiatives that are shaping a new configuration of climate diplomacy. They act as an intermediate link between global frameworks such as the Paris Agreement and local policies. An example is the European Green Deal, which demonstrates a structural approach to environmental transformation by integrating environmental policy into the areas of industry, agriculture, finance and international trade (European Commission, n.d.). At the same time, networks such as ICLEI (n.d.), an alliance of megacities aimed to achieve climate neutrality, demonstrate that large cities can form autonomous diplomatic agents, developing domestic climate strategies and cooperating outside state channels.

At the global level, formats such as the G7 and G20 are increasingly including climate issues on their agendas, not only as part of environmental policy, but as a systemic challenge to financial stability, security and development. Participants in these platforms are initiating multi-level partnerships that integrate climate considerations into development, investment and technology transfer policies. Digitalisation has become a key factor in the transformation of climate diplomacy, as it not only optimises decision-making processes but also provides a new quality of evidence. The collection, processing and visualisation of climate data using satellite monitoring, artificial intelligence and big data can be used to create accurate climate change models and the justification of policies in real time. In particular, the European Copernicus programme (n.d.) provides open access to environmental information, ensuring transparency and accountability of state actions. Digital technologies also encourage citizens to participate in climate policy by stimulating the emergence of new digital communication formats, from interactive platforms to feedback monitoring systems. In the field of diplomacy, these technologies improve coordination between institutions, reduce the transaction costs of participating in multilateral forums, and activate the role of small states that previously had limited influence due to a lack of institutional resources. All the above confirms the research hypothesis and points to the need for further institutionalisation of climate diplomacy. The current system is highly fragmented, which complicates coordination and leads to duplication of efforts. A relevant area of research is the development of institutional mechanisms that ensure effective interaction between state and non-state actors in the field of climate policy. Similar platforms already exist in the form of coalitions, such as the High-Level Climate Champions within the COP process, which brings together representatives of governments, business, finance and the public (Aykut *et al.*, 2022). At the same time, it is necessary to create permanent supranational structures that will have a mandate to implement long-term climate policies, monitor the fulfilment of international commitments and arbitrate in contentious issues. This perspective is a logical continuation of current processes, where diplomacy is increasingly shifting from one-off conferences to continuous, institutionalised dialogue. The new structures are expected to be multi-sectoral in nature, based on network logic, and capable of synchronising efforts at the national, regional and global levels. Thus, the development of climate diplomacy is taking place in the interaction of several interrelated processes: the expansion of the participation of non-state actors, the rooting of regional initiatives, the digital transformation of management tools, and the formation of new institutional architectures. All these elements form a complex system in which diplomacy is no longer the exclusive prerogative of states, but becomes an open, multi-level platform for coordinating collective action in response to the global challenge of climate change.

Discussion

The results of this study have revealed the multidimensionality of the process of institutionalisation of climate diplomacy as one of the leading mechanisms of modern global governance, where formal structures, value principles,

non-state actors and new technological tools interact. A comparison with some contemporary studies has revealed both confirmation of the main conclusions and certain analytical differences that contribute to the political logic of climate diplomacy. B. Ogunbanjo (2024) addressed the foreign policy dimension of climate diplomacy, in particular, the interaction between national interests and global goals. The study analysed the structure of environmental diplomacy through the prism of leadership, language norms, and non-state actors, emphasising that the dominance of the negotiation model created barriers to achieving effective agreements. This was broadly consistent with the findings of this study on the fragmentation, normative vagueness and lack of sanctioning of existing mechanisms, but this study shifted the focus from institutional weaknesses to the benefits of multi-level coordination formats. In contrast to a study by B. Ogunbanjo, which noted a certain inefficiency of diplomacy as such, this study considered climate diplomacy as a process that is transforming from a hierarchical model to a polycentric one, with the potential for an increasing role of hybrid formats.

S. Beaudoin (2024) addressed the evolution of long-term climate goals (LTGGs), considered in the context of structural, normative and ideological influences. The study emphasised the importance of historical contextuality and multi-level interaction of actors in the formation and implementation of climate targets. These considerations conceptually echoed the findings of this study on the normative and value-based dimension of climate diplomacy, in particular in highlighting the principle of common but differentiated responsibilities and the need for an inclusive approach to policymaking. At the same time, this paper addressed the genealogy of climate goals as a result of a multi-year negotiation process, while the present study analysed the institutionalisation and mechanisms of policy implementation, which indicates the complementarity of the two analytical perspectives of goal setting and institutionalisation. L. Mai & J.P. Elsässer (2022) analysed the digital infrastructures of climate diplomacy, in particular the role of the Global Climate Action Portal in mobilising and monitoring the actions of non-state actors. The shift in the function of this tool from stimulating intergovernmental decisions to increasing transparency of the responsibility of participants after 2015 coincided with the findings of the study on the growing role of digital technologies in climate governance. At the same time, the study highlighted the limitations of these platforms in overcoming the underlying structural contradictions of global cooperation. This correlated with the findings of this study, which also noted fragmentation between initiatives, competition between actors, and a lack of agreed mechanisms for monitoring commitments. In this context, it was confirmed that digital tools alone are not a panacea but can be substantial in creating transparent and accountable mechanisms if integrated into a broader institutional framework. G. Dikaio (2024) proposed a systematic framework for analysing EU diplomatic activity in the context of the International Civil Aviation Organisation and the International Maritime Organisation, which expanded the field of study by analysing a specific regional strategy and its transnational impact. This was used to compare the concept of global governance proposed in

this study with the European model of “normative power”, which has proven to be an effective tool for promoting climate norms in industries that have long avoided strict regulation. The study by G. Dikaio provided an example of structured, targeted diplomacy, whereas this analysis considers the broader architecture of climate diplomacy as a dynamic, multidimensional phenomenon where state and non-state actors interact in a changing regulatory environment. J.I. Allan *et al.* (2023) conducted a multifactorial analysis of the adoption of the Paris Agreement, focusing on institutional design, coalition politics, and the impact of civil society mobilisation. This echoed the findings of the present study, which also highlighted the importance of scientific knowledge, public pressure and constructive design of international agreements. J.I. Allan *et al.* demonstrated that even in periods of political inertia, success was possible through a combination of strategic institutional decisions and the mobilisation of responsible actors. In this study, similar conclusions were extended to the current trends of digitalisation, which served as a logical extension of this paradigm.

M. Saaïda (2023) addressed the global dimension of climate change and the importance of international cooperation to address the effects of warming. This approach was in line with the general focus of this study, which also emphasised the collective nature of climate action, but Saaïda paid more attention to the moral imperative of solidarity, while this study also considered the technical and institutional challenges associated with implementing an equitable approach, in particular through financial mechanisms and the CBDR principle. Thus, the study by M. Saaïda provided a normative foundation for the broader institutional analysis conducted in this paper. L. Zhang & E. Bai (2023) highlighted the institutional fragmentation of climate governance, where state-centred mechanisms were increasingly prioritising hybrid forms of cooperation. The relevance of internal motivations such as self-identification and the quest for legitimacy was highlighted, alongside external imperatives such as globalisation and the rise of citizen networks. This study confirmed the vision of a fragmented but interconnected system of climate diplomacy that operated through a constant balancing act between normative obligations and political interests. However, the comparison expanded the determination of this fragmentation as not only a challenge, but also a potential resource that improved inclusiveness and flexibility of international processes. The study by J. Earsom & T. Delreux (2023) analysed the EU’s strategies within the climate change regime, emphasising the Paris Agreement negotiation process. The authors identified four ways in which the EU could act, including creating political momentum and ensuring inter-institutional coordination. Compared to this approach, the results of this study confirmed the effectiveness of the EU’s multilateral diplomacy, but additionally highlighted the importance of informal channels, including civil society participation and digital technologies, in maintaining transparency and accountability. Thus, while J. Earsom & T. Delreux addressed the EU’s internal institutional effectiveness; this study reveals its role in the wider system of global governance. B.K. Weinger (2025) critically analysed the gap between scientifically based planetary limits and the

state-centred logic that underpinned the UNFCCC. The authors argue that current climate governance is limited by the entrenched asymmetry between the Global North and South, as well as the marginalisation of alternative approaches to climate justice. In this study, similar findings were confirmed through the analysis of the principles of global justice and differentiated responsibilities. However, in contrast to a critical analysis by B.K. Weinger, this study also outlined opportunities to overcome limitations through inclusive hybrid platforms, a combination of state and non-state mechanisms, and the development of supranational monitoring structures. Thus, the findings of this study were consistent with the main points of the reviewed works, but at the same time complemented them with a broader determination of climate diplomacy as a complex, multilevel and normative phenomenon that has evolved in the context of the environmental crisis, political fragmentation and the growing significance of non-state actors.

Conclusions

The study determined that climate diplomacy is a complex multi-level mechanism of global governance, shaped by the aggravation of environmental crises, the transformation of international relations and the growing role of non-state actors. The study analysed the evolution of the institutional framework of climate diplomacy from the first international environmental initiatives of the 1970s, through the creation of the IPCC and the adoption of the UN Framework Convention on Climate Change in 1992, to the signing of the Kyoto Protocol and the Paris Agreement, which shows a gradual transition from strict legal obligations to flexible mechanisms based on Nationally Determined Contributions (NDCs). The study compares theoretical approaches: institutionalism demonstrates the role of formal structures and international agreements, constructivism emphasises the influence of norms, ideas and discourses on climate policy, and the concept of global governance highlights the participation of non-state actors such as cities, corporations and civil networks in coordinating climate action. The study analysed the normative and value-based dimension of climate diplomacy, in particular the principles of global equity, common but differentiated responsibilities (CBDR) and inclusiveness, as well as financial mechanisms such as the Green Climate Fund, technology transfer and adaptation support in developing countries. The study determined that these instruments contribute to the implementation of the principles, but their effectiveness is limited by insufficient funding, bureaucracy and political controversies. The study also determined that digital technologies, satellite monitoring and civic engagement platforms enhance transparency and accountability, but fragmentation of initiatives and competition between actors make it difficult to reach consensus. Based on the analysis, the study proposed that the future of climate diplomacy is linked to further institutionalisation through the creation of hybrid platforms that bring together state and non-state actors, as well as the development of supranational structures to monitor the implementation of commitments and integrate scientific data into decision-making. Prospects include further analysis of the role of digital technologies, local initiatives and

innovative financial mechanisms in strengthening climate diplomacy in a globalised world.

None.

Funding

Acknowledgements

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] African Development Bank. (n.d.). *African Development Bank at Africa Climate Summit and Africa Climate Week*. Retrieved from <https://www.afdb.org/fr/evenements/african-development-bank-africa-climate-summit-and-africa-climate-week>.
- [2] Allan, J.I., Roger, C.B., Hale, T.N., Bernstein, S., Tiberghien, Y., & Balme, R. (2023). Making the Paris Agreement: Historical processes and the drivers of institutional design. *Political Studies*, 71(3), 914-934. doi: 10.1177/00323217211049294.
- [3] Alloui, F. (2025). *The principle of common but differentiated responsibility*. *Journal of Environmental Studies*, 1(1), 64-73.
- [4] Almquist, Z.W., Bagozzi, B.E., Blinova, D., & Brown, Z. (2025). Dynamic networks of negotiation for international climate change cooperation. *Environmental Sociology*, 1-17. doi: 10.1080/23251042.2025.2507287.
- [5] Arici, C. (2023). *Ambiguous break and vague transformation: The changing nature of capitalism during AKP rule in Turkey*. (Master's thesis, Bilkent University, Ankara, Turkey).
- [6] Atapattu, S. (2022). Emergence of international environmental law: A brief history from the Stockholm conference to Agenda 2030. In E. Sobenes, S. Mead & B. Samson (Eds.), *The environment through the lens of international courts and tribunals* (pp. 1-33). The Hague: TMC Asser Press. doi: 10.1007/978-94-6265-507-2_1.
- [7] Aykut, S.C., Pavenstädt, C.N., Datchoua-Tirvaudey, A., D'Amico, E., Braun, M., Karnik Hinks, E., Schenuit, F., Wilkens, J., & Rödder, S. (2022). Circles of global climate governance. Power, performance and contestation at the UN climate conference COP26 in Glasgow. In *CSS working paper* (article number 4). Hamburg: Centre for Sustainable Society Research. doi: 10.25592/CSS-WP-004.
- [8] Beaudoin, S. (2024). Negotiating the climate long-term global goal. *International Negotiation*, 1-32. doi: 10.1163/15718069-bja10104.
- [9] Bremer, S., Glavovic, B., Meisch, S., Schneider, P., & Wardekker, A. (2021). Beyond rules: How institutional cultures and climate governance interact. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 12(6), article number e739. doi: 10.1002/wcc.739.
- [10] Bürgin, A. (2023). The European Commission: A climate policy entrepreneur. In T. Rayner, K. Szulecki, A.J. Jordan & S. Oberthür (Eds.), *Handbook on European Union climate change policy and politics* (pp. 23-37). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. doi: 10.4337/9781789906981.00013.
- [11] CDP. (n.d.). *CDP: Turning transparency to action*. Retrieved from <https://www.cdp.net/en>.
- [12] Çelik, F.B. (2022). The EU's different faces in climate diplomacy: Leadership, interests, and responsibilities. *Journal of European Integration*, 44(8), 1019-1039. doi: 10.1080/07036337.2022.2068538.
- [13] Chan, N. (2020). Beyond delegation size: Developing country negotiating capacity and NGO "support" in international climate negotiations. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 21(2), 201-217. doi: 10.1007/s10784-020-09513-4.
- [14] Climate Action Network. (n.d.). Retrieved from <https://climatenetwork.org/>.
- [15] Copernicus. (n.d.). *Copernicus: European Union Earth observation programme*. Retrieved from <https://www.copernicus.eu/en>.
- [16] Dikaos, G. (2024). Performing normative EU climate diplomacy: An analytical framework. In *EU climate diplomacy towards the IMO and ICAO* (pp. 71-110). Cham: Palgrave Macmillan. doi: 10.1007/978-3-031-51123-3_3.
- [17] Earsom, J., & Delreux, T. (2023). One big conversation: The EU's climate diplomacy across the international regime complex on the Paris Agreement negotiations. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61(1), 198-214. doi: 10.1111/jcms.13365.
- [18] European Commission. (n.d.). *The European Green Deal*. Retrieved from https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
- [19] European Court of Human Rights. (n.d.). *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and others v. Switzerland*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22%3A%22002-14304%22%7D>.
- [20] European Union. (n.d.). *Your gateway to the European Union*. Retrieved from https://european-union.europa.eu/index_en.
- [21] Evans, J., & Thomas, C. (2023). *Environmental governance* (2nd ed.). London: Routledge. doi: 10.4324/9781003334699.
- [22] Extinction Rebellion. (n.d.). Retrieved from <https://rebellion.global/>.
- [23] Feist, M. (2023). *New alliances: Plurilateral initiatives as a mode of cooperation in international climate politics*. Berlin: German Institute for International and Security Affairs. doi: 10.18449/2023RP06.
- [24] Flessa, M. (2023). *Governmentality of and in global climate governance: The experiences of non-state actors at the UNFCCC Conferences of the Parties (COP)*. (Doctoral dissertation, Central European University, Vienna, Austria).
- [25] Fridays for Future. (n.d.). Retrieved from <https://fridaysforfuture.org/>.
- [26] Geng, Q., & Lo, K. (2023). Global ecological civilization: An analysis of macro-level policies of the Belt and Road Initiative. *Research in Globalization*, 7, article number 100141. doi: 10.1016/j.resglo.2023.100141.

- [27] Greenpeace International. (n.d.). Retrieved from <https://www.greenpeace.org/international/>.
- [28] Hickmann, T., Widerberg, O., Lederer, M., & Pattberg, P. (2019). The United Nations Framework Convention on Climate Change Secretariat as an orchestrator in global climate policymaking. *International Review of Administrative Sciences*, 87(1), 21–38. doi: 10.1177/0020852319840425.
- [29] High Ambition Coalition. (n.d.). Retrieved from <https://www.highambitioncoalition.org/>.
- [30] Huntjens, P., & Kemp, R. (2022). The importance of a natural social contract and co-evolutionary governance for sustainability transitions. *Sustainability*, 14(5), article number 2976. doi: 10.3390/su14052976.
- [31] ICLEI. (n.d.). Retrieved from <https://iclei.org/>.
- [32] Idibekzoda, F. (2024). The evolution of environmental diplomacy: Reviewing four decades of research. In A. Sharifi, J.L. Candelaria, D. Simangan & S. Kaneko (Eds.), *Navigating peace and sustainability in an increasingly complex world* (pp. 241–257). Cham: Springer Nature Switzerland AG. doi: 10.1007/978-981-97-8772-2_12.
- [33] IPCC. (n.d.). Retrieved from <https://www.ipcc.ch/>.
- [34] Kern, K., Eckersley, P., Kochskämper, E., & Haupt, W. (2024). Unpacking polycentric climate governance: Tracing the evolution of transnational municipal networks over time. *Global Environmental Politics*, 24(3), 121–143. doi: 10.1162/glep_a_00754.
- [35] King, L.C., & van den Bergh, J.C.J.M. (2021). Potential carbon leakage under the Paris Agreement. *Climatic Change*, 165(3), article number 52. doi: 10.1007/s10584-021-03082-4.
- [36] Krasivskyy, O. (2024). Development and evolution of European Union policy. *Democratic Governance*, 17(2), 46–57. doi: 10.56318/dg/2.2024.46.
- [37] Mai, L., & Elsässer, J.P. (2022). Orchestrating global climate governance through data: The UNFCCC Secretariat and the global climate action platform. *Global Environmental Politics*, 22(4), 151–172. doi: 10.1162/glep_a_00667.
- [38] Meadowcroft, J., & Rosenbloom, D. (2023). Governing the net-zero transition: Strategy, policy, and politics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(47), article number e2207727120. doi: 10.1073/pnas.2207727120.
- [39] Meehl, G.A. (2023). The role of the IPCC in climate science. In H. von Storch *et al.* (Eds.), *Oxford research encyclopedia of climate science*. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/acrefore/9780190228620.013.933.
- [40] Mor, S., & Ghimire, M. (2022). *Transparency and nationally determined contributions: A review of the Paris Agreement*. *Interdisciplinary Journal of Economics and Business Law*, 11(2), 106–119.
- [41] Naz, U., & Saleem, M.S. (2024). Climate-induced vulnerabilities: Conflict and migration patterns in the Sahel region of Africa. *Pakistan Languages and Humanities Review*, 8(2), 295–311. doi: 10.47205/plhr.2024(8-II-S)28.
- [42] OCCRP. (n.d.). *Green Climate Fund*. Retrieved from <https://www.occrp.org/en/organizations/green-climate-fund/>.
- [43] Ogunbanjo, B. (2024). *Environmental foreign policy and diplomacy in an unequal world*. (*Humanities, Social and Applied Sciences*) *Misan Journal of Academic Studies*, 23(50), 61–91.
- [44] Onabowale, O. (2025). Energy policy and sustainable finance: Navigating the future of renewable energy and energy markets. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 25(1), 2235–2252. doi: 10.30574/wjarr.2025.25.1.0319.
- [45] PPCA. (n.d.). *The end of coal is in sight*. Retrieved from <https://poweringpastcoal.org/>.
- [46] Rashidi, P., & Lyons, K. (2022). *Democratizing global climate governance? The case of indigenous representation in the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)*. In B. Gills & J. Morgan (Eds.), *Economics and climate emergency* (pp. 284–299). London: Routledge.
- [47] Ruiz-Campillo, X., & Bueno Rubial, M.d.P. (2025). Adaptation in the UNFCCC: How the G77 & China shaped the agenda. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 25, 489–510. doi: 10.1007/s10784-025-09681-1.
- [48] Saaida, M. (2023). Challenges and opportunities of climate change diplomacy. *Political Science Journal*, 10(1), 1–23. doi: 10.5281/ZENODO.10829084.
- [49] Scholte, J.A. (2021). Beyond institutionalism: Toward a transformed global governance theory. *International Theory*, 13(1), 179–191. doi: 10.1017/S1752971920000421.
- [50] Science Based Targets Initiative. (n.d.). *Ambitious corporate climate action*. Retrieved from <https://sciencebasedtargets.org/>.
- [51] Thomas, A. (2021). Framing the just transition: How international trade unions engage with UN climate negotiations. *Global Environmental Change*, 70, article number 102347. doi: 10.1016/j.gloenvcha.2021.102347.
- [52] UNFCCC. (1998). *Kyoto Protocol to the United Nations framework convention on climate change*. Retrieved from <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf>.
- [53] UNFCCC. (2017). *Talanoa dialogue*. Retrieved from https://unfccc.int/sites/default/files/approach_to_the_talanoa_dialogue.pdf.
- [54] UNFCCC. (n.d.a). *Nationally Determined Contributions (NDCs)*. Retrieved from <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs>.
- [55] UNFCCC. (n.d.b). *The Paris Agreement*. Retrieved from <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>.
- [56] UNFCCC. (n.d.c). *Local Communities and Indigenous Peoples Platform*. Retrieved from <https://lcipp.unfccc.int/>.
- [57] United Nations Environment Programme Finance Initiative. (n.d.). *Adaptation finance*. Retrieved from <https://www.unepfi.org/climate-change/adaptation/>.
- [58] United Nations. (n.d.a). *UNEP and nature-based solutions*. Retrieved from <https://www.unep.org/unep-and-nature-based-solutions>.
- [59] United Nations. (n.d.b). *United Nations Conference on the Human Environment, 5–16 June 1972, Stockholm*. Retrieved from <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>.

- [60] Visconti, G., Ramírez, G., & Braly-Cartillier, I. (2024). *Enhancing access to concessional climate finance: Perspectives from the IDBs experience with major climate funds: CIF, GCF, and GEF*. Washington, D.C.: Inter-American Development Bank. doi: [10.18235/0013047](https://doi.org/10.18235/0013047).
- [61] We Mean Business Coalition. (n.d.). *Annual report 2024*. Retrieved from <https://www.wemeanbusinesscoalition.org/>.
- [62] Weinger, B.K. (2025). Institutionalizing global climate governance: Expertise, sovereignty, and scalar mismatch. *Environmental Development*, 55, article number 101236. doi: [10.1016/j.envdev.2025.101236](https://doi.org/10.1016/j.envdev.2025.101236).
- [63] World Bank Group. (2022). *World Bank Group exceeds new climate finance target – \$31.7 billion in funding for climate action*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2022/09/07/world-bank-group-exceeds-new-climate-finance-target-31-7-billion-in-funding-for-climate-action>.
- [64] World Climate Research Programme. (n.d.). *Coupled Model Intercomparison Project (CMIP)*. Retrieved from <https://wcrp-cmip.org/>.
- [65] World Meteorological Organization. (n.d.). Retrieved from <https://wmo.int/>.
- [66] Zhang, L., & Bai, E. (2023). The regime complexes for global climate governance. *Sustainability*, 15(11), article number 9077. doi: [10.3390/su15119077](https://doi.org/10.3390/su15119077).

УДК 327.7:341
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.85

Тетяна Мелещенко

Кандидат історичних наук, доцент

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

02000, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1562-2932>

Валерій Цибух

Доктор філософських наук, професор

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

02000, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0002-5182-3413>

Політичний характер санкційної політики ЄС у сфері міжнародної безпеки

Анотація. Актуальність дослідження санкційної політики Європейського Союзу зумовлена її функціонуванням як інструментом протидії загрозам міжнародній безпеці. Метою дослідження було з'ясування політичного характеру санкційної політики Європейського Союзу у період 2014-2025 рр. у контексті її трансформації на стратегічний інструмент зовнішньої політики. Методологічна база включала системний, функціональний, компаративний, інституційний, правовий та кейс-методи, що дозволили дослідити багаторівневу природу санкцій. Застосування системного підходу виявило цілісну архітектуру санкційної політики із правовими, інституційними та політичними вимірами. Було визначено три головні функції санкцій: політичне послання, стримування та зміна поведінки. Кейс-аналіз показав різну логіку застосування санкцій щодо Росії, Ірану, Білорусі, Сирії, Китаю та Північної Кореї. Санкції проти Росії після 2014 р. засвідчили перехід до довгострокової стратегії політичної ізоляції. Аналіз правової бази та інституційної архітектури виявив тісний взаємозв'язок між легітимністю рішень і ефективністю впровадження. Європейський Союз продемонстрував здатність до нормативної інноваційності, зокрема через запуск глобального режиму санкцій у сфері прав людини. Водночас виявлено ключові обмеження, пов'язані з міжнародною координацією, економічною взаємозалежністю та труднощами імплементації. Санкційна політика Європейського Союзу пройшла еволюцію від інструменту економічного впливу до політичного засобу стратегічного стримування. Попри інституційні зрушення, санкції залишаються лише частиною комплексу засобів зовнішньої політики Європейського Союзу, чия ефективність залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення механізмів прийняття рішень у сфері санкційної політики та оптимізації міжнародної координації

Ключові слова: механізм впливу; політичне послання; стримування; зміна поведінки; ізоляція

Вступ

Санкційна політика Європейського Союзу (ЄС) стала одним із ключових інструментів реагування на порушення міжнародного права та загрози безпеці. Її застосування набуло актуальності після 2014 р. у зв'язку з анексією Криму та подальшими подіями в Україні. Водночас перехід від економічного до політично орієнтованого підходу поставив питання про узгодженість санкцій з ціннісною платформою ЄС та міжнародними зобов'язаннями. У наукових дослідженнях це зумовило зосередження уваги на їх ефективності, легітимності та впливі на цільові й треті країни.

У дослідженні С. Portela (2021) було наголошено на зростанні ролі цільових санкцій у межах запровадженого горизонтального режиму ЄС у сфері прав людини. Водночас автором підкреслено численні проблеми, які обмежують ефективність такого підходу, серед яких – фрагментарність санкційного дизайну, брак належної координації з міжнародними партнерами, а також сумнівна дієвість заборон на видачу віз. У свою чергу, С. Beaucillon (2021) проаналізувала складну архітектуру односторонніх санкцій ЄС у рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики, звернувши увагу

Отримано: 09.07.2025, Перевірено: 19.09.2025, Прийнято: 26.10.2025

Suggested Citation:

Meleshchenko, T., & Tsybukh, V. (2025). The political nature of the EU's sanctions policy in the field of international security. *Foreign Affairs*, 35(5), 85-95. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.85.

*Corresponding author

на юридичні та гуманітарні виклики. Автор наголосив, що прагнення ЄС уникати екстериторіальності у застосуванні обмежувальних заходів створює напруження у відносинах із низкою третіх держав і водночас обмежує політичний потенціал санкцій як інструменту впливу. У роботі K.B. Olsen (2022) було представлено інноваційне бачення санкційної політики ЄС через призму «геоекономічної дипломатії», відповідно до якого санкції розглядаються не як ізольований інструмент тиску, а як частина ширшої стратегії політичного впливу в умовах конкуренції між державами та недержавними акторами на глобальному ринку. Однак автор підкреслив, що ефективність такого підходу залежить від рівня інституційної координації між структурами ЄС, здатності до стратегічного планування та взаємодії з приватними секторами.

У дослідженні D. Halcoussis *et al.* (2021) санкції було розглянуто в ширшому макроекономічному контексті – автори констатували, що поширення протекціоністських тенденцій та зниження рівня глобалізації у світі істотно ускладнює можливість досягнення цілей через санкційні механізми, оскільки цільові держави набувають більшого маневрового простору для обходу обмежень. B.R. Early (2021) у своєму аналізі зосередив увагу на інституційній спроможності держав-ініціаторів санкцій. Зокрема, автор довів, що результативність санкційної політики безпосередньо залежить від наявності інвестицій у її реалізацію, ефективного моніторингу та механізмів запобігання обходу санкцій, що, своєю чергою, обумовлює нерівномірність результатів серед різних країн. V. Veebel (2021) звернувся до геополітичного аспекту, описавши як ЄС, НАТО (Організація Північноатлантичного договору) та Росія просувають суперечливі безпекові наративи, які унеможливають конструктивний діалог і сприяють подальшій ескалації. На думку автора, санкції в цьому контексті відіграють радше символічну роль, ніж є ефективним інструментом стримування. У роботі R. Barber (2021) було проаналізовано позицію Генеральної Асамблеї ООН (Організації Об'єднаних Націй), яка намагається балансувати між засудженням незаконних примусових заходів та визнанням легітимних санкцій, що відповідають міжнародно-правовим нормам. Це створює неоднозначний міжнародний фон для практики санкцій ЄС, яка водночас прагне правової легітимації та політичної ефективності. Незважаючи на інтенсивний розвиток досліджень у цій сфері, недостатньо розкритим залишилось питання політичного характеру санкційної політики ЄС у контексті її еволюції, стратегічної спрямованості та взаємозв'язку із системою міжнародної безпеки. Більшість праць зосереджувалися або на юридичних, або на економічних аспектах санкцій, не приділяючи належної уваги політичним імплікаціям, а також ролі санкцій як елементу ширшого геополітичного позиціонування ЄС. Відсутність комплексного аналізу, що охоплює як концептуальні, так інституційні та стратегічні складові санкційної політики, обмежувала розуміння її місця в системі міжнародних відносин та глобальної безпеки. Метою статті було окреслення специфіки санкційної політики Європейського Союзу у 2014-2025 рр. та оцінка її політичної природи в контексті міжнародної безпеки.

Гіпотеза дослідження полягала в тому, що санкції ЄС перетворюються на самостійний інструмент зовнішньої політики, а не лише економічного регулювання.

Матеріали та методи

Методологічно дослідження ґрунтувалось на поєднанні системного, функціонального, компаративного, правового, інституційного та кейс-методів, кожен із яких був застосований відповідно до логіки аналізу санкційної політики Європейського Союзу в її багаторівневому, політичному, економічному та нормативному вимірах. Застосування системного підходу дало змогу розглядати санкції як складову цілісної зовнішньополітичної архітектури ЄС, яка включає як правові, так і інституційні компоненти. Функціональний метод був використаний для виокремлення ключових векторів санкційної політики. Кожна з функцій санкцій була проаналізована у зв'язку з відповідними інструментами (персональні санкції, секторальні обмеження, дипломатичні заходи), а також механізмами їх реалізації (публічні заяви, санкційні списки, юридичні акти ЄС). Метод кейс-стаді був застосований для глибокого аналізу окремих санкційних ситуацій, що дозволило врахувати специфіку їхнього виникнення та перебігу. До дослідження увійшли кейси політики ЄС щодо Російської Федерації (Nordenberg, 2025), Ісламської Республіки Іран (Ghobadi *et al.*, 2019) та Республіки Білорусь (Whartnaby, 2023). Також були розглянуті санкційні режими стосовно Сирійської Арабської Республіки (Portela, 2012), Китайської Народної Республіки (Emtseva, 2021) та Кореїської Народно-Демократичної Республіки (Ballbach, 2022). Аналіз цих випадків охоплював не лише правову основу запровадження обмежувальних заходів, а й фактори геополітичного контексту, порушення прав людини, інтенсивність реакції ЄС та оцінку ефективності обраних інструментів. Метод компаративного аналізу дав змогу зіставити зазначені кейси з метою виявлення як спільних інституційних моделей запровадження санкцій, так і відмінностей у логіці їх застосування залежно від політичних та регіональних умов. Зокрема, випадки Ірану та Сирії розглядалися як приклади поєднання санкційного тиску й дипломатичних каналів, тоді як кейс Росії демонстрував найбільш масштабну та системну санкційну кампанію в історії ЄС. Інституційний підхід був застосований для відтворення процедури ухвалення санкцій у межах ЄС, з чітким відображенням ролі кожного органу. Зокрема, було проаналізовано функціональну участь таких інституцій, як European Council (n.d.), European Commission (n.d.) та European External Action Service (n.d.). Окремо було вивчено роль Political and Security Committee (PSC) (n.d.), а також відповідні формати засідань Ради ЄС, які формалізують санкційні рішення.

Також увагу було приділено правовим основам, зокрема статтям 21 і 29 Treaty on European Union (2012), статті 215 цього ж договору, а також впливу Treaty of Lisbon (European Parliament, n.d.) на перерозподіл повноважень між інституціями ЄС. Історичний розвиток інституційної спроможності щодо санкцій проаналізовано в контексті еволюції від Single European Act (European Parliament, 1987) до Common Foreign and Security Policy (CFSP) (European Union, n.d.). Усі ці

документи були залучені як нормативна база, що визначає механізми правового функціонування санкцій. Використано метод регуляторного аналізу для реконструкції внутрішньоєвропейських механізмів імплементації санкцій, які включають: замороження активів, заборону торгівлі, регуляцію фінансових потоків, експортного контролю та спостереження за обходом санкцій. У цьому аспекті враховано роль European Commission (n.d.) як виконавчої інституції, що забезпечує дотримання санкційного режиму в державах-членах, розробку відповідних нормативно-правових актів, а також контроль за внутрішнім ринком ЄС. Додатково було проаналізовано механізми багатосторонньої координації санкційної політики ЄС з ООН, США, Великою Британією та G7. Особливу увагу приділено інноваційним елементам санкційної політики, зокрема заходам проти обходу обмежень через треті країни та регулюванню цифрових сфер (криптовалюти, супутникові технології, хмарні обчислення), що відобразилися у санкційному пакеті 2025 р.

Результати

Концептуальні засади основи санкційної політики Європейського Союзу. Первинні механізми санкцій формувалися ще в рамках Європейського співтовариства з вугілля та сталі, однак саме з прийняттям Single European Act та створенням CFSP було закладено підґрунтя для санкційної політики у сучасному розумінні (European Parliament, 1987; European Union, n.d.; Gordon, 2023). Правові засади застосування санкцій регулюються статтями 21 і 29 Treaty on European Union (2012) що визначають санкції як інструмент, спрямований на досягнення цілей зовнішньої політики ЄС, зокрема захисту прав людини, підтримки демократії, забезпечення миру та міжнародної безпеки. Із набуттям чинності повноваження щодо впровадження санкцій були інституційно зміцнені: Рада ЄС отримала центральну роль у прийнятті рішень, а виконання санкцій лягло на держави-члени, при координації з European Parliament (n.d.). Історичний розвиток санкційної політики можна поділити на декілька ключових етапів. У 1990-х рр. санкції ЄС були здебільшого реактивними – вони слугували реакцією на порушення прав людини або збройні конфлікти, наприклад, санкції проти колишньої Югославії (Giunelli *et al.*, 2020). У 2000-х рр. санкції набули більш превентивного характеру, з акцентом на обмеження програм розповсюдження зброї масового знищення (Stangarone, 2021). Новий етап розвитку розпочався після 2014 р., коли у відповідь на анексію Криму Росією ЄС вперше запровадив масштабні секторальні санкції проти країни, яка є значним економічним і політичним партнером (Nordenberg, 2025). Цей крок ознаменував зрушення

в розумінні функціоналу санкцій – від допоміжного економічного заходу до політичного сигналу, який формує міжнародну нормативну позицію ЄС. Політична та економічна логіка санкцій суттєво різняться у європейському підході. Економічні санкції у вузькому розумінні – це інструменти, що мають завдати економічної шкоди країні-адресату, аби стимулювати зміну її поведінки. У цьому контексті санкції розглядаються як засіб економічного тиску з чіткими показниками ефективності: обмеження імпорту, експорту, фінансових операцій. Проте у практиці ЄС ці інструменти часто мають не лише економічну, а й символічну, нормативну функцію. Політична логіка санкцій виходить за межі прагматичного інтересу. Вона передбачає використання санкцій як способу продемонструвати політичну солідарність, підтримати міжнародні норми, зміцнити авторитет ЄС як нормативної сили. У багатьох випадках (наприклад, санкції проти білоруського режиму чи військової хунти в М'янмі) економічний ефект санкцій є обмеженим, однак їх політична функція полягає в сигналізації неприйнятності певних дій з боку міжнародної спільноти (Okello, 2023). ЄС послідовно уникає використання санкцій виключно як інструментів примусу. У багатьох випадках санкції супроводжуються пропозиціями діалогу або умовами для їх скасування, що формує концепцію «інтелектуального санкціонування», при якому обмеження не є самоціллю, а частиною ширшої дипломатичної стратегії. Це проявляється у випадках багатосторонніх санкцій, що погоджуються з ООН чи США, де політична логіка санкцій підкріплюється координацією з союзниками та участю у формуванні міжнародної легітимності.

У системі зовнішньої політики Європейського Союзу санкції виступають багатофункціональним інструментом, здатним виконувати різні завдання – від символічної демонстрації позиції до прямого впливу на поведінку окремих держав, урядових режимів, недержавних акторів або юридичних та фізичних осіб. У практиці ЄС простежується чітка типологія цілей, яким підпорядковуються санкційні режими. Найбільш репрезентативними серед них є три основні функціональні вектори: політичне послання, стримування та зміна поведінки (Nwador *et al.*, 2023). Кожна з цих цілей реалізується через специфічні форми санкцій, механізми їхньої реалізації та типи цільових адресатів. Суттєвою рисою санкційної політики ЄС є її комплексний характер: окремі пакети санкцій можуть одночасно виконувати кілька цільових функцій, хоча домінуюча мета, як правило, є визначальною для їхньої архітектури. Узагальнити приклади та механізми реалізації цих трьох цілей дозволяє Таблиця 1, що структурує типи санкцій ЄС у відповідності до їх функціонального призначення.

Таблиця 1. Основні цілі та типи санкцій ЄС у сфері зовнішньої політики

Ціль санкцій	Сутність та функція	Типи санкцій	Приклади країн/ситуацій	Механізми реалізації
Політичне послання	Вираження політичної позиції ЄС, засудження порушення міжнародних норм, прав людини або демократичних засад	Дипломатичні санкції, персональні обмеження (заборона на в'їзд, замороження активів), заборона контактів	Білорусь (2020), Венесуела (2017), М'янма (2021)	Заяви Ради ЄС, публічне обґрунтування, символічне включення до санкційних списків, резолюції Європарламенту

Таблиця 1. Продовження

Ціль санкцій	Сутність та функція	Типи санкцій	Приклади країн/ситуацій	Механізми реалізації
Стимування	Попередження небажаної поведінки (зокрема збройної агресії чи авторитарної ескалації) з боку цільового актора	Секторальні обмеження, заборони на продаж зброї, товарів подвійного призначення, фінансові обмеження	Росія (2022), Іран (після 2006), Північна Корея	Узгодження з санкціями ООН/США, тиск через економічні втрати, заборона співпраці з чутливими секторами
Зміна поведінки	Стимулювання конкретної дії: припинення репресій, початок перемовин, звільнення політв'язнів або повернення до норм міжнародного права	Персональні санкції + секторальні обмеження зі зворотною дією (умови скасування санкцій)	Іран (ядерна угода 2015), Зімбабве, Куба	Гнучкі механізми перегляду санкцій, поетапна відміна при дотриманні умов, чіткі критерії для оцінки виконання

Джерело: зіставлено авторами на основі A. Aslund & J. Hagemejer (2021), E.J. Ballbach (2022), I. Prezas (2022), H. Doughty (2024)

Аналіз Таблиці 1 демонструє, що санкційна політика ЄС має чітку функціональну стратифікацію, у межах якої окремі типи санкцій відповідають різним рівням та логікам зовнішньополітичного впливу. Санкції, спрямовані на політичне послання, часто носять символічний характер і використовуються з метою збереження морального авторитету ЄС на міжнародній арені. У таких випадках ЄС демонструє свою прихильність до міжнародного права та демократії, навіть якщо економічний ефект санкцій мінімальний. Санкції, спрямовані на стримування, мають переважно превентивний характер і передбачають завдання матеріальних втрат адресатові. У випадку з Росією після повномасштабного вторгнення в Україну 2022 р., ЄС запровадив 13 пакетів санкцій, що включають обмеження на імпорту-експорт, замороження активів Центробанку РФ (Російської Федерації), відключення банків від SWIFT (Товариство всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій) та інші важелі, що мають на меті не лише покарання, а й системну ізоляцію (Nordenberg, 2025). Санкції з метою зміни поведінки є найбільш складними для реалізації, оскільки вимагають не тільки точного формулювання політичних вимог, а й створення прозорих механізмів перегляду. Прикладом такої стратегії є ядерна угода з Іраном (JCPOA – Спільний всеосяжний план дій), у межах якої частина санкцій була знята в обмін на зобов'язання Ірану обмежити свою ядерну програму (Batmanghelidj & Rouhi, 2023). Такий підхід демонструє готовність ЄС діяти в межах компромісу та обумовленої нормотворчості. Ухвалення санкцій у рамках Європейського Союзу є багаторівневим процесом, який поєднує правові механізми, політичні рішення та міжінституційну координацію. Центральне місце в цій системі займає інституційна архітектура ЄС, яка забезпечує як легітимність санкційних рішень, так і їхню оперативну ефективність. Прийняття санкцій не є автоматичним або виключно технічним процесом – це політично забарвлене рішення, що вимагає згоди всіх держав-членів (European Council, n.d.). Воно передбачає узгодження позицій між кількома ключовими інституціями ЄС, зокрема European Commission (n.d.) та European External Action Service (n.d.). Одну з функцій у цьому процесі також відіграє PSC (n.d.). Першочергова роль у політичному схваленні необхідності запровадження санкцій

належить European Council (n.d.), яка визначає загальні стратегічні напрями зовнішньої політики ЄС. Саме на рівні голів держав і урядів ухвалюються рішення про необхідність реагування санкціями на кризову ситуацію, порушення міжнародного права чи права людини. Ухвалені політичні рішення трансформуються в конкретні пропозиції за участю Верховного представника ЄС із закордонних справ та безпекової політики, який одночасно очолює Службу зовнішніх дій та бере участь у засіданнях Ради закордонних справ.

Подальша технічна розробка санкційних заходів здійснюється European External Action Service (EEAS, 2015), зокрема її відділом з глобальних питань та санкцій. EEAS формулює пропозиції, проводить консультації з державами-членами, готує юридичні проекти. У цьому процесі одну з функцій виконує PSC (n.d.), який забезпечує координацію на рівні постійних представництв держав-членів та подає пропозиції на розгляд Ради ЄС. European Commission (n.d.) розробляє проекти нормативно-правових актів, що забезпечують належне виконання санкційних рішень у державах-членах, зокрема в частині заморожування активів, заборони операцій або торгівлі. Комісія також координує діяльність у сфері контролю за експортом, спостереження за порушеннями санкційного режиму та виявлення обходу обмежень. На заключному етапі Рада ЄС (у форматі міністрів закордонних справ) формально ухвалює рішення про запровадження санкцій на підставі правової бази – статті 21 та 29 Treaty on European Union (2012). Рішення приймаються одногосно, що забезпечує їх легітимність, але водночас знижує гнучкість у кризових ситуаціях. Відтак, кожен етап санкційного процесу вимагає як правової точності, так і політичної згоди, що робить інституційну архітектуру санкційної політики водночас сильною та складною. Процедура ухвалення санкцій зображено на Рисунку 1.

Цей інституційний ланцюг демонструє, що ЄС відмовляється від спонтанного або імпульсивного застосування санкцій. Навпаки, процес потребує глибокого міждержавного узгодження та підтримки всіх держав-членів, що водночас знижує ризик зловживання санкціями, але і обмежує гнучкість в екстрених випадках. Саме ця інституційна складність є джерелом як сили (демократичність, легітимність), так і вразливості

(затримки, розмитість політичної волі) санкційної політики ЄС. У ширшому контексті, відпрацьованість цієї архітектури дозволяє розглядати санкції не лише як засіб тиску, а як інструмент стратегічного позиціонування

Європейського Союзу у світовій системі, що посилює його роль у глобальній політиці та закріплює ідентичність як актора, що діє відповідно до норм міжнародного права, а не геополітичного домінування.

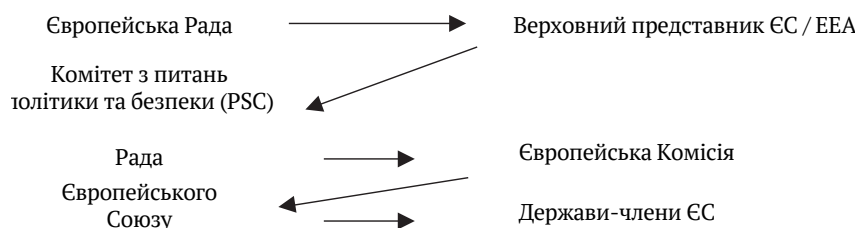

Рисунок 1. Процедура ухвалення санкцій ЄС

Джерело: зіставлено авторами на основі F. Giumelli *et al.* (2020)

Санкційна політика Європейського Союзу як чинник міжнародної безпеки. Геополітичний вимір санкційної політики Європейського Союзу виявляється у специфіці її застосування щодо різних регіональних акторів, які або порушують норми міжнародного права, або становлять загрозу безпеці, стабільності чи правам людини. У цьому контексті санкції виступають не як універсальний інструмент, а як гнучкий механізм, що адаптується до конкретного

конфлікту, рівня загрози та інтенсивності політичного впливу. У межах кейс-аналізу санкційних режимів проти Російської Федерації, Ісламської Республіки Іран, Республіки Білорусь, Сирійської Арабської Республіки, Китайської Народної Республіки та Кореїської Народно-Демократичної Республіки було представлено узагальнений огляд санкційних заходів, запроваджених Європейським Союзом у 2014-2025 рр. (Таблиця 2).

Таблиця 2. Основні пакети санкцій ЄС та їх політичні наслідки (2014-2025 рр.)

Рік впровадження	Країна/Об'єкт санкцій	Типи санкцій	Політична мета	Ключові результати	Реакція адресата	Координація з іншими акторами
2011	Сирія	Індивідуальні, фінансові, нафтове ембарго, транспортні	Припинення репресій проти цивільного населення, тиск на режим Башара Асада	Заборона імпорту сирійської нафти в ЄС, заморозження активів режиму, заборона перельотів сирійських авіаліній, поступова економічна ізоляція	Жорстке ігнорування вимог, продовження репресій, зміцнення союзу з РФ та Іраном	Часткова координація з США, Туреччиною та Лігою арабських держав
2014	Російська Федерація	Фінансові, торговельні, візові, індивідуальні	Зупинити агресію проти України, сприяти імплементації Мінських домовленостей	Обмеження фінансового сектору РФ, часткова ізоляція від ринків капіталу, зниження ВВП (Валовий внутрішній продукт) на 2,5 % до 2016 р.	Негативна – контрсанкції, милітаризація Криму, риторика «облоги»	Повна координація з США, Канадою, Японією, G7
2017	Північна Корея	Імпортно-експортні обмеження (вугілля, риба, нафта), фінансові, індивідуальні	Зупинити ядерну програму, повернути КНДР (Корейська Народно-Демократична Республіка) до переговорів	Зменшення експорту Північної Кореї на 35 %, дипломатична ізоляція, часткове припинення валютних потоків	Відкрита ворожість, відмова від діалогу, посилення риторики проти «зовнішнього тиску»	Повна координація з ООН, США, Південною Кореєю
2018	Іран	Індивідуальні, фінансові, транспортні, експортні	Реагування на порушення прав людини, контроль ракетної програми	Часткове обмеження доступу до європейського фінансування, але збереження каналу INSTEX (механізму підтримки торгових розрахунків)	Поміркована критика, продовження співпраці з Китаєм та РФ, спроби обійти санкції	Розбіжності з США (які вийшли з JCPOA), обмежена підтримка G7
2020	Білорусь	Індивідуальні, секторальні, авіаційні, технологічні	Припинення репресій, підтримка демократичного процесу	Обмеження на експорт калійних добрив, заборона авіасполучення, заморозження активів Лукашенка та оточення	Ігнорування вимог, орієнтація на РФ, репресії активізувались	Часткова координація з США, Великою Британією – синхронізація дат

Таблиця 2. Продовження

Рік впровадження	Країна/Об'єкт санкцій	Типи санкцій	Політична мета	Ключові результати	Реакція адресата	Координація з іншими акторами
2022	Російська Федерація	Повномасштабні секторальні санкції: енергетика, банки, транспорт, ЗМІ (Засоби Масової Інформації)	Реакція на повномасштабне вторгнення в Україну, стратегічне послаблення РФ	Вихід ЄС з енергетичної залежності, замороження активів РФ (близько 300 млрд євро), руйнування логістичних ланцюгів	Системна ескалація конфлікту, спроби адаптації через Китай, Іран, Африку	Максимально скоординовано з G7, США, Японією, Австралією
2023	Китай (обмежено)	Індивідуальні санкції проти посадовців, пов'язаних з порушеннями прав людини в Сінцзяні	Захист прав людини, підтримка міжнародного гуманітарного порядку	Символічна реакція, дипломатичні протести з боку КНР (Китайської Народної Республіки), відсутність економічного ефекту	Різка критика, тимчасове обмеження діалогу на високому рівні	Відсутність повної координації – США запровадили ширші санкції

Джерело: зібрано авторами на основі С. Portela (2012), Y. Ghobadi *et al.* (2019), A. Aslund & J. Hagemejer (2021), J. Emtseva (2021), M. Bělin & J. Hanousek (2021), E.J. Ballbach (2022), L. Whartnaby (2023), E. Nordenberg (2025)

Росія є беззаперечно найскладнішим і найдовготривалішим об'єктом санкційного впливу з боку ЄС. Після незаконної анексії Криму у 2014 р. та початку збройного конфлікту на Донбасі, ЄС запровадив низку санкцій, включаючи візові обмеження, замороження активів, секторальні заборони в енергетичному, фінансовому та оборонному секторах (Anyalebechi, 2025). З лютого 2022 р., після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, характер санкційної політики змінився радикально. ЄС перейшов до масштабних секторальних обмежень у сфері енергетики, транспорту, медіа та банківського сектору, що суттєво вплинуло на фінансову стабільність РФ і пришвидшило її економічну ізоляцію. Водночас варто підкреслити, що Росія активно адаптується через диверсифікацію зовнішньої торгівлі та посилення співпраці з Китаєм, Іраном і країнами Глобального Півдня. Санкції проти Ірану ілюструють іншу модель – поєднання тиску та дипломатії. Якщо у 2006-2015 рр. санкційний режим стосувався насамперед ядерної програми, то після виходу США з ІСРОА ситуація змінилася. Новий пакет санкцій ЄС 2018 р. був зосереджений на питаннях прав людини та ракетної програми. Обмеження охоплювали фінансові, транспортні та експортні операції, але водночас ЄС залишив дію механізму INSTEX, намагаючись зберегти канали гуманітарної торгівлі та підтримати мінімальний рівень взаємодії. Це продемонструвало характерний для ЄС баланс між політичним тиском і прагненням уникнути гуманітарних наслідків для цивільного населення (Nordenberg, 2025). Білорусь є прикладом регіонального сусіда, санкційна політика щодо якого носить нормативний характер. Після фальсифікації президентських виборів 2020 р. та жорстокого придушення мирних протестів, ЄС запровадив персональні санкції проти ключових представників режиму Олександра Лукашенка, а також секторальні обмеження щодо калійної промисловості, нафтопродуктів та фінансів (Aslund & Hagemejer, 2021). Особливо показовою стала реакція ЄС на примусову посадку рейсу Ryanair у травні 2021 р., яку було сприйнято як акт державного тероризму (Whartnaby, 2023). Це призвело до заборони білоруським авіакомпаніям використовувати

повітряний простір ЄС і підтвердило готовність Брюсселя вдаватися до жорстких заходів навіть у сферах, що напряму стосуються громадянських перевезень. Сирія є прикладом затяжної кризи, у межах якої ЄС зосередився на персональних та секторальних санкціях проти режиму Башара Асада. У відповідь на масові порушення прав людини під час громадянської війни, що триває з 2011 р., були впроваджені обмеження на імпорт сирійської нафти, замороження активів Центробанку Сирії, заборона на торгівлю технологіями для моніторингу інтернету, а також експорт зброї. Незважаючи на тривалість санкцій, вони не призвели до політичної трансформації режиму, однак дозволили чітко закріпити європейську позицію щодо неприйнятності воєнних злочинів та підтримки міжнародного гуманітарного права (Portela, 2012). Північна Корея стала об'єктом санкційного тиску ЄС у 2017 р. через ракетно-ядерну програму. ЄС повністю приєднався до режиму санкцій, узгодженого з Радою Безпеки ООН, зокрема обмежив імпорт вугілля, риби та нафти з КНДР, а також запровадив фінансові та індивідуальні санкції. Наслідком стало зменшення експортних доходів країни приблизно на третину та подальша дипломатична ізоляція. Проте режим Кім Чен Іна відреагував демонстративною відмовою від діалогу та посиленням антизахідної риторики. Цей випадок показав низьку ефективність санкцій за відсутності внутрішніх стимулів до переговорів (Stangarone, 2021). Китай є особливим випадком, оскільки санкційна політика ЄС щодо нього залишається обмеженою. У 2023 р. ЄС вперше ввів індивідуальні санкції проти китайських посадовців, пов'язаних із порушеннями прав людини в Сінцзяні. Ці заходи носили символічний характер, оскільки не охоплювали ключові сфери економічної взаємодії між ЄС і КНР. Реакція Пекіна була різкою – дипломатичні протести, тимчасове згорання політичного діалогу та дзеркальні обмеження проти європейських діячів. Водночас відсутність повної координації з США, які діяли значно жорсткіше, підкреслює прагнення ЄС балансувати між принциповою позицією у сфері прав людини та необхідністю зберегти економічне партнерство (Emtseva, 2021).

Санкційна політика ЄС у відповідь на повномасштабне вторгнення РФ в Україну у 2022 р. стала предметом ґрунтовного аналізу в контексті дослідження. Цей випадок став винятковим за масштабом санкцій та рівнем міжнародної координації. Уперше в історії ЄС були застосовані комплексні секторальні санкції з довгостроковим стратегічним ефектом, включаючи переорієнтацію енергетичної політики всього блоку. Попри суттєвий економічний тиск на РФ, політичні цілі ЄС, зокрема припинення агресії, залишаються нереалізованими, що актуалізує питання меж ефективності санкцій у контексті висококонфліктних середовищ. Інноваційним є санкційний пакет 2025 р., який відзначається наступальним характером: він орієнтований не лише на цільову державу, а й на третіх акторів, що сприяють обходу обмежень. Уперше на рівні ЄС було введено санкції на обробку даних, супутникові технології, хмарні обчислення та криптовалютні транзакції, що відповідає новим викликам цифрової геополітики (Moiseeva, 2023). Вплив санкцій ЄС на архітектуру міжнародної безпеки є подвійним – водночас стабілізуючим і конфліктогенним. З одного боку, санкції стають інструментом посилення міжнародної відповідальності, знижують толерантність до порушення суверенітету та норм міжнародного права, а також формують спільну європейську позицію у конфліктних ситуаціях. Вони сприяють консолідації держав-членів ЄС, поглибленню трансатлантичного партнерства, підвищенню ролі ЄС як політичного актора з глобальним впливом. З іншого боку, надмірна або неадекватно масштабована санкційна політика може мати негативні побічні ефекти: викликати радикалізацію адресатів, спричинити гуманітарну шкоду цивільному населенню, провокувати антизахідну мобілізацію або шукання альтернативних альянсів (наприклад, зближення Росії та Китаю, поглиблення співпраці Ірану з БРІКС (Альянсом країн: Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР – Південно-Африканська Республіка). У деяких випадках санкції не досягають своїх цілей, що ставить під сумнів ефективність інструменту та створює прецеденти вибіркового застосування принципів, знижуючи довіру до ЄС як до послідовного глобального гравця. До того ж, спроби обходу санкцій через треті країни (наприклад, Сербію, ОАЕ – Об'єднані Арабські Емірати) вказують на обмежену ефективність у відкритій глобальній економіці. РФ системно обходить обмеження, використовуючи транзитні ланцюги через треті країни (Китай, Гонконг, Казахстан, Білорусь), фальсифікацію митних даних, схеми «false transit» і цивільні підприємства-проксі для переправлення західних технологій військового призначення. З метою обходу нафтового ембарго РФ активно використовує «shadow fleet» – танкери з вимкненими AIS-трасерами та фальшивою реєстрацією через ОАЕ, Китай, Індію – так було експортовано понад 70 % російської морської нафти навіть після G7-sar (Bouso, 2025). Одночасно Китай приймає нафту з Ірану та Росії, використовуючи так звану «dark fleet» – танкери з вимкненими трекарами, часто розташовані під прапорами «флагів зручності» (Beckman *et al.*, 2025). Іран уже протягом років активно обходив санкції через складні фінансові мережі з офшорами, «gas-for-gold» схемами, бартером

(наприклад, обмін нафти на золото або товари через Туреччину, ОАЕ) та через мережу front-компаній у Гонконзі, Дубаї, Туреччині тощо (Laudati & Pesaran, 2022). Аналогічні практики копіюються Росією для обходу нафтових обмежень.

У сучасній системі міжнародних відносин санкції Європейського Союзу дедалі більше розглядаються не як реактивний інструмент короткострокового впливу, а як складова довгострокової стратегії, орієнтованої на трансформацію поведінки цільових суб'єктів у межах загального курсу ЄС на забезпечення міжнародної законності, захисту прав людини, недопущення агресії та дестабілізації. Цей еволюційний перехід дозволяє осмислити санкційну політику ЄС у парадигмі стратегічного стримування, що поєднує як нормотворчі, так і примусові елементи. Стратегічне стримування як категорія сучасної санкційної політики ЄС передбачає передусім довготривалий, скоординований і гнучкий вплив на систему ухвалення рішень цільової держави або організації з метою зміни не лише окремих практик, а й стратегічної орієнтації. Тут варто наголосити, що санкції ЄС функціонують не у вакуумі, а в координації з іншими інструментами зовнішньої політики – дипломатичними ініціативами, програмами розвитку, безпековою політикою. Вони підсилюють один одного, і саме в цьому полягає зміст стратегічного підходу, що протиставляється тактичному застосуванню санкцій. Як приклад, санкції щодо Російської Федерації, запроваджені у відповідь на агресію проти України, поєднують секторальні та індивідуальні обмеження з енергетичними ініціативами, підтримкою України та інформаційною політикою. У такому контексті виникає питання: чи справді санкції ЄС трансформувалися з допоміжного інструменту зовнішньої політики у повноцінний політичний механізм впливу. Підтвердження цієї гіпотези вимагає розгляду санкційного інструментарію не лише з точки зору кількості чи частоти його застосування, а й через призму інституціоналізації, спеціалізації та інтеграції санкцій у загальну архітектуру стратегічного планування ЄС. З 2000-х рр. відбулося суттєве ускладнення санкційних процедур: були введені юридичні механізми оскарження рішень (зокрема в рамках Суду ЄС), встановлено чітке розмежування між видами санкцій (індивідуальні, секторальні, географічні), розроблено критерії доцільності й пропорційності. Показовим є створення EU global human rights sanctions regime, який уперше встановлює універсальну (а не географічно прив'язану) відповідальність за серйозні злочини, зокрема тортури, позасудові страти, рабство, сексуальне насильство (European Council, 2024). У цьому випадку мова йде не лише про реакцію на конкретні події, а про спробу інституціоналізувати санкції як інструмент морально-політичного впливу, порівняний за значущістю з традиційною дипломатією. Таким чином, гіпотеза про трансформацію санкцій з допоміжного економічного регулювання у повноцінний політичний інструмент частково підтверджується, але не без застережень. Європейський Союз дійсно модернізував і ускладнив власну санкційну політику, однак санкції, попри свою зростаючу значущість, не стали універсальним чи домінантним засобом впливу. Ефективність санкцій

значною мірою зумовлюється зовнішніми чинниками – рівнем міжнародної підтримки, структурною вразливістю цільової держави та наявністю політичної волі до тривалого тиску. У стратегічному вимірі санкції ЄС виконують подвійну функцію – засобу примусу та інструменту нормотворення, що зумовлює як складність їх реалізації, так і потенціал для подальшого розвитку у межах концепції стратегічного стримування.

Обговорення

У проведеному дослідженні було простежено еволюцію санкційної політики Європейського Союзу, яка з допоміжного інструменту економічного впливу поступово трансформувалася у стратегічний політичний механізм. Така трансформація корелювала з висновками, представленими у працях ряду вчених. Порівняння з дослідженням Н. Jessen (2021) засвідчило, що його трактування санкцій як інструменту примусу в межах порушення міжнародних норм частково відповідало підходу, визначеному в цьому дослідженні. Однак якщо у Н. Jessen акцент робився передусім на юридичному вимірі примусу поза межами системи ООН, то в межах цього дослідження санкції ЄС були проаналізовані як інструмент, що поєднував нормативну легітимність із функціональною гнучкістю. У дослідженні Н. Jessen меншою мірою було враховано інституційну специфіку ЄС, тоді як у межах цього аналізу значна увага приділялася саме процедурі ухвалення рішень, правовим підставам та взаємодії між інституціями. Крім того, Н. Jessen розглядав санкції як переважно реактивні заходи, тоді як у цьому дослідженні було наголошено на трансформації санкцій у стратегічний механізм із елементами попередження, сигналізації та довгострокової ізоляції, зокрема у випадку Російської Федерації. У роботі P.J. Cardwell & E. Moret (2022) наголошувалося на зростанні автономної санкційної здатності Європейського Союзу, що узгоджувалося з висновками цього дослідження щодо еволюції санкційної політики ЄС від допоміжного інструменту до самостійного механізму зовнішньополітичного впливу. У дослідженні P.J. Cardwell & E. Moret було зроблено акцент на згуртованості держав-членів ЄС та недосконалості санкційної системи ООН, що підштовхнуло ЄС до розширення власного інструментарію. У цьому аспекті спостерігалася відповідність із результатами цього дослідження щодо ролі ЄС як регіонального лідера у санкційній сфері. Водночас дослідження P.J. Cardwell & E. Moret зосереджувалося переважно на макrorівневих проявах санкційної політики, тоді як у цьому аналізі було детально розкрито не лише стратегічні, а й функціональні та інституційні виміри, включно з кейсами Ірану, Білорусі, Сирії, Китаю, РФ та Північної Кореї. Обмеженість впливу ЄС на глобальній арені, яку визначали P.J. Cardwell & E. Moret, також знайшла підтвердження у цьому дослідженні, особливо в контексті залежності санкцій від міжнародної координації та взаємодії з G7. Дослідження А. Tsatsos (2024) надало аналітичну рамку для оцінки ефективності санкцій, зокрема через фокус на їхній дипломатичній доцільності та політичних наслідках. У межах цього дослідження було підтверджено ключові висновки А. Tsatsos щодо впливу типу режиму, рівня міжнародної співпраці та економічної структури

на результативність санкцій. Однак на відміну від роботи А. Tsatsos, яка робила акцент на універсальному підході та історичному порівнянні, в цьому дослідженні здійснювався аналіз саме європейського підходу до санкцій з чітким розмежуванням між політичним посланням, стримуванням та зміною поведінки як окремими функціями. А. Tsatsos вказував на адаптивність санкцій до умов конфлікту, що узгоджувалося з виявленою у цьому дослідженні гнучкістю ЄС у випадках Сирії та Ірану, де обмежувальні заходи поєднувалися з дипломатичними ініціативами. Проблема обходу санкцій, яку також піднімав А. Tsatsos, знайшла розширене відображення у цьому дослідженні в контексті санкцій 2025 р. та нових механізмів контролю цифрових технологій і третіх країн.

У порівнянні з працею J. Walterskirchen *et al.* (2022), що була зосереджена на санкційних режимах проти Росії, Ірану та Північної Кореї, встановлюючи багаторівневу структуру цілей і механізмів впливу, виявлено спільну тенденцію до використання санкцій не лише як інструменту тиску, але й як засобу стратегічного сигналізування. Однак у вказаному дослідженні наголос робився на порівняльній ефективності різних санкційних моделей без глибокої уваги до інституціонального контексту ЄС. Натомість проведений аналіз продемонстрував, що інституційна архітектура ЄС, з її потребою в консенсусі, значно впливала на швидкість та масштаб реагування, особливо у кризових періодах. J. Walterskirchen *et al.* виокремлювали емпіричну базу даних як основу для оцінки впливу санкцій, тоді як поточне дослідження акцентувало увагу на нормативному та стратегічному вимірі санкційної політики ЄС, виявляючи поступове перетворення її на інструмент довгострокової геополітичної ізоляції. Таким чином, хоча зазначені підходи підкреслювали обмеження санкцій, поточне дослідження надало ширший аналітичний контекст завдяки аналізу правових підстав, стратегічної трансформації та ролі дипломатичних ініціатив ЄС. У статті D. Plakhov (2021) досліджувався потенціал НАТО у створенні єдиної санкційної політики як інноваційного механізму реагування на виклики від авторитарних держав. У порівнянні з нею, проведене дослідження фокусувалося на ЄС як вже існуючому та дієвому суб'єкті санкційної політики. На відміну від D. Plakhov, де розглядалося лише гіпотетичне формування санкційного механізму в НАТО, у поточному дослідженні проаналізовано функціонуючу систему санкцій ЄС, її правове підґрунтя, інституційну модель та фактичне застосування. Обидва підходи визнавали необхідність посилення координації, однак у дослідженні ЄС було показано, що навіть у межах єдиної наднаціональної структури ефективність санкцій залежить від рівня внутрішньої згоди та політичної волі. Порівняно з дослідженням P.A.G. Van Bergeijk (2022), в якому аналізувалися історичні прецеденти санкцій та їхній зв'язок із типами політичних режимів, фінансовими каналами та стратегічною метою, проведене дослідження ЄС надало більше уваги трансформації санкцій як політичного інструменту. P.A.G. Van Bergeijk акцентував на необхідності наявності чіткої стратегії виходу та вразливості ЄС до енергетичних наслідків, що перегукується з виявленими обмеженнями в

дослідженні ЄС щодо його неспроможності запроваджувати радикальні санкції через економічну взаємозалежність. Однак у порівнянні з фокусом P.A.G. Van Bergeijk на макроекономічних показниках, проведене дослідження розкривало комплексну еволюцію санкційної парадигми в межах ЄС – від економічного прагматизму до політичного принципалізму, а також зміцнення нормативного компонента через створення глобального режиму санкцій з прав людини.

Робота S.M. Anyalebechi (2025), яка охоплювала період російсько-української війни за 2014-2025 рр., висвітлювало неефективність санкцій у зміні зовнішньої політики Росії. Основною увагою було зосередження на реалізмі та геополітичних аспектах, що частково збігалось з висновками проведеного дослідження щодо збереження Росією агресивної поведінки попри санкції. Водночас у S.M. Anyalebechi (2025) менше уваги приділялося внутрішнім інституційним особливостям запровадження санкцій ЄС, які були проаналізовані в поточному дослідженні як ключовий фактор впливу на ефективність. Обидва підходи визнали потребу в комбінації санкцій із дипломатією та коаліційною взаємодією, однак поточне дослідження розширило це бачення, акцентуючи на ролі стратегічної сигналізації та правової легітимності санкцій. У дослідженні S. Steininger (2021) аналізувалися санкції у вигляді членських обмежень у регіональних організаціях як засіб захисту прав людини. У порівнянні з цим підходом, що орієнтувався на нормативно-правову площину, дослідження санкційної політики ЄС продемонструвало, як санкції в межах єдиної правової системи можуть поєднувати нормативність із геополітичним впливом. Обидва підходи виявили побоювання щодо негативного впливу санкцій на громадянське суспільство, однак у дослідженні політики ЄС ці обмеження розглядалися як фактори, що впливають на внутрішній баланс між гуманітарними міркуваннями та стратегічною доцільністю. У той час як S. Steininger зосереджувався на виключенні як крайній формі санкцій, проведене дослідження демонструвало системну гнучкість ЄС у виборі форм впливу – від секторальних заходів до глобальних нормативних режимів. Загалом, в межах проведеного дослідження було встановлено, що хоча попередні праці розглядали санкції здебільшого як інструмент реагування або економічного тиску, сучасна санкційна політика ЄС продемонструвала здатність до трансформації у стратегічний та нормативний механізм. Це контрастувало з деякими узагальненими висновками попередніх авторів, які недооцінювали інституційну складність та політичну вагу санкцій як інструмента європейської зовнішньої політики. Одночасно, спостерігалася значна кореляція між ідентифікованими факторами ефективності у зовнішній літературі та емпіричними висновками, отриманими в цьому дослідженні, зокрема щодо значення міжнародної координації, типу цільового режиму та інституційного дизайну санкційної архітектури.

Висновки

Дослідження засад санкційної політики Європейського Союзу за період 2014-2025 рр. виявило складну еволюцію цього інструменту від допоміжного механізму

економічного впливу до повноцінного політичного інструменту стратегічного стримування. Історичний аналіз показав, що формування сучасної санкційної політики ЄС пройшло кілька ключових етапів: від обмежених торговельних заходів у рамках European Coal and Steel Community до комплексної системи, інституціоналізованої в Treaty of Lisbon 2009 р., яка поєднує секторальні, індивідуальні та географічні обмеження. Правова база санкційної політики, закріплена в статтях 21 та 29 Treaty on European Union, визначила санкції як інструмент досягнення цілей зовнішньої політики, зокрема захисту прав людини, підтримки демократії та міжнародної безпеки. Інституційна архітектура прийняття санкційних рішень, що включає Європейську Раду, Раду ЄС, Європейську Комісію та Службу зовнішніх дій, забезпечила баланс між політичною легітимністю та технічною ефективністю, хоча й обмежила оперативність реагування через необхідність одностороннього ухвалення рішень. Аналіз функціональної стратифікації санкційної політики ЄС виявив три ключові цілі її застосування: політичне послання (символічний вираз позиції), стримування (попередження небажаної поведінки) та зміна поведінки (стимулювання конкретних дій). Аналіз санкційних кейсів ЄС виявив диференційований підхід та різну ефективність залежно від політичного контексту та цілей. Санкції проти Росії (після 2022 р.) продемонстрували безпрецедентний масштаб (13 пакетів, блокування активів ЦБ (Центрального Банку), відключення банків від SWIFT, енергетичне ембарго), що завдало суттєвої шкоди економіці та ВПК (Військово-промислового комплексу) агресора, але не призвело до припинення війни, що свідчить про обмеженість санкцій у зупинці масштабної агресії.

У випадку Ірану санкції виступили каталізатором переговорів (JCPOA), довівши свою ефективність як інструмент умовної дипломатії, однак їхній успіх виявився крихким через вихід США з угоди та недостатню координацію. Білорусь стала прикладом цільових санкцій (замороження активів режиму, обмеження на експорт калійних добрив, авіаційне ембарго), спрямованих на сигналізацію та тиск на еліти, що, однак, не спричинило політичних змін через геополітичну опіку з боку Росії. Сирія продемонструвала довгострокові санкції як інструмент нормативної ізоляції та запобігання фінансуванню репресій, які, проте, не змогли вплинути на внутрішню динаміку конфлікту. Обмежені персональні санкції проти Китаю за порушення прав людини в Сінцзяні мали виключно символічний характер, підкреслюючи структурну обмеженість ЄС у впливі на великі геополітичні сили. Натомість всебічні санкції проти Північної Кореї, узгоджені з ООН, хоча й сприяли дипломатичній ізоляції, не зупинили ядерну програму, що свідчить про їхню неефективність проти високостійких авторитарних режимів. Стратегічний вимір санкційної політики ЄС проявився у створенні EU global human rights sanctions regime, який інституціоналізував санкції як інструмент глобального нормативного впливу. Однак аналіз показав, що санкції залишаються частиною ширшого набору інструментів зовнішньої політики, а їхня трансформація в автономний механізм впливу обмежується зовнішніми факторами (геополітична конкуренція, економічна

взаємозалежність) та внутрішньою необхідністю збалансувати ефективність із гуманітарними наслідками. Подальші дослідження могли б зосередитись на розробці кількісних методів оцінки ефективності санкцій з урахуванням їхнього поєднання з іншими інструментами зовнішньої політики, а також на аналізі впливу цифрових технологій на еволюцію санкційних режимів у умовах глобальної цифровізації.

Немає.

Немає.

Немає.

Подяки

Фінансування

Конфлікт інтересів

UDC: 327.7:341
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.85

Tetiana Meleshchenko

*PhD in Historical Sciences, Associate Professor
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
02000, 9 Pyrohov Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1562-2932>*

Valerii Tsybukh*

*Doctor of Philosophical Sciences, Professor
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
02000, 9 Pyrohov Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0002-5182-3413>*

The political nature of the EU's sanctions policy in the field of international security

Abstract. The relevance of studying the European Union's sanctions policy is due to its function as a tool for countering threats to international security. The aim of the study was to clarify the political nature of the European Union's sanctions policy during the period 2014-2025 in the context of its transformation into a strategic foreign policy instrument. The methodological basis included systemic, functional, comparative, institutional, legal, and case methods, which allowed for the investigation of the multi-level nature of sanctions. The application of a systemic approach revealed the holistic architecture of sanctions policy with its legal, institutional, and political dimensions. Three main functions of sanctions were identified: political messaging, deterrence, and behavioural change. Case analysis showed different rationales for applying sanctions against Russia, Iran, Belarus, Syria, China, and North Korea. The sanctions against Russia after 2014 demonstrated a shift towards a long-term strategy of political isolation. The analysis of the legal framework and institutional architecture revealed a close relationship between the legitimacy of decisions and the effectiveness of implementation. The European Union has demonstrated its capacity for normative innovativeness, particularly through the launch of the Global Human Rights Sanctions Regime. At the same time, key limitations were identified, related to international coordination, economic interdependence, and implementation difficulties. The European Union's sanctions policy has evolved from a tool of economic influence into a political means of strategic deterrence. Despite institutional shifts, sanctions remain only one part of the European Union's complex set of foreign policy tools, the effectiveness of which depends on external and internal factors. The results obtained can be used to improve decision-making mechanisms in the area of sanctions policy and to optimise international coordination

Keywords: mechanism of influence; political message; deterrence; behavioural change; isolation

Introduction

The European Union's (EU) sanctions policy has become a key tool for responding to violations of international law and threats to security. Its use gained relevance after 2014 following the annexation of Crimea and subsequent events in Ukraine. At the same time, the shift from an economic to a politically-oriented approach raised questions about the coherence of sanctions with the EU's values and international commitments. This has led to a focus in academic research on their effectiveness, legitimacy, and impact on targeted and third countries. In a 2021 study,

S. Portela highlighted the growing role of targeted sanctions within the EU's horizontal human rights regime. However, the author also emphasised the many problems that limit this approach's effectiveness, including fragmented sanctions design, a lack of proper coordination with international partners, and the dubious effectiveness of visa bans. S. Beaucillon (2021) analysed the complex architecture of unilateral EU sanctions under the Common Foreign and Security Policy, drawing attention to legal and humanitarian challenges. The author noted that the EU's

Received: 09.07.2025, Revised: 19.09.2025, Accepted: 26.10.2025

Suggested Citation:

Meleshchenko, T., & Tsybukh, V. (2025). The political nature of the EU's sanctions policy in the field of international security. *Foreign Affairs*, 35(5), 85-95. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.85.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

desire to avoid extraterritoriality in applying restrictive measures creates tension with a number of third countries and simultaneously limits the political potential of sanctions as a tool of influence. K.B. Olsen (2022) presented an innovative vision of EU sanctions policy through the lens of “geoeconomic diplomacy.” This perspective views sanctions not as an isolated tool of pressure but as part of a broader strategy of political influence amid competition between state and non-state actors in the global market. However, the author stressed that the effectiveness of this approach depends on the level of institutional coordination between EU bodies, the capacity for strategic planning, and interaction with the private sector.

In a broader macroeconomic context, D. Halcoussis *et al.* (2021) argued that the spread of protectionist trends and a decline in globalisation significantly complicate achieving goals through sanctions. This is because targeted states gain more room to manoeuvre to circumvent restrictions. B.R. Early (2021) focused on the institutional capacity of sanctioning states. He demonstrated that the effectiveness of sanctions policy directly depends on investment in its implementation, effective monitoring, and mechanisms to prevent circumvention, which in turn leads to uneven results among different countries. V. Veebel (2021) addressed the geopolitical aspect, describing how the EU, NATO, and Russia promote conflicting security narratives that make constructive dialogue impossible and contribute to further escalation. In the author’s opinion, sanctions in this context play a more symbolic role than serving as an effective tool for deterrence. R. Barber (2021) analysed the position of the UN General Assembly, which tries to balance condemning illegal coercive measures with recognising legitimate sanctions that comply with international legal norms. This creates an ambiguous international backdrop for the EU’s sanctions practice, which simultaneously seeks legal legitimisation and political effectiveness. Despite the intensive development of research in this field, the question of the political nature of the EU’s sanctions policy in the context of its evolution, strategic direction, and its relationship with the international security system remains insufficiently explored. Most works have focused on either the legal or economic aspects of sanctions, without paying due attention to their political implications and their role as an element of the EU’s broader geopolitical positioning. The lack of a comprehensive analysis covering the conceptual, institutional, and strategic components of sanctions policy has limited the understanding of its place in the system of international relations and global security. The aim of this article was to outline the specifics of the European Union’s sanctions policy in the period 2014–2025 and to assess its political nature in the context of international security. The study’s hypothesis was that EU sanctions are becoming an independent instrument of foreign policy, rather than just economic regulation.

Materials and Methods

Methodologically, the study was based on a combination of systemic, functional, comparative, legal, institutional and case methods, each of which was applied in accordance with the logic of analysing the European Union’s sanctions policy in its multi-level, political, economic and

regulatory dimensions. The application of a systemic approach made it possible to consider sanctions as part of the EU’s comprehensive foreign policy architecture, which includes both legal and institutional components. The functional method was used to identify the key vectors of sanctions policy. Each of the functions of sanctions was analysed in relation to the relevant instruments (personal sanctions, sectoral restrictions, diplomatic measures) and the mechanisms for their implementation (public statements, sanctions lists, EU legal acts). The case study method was used to conduct an in-depth analysis of individual sanction situations, which made it possible to take into account the specifics of their emergence and development. The study included cases of EU policy towards the Russian Federation (Nordenberg, 2025), the Islamic Republic of Iran (Ghobadi *et al.*, 2019) and the Republic of Belarus (Whartnaby, 2023). Sanctions regimes against the Syrian Arab Republic (Portela, 2012), the People’s Republic of China (Emtseva, 2021) and the Democratic People’s Republic of Korea (Ballbach, 2022) were also considered. The analysis of these cases covered not only the legal basis for the introduction of restrictive measures, but also factors of the geopolitical context, human rights violations, the intensity of the EU’s response and an assessment of the effectiveness of the instruments chosen. The comparative analysis method made it possible to compare these cases in order to identify both common institutional models for imposing sanctions and differences in the logic of their application depending on political and regional conditions. In particular, the cases of Iran and Syria were considered as examples of a combination of sanctions pressure and diplomatic channels, while the case of Russia demonstrated the most extensive and systematic sanctions campaign in the history of the EU. An institutional approach was used to reproduce the procedure for adopting sanctions within the EU, with a clear reflection of the role of each body. In particular, the functional participation of institutions such as the European Council (n.d.), the European Commission (n.d.) and the European External Action Service (n.d.) was analysed. The role of the Political and Security Committee (PSC) (n.d.) was studied separately, as were the relevant formats of EU Council meetings that formalise sanctions decisions.

Attention was also paid to the legal basis, in particular Articles 21 and 29 of the Treaty on European Union (2012), Article 215 of the same treaty, as well as the impact of the Treaty of Lisbon (European Parliament, n.d.) on the redistribution of powers between EU institutions. The historical development of institutional capacity for sanctions was analysed in the context of the evolution from the Single European Act (European Parliament, 1987) to the Common Foreign and Security Policy (CFSP) (European Union, n.d.). All these documents were used as a regulatory framework defining the mechanisms for the legal functioning of sanctions. The regulatory analysis method was used to reconstruct the intra-European mechanisms for implementing sanctions, which include: asset freezing, trade bans, regulation of financial flows, export controls and monitoring of sanctions circumvention. In this regard, the role of the European Commission (n.d.) as the executive institution responsible for ensuring compliance with the sanctions regime in member states, developing relevant regulatory

acts, and monitoring the EU internal market was taken into account. In addition, the mechanisms of multilateral coordination of EU sanctions policy with the UN, the US, the UK and the G7 were analysed. Particular attention was paid to innovative elements of sanctions policy, in particular measures against circumvention of restrictions through third countries and regulation of digital areas (cryptocurrencies, satellite technologies, cloud computing), which were reflected in the 2025 sanctions package.

Results

Conceptual foundations of the European Union's sanctions policy. The primary mechanisms of sanctions were first shaped within the framework of the European Coal and Steel Community. However, it was with the adoption of the Single European Act and the creation of the CFSP that the foundations for sanctions policy in its modern sense were established (European Parliament, 1987; European Union, n.d.; Gordon, 2023). The legal basis for the application of sanctions is regulated by Articles 21 and 29 of the Treaty on European Union (2012), which define sanctions as an instrument aimed at achieving the EU's foreign policy objectives, in particular the protection of human rights, the promotion of democracy, and the maintenance of peace and international security. With the entry into force of the Treaty, the powers to impose sanctions were institutionally strengthened: the Council of the EU was given a central role in decision-making, while the implementation of sanctions was entrusted to the Member States, in coordination with the European Parliament (n.d.). The historical development of sanctions policy can be divided into several key stages. In the 1990s, EU sanctions were mostly reactive, serving as a response to human rights violations or armed conflicts, such as the sanctions against the former Yugoslavia (Giumelli *et al.*, 2020). In the 2000s, sanctions became more preventive in nature, with an emphasis on restricting weapons of mass destruction proliferation programmes (Stangarone, 2021). A new stage of development began after 2014, when, in response to Russia's annexation of Crimea, the EU for the first time imposed large-scale sectoral sanctions against a country that is a significant economic and political partner (Nordenberg, 2025). This step marked a shift in the understanding of the function of sanctions – from an auxiliary economic measure to a political signal that shapes the EU's international normative position. The political and economic logic of sanctions

differ significantly in the European approach. Economic sanctions in the narrow sense are instruments designed to inflict economic damage on the target country in order to encourage a change in its behaviour. In this context, sanctions are seen as a means of economic pressure with clear indicators of effectiveness: restrictions on imports, exports and financial transactions. However, in EU practice, these instruments often have not only an economic but also a symbolic, normative function. The political logic of sanctions goes beyond pragmatic interests. It involves the use of sanctions as a way to demonstrate political solidarity, support international norms, and strengthen the EU's authority as a normative force. In many cases (e.g., sanctions against the Belarusian regime or the military junta in Myanmar), the economic effect of sanctions is limited, but their political function is to signal the unacceptability of certain actions by the international community (Okello, 2023). The EU consistently avoids using sanctions solely as instruments of coercion. In many cases, sanctions are accompanied by offers of dialogue or conditions for their lifting, forming the concept of “smart sanctioning”, in which restrictions are not an end in themselves but part of a broader diplomatic strategy. This is evident in cases of multilateral sanctions agreed with the UN or the US, where the political logic of sanctions is reinforced by coordination with allies and participation in shaping international legitimacy.

In the European Union's foreign policy system, sanctions are a multifunctional tool capable of performing various tasks, from symbolic demonstrations of position to direct influence on the behaviour of individual states, government regimes, non-state actors, or legal entities and individuals. In EU practice, there is a clear typology of objectives to which sanctions regimes are subject. The most representative of these are three main functional vectors: political messaging, deterrence and behavioural change (Nwador *et al.*, 2023). Each of these objectives is implemented through specific forms of sanctions, mechanisms for their implementation, and types of target recipients. An essential feature of the EU's sanctions policy is its comprehensive nature: individual sanctions packages can simultaneously perform several target functions, although the dominant objective is usually decisive for their architecture. Table 1 summarises the examples and mechanisms for implementing these three objectives, structuring the types of EU sanctions according to their functional purpose.

Table 1. Main objectives and types of EU sanctions in the field of foreign policy

Sanctions objectives	Nature and function	Types of sanctions	Examples of countries/situations	Implementation mechanisms
Political signalling	Expressing the EU's political position, condemning violations of international norms, human rights or democratic principles	Diplomatic sanctions, personal restrictions (entry ban, asset freeze), contact ban	Belarus (2020), Venezuela (2017), Myanmar (2021)	EU Council statements, public justification, symbolic inclusion in sanctions lists, European Parliament resolutions
Deterrence	Deterring undesirable behaviour (in particular armed aggression or authoritarian escalation) by the target actor	Sectoral restrictions, bans on the sale of weapons, dual-use goods, financial restrictions	Russia (2022), Iran (since 2006), North Korea	Coordination with UN/US sanctions, pressure through economic losses, prohibition of cooperation with sensitive sectors

Table 1. Continued

Sanctions objectives	Nature and function	Types of sanctions	Examples of countries/situations	Implementation mechanisms
Behavioural change	Encouraging specific actions: ending repression, starting negotiations, releasing political prisoners or returning to international law	Personal sanctions + sectoral restrictions with retroactive effect (conditions for lifting sanctions)	Iran (2015 nuclear agreement), Zimbabwe, Cuba	Flexible mechanisms for reviewing sanctions, phased lifting of sanctions subject to compliance with conditions, clear criteria for assessing compliance

Source: compiled by the authors based on A. Aslund & J. Hagemejer (2021), E.J. Ballbach (2022), I. Prezas (2022), H. Doutaghi (2024)

An analysis of Table 1 shows that the EU's sanctions policy has a clear functional stratification, within which different types of sanctions correspond to different levels and logics of foreign policy influence. Sanctions aimed at sending a political message are often symbolic in nature and are used to preserve the EU's moral authority on the international stage. In such cases, the EU demonstrates its commitment to international law and democracy, even if the economic effect of the sanctions is minimal. Sanctions aimed at deterrence are primarily preventive in nature and involve inflicting material losses on the target. In the case of Russia, following its full-scale invasion of Ukraine in 2022, the EU imposed 13 packages of sanctions, including restrictions on imports and exports, the freezing of assets of the Central Bank of the Russian Federation, disconnecting banks from SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) and other levers aimed not only at punishment but also at systemic isolation (Nordenberg, 2025). Sanctions aimed at changing behaviour are the most difficult to implement, as they require not only precise formulation of political demands, but also the creation of transparent review mechanisms. An example of such a strategy is the nuclear agreement with Iran (JCPOA – Joint Comprehensive Plan of Action), under which some sanctions were lifted in exchange for Iran's commitment to limit its nuclear programme (Batmanghelidj & Rouhi, 2023). This approach demonstrates the EU's willingness to act within the framework of compromise and negotiated rule-making. The adoption of sanctions within the European Union is a multi-level process that combines legal mechanisms, political decisions and inter-institutional coordination. At the heart of this system is the institutional architecture of the EU, which ensures both the legitimacy of sanctions decisions and their operational effectiveness. The adoption of sanctions is not an automatic or purely technical process – it is a politically charged decision that requires the consent of all Member States (European Council, n.d.). It involves coordination between several key EU institutions, in particular the European Commission (n.d.) and the European External Action Service (n.d.). The PSC (n.d.) also plays a role in this process. The European Council (n.d.), which determines the general strategic directions of EU foreign policy, plays a primary role in the political approval of the need to impose sanctions. It is at the level of heads of state and government that decisions are made on the need to respond with sanctions to a crisis situation, violations of

international law or human rights. The political decision is transformed into specific proposals with the participation of the EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy, who also heads the External Action Service and participates in meetings of the Foreign Affairs Council.

Further technical development of sanctions measures is carried out by the European External Action Service (EEAS, 2015), in particular its Global Issues and Sanctions Department. The EEAS formulates proposals, consults with Member States and prepares legal drafts. In this process, one of the functions is performed by the PSC (n.d.), which ensures coordination at the level of the permanent representations of the Member States and submits proposals for consideration by the Council of the EU. The European Commission (n.d.) develops draft legislation to ensure the proper implementation of sanctions decisions in member states, in particular with regard to the freezing of assets and the prohibition of transactions or trade. The Commission also coordinates activities in the field of export control, monitoring of sanctions violations and detection of circumvention of restrictions. At the final stage, the Council of the EU (in the format of foreign ministers) formally adopts decisions on the imposition of sanctions on the basis of the legal framework – Articles 21 and 29 of the Treaty on European Union (2012). Decisions are taken unanimously, which ensures their legitimacy but at the same time reduces flexibility in crisis situations. Therefore, each stage of the sanctions process requires both legal precision and political agreement, which makes the institutional architecture of sanctions policy both strong and complex. The procedure for adopting sanctions is illustrated in Figure 1.

This institutional chain demonstrates that the EU refuses to apply sanctions spontaneously or impulsively. On the contrary, the process requires deep intergovernmental coordination and support from all member states, which reduces the risk of sanctions abuse but also limits flexibility in emergencies. It is this institutional complexity that is the source of both the strength (democracy, legitimacy) and vulnerability (delays, blurred political will) of the EU's sanctions policy. In a broader context, the sophistication of this architecture allows sanctions to be viewed not only as a means of pressure, but also as an instrument of strategic positioning for the European Union in the world system, strengthening its role in global politics and consolidating its identity as an actor that acts in accordance with the norms of international law, rather than geopolitical domination.

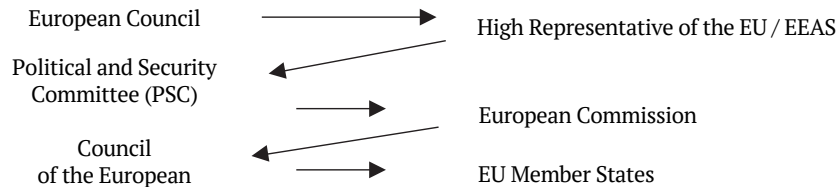

Figure 1. EU sanctions adoption procedure

Source: compiled by the authors based on F. Giumelli *et al.* (2020)

The European Union's sanctions policy as a factor in international security. The geopolitical dimension of the European Union's sanctions policy is evident in the specifics of its application to various regional actors who either violate international law or pose a threat to security, stability or human rights. In this context, sanctions are not a universal tool, but a flexible mechanism that adapts to the specific conflict,

level of threat and intensity of political influence. Within the framework of a case study of sanctions regimes against the Russian Federation, the Islamic Republic of Iran, the Republic of Belarus, the Syrian Arab Republic, the People's Republic of China and the Democratic People's Republic of Korea, a general overview of the sanctions measures imposed by the European Union in 2014-2025 was presented (Table 2).

Table 2. Main EU sanctions packages and their political consequences (2014-2025)

Year of implementation	Country/Target of sanctions	Types of sanctions	Political objective	Key results	Reaction of the addressee	Coordination with other actors
2011	Syria	Individual, financial, oil embargo, transport	Ending repression against civilians, pressure on Bashar al-Assad's regime	Ban on Syrian oil imports into the EU, freezing of regime assets, ban on Syrian airlines, gradual economic isolation	Strict disregard for demands, continued repression, strengthening of alliances with Russia and Iran	Partial coordination with the US, Turkey, and the League of Arab States
2014	Russian Federation	Financial, trade, visa, individual	Stopping aggression against Ukraine, promoting implementation of the Minsk agreements	Restrictions on the Russian financial sector, partial isolation from capital markets, GDP (gross domestic product) decline of 2.5% by 2016	Negative – counter-sanctions, militarisation of Crimea, rhetoric of “siege”	Full coordination with the US, Canada, Japan, G7
2017	North Korea	Import-export restrictions (coal, fish, oil), financial, individual	Stopping the nuclear programme, bringing the DPRK (Democratic People's Republic of Korea) back to the negotiating table	35% reduction in North Korean exports, diplomatic isolation, partial cessation of currency flows	Open hostility, refusal to engage in dialogue, intensification of rhetoric against “external pressure”	Full coordination with the UN, US, South Korea
2018	Iran	Individual, financial, transport, export	Responding to human rights violations, monitoring the missile programme	Partial restriction of access to European financing, but preservation of the INSTEX channel (a mechanism for supporting trade settlements)	Moderate criticism, continued cooperation with China and Russia, attempts to circumvent sanctions	Disagreements with the US (which withdrew from the JCPOA), limited support from the G7
2020	Belarus	Individual, sectoral, aviation, technological	Ending repression, supporting the democratic process	Restrictions on exports of potash fertilisers, ban on air travel, freezing of assets of Lukashenko and entourage	Ignoring demands, orientation towards Russia, intensified repression	Partial coordination with the US, UK – synchronisation of dates

Table 2. Continued

Year of implementation	Country/Target of sanctions	Types of sanctions	Political objective	Key results	Reaction of the addressee	Coordination with other actors
2022	Russian Federation	Full-scale sectoral sanctions: energy, banks, transport, mass media	Responding to the full-scale invasion of Ukraine, strategically weakening the Russian Federation	EU's exit from energy dependence, freezing of Russian assets (about EUR 300 billion), destruction of logistics chains	Systematic escalation of the conflict, attempts to adapt through China, Iran, Africa	Maximum coordination with the G7, US, Japan, Australia
2023	China (restricted)	Individual sanctions against officials involved in human rights violations in Xinjiang	Protecting human rights, supporting the international humanitarian order	Symbolic reaction, diplomatic protests from the PRC (People's Republic of China), no economic effect	Sharp criticism, temporary restriction of high-level dialogue	No full coordination – the US has imposed broader sanctions

Source: compiled by the authors based on C. Portela (2012), Y. Ghobadi *et al.* (2019), A. Aslund & J. Hagemejer (2021), J. Emtseva (2021), M. Bělín & J. Hanousek (2021), E.J. Ballbach (2022), L. Whartnaby (2023), E. Nordenberg (2025)

Russia is undoubtedly the most complex and long-standing target of EU sanctions. After the illegal annexation of Crimea in 2014 and the start of the armed conflict in Donbas, the EU imposed a series of sanctions, including visa restrictions, asset freezes, and sectoral bans in the energy, financial, and defence sectors (Anyalebechi, 2025). Since February 2022, following Russia's full-scale invasion of Ukraine, the nature of the sanctions policy has changed radically. The EU has moved to large-scale sectoral restrictions in the energy, transport, media and banking sectors, which has significantly affected Russia's financial stability and accelerated its economic isolation. At the same time, it should be emphasised that Russia is actively adapting by diversifying its foreign trade and strengthening cooperation with China, Iran and the countries of the Global South. Sanctions against Iran illustrate a different model – a combination of pressure and diplomacy. While in 2006-2015 the sanctions regime primarily concerned the nuclear programme, the situation changed after the US withdrew from the JCPOA. The new EU sanctions package of 2018 focused on human rights issues and the missile programme. The restrictions covered financial, transport and export operations, but at the same time, the EU left the INSTEX mechanism in place in an attempt to maintain humanitarian trade channels and support a minimum level of interaction. This demonstrated the EU's characteristic balance between political pressure and the desire to avoid humanitarian consequences for the civilian population (Nordenberg, 2025). Belarus is an example of a regional neighbour whose sanctions policy is normative in nature. After the rigged 2020 presidential election and the violent crackdown on peaceful protests, the EU imposed personal sanctions against key representatives of Alexander Lukashenko's regime, as well as sectoral restrictions on the potash industry, petroleum products and finance (Aslund & Hagemejer, 2021). Particularly telling was the EU's reaction to the forced landing of a Ryanair flight in May 2021, which was perceived as an act of state terrorism (Whartnaby, 2023). This led to a ban on Belarusian airlines

using EU airspace and confirmed Brussels' willingness to resort to tough measures even in areas directly related to civil transport. Syria is an example of a protracted crisis in which the EU has focused on personal and sectoral sanctions against Bashar al-Assad's regime. In response to massive human rights violations during the civil war that has been ongoing since 2011, restrictions on Syrian oil imports, a freeze on the assets of the Central Bank of Syria, a ban on trade in internet monitoring technologies, and an arms export ban were introduced. Despite the duration of the sanctions, they did not lead to political transformation of the regime, but they did clearly reinforce the European position on the unacceptability of war crimes and support for international humanitarian law (Portela, 2012). North Korea became the target of EU sanctions in 2017 due to its nuclear and missile programme. The EU fully joined the sanctions regime agreed with the UN Security Council, in particular by restricting imports of coal, fish and oil from the DPRK, as well as introducing financial and individual sanctions. This resulted in a reduction of the country's export revenues by about a third and further diplomatic isolation. However, Kim Jong-un's regime responded with a demonstrative refusal to engage in dialogue and intensified anti-Western rhetoric. This case demonstrated the low effectiveness of sanctions in the absence of internal incentives for negotiations (Stangarone, 2021). China is a special case, as the EU's sanctions policy towards it remains limited. In 2023, the EU imposed individual sanctions against Chinese officials involved in human rights violations in Xinjiang for the first time. These measures were symbolic in nature, as they did not cover key areas of economic cooperation between the EU and China. Beijing's reaction was sharp – diplomatic protests, a temporary suspension of political dialogue and mirror restrictions against European figures. At the same time, the lack of full coordination with the US, which acted much more harshly, underscores the EU's desire to balance its principled position on human rights with the need to maintain economic partnership (Emtseva, 2021).

The EU's sanctions policy in response to Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022 was the subject of in-depth analysis in the context of the study. This case was exceptional in terms of the scale of sanctions and the level of international coordination. For the first time in EU history, comprehensive sectoral sanctions with long-term strategic implications were applied, including the reorientation of the Union's entire energy policy. Despite significant economic pressure on Russia, the EU's political goals, in particular the cessation of aggression, remain unfulfilled, which raises the question of the limits of sanctions' effectiveness in the context of highly conflictual environments. The 2025 sanctions package is innovative and aggressive in nature: it targets not only the target country, but also third parties that contribute to circumventing the restrictions. For the first time at the EU level, sanctions have been imposed on data processing, satellite technology, cloud computing and cryptocurrency transactions, responding to the new challenges of digital geopolitics (Moiseeva, 2023). The impact of EU sanctions on the architecture of international security is twofold – both stabilising and conflict-generating. On the one hand, sanctions become an instrument for strengthening international responsibility, reducing tolerance for violations of sovereignty and international law, and forming a common European position in conflict situations. They contribute to the consolidation of EU member states, the deepening of the transatlantic partnership, and the enhancement of the EU's role as a political actor with global influence. On the other hand, excessive or inadequately scaled sanctions policy can have negative side effects: it can radicalise those targeted, cause humanitarian harm to the civilian population, provoke anti-Western mobilisation or the search for alternative alliances (e.g. rapprochement between Russia and China, deepening cooperation between Iran and BRICS (an alliance of countries: Brazil, Russia, India, China, South Africa)). In some cases, sanctions fail to achieve their objectives, which calls into question the effectiveness of the instrument and creates precedents for the selective application of principles, undermining confidence in the EU as a consistent global player. In addition, attempts to circumvent sanctions through third countries (e.g. Serbia, UAE – United Arab Emirates) indicate limited effectiveness in an open global economy. The Russian Federation systematically circumvents restrictions by using transit chains through third countries (China, Hong Kong, Kazakhstan, Belarus), falsifying customs data, using "false transit" schemes and civilian proxy companies to transfer Western military technologies. In order to circumvent the oil embargo, the Russian Federation actively uses a "shadow fleet" – tankers with AIS trackers turned off and false registration through the UAE, China, and India – which has been used to export more than 70% of Russian maritime oil even after the G7 cap (Bousso, 2025). At the same time, China receives oil from Iran and Russia using the so-called "dark fleet" – tankers with disabled trackers, often flying "flags of convenience" (Beckman *et al.*, 2025). Iran has been actively circumventing sanctions for years through complex financial networks with offshore companies, gas-for-gold schemes, barter (e.g., exchanging oil for gold or goods via Turkey, the UAE) and a network of front companies in Hong Kong, Dubai, Turkey, etc. (Laudati &

Pesaran, 2022). Similar practices are being copied by Russia to circumvent oil restrictions.

In the modern system of international relations, European Union sanctions are increasingly seen not as a reactive instrument of short-term influence, but as part of a long-term strategy aimed at transforming the behaviour of target entities within the EU's overall course of action to ensure international legality, protect human rights, and prevent aggression and destabilisation. This evolutionary transition allows to understand the EU's sanctions policy in the paradigm of strategic deterrence, which combines both normative and coercive elements. Strategic deterrence as a category of the EU's current sanctions policy primarily involves long-term, coordinated and flexible influence on the decision-making system of the target state or organisation with the aim of changing not only individual practices but also strategic orientation. It should be emphasised here that EU sanctions do not operate in a vacuum, but in coordination with other foreign policy instruments – diplomatic initiatives, development programmes and security policy. They reinforce each other, and this is the essence of the strategic approach, as opposed to the tactical use of sanctions. For example, the sanctions against the Russian Federation, introduced in response to its aggression against Ukraine, combine sectoral and individual restrictions with energy initiatives, support for Ukraine, and information policy. In this context, the question arises: have EU sanctions really transformed from an auxiliary foreign policy instrument into a full-fledged political mechanism of influence? Confirming this hypothesis requires considering the sanctions toolkit not only in terms of the number or frequency of its use, but also through the prism of institutionalisation, specialisation and integration of sanctions into the overall architecture of EU strategic planning. Since the 2000s, sanction procedures have become significantly more complex: legal mechanisms for appealing decisions (in particular within the EU Court of Justice) have been introduced, a clear distinction between types of sanctions (individual, sectoral, geographical) has been established, and criteria for expediency and proportionality have been developed. A notable example is the creation of the EU global human rights sanctions regime, which for the first time establishes universal (rather than geographically bound) responsibility for serious crimes, including torture, extrajudicial executions, slavery and sexual violence (European Council, 2024). In this case, it is not just a reaction to specific events, but an attempt to institutionalise sanctions as an instrument of moral and political influence, comparable in significance to traditional diplomacy. Thus, the hypothesis about the transformation of sanctions from an auxiliary economic regulation into a full-fledged political instrument is partially confirmed, but not without reservations. The European Union has indeed modernised and complicated its sanctions policy, but sanctions, despite their growing importance, have not become a universal or dominant means of influence. The effectiveness of sanctions is largely determined by external factors – the level of international support, the structural vulnerability of the target state, and the political will to maintain pressure over the long term. In strategic terms, EU sanctions serve a dual function – as a means of coercion and an instrument

of norm-setting, which determines both the complexity of their implementation and their potential for further development within the concept of strategic deterrence.

Discussion

The study traced the evolution of the European Union's sanctions policy, which gradually transformed from an auxiliary instrument of economic influence into a strategic political mechanism. This transformation correlated with the conclusions presented in the works of a number of scholars. A comparison with the study by H. Jessen (2021) showed that his interpretation of sanctions as an instrument of coercion in the context of violations of international norms partially corresponded to the approach defined in this study. However, while H. Jessen focused primarily on the legal dimension of coercion outside the UN system, this study analysed EU sanctions as an instrument that combined normative legitimacy with functional flexibility. H. Jessen's study took less account of the institutional specificity of the EU, while this analysis paid considerable attention to the decision-making process, legal grounds, and interaction between institutions. Moreover, while H. Jessen considered sanctions predominantly reactive measures, this study highlighted their transformation into a strategic mechanism incorporating elements of prevention, signalling, and long-term isolation, particularly in the case of the Russian Federation. The work of P.J. Cardwell & E. Moret (2022) emphasised the growth of the European Union's autonomous sanctions capacity, which corresponded to the findings of this study regarding the EU's evolution from an auxiliary instrument to an independent mechanism of foreign policy influence. P.J. Cardwell & E. Moret placed particular focus on the cohesion of EU member states and the shortcomings of the UN sanctions system, which drove the EU to expand its own toolkit. In this respect, there was consistency with this study's conclusions regarding the EU's role as a regional leader in the field of sanctions. At the same time, Cardwell & Moret's research concentrated mainly on the macro-level manifestations of sanctions policy, whereas this analysis explored not only strategic but also functional and institutional dimensions, including case studies on Iran, Belarus, Syria, China, Russia, and North Korea. The limited impact of the EU on the global stage, identified by P.J. Cardwell & E. Moret, was also confirmed in this study, particularly in the context of the dependence of sanctions on international coordination and cooperation with the G7. The study by A. Tsatsos (2024) provided an analytical framework for evaluating the effectiveness of sanctions, particularly through a focus on their diplomatic expediency and political consequences. Within this research, the key findings of A. Tsatsos were confirmed, namely the influence of regime type, level of international cooperation, and economic structure on the effectiveness of sanctions. However, unlike A. Tsatsos's work, which emphasised a universal approach and historical comparison, this study concentrated specifically on the European approach to sanctions, with a clear distinction between political signalling, deterrence, and behavioural change as separate functions. A. Tsatsos pointed to the adaptability of sanctions to conflict conditions, which was consistent with this study's findings on the EU's flexibility in the cases of Syria

and Iran, where restrictive measures were combined with diplomatic initiatives. The problem of sanctions circumvention, also raised by A. Tsatsos, was elaborated further in this study in the context of the 2025 sanctions and the introduction of new mechanisms to control digital technologies and third-country involvement.

In comparison to the work of J. Walterskirchen *et al.* (2022), which focused on the sanctions regimes against Russia, Iran, and North Korea, this study found a shared tendency to use sanctions not only as a tool of pressure but also as a means of strategic signalling. However, unlike J. Walterskirchen *et al.*, whose work focused on comparative effectiveness without a deep analysis of the EU's institutional context, this study demonstrated that the EU's institutional architecture, with its need for consensus, significantly influenced the speed and scale of its response. While J. Walterskirchen *et al.* used an empirical database to assess impact, this research emphasised the normative and strategic dimension of the EU's sanctions policy, revealing its gradual transformation into a tool for long-term geopolitical isolation. Thus, although both approaches highlighted the limitations of sanctions, the current study provided a broader analytical context by analysing the legal basis, strategic transformation, and role of the EU's diplomatic initiatives. In comparison to the work of D. Plakhov (2021), which explored NATO's hypothetical potential for creating a unified sanctions policy, this study focused on the EU as an already existing and effective actor in sanctions policy. Unlike D. Plakhov's hypothetical examination of a NATO mechanism, this research analysed the functioning EU sanctions system, its legal foundation, institutional model, and actual application, showing that even within a single supranational structure, the effectiveness of sanctions depends on the level of internal agreement and political will. Compared to the work of P.A.G. Van Bergeijk (2022), which analysed historical precedents of sanctions and their connection to political regime types, financial channels, and strategic goals, this study gave more attention to the transformation of sanctions as a political instrument. While both studies acknowledged the EU's vulnerability to the economic consequences of sanctions, this research, unlike P.A.G. Van Bergeijk's macroeconomic focus, revealed the complex evolution of the EU's sanctions paradigm – from economic pragmatism to political principledness – as well as the strengthening of the normative component through the creation of the Global Human Rights Sanctions Regime. The work of S.M. Anyalebechi (2025), which covered the period of the Russia-Ukraine war from 2014 to 2025, highlighted the ineffectiveness of sanctions in altering Russia's foreign policy. Its main focus was on realism and geopolitical dimensions, which partially aligned with the findings of the present study regarding Russia's continued aggressive behaviour despite sanctions. At the same time, S.M. Anyalebechi (2025) devoted less attention to the internal institutional specificities of EU sanctions implementation, which in this study were analysed as a key factor shaping effectiveness. Both approaches recognised the necessity of combining sanctions with diplomacy and coalition-building; however, the present research extended this perspective by emphasising the role of strategic signalling and the legal legitimacy of sanctions. In the study by

S. Steininger (2021), sanctions in the form of membership restrictions within regional organisations were examined as a tool for the protection of human rights. Compared with this approach, which was oriented primarily towards the normative-legal dimension, the analysis of EU sanctions policy demonstrated how sanctions within a unified legal framework can combine normativity with geopolitical influence. Both approaches raised concerns about the negative impact of sanctions on civil society; however, in the case of EU sanctions policy, such limitations were considered as factors influencing the internal balance between humanitarian considerations and strategic expediency. While S. Steininger focused on exclusion as an extreme form of sanctions, this study illustrated the EU's systemic flexibility in choosing instruments of influence – ranging from sectoral measures to global normative regimes. Overall, present study found that while previous works viewed sanctions primarily as a reactive tool or a means of economic pressure, the modern EU sanctions policy has demonstrated a capacity to transform into a strategic and normative mechanism. This contrasts with some previous authors' conclusions, who underestimated the institutional complexity and political weight of sanctions as a European foreign policy instrument. At the same time, there was a strong correlation between the factors of effectiveness identified in external literature and the empirical findings of this study, particularly regarding the importance of international coordination, the type of target regime, and the institutional design of the sanctions architecture.

Conclusions

A study of the European Union's sanctions policy for the period 2014-2025 revealed the complex evolution of this instrument from an auxiliary mechanism of economic influence to a full-fledged political instrument of strategic deterrence. Historical analysis has shown that the formation of the EU's current sanctions policy has gone through several key stages: from limited trade measures within the European Coal and Steel Community to a comprehensive system institutionalised in the 2009 Treaty of Lisbon, which combines sectoral, individual and geographical restrictions. The legal basis for sanctions policy, enshrined in Articles 21 and 29 of the Treaty on European Union, defined sanctions as an instrument for achieving foreign policy objectives, in particular the protection of human rights, the promotion of democracy and international security. The institutional architecture for adopting sanctions decisions, which includes the European Council, the Council of the EU, the European Commission and the External Action Service, has ensured a balance between political legitimacy and technical efficiency, although it has limited the speed of response due to the need for unanimous decision-making. An analysis of the functional stratification of EU sanctions policy has identified three key objectives for its application: political messaging (symbolic expression of position), deterrence (prevention of undesirable

behaviour) and behavioural change (encouragement of specific actions). An analysis of EU sanction cases revealed a differentiated approach and varying effectiveness depending on the political context and objectives. Sanctions against Russia (after 2022) were unprecedented in scale (13 packages, freezing of Central Bank assets, disconnection of banks from SWIFT, energy embargo), causing significant damage to the aggressor's economy and military-industrial complex, but did not lead to the end of the war, which indicates the limited effectiveness of sanctions in stopping large-scale aggression.

In the case of Iran, sanctions acted as a catalyst for negotiations (JCPOA), proving their effectiveness as an instrument of conditional diplomacy, but their success proved fragile due to the US withdrawal from the agreement and insufficient coordination. Belarus has become an example of targeted sanctions (freezing of regime assets, restrictions on potash exports, aviation embargo) aimed at signalling and putting pressure on the elites, which, however, did not lead to political change due to Russia's geopolitical patronage. Syria demonstrated long-term sanctions as a tool for normative isolation and prevention of the financing of repression, which, however, failed to influence the internal dynamics of the conflict. Limited personal sanctions against China for human rights violations in Xinjiang were purely symbolic, highlighting the EU's structural limitations in influencing major geopolitical powers. On the other hand, comprehensive sanctions against North Korea, agreed with the UN, although contributing to diplomatic isolation, did not stop the nuclear programme, demonstrating their ineffectiveness against highly resistant authoritarian regimes. The strategic dimension of the EU's sanctions policy was manifested in the creation of the EU global human rights sanctions regime, which institutionalised sanctions as an instrument of global normative influence. However, analysis has shown that sanctions remain part of a broader set of foreign policy instruments, and their transformation into an autonomous mechanism of influence is limited by external factors (geopolitical competition, economic interdependence) and the internal need to balance effectiveness with humanitarian consequences. Further research could focus on developing quantitative methods for assessing the effectiveness of sanctions, taking into account their combination with other foreign policy instruments, as well as analysing the impact of digital technologies on the evolution of sanctions regimes in the context of global digitalisation.

Acknowledgements

None.

Funding

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Anyalebechi, S.M. (2025). [Recalibrating the role of sanctions in the contemporary international politics: The case of Russo-Ukrainian conflict, 2014-2024](#). *Port Harcourt Journal of Society and Environment*, 3(1), 1-12.
- [2] Aslund, A., & Hagemeyer, J. (2021). *EU sanctions on Belarus as an effective policy tool*. Warsaw: Center for Social and Economic Research. doi: 10.2139/ssrn.3991710.

- [3] Ballbach, E.J. (2022). *Moving beyond targeted sanctions: The sanctions regime of the European Union against North Korea*. Berlin: German Institute for International and Security Affairs. doi: [10.18449/2022RP04](https://doi.org/10.18449/2022RP04).
- [4] Barber, R. (2021). An exploration of the General Assembly's troubled relationship with unilateral sanctions. *International & Comparative Law Quarterly*, 70(2), 343-378. doi: [10.1017/S0020589321000026](https://doi.org/10.1017/S0020589321000026).
- [5] Batmanghelidj, E., & Rouhi, M. (2023). The Iran nuclear deal and sanctions relief: Implications for US policy. In *Survival August-September 2021: Debating US foreign policy* (1st ed., pp. 183-198). Abingdon: Routledge. doi: [10.4324/9781003422143](https://doi.org/10.4324/9781003422143).
- [6] Beaucillon, C. (2021). The European Unions position and practice with regard to unilateral and extraterritorial sanctions. In *Research handbook on unilateral and extraterritorial sanctions* (pp. 110-129). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. doi: [10.4337/9781839107856.00014](https://doi.org/10.4337/9781839107856.00014).
- [7] Beckman, R., Nguyen, T., & Ong, J. (2025). Possible actions by coastal states to protect their marine environment from oil tankers in the dark fleet. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 40(1), 3-30. doi: [10.1163/15718085-bja10219](https://doi.org/10.1163/15718085-bja10219).
- [8] Bělín, M., & Hanousek, J. (2021). Which sanctions matter? Analysis of the EU/Russian sanctions of 2014. *Journal of Comparative Economics*, 49(1), 244-257. doi: [10.1016/j.jce.2020.07.001](https://doi.org/10.1016/j.jce.2020.07.001).
- [9] Bousso, R. (2025). West hits "peak sanctions" on Russia's energy sector. Retrieved from <https://www.reuters.com/business/energy/west-hits-peak-sanctions-russias-energy-sector-2025-09-02>.
- [10] Cardwell, P.J., & Moret, E. (2022). The EU, sanctions and regional leadership. *European Security*, 32(1), 1-21. doi: [10.1080/09662839.2022.2085997](https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2085997).
- [11] Doutaghi, H. (2024). *Wealth drain and value transfer: A study of the mechanisms, harms, and beneficiaries of the sanctions regime on Iran*. (Doctoral dissertation, Carleton University, Ottawa, Canada). doi: [10.22215/etd/2024-16173](https://doi.org/10.22215/etd/2024-16173).
- [12] Early, B.R. (2021). Making sanctions work: Promoting compliance, punishing violations, and discouraging sanctions busting. In P.A.G. van Bergeijk (Ed.), *Research handbook on economic sanctions* (pp. 167-186). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. doi: [10.4337/9781839102721.00015](https://doi.org/10.4337/9781839102721.00015).
- [13] EEAS. (2015). *Joint comprehensive plan of action*. Retrieved from https://eeas.europa.eu/archives/docs/statements-eeas/docs/iran_agreement/iran_joint-comprehensive-plan-of-action_en.pdf.
- [14] Emtseva, J. (2021). *Sanctioning the treatment of Uighurs in China: Targeted sanctions and accountability avenues for human rights violations in Xinjiang*. doi: [10.17176/20210425-221210-0](https://doi.org/10.17176/20210425-221210-0).
- [15] European Commission. (n.d.). Retrieved from https://commission.europa.eu/index_en.
- [16] European Council. (2024). *EU global human rights sanctions regime: Listings renewed for an additional year*. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/12/02/eu-global-human-rights-sanctions-regime-listings-renewed-for-an-additional-year/>.
- [17] European Council. (n.d.). Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>.
- [18] European External Action Service. (n.d.). *The diplomatic service of the European Union*. Retrieved from <https://www.eeas.europa.eu/en>.
- [19] European Parliament. (1987). *Single European act*. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/single-european-act>.
- [20] European Parliament. (n.d.). *Treaty of Lisbon*. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-lisbon>.
- [21] European Union. (2012). *Consolidated version of the Treaty on European Union*. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF.
- [22] European Union. (n.d.). *Common Foreign and Security Policy (CFSP)*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/common-foreign-and-security-policy-cfsp.html>.
- [23] Ghobadi, Y., Ghasemi, H., & Eivazi, A.R. (2019). *Iran sanctions by European countries the comparative analysis of the performance of the European Union and the US with Islamic republic of Iran's nuclear energy after the JCPOA (Joint Comprehensive Plan of Action)*. *Danubius University Journal. International Relations*, 12(2), 5-15.
- [24] Giumelli, F., Hoffmann, F., & Książczaková, A. (2020). The when, what, where and why of European Union sanctions. *European Security*, 30(1), 1-23. doi: [10.1080/09662839.2020.1797685](https://doi.org/10.1080/09662839.2020.1797685).
- [25] Gordon, N.M. (2023). *European Coal and Steel Community is established*. Retrieved from <https://www.ebsco.com/research-starters/history/european-coal-and-steel-community-established>.
- [26] Halcoussis, D., Kaempfer, W.H., & Lowenberg, A.D. (2021). The public choice approach to international sanctions: Retrospect and prospect. In P.A.G. van Bergeijk (Ed.), *Research handbook on economic sanctions* (pp. 152-166). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. doi: [10.4337/9781839102721.00014](https://doi.org/10.4337/9781839102721.00014).
- [27] Jessen, H. (2021). Multilateral and unilateral sanctions: Compliance and challenges. In W. Leal Filho, A. Marisa Azul, L. Brandli, A. Lange Salvia, P.G. Özuyar & T. Wall (Eds.), *Peace, justice and strong institutions* (pp. 570-580). Cham: Springer International Publishing. doi: [10.1007/978-3-319-95960-3_51](https://doi.org/10.1007/978-3-319-95960-3_51).
- [28] Laudati, D., & Pesaran, M.H. (2022). Identifying the effects of sanctions on the Iranian economy using newspaper coverage. *Journal of Applied Econometrics*, 38(3), 271-294. doi: [10.1002/jae.2947](https://doi.org/10.1002/jae.2947).
- [29] Moiseeva, D. (2023). *Sanctions as an element of geopolitical blow against Russian capability in war with Ukraine*. (Master's thesis, Charles University, Prague, Czech Republic).
- [30] Nordenberg, E. (2025). *The European Union's sanctions regime against Russia: A case study of the EU's sanctions following the full-scale invasion of Ukraine in 2022*. (Master's thesis, Stockholm University, Stockholm, Sweden).

- [31] Nwador, A.F., Sanubi, F.A., & Clark, E.V. (2023). Sanctions as tool for strategic deterrence: An assessment of targeted sanctions in Russia. *PERSPEKTIF*, 12(3), 825-843. doi: [10.31289/perspektif.v12i3.9301](https://doi.org/10.31289/perspektif.v12i3.9301).
- [32] Okello, K. (2023). [Economic sanctions and regime change](#). *Global Journal of International Relations*, 1(1), 13-23.
- [33] Olsen, K.B. (2022). Diplomatic realisation of the EU's "geoeconomic pivot": Sanctions, trade, and development policy reform. *Politics and Governance*, 10(1), 5-15. doi: [10.17645/pag.v10i1.4739](https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4739).
- [34] Plakhov, D. (2021). *NATO sanctions policy*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/353464138_NATO_Sanctions_Policy.
- [35] Political and Security Committee (PSC). (n.d.). Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/>.
- [36] Portela, C. (2012). *EU's sanctions against Syria: Conflict management by other means*. Retrieved from https://www.istor.org/stable/pdf/resrep06585.pdf?refreqid=fastly-default%3A9e8711d4fe31e6938bf38504272715d6&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1.
- [37] Portela, C. (2021). [The EU human rights sanctions regime: Unfinished business](#). *General Journal of European Law*, 54(2), 19-44.
- [38] Prezas, I. (2022). Democratic sanctions and international law. In D.E. Khan, E. Lagrange, S. Oeter & C. Walter (Eds.), *Democracy and sovereignty* (pp. 235-268). Leiden: Brill Nijhoff. doi: [10.1163/9789004508712_011](https://doi.org/10.1163/9789004508712_011).
- [39] Stangarone, T. (2021). *Removing sanctions on North Korea: Challenges and potential pathways*. Retrieved from <https://www.usip.org/sites/default/files/2021-12/sr-504-removing-sanctions-on-north-korea.pdf>.
- [40] Steininger, S. (2021). With or without you: Suspension, expulsion, and the limits of membership sanctions in regional human rights regimes. *Journal of Foreign Public Law and International Law*, 81(2), 533-566. doi: [10.17104/0044-2348-2021-2-533](https://doi.org/10.17104/0044-2348-2021-2-533).
- [41] Tsatsos, A. (2024). [The effectiveness of economic sanctions in diplomacy](#). (Master's thesis, University of Macedonia, Thessaloniki, Greece).
- [42] Van Bergeijk, P.A.G. (2022). Sanctions against the Russian war on Ukraine: Lessons from history and current prospects. *Journal of World Trade*, 56(4), 571-586. doi: [10.54648/trad2022023](https://doi.org/10.54648/trad2022023).
- [43] Veebel, V. (2021). Russia and western concepts of deterrence, normative power, and sanctions. *Comparative Strategy*, 40(3), 268-284. doi: [10.1080/01495933.2021.1912509](https://doi.org/10.1080/01495933.2021.1912509).
- [44] Walterskirchen, J., Mangott, G., & Wend, C. (2022). *Sanction dynamics in the cases of North Korea, Iran, and Russia*. Cham: Springer Nature. doi: [10.1007/978-3-031-17397-4](https://doi.org/10.1007/978-3-031-17397-4).
- [45] Whartnaby, L. (2023). [Turbulent skies: Legal strategies on responding to the diversion of Ryanair flight 4978](#). *Boston University International Law Journal*, 41, 183-212.

УДК 342.9:004.738.5
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.109

Владислав Кононенко

Магістр

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

01033, вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0003-9234-458X>

Політика цифрового суверенітету в КСА та Ісламській Республіці Іран: виклики для міжнародного права та глобального інтернет-управління

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена зростанням глобальних тенденцій до посилення державного контролю над цифровим простором, що знаходить чітке відображення в цифровій політиці авторитарних режимів. Метою дослідження був аналіз особливостей реалізації політики цифрового суверенітету в Королівстві Саудівська Аравія та Ісламській Республіці Іран, а також оцінка її впливу на міжнародно-правові норми та систему глобального управління Інтернетом. Методологія ґрунтувалася на нормативно-правовому аналізі, кейс-стаді національних стратегій цифрової автономії, аналізі інституційної поведінки в межах глобальних форумів інтернет-управління. У результаті дослідження було встановлено, що Ісламська Республіка Іран і Королівство Саудівська Аравія (КСА) реалізували відмінні за формою, але схожі за авторитарною сутністю моделі цифрового суверенітету, які передбачали централізований контроль над інтернет-інфраструктурою, локалізацію даних і обмеження доступу до глобального контенту. Виявлено, що Іран сформував модель ізоляціоністської цифрової автономії, засновану на створенні національної інформаційної мережі, сегментуванні трафіку та блокуванні міжнародних ресурсів у той час, як КСА інтегрувала механізми цифрового контролю у ширшу державну стратегію техно економічного розвитку в межах Saudi Vision 2030, поєднуючи їх із залученням західних технологічних партнерів. Зафіксовано систематичне обмеження цифрових прав людини в обох країнах, зокрема свободи вираження поглядів, приватності та доступу до інформації, що суперечило міжнародно-правовим зобов'язанням держав. Було виявлено, що Іран та КСА здійснювали цілеспрямовану політику впливу на глобальні процеси інтернет-управління – зокрема через участь у міжурядових форматах, просування концептів цифрового суверенітету та оскарження універсальних принципів відкритого Інтернету. Також було засвідчено структурну слабкість і фрагментарність міжнародного регуляторного реагування: відсутність узгоджених механізмів притягнення держав до відповідальності, обмеженість мандатів глобальних інституцій та низьку ефективність багатосторонніх форумів у стримуванні авторитарної фрагментації цифрового простору. Практичне значення дослідження полягає у формулюванні пропозицій для міжнародних інституцій щодо захисту єдності цифрового простору та стримування авторитарної інтернет-фрагментації

Ключові слова: авторитаризм; локалізація даних; ізоляція; технології; приватність; фрагментація

Вступ

Цифровий суверенітет дедалі частіше постає як центральний вектор національної кіберполітики, що поєднує безпекові, технологічні та правові виміри. У випадку Королівства Саудівська Аравія (КСА) та Ісламської Республіки Іран ця концепція набула форм ідеологізованої відповіді на виклики глобальної інтернет-архітектури, що сприймається як вразлива до зовнішнього впливу та несумісна з автократичними моделями цифрового управління. У цьому контексті виникає напруга між універсалістськими нормами міжнародного права, зокрема правами людини, транскордонною

передачею інформації та мультистейкхолдерним управлінням, і прагненням національних урядів до нормативної ізоляції. Така динаміка потребує критичного осмислення меж правового плюралізму в глобальному інтернет-просторі та здатності міжнародного товариства сформувати ефективну відповідь на нові форми цифрового авторитаризму. У дослідженні M.L. Mueller (2020) цифровий суверенітет розглядався як складне явище, що кидає виклик традиційному розумінню суверенітету, пов'язаного з територією і верховною владою. В кіберпросторі влада і територіальність

Отримано: 04.07.2025, Перевірено: 21.09.2025, Прийнято: 26.10.2025

Suggested Citation:

Kononenko, V. (2025). Digital sovereignty policy in Saudi Arabia and Iran: Challenges for international law and global internet governance. *Foreign Affairs*, 35(5), 109-122. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.109.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

розділені, тому застосування класичних концепцій суверенітету до цифрової сфери є проблематичним. Водночас автор проаналізував, як різні держави, зокрема авторитарні режими, використовують ідеї цифрового суверенітету для легітимації контролю над інтернетом та ізоляції від глобальних цифрових потоків. В статті також висвітлювалася геополітична боротьба за управління кіберпростором, де концепції кіберсуверенітету відображають інтереси великих держав, а обговорюється альтернативна модель глобального спільного надбання як потенційна основа для міжнародного регулювання Інтернету. Такий підхід ставить під сумнів традиційні уявлення про суверенітет і відкриває нові перспективи для розуміння цифрової автономії в умовах глобальної трансформації. Аналогічну лінію продовжує О. Taldykin (2024), який аналізуючи різні типи суверенітетів, наголошував, що політика «віртуального суверенітету» дедалі частіше використовується як інструмент внутрішнього політичного контролю, що кидає виклик міжнародним правовим механізмам захисту свободи вираження.

Порівняльний аналіз цифрової ізоляції, здійснений Н. Kleshnia (2022), визначив обмеження доступу до глобальних платформ як вияв симулятивної реальності, де держава конструює власний інформаційний простір. У цьому контексті створення локалізованих мережових структур постає не лише як технічне рішення, а як культурно-політична реакція на загрозу цифрового хаосу. Така ізоляція спричиняє фрагментацію соціальної реальності за логікою постмодерну, у якому симулякр заміщує відкриту комунікацію. Це дозволяє осмислити інтернет-простір авторитарних країн як замкнену модель віртуального буття, керовану не стільки технологічними, скільки культурно-ідеологічними імперативами. У дослідженні А. Gul *et al.* (2021) аналізувалася цифрова політика КСА в контексті її регіонального суперництва з Іраном. Інвестиції у дата-центри та регуляторні обмеження для глобальних платформ є не лише елементом цифрової трансформації, а й інструментом зміцнення державного контролю. Така політика трактується як частина ширшого стратегічного антагонізму, що пронизує не лише військову й дипломатичну сфери, але й цифровий простір. Це дозволяє розглядати цифровий суверенітет як новий вимір суперництва між КСА та Іраном. У праці А. Al-Rawi (2021) проаналізовано цифрову політику КСА як інструмент реалізації «цифрового суверенітету» шляхом інвестицій у локальні дата-центри та обмеження доступу транснаціональних платформ. Така політика має подвійний характер – водночас підтримує цифрову трансформацію та посилює державний контроль над інформаційними потоками. Автор розглядав кібератаки та цифрове спостереження в арабських державах як форму вертикального політичного тиску на опозиційно налаштованих громадян. У цьому контексті цифровий суверенітет КСА набуває не лише економічного або технологічного виміру, але й стає частиною репресивної кіберполітики. Водночас горизонтальні (міждержавні) кібератаки демонструють, що регіональні гравці, зокрема КСА, використовують кіберінструменти як елемент стратегічного суперництва. Критичну оцінку нормативної

сумісності таких практик із міжнародним правом дало дослідження М. Sexton & E. Campbell (2020), де порушувалося питання легітимності обмеження транскордонного потоку даних у світлі Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Таким чином, політика сегментації інтернету, яку реалізують країни Близького Сходу, суперечить загальноновизнаним принципам прав людини. О.А. Panchenko *et al.* (2020) зосередили увагу на внутрішньополітичних наслідках цифрового суверенітету, зокрема на впливі на громадянське суспільство. В умовах обмеженого доступу до глобальних джерел інформації цифровий простір перетворюється на простір цензури, де альтернативні думки витісняються з публічного дискурсу. У роботі А.А. Shaharuddin & М. Plias (2024) проаналізовано особливості цифрової трансформації в країнах Близького Сходу, яка поєднує технологічну модернізацію з авторитарними практиками управління. Акцентовано на тому, що попри розвиток цифрового підприємництва, ініціативи «розумних міст» та діджиталізацію урядових послуг, ці процеси супроводжуються поглибленням цифрової нерівності та посиленням контролю над інформаційним простором. Цифрова трансформація в регіоні відбувається в умовах політичних та економічних обмежень, які перешкоджають її інклюзивному й сталому розвитку. Тобто політика цифрового суверенітету в авторитарних державах регіону формується на перетині модернізаційного імперативу та репресивних інституційних практик. Проблематика наукових досліджень, присвячених політиці цифрового суверенітету, полягає в домінуванні аналізу європейських і північноамериканських моделей, тоді як досвід країн Близького Сходу залишається фрагментарно представлений. У науковому дискурсі недостатньо уваги приділено тому, як авторитарні режими, зокрема в КСА та Ісламській Республіці Іран, інституціоналізують цифровий контроль через механізми законодавчого регулювання, державного моніторингу та обмеження глобальної інтернет-взаємодії. Недостатньо досліджено, яким чином подібні практики співвідносяться з міжнародними правовими стандартами у сфері прав людини, транскордонного обміну даними та управління інфраструктурою інтернету. Також недостатньо опрацьованим залишається питання про наслідки політики цифрової ізоляції для ефективності глобального багатостороннього інтернет-управління. Метою дослідження було виявлення специфіки реалізації політики цифрового суверенітету в КСА та Ісламській Республіці Іран, а також її впливу на міжнародне право та систему глобального інтернет-управління. Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі завдання: проаналізувати нормативно-правові засади цифрового суверенітету в КСА та Ірані; виявити ключові технологічні та політичні інструменти контролю над цифровим простором; оцінити виклики, які політика цифрової ізоляції створює для багатостороннього управління інтернетом.

Матеріали та методи

У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід. Аналіз охоплював інституційні засади, нормативно-правові механізми, практики цифрового контролю

та регуляторну взаємодію зазначених держав з глобальними акторами. Основну увагу зосереджено на динаміці внутрішніх політик із захисту кіберпростору, персональних даних, регулювання цифрових послуг та обмеження потоків інформації у межах концепції суверенітету даних. Дослідження здійснювалося протягом грудня 2024 – травня 2025 рр. в три етапи: аналітичної систематизації джерел, емпіричного зіставлення регуляторних підходів, інтерпретації міжнародно-правових викликів. Джерельна база дослідження охопила офіційні правові акти, зокрема Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia (2007) та Personal Data Protection Law (2023). До аналізу також включено нормативні документи Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran (2009) і Supreme Council of Cyberspace (2022). Окрему увагу приділено національним стратегіям, таким як Resolution of the Supreme Council of Cyberspace (2016) та Saudi Vision 2030 (2025). Для оцінки впливу Інтернет-цензури на права людини в Ірані було проведено аналіз звіту United Nations (2022). Залучено документи Європейського Союзу з питань цифрового регулювання та матеріали, що відображають транснаціональні дискусії, зокрема свідчення заступника секретаря Стріклінга перед Сенатським комітетом з питань торгівлі, науки та транспорту (NTIA, 2015). Методологія дослідження базувалася на поєднанні інституційного аналізу систем цифрового управління та порівняльного підходу. Інституційний підхід забезпечив реконструкцію структури цифрової нормативності в Ірані та Королівстві Саудівська Аравія, а також виявлення точок взаємодії з міжнародними стандартами. Завдяки цьому підходу було здійснено аналіз структури кіберрегулювання, зокрема ролі Saudi Data & AI Authority (SDAIA) та National Information Network. Порівняльний аналіз використовувався для зіставлення підходів Ірану та КСА щодо управління даними, контролю інформаційних потоків та взаємодії з глобальними цифровими акторами. У межах аналітичної рамки дослідження було залучено типологічний підхід до аналізу моделей інтернет-управління. Зокрема розглядалися мультистейкхолдерська та державноцентрична моделі як такі, що репрезентують два полярні підходи у глобальній дискусії про розподіл влади в цифровому просторі. Цей вибір зумовлений кількома чинниками. Зазначені моделі втілюють крайні позиції у дебатах щодо регуляторної ролі держави та недержавних акторів, що дозволило чітко простежити правову й інституційну специфіку обраних кейсів.

Результати та обговорення

Цифровий суверенітет розглядається як здатність держави самостійно визначати політику щодо цифрової інфраструктури, даних та інтернет-простору, не допускаючи зовнішнього втручання. У центрі правового регулювання цифрового простору залишається класичне міжнародне право суверенітету, відповідно до якого кожна держава має виключну юрисдикцію над подіями на власній території. Цей принцип у цифровому контексті трансформується в право контролювати інфраструктуру, обмін даними, діяльність цифрових компаній і доступ до контенту в межах національних кордонів. Водночас сама природа інтернету,

як технології, що забезпечує глобальний обмін інформацією через транскордонні мережі, вступає в колізію з територіальним підходом. Міжнародне право не передбачає єдиного універсального нормативного акту, який би комплексно регулював інтернет-управління. Відсутність такої системи обумовлює правову асиметрію між державами, транснаціональними компаніями та міжнародними організаціями. Деякі спроби формалізації цифрових прав людини здійснюються у рамках міжнародного правозахисного порядку денного, зокрема шляхом тлумачення Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Так, Організація Об'єднаних Націй (ООН) в рамках General Assembly Resolution 2200A (XXI) (1966) визнала, що право на свободу вираження поглядів, закріплене у статті 19 пакту, поширюється на цифрові комунікації. Проте конкретні механізми реалізації цього права в умовах цифрової фрагментації залишаються суперечливими. Ключові міжнародні актори демонструють розбіжності в підходах до інтернет-управління та цифрового суверенітету. International Telecommunication Union (n.d.), як спеціалізована установа ООН, підтримує ідею міжурядового регулювання цифрової сфери, що відповідає інтересам країн з авторитарною політикою, які наполягають на домінантній ролі держави у регуляції кіберпростору. Підтримка концепції «інформаційного суверенітету», особливо з боку таких країн, як Іран або Китай ґрунтується на моделі централізованого контролю, де International Telecommunication Union розглядається як легітимний арбітр міждержавних рішень. Натомість Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN, n.d.), як приватно-правова неурядова організація зі штаб-квартирою у США, функціонує на основі моделі мультистейкхолдерського управління, де поряд із державами участь у формуванні політики беруть приватні компанії, технічна спільнота та громадські організації (NTIA, 2015). Ця модель, попри декларовану відкритість, викликає критику з боку держав, які вважають її непрозорою та контрольованою західними інтересами. Зокрема, Іран неодноразово висловлював недовіру до структури ICANN, апелюючи до її інституційної залежності від американських правових механізмів (Mueller, 2017).

United Nations (2021) виступила з закликом до забезпечення права на доступ до Інтернету, однак не визначила конкретних правових норм, що регулюють суверенітет у цифровому просторі. Група урядових експертів ООН з питань інформаційної безпеки у своїх звітах обмежується загальними рекомендаціями щодо відповідальності держав за поведінку в кіберпросторі, залишаючи невирішеними питання легітимності цифрових обмежень, локалізації даних або використання технологій національного стеження. У цьому контексті політика цифрового суверенітету, як її реалізують держави з обмеженим політичним плюралізмом, залишається поза дієвим міжнародним контролем. Європейський Союз (ЄС) займає проміжну позицію, намагаючись поєднати суверенне регулювання цифрової інфраструктури з дотриманням принципів демократичного управління. Концепція «стратегічної автономії» в цифровій сфері, закріплена в Regulation (EU) 2022/2065 (2022) та Regulation (EU) 2022/1925 (2022), не

спрямована на ізоляцію, проте передбачає обмеження впливу зовнішніх технологічних гігантів на внутрішній ринок ЄС. При цьому ЄС визнає необхідність глобального інтернет-управління на основі прав людини, верховенства права та міжнародного співробітництва. Такий підхід протистоїть політиці Ірану та КСА, де суверенітет реалізується через централізацію та блокування інформаційних потоків. Перед аналізом національних стратегій було розглянуто типологію моделей інтернет-управління, що дозволило окреслити загальні риси підходів до цифрового суверенітету у глобальному контексті (Таблиця 1). Порівняльний аналіз мультистейкхолдерської та державоцентричної моделей інтернет-управління виявляє глибинний розрив між ліберально-інклюзивним та суверенно-центричним

баченням цифрового простору. Перша модель, заснована на співпраці різних акторів – урядів, приватного сектору й громадянського суспільства, тяжіє до гнучкого, технічно орієнтованого врегулювання без жорсткої примусовості, що дозволяє швидко адаптуватися до технологічних змін. Однак така система демонструє обмежену здатність до забезпечення обов'язковості норм і глобального правового узгодження. Натомість державоцентрична модель побудована на суверенітетному принципі, що закладає жорстке регулювання з боку національних держав. Її перевага полягає у чіткій юридичній визначеності й контролі, однак це часто супроводжується фрагментацією глобального інтернету, зростанням технологічної ізоляції та посиленням авторитарного контролю.

Таблиця 1. Основні моделі інтернет-управління

Модель	Характеристика	Переваги	Недоліки	Модель
Мультистейкхолдерська модель	Принципи	Участь урядів, приватного сектору, громадянського суспільства	Інклюзивність, гнучкість	Відсутність обов'язковості
	Правова основа	М'які норми, технічні стандарти	Швидка адаптація	Відсутність примусу
	Географія	Переважно західні країни	Відкритість, інновації	Західноцентричність
Державоцентрична модель	Принципи	Суверенітет держави над інтернет-простором	Національний контроль	Фрагментація інтернету
	Правова основа	Національне законодавство	Юридична визначеність	Конфлікт із глобальним характером
	Географія	Країни з авторитарними режимами	Політичний контроль	Технологічна ізоляція

Джерело: зіставлено автором на основі A. Shahbaz *et al.* (2020), S.A. Brown (2024), A. Mathew (2024), Overview of data sovereignty laws by country (2024)

Географічно державоцентрична модель інтернет-управління характерна для країн із жорсткою вертикаллю влади та авторитарними політичними режимами – зокрема Ірану, Китаю, КСА, Об'єднаних Арабських Еміратів та Північної Кореї. У Китаї реалізується концепція «кіберсуверенітету», офіційно закріплена у Information Office State Council of the People's Republic of China, 2010, що передбачає повну фільтрацію інформації, блокування глобальних платформ (Google, Facebook, X) та розбудову внутрішніх альтернатив (Baidu, WeChat, Weibo), що контролюються державними органами. В Ірані системи цифрового суверенітету визначаються стратегією Supreme Council of Cyberspace (2022) та Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran (2009), що забезпечують фільтрацію контенту, моніторинг комунікацій і розбудову National Information Network, відокремленої від глобального інтернету (Resolution of the Supreme Council of Cyberspace..., 2016). У КСА політика цифрового контролю базується на Saudi Vision 2030 (2025) та нормативних актах, таких як Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia (2007) і Personal Data Protection Law (2023), що регулюють онлайн-поведінку, обмежують анонімність і передбачають локалізацію даних. Відповідно до цього, в Об'єднаних Арабських Еміратах впроваджено систему Smart Government з активним використанням біометричних даних та обмеженим доступом до незалежних медіа (Government of Saudi Arabia, n.d.). У Північній Кореї інтернет повністю ізолюваний від глобальної мережі, а доступ до нього мають лише окремі урядові структури

(Asher, 2016). Усі ці випадки засвідчили про прагнення держав до цифрової автаркії, в основі якої лежить контроль над інфраструктурою, контентом та цифровою ідентичністю, що підпорядковується пріоритетам політичної стабільності, національної безпеки та інформаційного суверенітету. Зіставлення двох моделей дозволяє дійти висновку, що правова архітектура цифрового суверенітету в сучасному світі формує неуніфіковане правове поле. Мультистейкхолдерський підхід зорієнтований на забезпечення глобальної інклюзивності в управлінні кіберпростором, тоді як державоцентричний – на досягнення внутрішньої легітиматії цифрового контролю. У контексті формування міжнародного права в цій сфері це створює виклики для розробки універсальних принципів, здатних поєднати потреби в національному суверенітеті з дотриманням прав людини й функціонуванням транскордонної цифрової інфраструктури. У сфері цифрового суверенітету склалася ситуація відсутності єдиного правового режиму, яка спричиняє конфліктні зони між державами, міжнародними інституціями та глобальними технологічними акторами. Відсутність зобов'язального міжнародного договору щодо інтернет управління дозволяє кожній державі імплементувати власну інтерпретацію цифрового суверенітету, що в окремих випадках веде до легітимізації політик.

Політика цифрового суверенітету в Ісламській Республіці Іран базується на ідеологічно вмотивованій моделі автономного інтернет-простору, що поєднує централізовану регуляцію цифрової інфраструктури,

послідовну ізоляцію від глобальних мереж і розгалужену систему нормативно-правових та інституційних механізмів. На законодавчому рівні держава втілює цифровий контроль через низку правових актів, які закріплюють пріоритет безпеки, моралі та національного суверенітету над принципами відкритості інтернету. Центральною правовою ініціативою, що формує нормативну рамку цифрового суверенітету Ірану, є створення National Information Network – інфраструктурного та правового проекту, мета якого полягає у побудові автономного, внутрішнього інтернет-сегменту, незалежного від глобальної мережі (Resolution of the Supreme Council of Cyberspace..., 2016). Концепція National Information Network реалізується в рамках декількох послідовно ухвалених політик, зокрема Supreme Council of Cyberspace (2022), Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran (2009) та низки підзаконних актів. Усі ці нормативні документи передбачають сувору відповідальність за кіберзлочини, водночас розширюючи дефініцію небажаного цифрового контенту до рівня, що дозволяє криміналізувати будь-яке інакомислення або політичну активність вч онлайн-середовищі. Таке законодавство, на відміну від європейських або міжнародних стандартів, не передбачає механізмів перевірки пропорційності або дотримання стандарту необхідності при обмеженні свободи вираження поглядів. В інституційному плані ключовим органом цифрового регулювання в Ірані є Supreme Council of Cyberspace (2022), створена у 2012 р. за наказом Верховного лідера Алі Хаменеї. Ця структура координує всі дії, пов'язані з інтернетом, визначає державну політику в галузі цифрової безпеки, цензури, локалізації даних та цифрової інфраструктури. До складу Ради входять представники вищого політичного та безпекового керівництва країни, що свідчить про зосередження регуляції кіберпростору на рівні стратегічного державного управління, з підпорядкуванням технічних та економічних аспектів політичним пріоритетам. Юридичні рамки цифрового суверенітету Ірану спрямовані на локалізацію інтернет-інфраструктури шляхом обов'язкового розміщення даних користувачів на території країни, створення національних аналогів західних платформ, а також блокування транскордонного доступу до ключових сервісів. Наприклад, Google, Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp і YouTube упродовж тривалого часу залишаються недоступними або частково заблокованими. Замість них уряд активно просуває державні або напівдержавні альтернативи, які технічно інтегровані у National Information Network. Зокрема, відеохостинг YouTube замінено платформою Aparat, яка діє в межах дозволеного цензурного простору (Hajipour, 2025). Telegram і WhatsApp були витіснені вітчизняними месенджерами Soroush, Bale, iGap та Rubika, які, хоча й позиціонуються як приватні, фактично перебувають під контролем урядових або афілійованих з державою інституцій (Kazemi, 2021). Раніше також використовувалися модифіковані версії Telegram – Hotgram і Talagram, що діяли через іранські проксі-сервери та дозволяли здійснювати моніторинг трафіку (Lawmaker says..., 2019). Інтеграція цих платформ у National Information Network створює замкнену інформаційну екосистему, яка не лише

забезпечує повну інституційну та технічну підзвітність користувацької активності, а й дозволяє оперативно блокувати зовнішній контент, обмежуючи свободу інформації відповідно до політичних цілей режиму. Такий підхід дозволяє реалізовувати масовий цифровий нагляд і забезпечує владі повний контроль над трафіком, одночасно створюючи умови для інформаційної ізоляції населення. Наслідком стає порушення основоположних міжнародно-правових принципів у сфері прав людини, що закріплені в General Assembly Resolution 2200A (XXI) (1966), насамперед щодо права на доступ до інформації, свободу вираження поглядів та право на приватність. Іран, як держава-учасниця пакту, формально зобов'язаний дотримуватись статей 17 і 19, які гарантують право на приватне життя та свободу вираження. Проте на практиці Constitution of the Islamic Republic of Iran (1979) ігнорує критерії законності, необхідності та пропорційності, які міжнародні органи, зокрема Комітет ООН з прав людини, вважають невіддільною умовою легітимності будь-якого обмеження цих прав. Системне блокування інформаційних ресурсів, криміналізація опозиційного контенту, спостереження за користувачами без незалежного судового контролю суперечать загально визнаним стандартам цифрових прав людини.

Іншим аспектом конфлікту з міжнародним правом є заборона транскордонних сервісів, яка перешкоджає міжнародному цифровому співробітництву та економічній інтеграції. Ця політика суперечить положенням Vienna Convention on the Law of Treaties (1969), оскільки блокування комунікаційних платформ унеможливорює реалізацію низки двосторонніх та багатосторонніх зобов'язань Ірану у сфері співробітництва, розвитку, освіти та науки. Крім того, вимога до іноземних компаній зберігати дані виключно в межах Ірану є несумісною з принципами вільного обміну інформацією, що захищаються в рамках глобальних торговельних угод та General Agreement on Trade in Services (World Trade Organization, 1995). Правова архітектура цифрового суверенітету Ірану є прикладом державної політики, орієнтованої на максимальну ізоляцію від глобального інформаційного простору, з опорою на внутрішньодержавне право, яке переважно ігнорує міжнародні правові зобов'язання. Внаслідок цього створюється паралельна цифрова реальність, у якій основні інструменти глобального інтернет-управління або відсутні, або функціонують в ідеологічно трансформованій формі, що не сумісна з принципами багатостороннього співробітництва, відкритості мережі та поваги до універсальних прав людини. Політичні та юридичні механізми Ірану слугують інституціоналізацією цифрової ізоляції, що створює тривалі виклики для архітектури міжнародного правопорядку у сфері цифрових технологій. Модель цифрового суверенітету в КСА формується на перетині амбітної державної стратегії технологічної модернізації та прагнення до контролю над цифровим простором у контексті авторитарної стабільності. В центрі цифрової трансформації країни знаходиться стратегічна ініціатива Saudi Vision 2030 (2025), яка передбачає не лише диверсифікацію економіки через розвиток цифрових секторів, а й суттєве посилення національного контролю над

потоками даних, інфраструктурою інтернету та інформаційним контентом. Відповідно до цього бачення, цифрова трансформація має реалізовуватись в умовах збереження політичної централізації, що обумовлює формування правового режиму, орієнтованого на суверенну регуляцію цифрової екосистеми.

Визначальним інституційним елементом цього процесу є створення SDAIA у 2019 р., яка отримала виключну компетенцію в питаннях цифрових даних, штучного інтелекту та кібербезпеки (Regulatory Arrangements for..., 2019). SDAIA координує всі ініціативи, пов'язані з обробкою, локалізацією, аналітикою даних, а також контролем за дотриманням національних стандартів щодо даних, у тому числі у сфері конфіденційності та транскордонної передачі. Повноваження SDAIA не обмежуються технічним регулюванням – вона виступає органом політичного забезпечення цифрового суверенітету, формуючи рамки правового режиму, що уможлиблює реалізацію державного контролю над інформаційними потоками на рівні як державних інституцій, так і приватного сектору. Ключовим нормативним актом у сфері цифрового регулювання є Personal Data Protection Law (2023), прийнятий у 2021 р., який встановлює правила збору, обробки, зберігання та передачі персональних даних у межах національної юрисдикції. Закон закріплює вимогу локалізації чутливих даних на території КСА, а також надає регулятору право блокувати або обмежувати передачу даних за кордон у разі загрози національній безпеці або невідповідності іноземного законодавства саудівським стандартам. Personal Data Protection Law також передбачає сертифікацію цифрових платформ і створення системи нагляду за відповідністю міжнародних компаній, які працюють із громадянами КСА, положенням місцевого законодавства. Цей закон фактично реалізує принцип екстратериторіальності, притаманний авторитарним моделям цифрового суверенітету, в яких національний інтерес превалює над принципом відкритості глобального інтернету. Особливістю цифрового регулювання в КСА є також акцент на регіональну ініціативу щодо хмарної локалізації – йдеться про заборону використання певних закордонних хмарних платформ, як і в Ірані, просування національних дата-центрів, створення партнерств з технологічними компаніями на умовах повної юрисдикційної підзвітності. Такі підходи набули ще більшого значення після оголошення про створення національної цифрової хмари Cloud Oasis Saudi Arabia (n.d.), що має зменшити залежність від іноземних постачальників послуг і забезпечити повну підконтрольність критичної цифрової інфраструктури державі. З юридичного погляду, це свідчить про запровадження режиму цифрової інтерналізації, коли держава створює окремий правовий простір для функціонування інтернету, що не обов'язково корелює з міжнародними стандартами щодо відкритості, конкуренції та свободи інформації. Контроль над онлайн-простором у КСА здійснюється у взаємозв'язку з політичними пріоритетами режиму, зокрема в частині забезпечення стабільності, боротьби з «екстремізмом», захисту ісламських цінностей та недопущення внутрішньої дестабілізації. Constitution of Saudi Arabia (1992) передбачає жорстке кримінальне

покарання за онлайн-активність, яка може бути класифікована як наклеп, критика державних інституцій, образа релігії або підтримка політичної опозиції. Регулювання здійснюється через спеціалізовані органи Міністерства внутрішніх справ і Генеральної прокуратури, які використовують цифрові платформи як інструмент моніторингу суспільних настроїв та оперативного реагування. Особливе значення мають положення Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia (2007), що передбачає серйозну кримінальну відповідальність за «використання інформаційних технологій для порушення громадського порядку», що тлумачиться максимально широко. Застосування таких норм формує нормативне середовище, в якому домінує превентивна лояльність користувачів, підтримувана розгалуженою системою державного цифрового нагляду та моніторингу.

У контексті глобального цифрового порядку КСА застосовує амбівалентну стратегію – з одного боку, вона обмежує діяльність платформ, які відмовляються виконувати вимоги про видалення контенту або розкриття даних. Так, у 2022 р. міністерство зв'язку КСА погрожує обмежити або заблокувати доступ до Twitter, Snapchat, YouTube та TikTok, якщо ці компанії не усунуть «аморальний контент» згідно з вимогами Комісії з питань зв'язку та інформаційних технологій (Freedom House, 2024a). Цей приклад демонструє прагнення держави досягти суверенного контролю над інформаційним середовищем, навіть якщо для цього необхідно вступати в конфлікт із техноглобальними компаніями, що опираються на принципи відкритого інтернету та конфіденційності. А з іншого – активно залучає технологічні компанії до національних інфраструктурних проєктів через формати партнерства, що забезпечують юридичну підконтрольність. Наприклад, співпраця з Google Cloud і Alibaba Cloud побудована на умовах зберігання всіх даних на території КСА (Raj, 2024), а також дотримання вимог SDAIA щодо доступу до інформації на запит держави. Такий підхід свідчить про спробу сформувати гібридну модель суверенного контролю, яка поєднує інструменти глобального ринку з національним цифровим протекціонізмом. Н. Li & X. Yang (2021) та С.В. Joусе (2025) окреслено взаємозв'язок між цифровим суверенітетом і централізацією контролю над інфраструктурою інтернету. Робота С.В. Joусе висвітлює, як національні держави намагаються втручатися в управління мережевими протоколами, тоді як Н. Li & X. Yang підкреслили роль держав у перетворенні мережевої архітектури на інструмент регіонального домінування. Однак проведений аналіз політик КСА демонструє дещо інший підхід: державні ініціативи не стільки технічно централізували інтернет, скільки юридично кодифікували абсолютну відповідальність користувача, що створює псевдоправовий простір для контролю. Результати даного дослідження частково збігаються з висновками згаданих авторів: узгоджуються загальні тенденції до посилення цифрового суверенітету та контролю над інформаційними потоками в регіоні, однак розходяться у тлумаченні механізмів реалізації цього контролю. В КСА підхід формується через гібридизацію комерційного впливу й державного регулювання, тоді як в інших працях акцент зроблено переважно на

репресивних або технократичних аспектах. Причина таких розбіжностей, імовірно, полягає в обмеженості порівняльної перспективи в аналізованих джерелах, які розглядають Близький Схід загалом, без урахування унікального релігійно-правового контексту, що є критично важливим для розуміння цифрової політики КСА. Політико-правова архітектура цифрового суверенітету КСА становить складну систему, у якій авторитарна централізація поєднується з технократичною раціональністю. У межах державної стратегії цифровий контроль розглядається як інструмент не лише економічної трансформації, а й політичної стабілізації режиму. Constitution of Saudi Arabia (1992) формує закриту інформаційну екосистему, підконтрольну державі й націлену на збереження політичного статус-кво. Ці нормативні акти передбачають жорстку локалізацію даних, заборону на їх транскордонну передачу без спеціального дозволу, а також широкі повноваження для державних інституцій щодо моніторингу, модерації та видалення цифрового контенту. Така система ґрунтується на юрисдикційному приматі, який реалізується не лише через внутрішньодержавне регулювання, а й через прямий вплив на діяльність транснаціональних цифрових платформ. Така політика вступає в безпосередній конфлікт із нормами міжнародного права, зокрема зі статтями 17 та 19 General Assembly Resolution 2200A (XXI) (1966), що гарантують право на приватність та свободу вираження поглядів. КСА, хоч і є державою-учасницею цього пакту, інтерпретує міжнародні зобов'язання відповідно до національного суверенітету, фактично створюючи модель «диференційованої інтерпретації прав людини» у цифровому середовищі.

Цифровий контроль у КСА набуває функції не лише захисного, а й проєкційного інструмента – державна модель цифрового суверенітету активно пропагується як альтернатива ліберальній парадигмі відкритого інтернету. Через участь у глобальних форумах, зокрема World Summit on the Information Society, КСА просуває концепцію цифрового плюралізму (UNESCO, n.d.). У межах цієї концепції кожна держава повинна мати право на автономне визначення правил для свого цифрового простору, включно з технічними, юридичними та етичними стандартами. Такий підхід кидає виклик усталеній мультистейкхолдерській моделі інтернет-управління, яка передбачає баланс між урядами, приватним сектором, громадянським суспільством та технічною спільнотою. Саудівська модель, навпаки, демонструє послідовне посилення ролі держави як єдиного актора, відповідального за цифровий суверенітет, уникаючи прозорості, підзвітності та плюралізму думок. У цьому контексті правова архітектура цифрового суверенітету КСА має не лише внутрішньополітичну вагу, а й глобальний вплив, формуючи один із векторів трансформації цифрового порядку в бік регіоналізованих, фрагментованих систем інтернет-управління. Цей вектор не лише кристалізує політичні розбіжності між авторитарними та демократичними режимами в питанні управління цифровим простором, але й ставить під сумнів універсальність міжнародних стандартів, зокрема у сфері прав людини, кібербезпеки та транскордонного

руху інформації. У дослідженнях E. Celeste & F. Fabbrini (2021) та H. Jongen & J.A. Scholte (2021) розкрито зв'язок між цифровим суверенітетом і глобальними трендами регіоналізації кіберпростору. E. Celeste & F. Fabbrini акцентували увагу на зростанні кількості юрисдикцій, які прагнуть встановити власні правила інтернет-доступу, тоді як H. Jongen & J.A. Scholte проаналізували зсув від багатостороннього до багатостейхолдерського управління. Проведений аналіз продемонстрував, що КСА, попри видиму централізацію, активно залучає міжнародні корпорації до створення хмарних дата-центрів, чим порушує жорсткі моделі локалізації даних. Це не узгоджується з тезою H. Jongen & J.A. Scholte про послідовну фрагментацію, оскільки у випадку КСА відбувається радше функціональна гібридизація: суверенітет контролюється на рівні доступу, але відкритість підтримується на рівні інфраструктури. Політика цифрового суверенітету в Королівстві КСА та Ісламській Республіці Іран демонструє значну спільність у прагненні утвердити абсолютний державний контроль над цифровим простором, однак реалізується в різних політичних, технологічних і міжнародних контекстах, що зумовлює відмінності в правових механізмах, інституційних архітектурах та стратегічних цілях обох держав. Центральним елементом цифрового суверенітету як в КСА, так і в Ірані є підпорядкування інтернет-інфраструктури політичним інтересам держави, передусім у сфері забезпечення стабільності режиму, контролю над населенням та мінімізації впливу зовнішніх інформаційних джерел. Обидві країни нормативно закріплюють пріоритет національного суверенітету над глобальними стандартами відкритості, свободи слова та транскордонного потоку інформації, ідентифікуючи цифровий простір як ключову сферу стратегічного значення, що має бути під повним юрисдикційним контролем. Іранська модель цифрового суверенітету виявляється в послідовній реалізації політики кіберізоляції, найяскравішим проявом якої стала National Information Network – закрита інфраструктура, що дозволяє функціонування інтернет-сервісів без підключення до глобальної мережі (Resolution of the Supreme Council of Cyberspace..., 2016). Правова база Ірану, яка включає норми щодо кіберзлочинності, фільтрації контенту, цензури та регламентації дій користувачів, створює умови, за яких доступ до іноземних джерел інформації жорстко обмежується, а взаємодія з міжнародними цифровими компаніями майже відсутня. Натомість КСА, хоча і реалізує аналогічні за змістом політики контролю, не прагне до повної кіберізоляції. Вона зберігає відкритість до партнерств із транснаціональними ІТ-компаніями, але на умовах суворой локалізації даних, дотримання національного законодавства та забезпечення юрисдикційного контролю над критичною інфраструктурою. Таким чином, в Ірані домінує принцип цифрової автаркії, тоді як КСА обирає гібридну модель технологічного протекціонізму в поєднанні з керованою міжнародною інтеграцією. A. Oldenbourg (2022) та Y. Shany (2023) досліджували роль цифрових прав у контексті протидії суверенним формам цензури. Сформульовано концепт «цифрових прав людини» як універсального регулятивного

принципу та піддано критиці надмірну політизацію поняття свободи в цифровому просторі. У дослідженню іранському кейсі ці підходи натрапляють на труднощі: там права інтернет-користувачів не артикулюються в категоріях індивідуальних свобод, а переосмислюються через призму релігійного обов'язку й суспільної гармонії. Твердження згаданих дослідників видаються дискусійними, оскільки вони ґрунтувалися на західній парадигмі прав людини, яка не має прямого нормативного еквівалента в іранській системі. Проведений аналіз вказує на необхідність дерадикалізації правового дискурсу, щоб зробити його релевантним для неліберальних режимів. Причина різних трактувань полягає у неврахуванні культурної специфіки правового мислення в ісламських державах.

Правові механізми реалізації цифрового суверенітету в обох країнах функціонують у межах авторитарних політичних систем, однак різняться рівнем формалізації та інституційної складності. В Ірані вирішальну роль у формуванні цифрової політики відіграє Supreme Council of Cyberspace, підпорядкована Верховному лідеру, що концентрує повноваження безпосередньо в руках вищого духовного керівництва. Законодавство Ірану має переважно репресивний характер і спрямоване на криміналізацію онлайн-активності, яка сприймається як загроза ісламським цінностям або національній безпеці. КСА, своєю чергою, створює складну технократичну архітектуру управління цифровим середовищем, у якій ключову роль відіграє SDAIA – орган, що забезпечує інтеграцію питань штучного інтелекту, захисту даних і цифрового регулювання. Прийняття Personal Data Protection Law (2023) відобразило прагнення легітимізувати цифровий контроль через формально юридичні механізми, що наближаються до міжнародної термінології, хоча й відхиляються від її змісту. Це контрастує з іранською практикою, де юридична регламентація часто має декларативний характер і підпорядковується пріоритетам силових структур та органів безпеки. У працях J. Ruohonen (2021) та D.J. Svantesson (2021) увагу зосереджено на правових конфліктах між національними регулюваннями та міжнародними стандартами свободи вираження. Наголошено на суперечності між прагненням держав до цифрового суверенітету та їхніми міжнародними зобов'язаннями, а також продемонстровано, як технологічні гіганти опиняються між юрисдикційними конфліктами. Аналіз політик КСА та Ірану підтвердив ці розбіжності, однак також виявляє прагматичний підхід: держави навмисно створюють «сірі зони» у правовому полі, делегуючи певні сфери BigTech-компаніям, щоб зняти відповідальність за порушення прав. Це не узгоджується з нормативною моделлю авторів, у якій держава розглядається як головний регулятор. Причина розбіжностей – у спрощеному уявленні про уніфікованість правового порядку, тоді як у реальності держави використовують цифрову політику як інструмент асиметричного правозастосування. У технічному вимірі КСА значно випереджає Іран у розвитку цифрової інфраструктури, що дозволяє їй реалізовувати складні стратегії даних, створювати національні дата-центри, запускати хмарні сервіси та просувати штучний інтелект як інструмент

стратегічного розвитку. Іран же зіштовхується з обмеженнями, зумовленими міжнародними санкціями, що унеможливають технологічну модернізацію на основі співпраці з глобальними компаніями. Це спонукає Іран до розвитку власного програмного забезпечення, внутрішніх аналогів соціальних мереж і месенджерів, однак ефективність таких систем залишається обмеженою через брак доступу до сучасних технологій і відсутність довіри з боку користувачів. Технологічна відсталість, поєднана з репресивною політикою, створює умови, за яких цифровий суверенітет Ірану функціонує радше як бар'єр до глобального інформаційного обміну, ніж як інструмент модернізації.

Міжнародний контекст також суттєво відрізняє ці дві моделі. Іран в основному діє ізольовано, апелюючи до принципів неприпустимості іноземного втручання та суверенітету в цифровому вимірі в межах альтернативних форматів міжнародного співробітництва, наприклад Шанхайська організація співробітництва або БРІКС+ (Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка), проте залишається периферійним актором у глобальній цифровій архітектурі. КСА натомість активно просуває свою участь у міжнародних організаціях, таких як G20, International Telecommunication Union та ООН, де позиціонує свою модель як приклад відповідального суверенного управління, здатного поєднувати інновації з безпекою. Через механізми «цифрової дипломатії» КСА прагне легітимізувати свої підходи як такі, що не суперечать принципам міжнародного права, хоча й критикуються правозахисними організаціями за обмеження свободи вираження поглядів. З позиції внутрішньої легітимності, цифровий суверенітет відіграє для обох режимів роль інструменту контролю та стабілізації. В Ірані блокування глобальних сервісів, переслідування онлайн-активістів та інституційне обмеження доступу до інформації спрямовані на посилення впливу релігійно-політичної еліти та збереження соціального порядку в умовах високої протестної активності. Водночас така політика викликає дедалі більше невдоволення серед молоді, що посилює розрив між державним дискурсом і цифровою реальністю. КСА намагається будувати цифрову легітимність через інвестиції в технології, надання громадянам цифрових послуг і модернізацію адміністративного управління. Це створює уявлення про державу як інноватора, хоча жорстке законодавство щодо свободи слова та обмеження незалежної журналістики вказують на те, що цифровий суверенітет залишається інструментом контролю, а не емансипації.

Для поглибленого порівняльного аналізу цифрових стратегій Ірану та КСА в дослідженні використано узагальнену Таблицю 2, яка систематизувала основні параметри цифрового суверенітету обох країн. Наведені в таблиці дані чітко проілюстрували відмінності між ізоляціоністською моделлю Ірану та модернізаційним підходом КСА, а також засвідчили глибоку концептуальну та інституційну асиметрію підходів до цифрового суверенітету в Ірані та КСА. Іранська модель продемонструвала приклад внутрішньоорієнтованої цифрової ізоляції, що базується на недовірі до глобального інформаційного середовища та фокусі на репресивному

контролі, тоді як Саудівська стратегія спрямована на зовнішню проєкцію цифрової модернізації з утриманням елементів політичного контролю. Водночас у межах обох моделей спостерігається тенденція до поєднання технократичних інструментів цифрової трансформації з авторитарними механізмами управління. Відмінності у рівні міжнародної інтеграції та підходах до штучного

інтелекту свідчать про різну гнучкість країн у реагуванні на глобальні виклики цифрового порядку денного. Загалом, обидва кейси показали, як цифровий суверенітет може виступати як засобом внутрішньої консолідації влади, так і інструментом геоекономічного позиціонування, що створює виклики для універсалізації принципів глобального інтернет-управління.

Таблиця 2. Порівняльний аналіз цифрового суверенітету Ірану та КСА

Критерії	Іран	КСА
Основна стратегія	Ізоляціоністський підхід з фокусом на контроль і цензуру	Модернізаційний підхід в рамках Vision 2030
Цілі цифрового суверенітету	Захист від зовнішнього впливу, контроль над громадянами	Економічна диверсифікація, технологічне лідерство в регіоні
Рівень свободи інтернету*	12	25
Блокування мереж	Широке блокування	Селективне блокування з фокусом на контент
Захист персональних даних	Жорсткий контроль з метою спостереження	Захист приватності
Цензура контенту	Глибока пакетна інспекція, всебічна цензура	Цензура релігійного та політичного контенту
Національний інтернет	Розробка National Information Network	Розвиток суверенної хмарної інфраструктури
Штучний інтелект	Розвиток під санкціями, фокус на внутрішні рішення	Інвестиції в ІІІ до 1,9 млрд дол. до 2027 р.
Міжнародне співробітництво	Мінімальне через санкції	Активне залучення міжнародних партнерів
Участь у глобальних ініціативах	Мінімальна участь	Активна участь у G20, міжнародних форумах
Основні виклики	Міжнародні санкції, технологічна ізоляція	Залежність від іноземних технологій

Примітка: * – згідно Freedom House оцінки базуються на шкалі від 0 (найменша свобода) до 100 (найбільша свобода)
Джерело: зібрано автором на основі United Nations (2022), Freedom House (2024a; 2024b), Digital Policy Alert (2024), I. Payande (2024), International Trade Administration (2024), Saudi Arabia Data Sovereignty Policies and Requirements (2024), F. Bria & H. Sheikh (2025), J. Olaje (2025)

У працях N. Möllers (2020) та S. Mihelj & C. Jiménez-Martínez (2021), акцентовано увагу на ризиках цифрового націоналізму, зокрема на небезпеці формування ізольованих інформаційних екосистем. N. Möllers розглядала цифровий націоналізм як загрозу транскордонному потоку інформації, тоді як S. Mihelj & C. Jiménez-Martínez наголосили на руйнуванні відкритої архітектури інтернету через політичну фрагментацію. Ці висновки частково узгоджуються з результатами даного дослідження, де створення національних інформаційних мереж фактично відтворює логіку цифрової автархії. Однак твердження S. Mihelj & C. Jiménez-Martínez про суто негативний ефект цифрового націоналізму видається спрощеним, позаяк у випадку Ірану він також виступає як засіб збереження суверенітету в умовах інформаційного ембарго. Це засвідчило, що цифровий націоналізм може бути не лише реакцією авторитарних амбіцій, а й відповіддю на виклики зовнішнього тиску. Причина розбіжностей полягає у різному фокусі: дослідження авторів має переважно ліберально-нормативний підхід, тоді як контекст Ірану вимагає більш геополітично обґрунтованого аналізу. У міжнародному вимірі політика цифрового суверенітету в Ірані породжує критику з боку міжнародних правозахисних організацій, які фіксують численні порушення права на доступ до інформації, свободи вираження поглядів та права на

приватність. КСА, попри подібні по суті підходи, має змогу частково пом'якшувати міжнародну критику через дипломатичну активність, участь у глобальних форумах і демонстрацію відкритості до технологічного партнерства. Проте в обох випадках мова йшла про конфлікт з базовими положеннями міжнародного права, а також із принципами вільного й недискримінаційного доступу до інтернету, закріпленими в Human Rights Council Resolution 54/24 (2023). Цей конфлікт продемонстрував, що авторитарні моделі цифрового суверенітету, навіть за формальної юридичної відповідності, структурно суперечать основам ліберального інтернет-порядку, ставлячи під сумнів універсальність його правових норм у цифрову епоху.

Згідно з дослідженнями E. Del Re (2024) та S. Fratini *et al.* (2024), цифровий суверенітет можна розглядати як форму «даних як публічного блага», де держави беруть на себе відповідальність за їх захист і регулювання. Обидві роботи підкреслюють важливість прозорості механізмів зберігання та обробки даних для запобігання зловживанням, особливо в контексті демократичного врядування. Водночас результати проведеного аналізу ситуації в КСА засвідчують іншу динаміку: концепція даних як публічного ресурсу у цій країні реалізується у формі централізованого контролю, в межах якого урядові структури мають ексклюзивний доступ до інформації, без участі громадянського

суспільства чи незалежних інститутів. Це не узгоджується з твердженням, що цифровий суверенітет має бути інструментом демократизації управління даними, а не засобом посилення виконавчої влади. Причина таких розбіжностей, полягає у відмінному нормативному контексті. Твердження про універсальність підходу «дані як публічне благо» видаються дискусійними, позаяк вони не враховують специфіку політичних режимів, у яких категорія публічності редукується до державної монополії на інформацію. Підхід до цифрового суверенітету як інструменту політичної легітимації простежується в роботах Н. Sheikh (2022) та М. Jiang & L. Belli (2025). Н. Sheikh трактував цифровий суверенітет як концепт, що дозволяє державам відновити політичну автономію в умовах транснаціонального впливу платформ, тоді як М. Jiang & L. Belli розглядали його в термінах політико-інфраструктурного компромісу. В іранському контексті ці підходи частково узгоджуються, оскільки Іран дійсно використовує риторику «цифрового самозахисту» для виправдання внутрішніх репресивних практик. Однак зроблені дослідниками висновки видаються надто абстрактними: вони не пояснюють, як саме нормативна система шаріату адаптується для обґрунтування суверенного цифрового порядку. Проведений аналіз продемонстрував, що в Ірані не лише інфраструктура, а й онтологія цифрового простору кодифікується відповідно до релігійної доктрини, чого згадані автори не враховують. Причина цієї розбіжності може полягати в обмеженій увазі до джерел перської правової традиції. Політика цифрового суверенітету, що активно реалізується в КСА та Ісламській Республіці Іран, породжує низку системних викликів для чинної моделі глобального інтернет-управління. Центральною проблемою стає зростання фрагментації цифрового простору, яке є прямим наслідком прагнення держав до повного контролю над інформаційними потоками, інфраструктурою та стандартами поведінки в межах своїх юрисдикцій. Формування суверенних національних інтернет-сегментів, обмеження транскордонного обміну даними, вимоги до локалізації інфраструктури, а також нормативне блокування глобальних цифрових сервісів підривають основи єдиного глобального інтернету, що будувався на принципах відкритості, взаємопов'язаності та технічної нейтральності. КСА та Іран, хоча й діють із різними інституційними підходами, у практичному вимірі сприяють розриву глобального інформаційного простору, що створює передумови для становлення поліцентричної, ідеологічно та технічно поділеної мережі, з множинними стандартами та режимами регулювання. Цифровий суверенітет у його агресивних формах ставить під сумнів ефективність мультистейкхолдерської моделі інтернет-управління, яка тривалий час визначала глобальну архітектуру цифрового порядку. Така модель передбачає участь у прийнятті рішень не лише держав, а й приватного сектору, технічної спільноти, громадянського суспільства та міжнародних організацій. Вона є ключовою для функціонування ICANN (n.d.) – центрального елемента технічної координації інтернету. КСА та Іран дедалі частіше просувають альтернативну модель управління, в якій провідну роль відіграє держава, що несе повну

відповідальність за цифрову політику в межах власного суверенітету. У межах платформ, як-от International Telecommunication Union (n.d.), обидві держави активно лобіюють концепцію «цифрового суверенітету», що передбачає юридичне визнання права кожної країни формувати інтернет-простір за національними стандартами, включно з контролем над технічною інфраструктурою, контентом і транскордонним обігом інформації. Така позиція вступає в пряму суперечність з універсалістським підходом ICANN, де юрисдикція над технічною архітектурою визнається глобальною, а не національною. Правовий вимір цієї суперечності полягає в конфлікті між міжнародними зобов'язаннями держав у сфері прав людини, зокрема щодо доступу до інформації, свободи вираження поглядів та права на приватність, і внутрішньодержавними правовими режимами, що обґрунтовують обмеження цифрових прав міркуваннями безпеки, моральності чи політичної стабільності. Іранський досвід показав, що правовий контроль над інтернетом може перерости в політичну інструменталізацію цифрових прав з метою придушення опозиції та обмеження громадянського простору, що суперечить положенням Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. КСА натомість намагається створити ілюзію правового порядку шляхом впровадження спеціалізованого законодавства, зокрема Personal Data Protection Law (2023), який за формою наближається до європейської практики, але фактично використовується як механізм державного контролю над потоками інформації. Ці моделі порушують баланси, закладені в міжнародних документах і хартіях цифрових прав, і підривають довіру до глобальних механізмів захисту прав користувачів в інтернеті.

У дослідженнях U. Reviglio & C. Agosti (2020) та М. Martin (2023) розглядався концепт «алгоритмічного суверенітету», за якого держави прагнуть контролювати не лише дані, а й логіку їх обробки. Автори критикують непрозорість алгоритмічних систем і закликають до їх підзвітності. У випадку Ірану та КСА ці підходи набувають неочікуваного продовження: держава не лише локалізує алгоритми (наприклад, через фільтрацію за локальними правилами), а й створює власні мовні моделі для контролю інформаційного середовища. Твердження авторів про обмеження суверенного алгоритмічного контролю в демократичних системах цілком доречні, однак у авторитарних системах подібний контроль інституціоналізується через створення державних AI-комісій. Це доповнює висновки щодо небезпеки концентрації цифрової влади, демонструючи її фактичну реалізацію у випадку КСА. Питання доступу глобальних цифрових платформ до ринків КСА та Ірану постає як один із ключових аспектів регуляторної політики цих держав. Ці колізії викликають небезпеку юридичної фрагментації цифрового регулювання, коли компанії змушені одночасно дотримуватися взаємосуперечливих нормативних режимів, що підвищує транзакційні витрати та послаблює ефективність захисту прав користувачів. У випадку Ірану, відсутність правових гарантій та прозорих процедур розгляду скарг позбавляє користувачів можливості апеляції або звернення до міжнародних механізмів захисту. КСА створює формальні механізми регулювання, однак

вони функціонують у межах авторитарної правової системи, де незалежність судової влади та підзвітність державних органів залишаються обмеженими. Це викликає занепокоєння серед міжнародних організацій, зокрема Ради ООН з прав людини, яка неодноразово висловлювала стурбованість обмеженнями цифрових свобод у країнах Перської затоки. Під тиском політики цифрового суверенітету глобальні технологічні компанії стикаються з дилемою: або адаптуватися до вимог держав із високим ступенем авторитаризму, що може поставити під загрозу права користувачів, або втрачати доступ до великих і стратегічно важливих ринків. Цей процес створює нову конфігурацію інтернет-управління, де технічні провайдери змушені діяти в межах національних правових режимів, що значно звужують простір для універсального застосування принципів відкритості, нейтральності мережі та захисту прав користувачів. У дослідженнях T. Dragu & Y. Lupu (2021) та J. Hardy (2021) наголошувалося на інституційному характері цифрового авторитаризму, який формується через бюрократичні механізми контролю. Автори підкреслили, що уряди інструменталізують цифрові технології для розширення повноважень внутрішніх органів безпеки, відмічаючи ефект «повзучої» нормалізації наглядку, який починається з виняткових обставин, але з часом перетворюється на норму. Проведене дослідження частково узгоджується з цими висновками, зокрема в аспекті поступового інституціонального закріплення техноконтролю, однак виявляє іншу картину. Спостерігається не еволюційна бюрократизація, а радше стрибкоподібна формалізація цифрового суверенітету – зокрема через створення Supreme Council of Cyberspace (2022) як відповідної наднаціональної координаційної структури. Твердження O. Schlumberger *et al.* (2024) про еволюційний характер цифрового авторитаризму видається дискусійним, позаяк у випадку Ірану процеси інституціоналізації мають реактивну природу, що пов'язана з періодами ескалації міжнародних санкцій, зокрема після 2010 і 2018 рр. Це не узгоджується з результатами проведеного вище аналізу, тому що замість поступового інституційного нарощування спостерігається хвилеподібне політичне реагування на зовнішні загрози, з внутрішньою мобілізацією адміністративних і релігійних інституцій. Причина розбіжностей, полягає у фокусі автора на Китаї як еталонному прикладі цифрового авторитаризму, тоді як іранська модель має вищий рівень адаптивної гнучкості та менш централізовану цифрову інфраструктуру. Проведений порівняльний аналіз цифрового суверенітету в КСА та Ісламській Республіці Іран демонструє, що обидві держави активно конструюють власні цифрові простори відповідно до політичних, ідеологічних та безпекових пріоритетів, водночас відчутно віддаляючись від принципів відкритого інтернету. Спільним аспектом їхньої політики є домінування логіки державного контролю над цифровою сферою, закріпленої в законодавчих, адміністративних та інфраструктурних механізмах. Іран втілює найрадикальніший варіант цифрової автаркії, де ізоляція національного сегменту інтернету від глобальної мережі є політичним імперативом. КСА натовмість реалізує цифровий суверенітет через гібридну

модель, поєднуючи доступ до транснаціональних технологій із суворим регуляторним режимом, який утверджує домінування держави у сфері даних, платформ і мережевої інфраструктури. Різниця в ступені відкритості, технічній складності інфраструктури та інституційній взаємодії з глобальними цифровими акторами не заперечує спільної парадигми: цифровий простір інструменталізується як ключовий ресурс політичного контролю, геополітичного впливу та внутрішньої легітимації режиму.

Ці приклади дають підстави прогнозувати подальше зміцнення концепції цифрового суверенітету в авторитарних державах, зокрема через посилення внутрішньодержавного правового регулювання, створення альтернативної інфраструктури, розширення практик блокування контенту та формування регіональних союзів на основі суверенно-орієнтованих цифрових стандартів. Така тенденція корелює зі зниженням рівня довіри до багатосторонніх інституцій, зростанням конфліктів навколо цифрової юрисдикції та дедалі більшою роллю держави в управлінні інтернетом. Авторитарні уряди, використовуючи правові конструкції цифрового суверенітету, прагнуть узаконити свою монополію на інтерпретацію цифрових прав і визначення стандартів безпеки, тим самим перетворюючи глобальну цифрову взаємодію на процес, підпорядкований виключно національним інтересам. При цьому аргументація посиляється на концепції невтручання у внутрішні справи та культурного плюралізму, що унеможливляє створення універсальних механізмів моніторингу порушень цифрових прав на глобальному рівні. Згідно з дослідженнями D. Flonk *et al.* (2020), G. De Gregorio & R. Radu (2022) та L. DeNardis *et al.* (2022), цифрова свобода залежить від архітектури доступу, яка формується як соціотехнічний компроміс між державою, громадянським суспільством і бізнесом. Автори акцентували увагу на децентралізації як ключовій умові для інновацій, цифрової приватності та підтримки демократичних форм самовираження в мережевому середовищі. Втім, результати проведеного аналізу політик КСА та Ірану засвідчують відмінну динаміку порівняно з раніше сформульованими оцінками: децентралізація там не лише відсутня, а й свідомо протидіє вбачуваному хаосу ліберального інтернету, що сприймається як джерело зовнішньої загрози. Це не узгоджується з висновками згаданих авторів, які розглядали централізацію як інструмент гальмування розвитку, хоча в КСА та Ірані вона використовується як механізм забезпечення цифрової стабільності та стратегічного контролю. Причина різних трактувань полягає у розбіжності ціннісних орієнтацій: дослідження апелюють до автономії індивіда як вищої цифрової цінності, тоді як в авторитарних контекстах домінує колективістський підхід, у межах якого стабільність, безпека та керованість цифрового простору вважаються пріоритетними. Зроблені дослідниками висновки є цілком доречними для ліберальних демократій, однак потребують адаптації у випадках, коли цифровий суверенітет виконує функцію внутрішнього політичного контролю, а не механізму забезпечення цифрових прав. Міжнародне право демонструє очевидну інерційність у відповідь на нові виклики, породжені

цифровим фрагментаризмом. Відсутність консолідованих правових стандартів щодо інтернет-управління, брак універсально визнаного документа, який регламентує взаємодію між суверенітетом держав і транснаціональними цифровими потоками, а також обмеженість юрисдикції міжнародних судових і квазі-судових органів щодо цифрових порушень створюють ситуацію регуляторного вакууму.

Існуючі правові інструменти не мають механізмів примусового забезпечення в цифровій сфері, особливо щодо держав, які відмовляються від підпорядкування універсальним стандартам. Багатосторонні майданчики, такі як ICANN (n.d.) чи International Telecommunication Union (n.d.), хоча й мають значну експертну й технічну вагу, не володіють інституційною здатністю запобігати зловживанням цифровим суверенітетом, що сприяє зростанню асиметрії між державами, які дотримуються міжнародних зобов'язань, та тими, хто їх ігнорує. У цих умовах необхідною є розробка нової міжнародно-правової рамки, здатної ефективно балансувати між легітимним прагненням держав до контролю над цифровими процесами у межах власної юрисдикції та вимогами глобальної співвзаємодії, технічної інтероперабельності й захисту фундаментальних прав людини. Така рамка має включати як юридично зобов'язальні положення, так і механізми політичного тиску, транспарентності й відповідальності. Ключовими елементами цієї системи мають стати: по-перше, розширення сфери застосування міжнародного права до цифрових контекстів, зокрема в частині прав людини, юрисдикції, відповідальності за шкоду, заподіяну цифровими обмеженнями, і транскордонного обігу даних; по-друге, закріплення універсальних стандартів щодо відкритості, нейтральності мережі, недискримінації та пропорційності втручання держав у цифрову сферу; по-третє, створення інституційного механізму нагляду за дотриманням цифрових прав, що поєднає технічний моніторинг, періодичну звітність та незалежне оцінювання практик держав. Крім того, міжнародне право повинне передбачити диференційований підхід до держав з авторитарними режимами, які системно зловживають поняттям цифрового суверенітету для легітимації репресивних цифрових практик. Такий підхід міг би передбачати розробку санкційних режимів проти держав, що вдаються до довготривалих блокувань, відключень інтернету або порушень права на свободу вираження в цифровому середовищі, а також обмеження участі таких держав у ключових багатосторонніх платформах управління інтернетом. Водночас важливо зберігати відкритість до діалогу, пропонуючи авторитарним урядам умови поступового наближення до міжнародних стандартів шляхом правових реформ, технічного співробітництва та участі в прозорих механізмах врегулювання спорів. Глобальне інтернет-управління повинно не уніфікувати, а узгоджувати правові стандарти, які забезпечуватимуть базовий рівень захисту користувачів незалежно від їхньої юрисдикції. У цьому контексті роль міжнародного права не зводиться до реакції на цифровий суверенітет, а полягає у формуванні нормативної архітектури, здатної врівноважити легітимну турботу держав

про безпеку з потребою підтримувати відкритість, стабільність і взаємозалежність цифрового світу. Поки цього балансу не досягнуто, приклади КСА та Ірану залишатимуться індикаторами трансформації інтернету з глобального публічного блага на арену юридичного фрагментаризму й політичного суперництва.

Висновки

У дослідженні здійснено комплексний аналіз політики цифрового суверенітету в КСА та Ісламській Республіці Іран як авторитарних держав, що впроваджують національні стратегії контролю цифрового простору на тлі зростання геополітичної конкуренції та фрагментації глобального інтернет-управління. Політика цифрового суверенітету в обох країнах розглядалася як інструмент внутрішньої стабілізації, захисту режиму та проєкції альтернативного бачення цифрового порядку на міжнародному рівні. Встановлено, що КСА й Іран реалізують амбівалентну модель цифрового суверенітету, поєднуючи інструменти технократичної модернізації з послідовною централізацією контролю над даними, платформами та цифровими інфраструктурами. Законодавчі підходи КСА ґрунтуються на технократичному авторитаризмі з пріоритетом економічного розвитку та залучення іноземних інвестицій за умови збереження повного контролю над даними. В Ірані превалює безпеково-ідеологічна модель, орієнтована на цифрову автаркію та ізоляцію від глобальних інформаційних потоків. В обох випадках реалізується примат національної юрисдикції через локалізацію даних, обмеження транскордонної передачі інформації та політику тиску або блокування глобальних платформ. У КСА ключову роль відіграють високотехнологічні структури, зокрема SDAIA та Комісія з питань зв'язку та інформаційних технологій, що інтегрують наглядові функції з управління цифровими трансформаціями. В обох країнах спостерігалася системна централізація доступу до інфраструктури Інтернету, державна підтримка альтернативних платформ і розвиток системи цифрової ідентифікації як елемента тотального нагляду. Зазначено, що такі практики вступають у прямий конфлікт із положеннями міжнародного права, зокрема статтями 17 і 19 International Covenant on Civil and Political Rights, що гарантують свободу вираження поглядів, доступ до інформації та захист приватності.

Аналіз участі КСА та Ірану у міжнародних процесах інтернет-управління показав, що обидві країни просувають ідеї цифрового плюралізму та мультиглобального інтернету, де кожна держава має автономне право на регулювання цифрового простору відповідно до власних «національних цінностей». Через дипломатичні канали, участь у роботі International Telecommunication Union, Internet Governance Forum та двосторонні угоди з країнами Глобального Півдня ці держави формують альтернативні підходи до принципів прозорості, підзвітності та прав людини у цифровій сфері. Це створює гібридну напругу між авторитарним і ліберальним баченням цифрового суверенітету, де універсалізм міжнародного права підривається посиленням концепцій нормативної багатовекторності. Обмеженням дослідження було обмеження доступу до повних даних про практики

державного втручання в цифрову інфраструктуру в КСА та Ірані. Перспективними напрямками подальших досліджень визначено аналіз реакції глобальних цифрових корпорацій на вимоги авторитарних режимів, порівняння моделей цифрового суверенітету в інших країнах Глобального Півдня, а також оцінку довгострокового впливу регіоналізації цифрового права на стабільність міжнародного правопорядку.

Немає.

Немає.

Немає.

Подяки

Фінансування

Конфлікт інтересів

UDC: 342.9:004.738.5
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.109

Vladyslav Kononenko*

Master's Degree

Taras Shevchenko National University of Kyiv

01033, 60 Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0003-9234-458X>

Digital sovereignty policy in Saudi Arabia and Iran: Challenges for international law and global internet governance

Abstract. The relevance of this research is determined by the growing global trend towards strengthening state control over the digital sphere, which finds clear expression in the digital policies of authoritarian regimes. The aim of the study was to analyze the features of the implementation of digital sovereignty policies in the Kingdom of Saudi Arabia and the Islamic Republic of Iran, as well as to assess their impact on international legal norms and the global Internet governance system. The research methodology was based on normative legal analysis, case studies of national digital autonomy strategies, and examination of institutional behaviour within global internet governance forums. The study established that Iran and the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) have implemented different in form but similar in authoritarian essence models of digital sovereignty, which entail centralised control over internet infrastructure, data localisation, and restrictions on access to global content. It was found that Iran has developed an isolationist model of digital autonomy, based on the creation of a National Information Network, traffic segmentation, and the blocking of international resources, whereas KSA integrated mechanisms of digital control into its broader state techno-economic development strategy within Vision 2030, combining them with engagement of Western technology partners. Systematic restrictions on digital human rights were documented in both countries, in particular freedom of expression, access to information, and privacy, which contravene the international legal obligations of states. It was further established that Iran and KSA pursue deliberate policies aimed at influencing global internet governance processes – in particular, through participation in intergovernmental formats, promoting concepts of digital sovereignty, and contesting universal principles of an open Internet. The study also revealed the structural weakness and fragmentation of international regulatory responses: absence of coherent mechanisms for holding states accountable, limited mandates of global institutions, and low effectiveness of multilateral forums in constraining authoritarian fragmentation of the digital sphere. The practical significance of the research lies in formulating recommendations for international institutions on safeguarding the unity of the digital domain and curbing authoritarian internet fragmentation

Keywords: authoritarianism; data localisation; isolation; technologies; privacy; fragmentation

Introduction

Digital sovereignty increasingly emerges as a central vector of national cyber policy, encompassing security, technological, and legal dimensions. In the case of the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) and the Islamic Republic of Iran, this concept has assumed the form of an ideologised response to the challenges of the global internet architecture, perceived as vulnerable to external influence and incompatible with autocratic models of digital governance. In this context, tension arises between universalist norms of international law – particularly human rights, cross-border information flows, and multistakeholder governance – and the aspiration of national governments towards normative isolation. This dynamic requires critical reflection on the limits of legal pluralism in the global digital sphere and on

the capacity of the international community to formulate an effective response to new forms of digital authoritarianism. In M.L. Mueller's (2020) study, digital sovereignty was examined as a complex phenomenon that challenged the traditional understanding of sovereignty linked to territory and supreme authority. The author stressed that in cyberspace, power and territoriality were disaggregated, making the application of classical sovereignty concepts to the digital domain problematic. At the same time, he analyses how various states, particularly authoritarian regimes, employ ideas of digital sovereignty to legitimise internet control and isolation from global digital flows. The article also highlighted the geopolitical struggle for control of cyberspace, where concepts of cyber sovereignty reflect the

Received: 04.07.2025, Revised: 21.09.2025, Accepted: 26.10.2025

Suggested Citation:

Kononenko, V. (2025). Digital sovereignty policy in Saudi Arabia and Iran: Challenges for international law and global internet governance. *Foreign Affairs*, 35(5), 109-122. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.109.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

interests of major powers, and discussed an alternative model of global commons as a potential basis for international regulation of the Internet. This approach challenges traditional notions of sovereignty and opens up new perspectives for understanding digital autonomy in the context of global transformation. A similar line of reasoning is continued by O. Taldykin (2024), who, analysing various types of sovereignty, emphasised that the policy of “virtual sovereignty” is increasingly employed as a tool of domestic political control, challenging international legal mechanisms for the protection of freedom of expression.

A comparative analysis of digital isolation conducted by H. Kleshnia (2022) identified restrictions on access to global platforms as a manifestation of a simulacrum reality, in which the state constructs its own information space. In this context, the creation of localised network structures appears not only as a technical measure but also as a cultural-political response to the perceived threat of digital chaos. The study demonstrates that such isolation engenders fragmentation of social reality along the logic of postmodernism, wherein simulacra substitute open communication. This enables the interpretation of the internet sphere in authoritarian states as a closed model of virtual existence, governed less by technological imperatives than by cultural and ideological ones. In the study by A. Gul *et al.* (2021), the digital policy of KSA is analysed in the context of its regional rivalry with Iran. The authors stress that investments in data centres and regulatory restrictions on global platforms are not only elements of digital transformation but also instruments for reinforcing state control. Such a policy is framed as part of a broader strategic antagonism that permeates not only the military and diplomatic spheres but also the digital domain. This allows digital sovereignty to be considered as a new dimension of rivalry between KSA and Iran. A. Al-Rawi (2021) examined KSA’s digital policy as a tool for achieving “digital sovereignty” through investments in local data centres and restrictions on access to transnational platforms. The author emphasised the dual character of such a policy – simultaneously supporting digital transformation and strengthening state control over information flows. He analyses cyberattacks and digital surveillance in Arab states as forms of vertical political pressure on opposition-minded citizens. In this context, Saudi digital sovereignty acquires not only an economic or technological dimension but also becomes an element of repressive cyber policy. At the same time, horizontal (interstate) cyberattacks demonstrate that regional actors, including KSA, employ cyber instruments as part of strategic rivalry. A critical evaluation of the normative compatibility of such practices with international law is provided in the study by M. Sexton & E. Campbell (2020), which raises the issue of the legitimacy of restricting cross-border data flows in light of the International Covenant on Civil and Political Rights. The authors argue that the policy of internet segmentation pursued by Middle Eastern states contradicts universally recognised human rights principles. The study by O.A. Panchenko *et al.* (2020) focused on the domestic political consequences of digital sovereignty, particularly its impact on civil society. The authors underline that under conditions of restricted access to global sources of information, the digital space is transformed into a sphere

of censorship, where alternative views are excluded from public discourse. In the study by A.A. Shaharuddin & M. Ilias (2024), the specific features of digital transformation in Middle Eastern countries are analysed, demonstrating a combination of technological modernisation with authoritarian governance practices. The emphasis is placed on the fact that, despite the development of digital entrepreneurship, “smart city” initiatives, and the digitalisation of government services, these processes are accompanied by a deepening of digital inequality and an increasing level of control over the information space. Digital sovereignty policies in the region’s authoritarian states are shaped at the intersection of the modernisation imperative and repressive institutional practices. The problem of research on digital sovereignty policies lies in the predominance of analyses of European and North American models, while the experience of Middle Eastern states remains only fragmentarily represented. The scholarly discourse pays insufficient attention to how authoritarian regimes, particularly in KSA and the Islamic Republic of Iran, institutionalise digital control through legislative regulation, state monitoring, and restrictions on global internet interaction. It is underexplored how such practices correspond with international legal standards in the fields of human rights, cross-border data exchange, and internet infrastructure governance. Equally under-researched are the consequences of digital isolation policies for the effectiveness of global multilateral internet governance. The purpose of this study was to identify the specific features of digital sovereignty policy implementation in KSA and the Islamic Republic of Iran, as well as its impact on international law and the system of global internet governance. To achieve this goal, the following tasks were set: to analyse the normative legal foundations of digital sovereignty in KSA and Iran; to identify the key technological and political instruments of control over the digital sphere; and to assess the challenges posed by digital isolation policies to multilateral internet governance.

Materials and Methods

The study employed an interdisciplinary approach. The analysis covered institutional foundations, legal and regulatory mechanisms, practices of digital control, and the regulatory interaction of the mentioned states with global actors. The main focus was placed on the dynamics of domestic policies regarding the protection of cyberspace, personal data, the regulation of digital services, and the restriction of information flows within the framework of the data sovereignty concept. The research was conducted from December 2024 to May 2025 in three stages: analytical systematisation of sources, empirical comparison of regulatory approaches, and interpretation of international legal challenges. The source base of the study included official legal acts, in particular the Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia (2007) and the Personal Data Protection Law (2023). The analysis also incorporated normative documents such as the Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran (2009) and the Supreme Council of Cyberspace (2022). Particular attention was paid to national strategies such as the Resolution of the Supreme Council of Cyberspace (2016) and Saudi Vision 2030 (2025). To assess the impact of internet censorship on human rights

in Iran, the United Nations Report (2022) was analysed. Documents of the European Union on digital regulation and materials reflecting transnational discussions were also included, in particular the testimony of Deputy Secretary Strickling before the U.S. Senate Committee on Commerce, Science & Transportation (NTIA, 2015). The research methodology was based on a combination of institutional analysis of digital governance systems and a comparative approach. The institutional approach enabled the reconstruction of the structure of digital normativity in Iran and the Kingdom of Saudi Arabia, as well as the identification of points of interaction with international standards. Using this approach, the structure of cyber regulation was analysed, including the role of the Saudi Data & AI Authority (SDAIA) and the National Information Network. The comparative analysis was applied to juxtapose the approaches of Iran and KSA regarding data governance, control of information flows, and interaction with global digital actors. Within the analytical framework of the study, a typological approach was employed to analyse models of internet governance. In particular, the multistakeholder and state-centric models were examined as representing two polar approaches in the global debate on the distribution of power in the digital space. This choice was determined by several factors. The mentioned models embody extreme positions in the debates concerning the regulatory role of the state and non-state actors, which made it possible to clearly trace the legal and institutional specificity of the selected cases.

Results and Discussion

Digital sovereignty is conceived as the capacity of a state to independently determine policy regarding digital infrastructure, data, and cyberspace, without permitting external interference. At the core of legal regulation of the digital domain remains the classical international law of sovereignty, under which each state exercises exclusive jurisdiction over events occurring within its own territory. Within the digital context, this principle is transformed into the right to control infrastructure, data exchange, the activities of digital companies, and access to content within national borders. At the same time, the very nature of the internet, as a technology enabling global information exchange through transboundary networks, collides with the territorial approach. International law does not provide for a single universal normative instrument that comprehensively regulates internet governance. The absence of such a system result in a legal asymmetry between states, transnational corporations, and international organisations. Some attempts to formalise digital human rights have been undertaken within the framework of the international human rights agenda, particularly through interpretation of the International Covenant on Civil and Political Rights. The United Nations (UN), within the framework of General Assembly Resolution 2200A (XXI) (1966), recognised that the right to freedom of expression enshrined in Article 19 of the Covenant extends to digital communications. However, the specific mechanisms for implementing this right under conditions of digital fragmentation remain controversial. Key international actors demonstrate divergent approaches to internet governance

and digital sovereignty. The International Telecommunication Union (ITU, n.d.), as a specialised UN agency, supports the idea of intergovernmental regulation of the digital sphere, which aligns with the interests of countries with authoritarian policies that advocate for the dominant role of the state in cyberspace regulation. Support for the concept of “information sovereignty,” particularly by countries such as Iran or China, is based on a model of centralised control, in which the International Telecommunication Union is viewed as a legitimate arbiter of intergovernmental decisions. In contrast, the Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN, n.d.), a private non-governmental organisation headquartered in the United States, operates on the basis of a multistakeholder governance model, where, alongside states, private companies, the technical community, and civil society organisations participate in policy development (NTIA, 2015). Despite its declared openness, this model has been criticised by states that consider it non-transparent and dominated by Western interests. In particular, Iran has repeatedly expressed distrust toward ICANN’s institutional structure, referring to its dependence on U.S. legal mechanisms (Mueller, 2017).

The United Nations (2021) called for ensuring the right to access the Internet; however, it did not define specific legal norms regulating sovereignty in the digital space. The reports of the UN Group of Governmental Experts on Information Security are limited to general recommendations regarding state responsibility for behavior in cyberspace, leaving unresolved the issues of the legitimacy of digital restrictions, data localisation, or the use of national surveillance technologies. In this context, the policy of digital sovereignty, as implemented by states with limited political pluralism, remains beyond effective international oversight. The European Union (EU) occupies an intermediate position, seeking to combine sovereign regulation of digital infrastructure with adherence to the principles of democratic governance. The concept of strategic autonomy in the digital sphere, enshrined in Regulation (EU) 2022/2065 (2022) and Regulation (EU) 2022/1925 (2022), is not aimed at isolation but rather at limiting the influence of external technological giants on the EU internal market. At the same time, the EU recognises the necessity of global internet governance based on human rights, the rule of law, and international cooperation. This approach contrasts with the policies of Iran and KSA, where sovereignty is realised through the centralisation and blocking of information flows. Before analysing national strategies, the typology of internet governance models was examined, which made it possible to outline the general features of approaches to digital sovereignty in the global context (Table 1). A comparative analysis of the multi-stakeholder and state-centric models of internet governance reveals a profound divide between a liberal-inclusive and a sovereignty-centred vision of the digital domain. The first model, based on cooperation among diverse actors – governments, the private sector, and civil society – tends towards flexible, technically oriented regulation without rigid coercion, which allows for rapid adaptation to technological change. However, such a system demonstrates limited capacity to ensure the binding force of norms and global legal harmonisation. The state-centric model, by contrast,

is grounded in the principle of sovereignty, introducing strict regulation by national governments. Its strength lies in clear legal determinacy and control, yet it is frequently

accompanied by the fragmentation of the global internet, increased technological isolation, and the strengthening of authoritarian control.

Table 1. Key models of internet governance

Model	Characteristic	Advantages	Disadvantages	Model
Multistakeholder model	Principles	Participation of governments, the private sector, and civil society	Inclusiveness, flexibility	Lack of binding force
	Legal basis	Soft law norms, technical standards	Rapid adaptation	Absence of enforcement
	Geography	Predominantly Western countries	Openness, innovation	Western-centricity
State-centric model	Principles	State sovereignty over cyberspace	National control	Legal certainty
	Legal basis	National legislation	Legal certainty	Conflict with the global nature of the internet
	Geography	Countries with authoritarian regimes	Political control	Technological isolation

Source: compiled by the author based on A. Shahbaz *et al.* (2020), S.A. Brown (2024), A. Mathew (2024), Overview of data sovereignty laws by country (2024)

Geographically, the state-centric model of internet governance is characteristic of countries with rigid power verticals and authoritarian political regimes – in particular, Iran, China, KSA, the United Arab Emirates, and North Korea. In China, the concept of cyber sovereignty, officially established by the Information Office of the State Council of the People's Republic of China (2010), envisions complete information filtering, the blocking of global platforms (Google, Facebook, X), and the development of domestic alternatives (Baidu, WeChat, Weibo) controlled by state authorities. In Iran, systems of digital sovereignty are defined by the Supreme Council of Cyberspace Strategy (2022) and the Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran (2009), which ensure content filtering, communication monitoring, and the development of the National Information Network separated from the global internet (Resolution of the Supreme Council of Cyberspace..., 2016). In KSA, digital control policy is based on Saudi Vision 2030 (2025) and regulatory acts such as the Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia (2007) and the Personal Data Protection Law (2023), which regulate online behavior, restrict anonymity, and require data localisation. Accordingly, in the United Arab Emirates, the Smart Government system has been implemented, involving the active use of biometric data and limited access to independent media (Government of Saudi Arabia, n.d.). In North Korea, the internet is completely isolated from the global network, and access is granted only to certain governmental structures (Asher, 2016). All these cases demonstrate the aspiration of states toward digital autarky, grounded in control over infrastructure, content, and digital identity – all subordinated to the priorities of political stability, national security, and information sovereignty. A juxtaposition of the two models leads to the conclusion that the legal architecture of digital sovereignty in the contemporary world produces a non-unified legal field. The multi-stakeholder approach gravitates towards global inclusivity, while the state-centric model prioritises internal legitimisation of digital control. In the context of the formation of international law in this domain, this generates challenges for the development of universal principles capable of reconciling the requirements of national sovereignty with the protection of human rights and the functioning of cross-border digital infrastructure. In the

field of digital sovereignty, a situation has emerged of the absence of a single legal regime, producing zones of conflict between states, international institutions, and global technological actors. The lack of a binding international treaty on internet governance enables each state to implement its own interpretation of digital sovereignty, which in certain cases legitimises restrictive policies.

The digital sovereignty policy of the Islamic Republic of Iran is grounded in an ideologically motivated model of an autonomous internet domain, combining centralised regulation of digital infrastructure, consistent isolation from global networks, and an elaborate system of normative-legal and institutional mechanisms. At the legislative level, the state implements digital control through a range of legal acts that prioritise security, morality, and national sovereignty over principles of internet openness. The central legal initiative shaping the normative framework of Iran's digital sovereignty is the establishment of the National Information Network – an infrastructural and legal project aimed at creating an autonomous domestic internet segment, independent of the global network (Resolution of the Supreme Council of Cyberspace..., 2016). The concept of the National Information Network is implemented within several consecutively adopted policies, including the Supreme Council of Cyberspace (2022), the Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran (2009), and a number of subordinate acts. All these normative documents establish strict liability for cyber-crimes, while simultaneously broadening the definition of undesirable digital content to a degree that allows the criminalisation of any dissent or political activity in the online environment. Unlike European or international standards, such legislation does not provide mechanisms for assessing proportionality or compliance with the necessity standard when restricting freedom of expression. Institutionally, the key body of digital regulation in Iran is the Supreme Council of Cyberspace (2022), established in 2012 by order of Supreme Leader Ali Khamenei. This body coordinates all internet-related activities, determines state policy in the fields of digital security, censorship, data localisation, and digital infrastructure. The Council includes representatives of the country's highest political and security leadership, which indicates that cyberspace regulation is concentrated at the level of strategic

state governance, with technical and economic aspects subordinated to political priorities. The legal framework of Iran's digital sovereignty is aimed at localising internet infrastructure through mandatory storage of user data within the country, the creation of national analogues of Western platforms, and the blocking of cross-border access to key services. For example, Google, Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp, and YouTube have long remained inaccessible or partially blocked. Instead, the government actively promotes state or semi-state alternatives technically integrated into the National Information Network. In particular, the video-hosting service YouTube has been replaced by the platform Aparat, which operates within the boundaries of permitted censored content (Hajipour, 2025). Telegram and WhatsApp have been displaced by domestic messengers such as Soroush, Bale, iGap, and Rubika, which, although positioned as private, are in fact controlled by government or state-affiliated institutions (Kazemi, 2021). Previously, modified versions of Telegram – Hotgram and Talagram – were also used; these operated through Iranian proxy servers and enabled traffic monitoring (Lawmaker says..., 2019). The integration of these platforms into the National Information Network creates a closed informational ecosystem that not only ensures full institutional and technical accountability of user activity but also enables the prompt blocking of external content, restricting freedom of information in accordance with the regime's political objectives. This approach facilitates mass digital surveillance and grants the authorities complete control over traffic, while simultaneously creating conditions for the informational isolation of the population. As a result, fundamental international legal principles in the field of human rights, enshrined in General Assembly Resolution 2200A (XXI) (1966), are violated – particularly the rights to access information, freedom of expression, and privacy. Iran, as a state party to the Covenant, is formally obliged to adhere to Articles 17 and 19, which guarantee the right to privacy and freedom of expression. In practice, however, the Constitution of the Islamic Republic of Iran (1979) disregards the criteria of legality, necessity, and proportionality, which international bodies, including the UN Human Rights Committee, consider essential conditions for the legitimacy of any restriction of these rights. Systematic blocking of informational resources, criminalisation of oppositional content, and user surveillance without independent judicial oversight contradict universally recognised standards of digital human rights. Another aspect of the conflict with international law is the prohibition of cross-border services, which hinders international digital cooperation and economic integration. This policy contradicts the provisions of the Vienna Convention on the Law of Treaties (1969), as the blocking of communication platforms makes it impossible for Iran to fulfill several bilateral and multilateral obligations in the fields of cooperation, development, education, and science. Moreover, the requirement for foreign companies to store data exclusively within Iran is incompatible with the principles of free information exchange protected under global trade agreements and the General Agreement on Trade in Services (World Trade Organisation, 1995). The legal architecture of Iran's digital sovereignty constitutes an example of state policy oriented

towards maximum isolation from the global information space, relying on domestic legislation that largely ignores international legal obligations. As a result, a parallel digital reality is created, in which the fundamental instruments of global Internet governance are either absent or function in an ideologically transformed form, incompatible with the principles of multilateral cooperation, network openness, and respect for universal human rights. Iran's political and legal mechanisms serve to institutionalise digital isolation, creating long-term challenges for the architecture of the international legal order in the field of digital technologies. The model of digital sovereignty in the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) is shaped at the intersection of an ambitious state strategy of technological modernisation and a drive to control the digital sphere within the context of authoritarian stability. At the core of the country's digital transformation lies the strategic initiative Saudi Vision 2030 (2025), which provides not only for economic diversification through the development of digital sectors but also for a substantial strengthening of national control over data flows, Internet infrastructure, and informational content. According to this vision, digital transformation must be realised under conditions of political centralisation, which predetermines the establishment of a legal regime oriented towards sovereign regulation of the digital ecosystem. A defining institutional element of this process is the establishment of SDAIA in 2019, vested with exclusive competences in the domains of digital data, artificial intelligence, and cybersecurity (Regulatory Arrangements for..., 2019). SDAIA coordinates all initiatives related to data processing, localisation, analytics, and oversight of compliance with national data standards, including those concerning privacy and cross-border transfer. SDAIA's competences extend beyond technical regulation – it functions as a political authority safeguarding digital sovereignty, shaping the legal framework that enables state control over information flows both within public institutions and the private sector.

A key normative act in the field of digital regulation is the Personal Data Protection Law (2023), adopted in 2021, which establishes the rules for the collection, processing, storage, and transfer of personal data within the framework of national jurisdiction. The law enshrines the requirement for the localisation of sensitive data within the territory of the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) and grants the regulator the authority to block or restrict cross-border data transfers in cases where national security is threatened or where foreign legislation is deemed incompatible with Saudi standards. The Personal Data Protection Law also provides for the certification of digital platforms and the establishment of a supervisory system to ensure that international companies operating with KSA citizens comply with domestic legal provisions. This law effectively implements the principle of extraterritoriality, characteristic of authoritarian models of digital sovereignty, in which national interest prevails over the principle of global internet openness. Another notable feature of digital regulation in KSA is its emphasis on a regional initiative of cloud localisation – this involves prohibiting the use of certain foreign cloud platforms, similar to Iran, promoting national data centres, and establishing partnerships with technology companies under conditions of

full jurisdictional accountability. Such approaches gained additional weight following the announcement of the creation of a national digital cloud (Oasis Cloud), intended to reduce dependence on foreign service providers and ensure state-controlled management of critical digital infrastructure. From a legal perspective, this signifies the introduction of a regime of digital internalisation, in which the state establishes a separate legal space for the functioning of the Internet, not necessarily aligned with international standards of openness, competition, and freedom of information. Control over the online sphere in KSA is exercised in conjunction with the regime's political priorities, particularly regarding stability, combating "extremism", protecting Islamic values, and preventing internal destabilisation. The Constitution of Saudi Arabia (1992) provides for severe criminal sanctions for online activities that may be classified as defamation, criticism of state institutions, insult to religion, or support for political opposition. Regulation is carried out through specialised bodies of the Ministry of Interior and the Public Prosecutor's Office, which use digital platforms as instruments for monitoring public sentiment and rapid response. Of particular significance are the provisions of the Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia (2007), which stipulates severe criminal liability for "using information technology to disrupt public order", interpreted in the broadest possible sense. The application of such norms forms a regulatory environment dominated by preventive user loyalty, reinforced by an extensive system of state digital surveillance and monitoring. In the context of the global digital order, KSA applies an ambivalent strategy – on the one hand, it restricts platforms that refuse to comply with content removal or data disclosure requirements. For instance, in 2022, the Saudi Ministry of Communications threatened to restrict or block access to Twitter, Snapchat, YouTube, and TikTok unless these companies removed "immoral content" in accordance with the requirements of the Communications and Information Technology Commission (Freedom House, 2024a). This example illustrates the state's aspiration to achieve sovereign control over the information environment, even if it requires confrontation with technoglobal corporations relying on principles of open Internet and privacy. On the other hand, it actively engages technology companies in national infrastructure projects through partnership formats ensuring legal accountability. For example, cooperation with Google Cloud and Alibaba Cloud is based on conditions requiring the storage of all data within Saudi territory, as well as compliance with SDAIA requirements regarding state access to information (Raj, 2024). This approach indicates an attempt to establish a hybrid model of sovereign control, combining instruments of the global market with national digital protectionism.

H. Li & X. Yang (2021) and C.B. Joyce (2025) outlined the interrelation between digital sovereignty and the centralisation of control over internet infrastructure. The study by C.B. Joyce highlighted how nation-states seek to intervene in the governance of network protocols, whereas H. Li & X. Yang emphasised the role of governments in transforming network architecture into an instrument of regional dominance. However, the analysis of KSA's policies demonstrates a somewhat different approach: state initiatives did not so much technically centralise the

internet as legally codify the absolute responsibility of the user, thereby creating a pseudo-legal framework for control. The study shows that in KSA the approach is formed through the hybridisation of commercial influence and state regulation, whereas other works predominantly focus on repressive or technocratic aspects. The reason for these discrepancies probably lies in the limited comparative perspective of the sources analysed, which examine the Middle East in general without considering the unique religious-legal context, critically important for understanding KSA's digital policy. The politico-legal architecture of digital sovereignty in KSA represents a complex system where authoritarian centralisation is combined with technocratic rationality. Within the state strategy, digital control is regarded as an instrument not only of economic transformation but also of political stabilisation of the regime. The Constitution of Saudi Arabia (1992) establishes a closed information ecosystem, controlled by the state and aimed at preserving the political status quo. These normative acts prescribe strict data localisation, prohibition of their cross-border transfer without special authorisation, and broad competences for state institutions regarding monitoring, moderation, and removal of digital content. Such a policy directly conflicts with international law, particularly Articles 17 and 19 of the General Assembly Resolution 2200A (XXI) (1966), which guarantee the right to privacy and freedom of expression. Although KSA is a state party to this covenant, it interprets its international obligations through the lens of national sovereignty, effectively creating a model of "differentiated interpretation of human rights" within the digital environment. Digital control in KSA acquires the function of not only a protective but also a projective instrument – the state model of digital sovereignty is actively promoted as an alternative to the liberal paradigm of the open Internet. Through participation in global forums, particularly the World Summit on the Information Society, KSA advances the concept of digital pluralism (UNESCO, n.d.). Within this concept, each state should have the right to autonomously define the rules for its digital space, including technical, legal, and ethical standards. This approach challenges the established multistakeholder model of Internet governance, which presupposes a balance between governments, the private sector, civil society, and the technical community. The Saudi model, on the contrary, demonstrates consistent strengthening of the state's role as the sole actor responsible for digital sovereignty, avoiding transparency, accountability, and plurality of opinion. In this context, the legal architecture of digital sovereignty in KSA bears not only domestic political significance but also global impact, shaping one of the vectors of transformation of the digital order towards regionalised, fragmented systems of Internet governance. This vector not only crystallises political divergences between authoritarian and democratic regimes in the field of digital governance but also questions the universality of international standards, particularly in the domains of human rights, cybersecurity, and cross-border information flows.

The studies by E. Celeste & F. Fabbrini (2021) and H. Jongen & J.A. Scholte (2021) revealed the relationship between digital sovereignty and global trends of cyberspace regionalisation. E. Celeste & F. Fabbrini emphasised

the growing number of jurisdictions seeking to establish their own rules for internet access, whereas H. Jongen & J.A. Scholte analysed the shift from multilateral to multi-stakeholder governance. The conducted analysis demonstrated that, despite its apparent centralisation, KSA actively engages international corporations in the establishment of cloud data centers, thereby breaching rigid models of data localisation. This finding does not align with the thesis of H. Jongen & J.A. Scholte regarding consistent fragmentation, since in the case of KSA a form of functional hybridisation occurs: sovereignty is controlled at the level of access, while openness is maintained at the infrastructural level. The digital sovereignty policies of the Kingdom of Saudi Arabia and the Islamic Republic of Iran exhibit significant commonalities in their pursuit of absolute state control over the digital sphere, yet are implemented in different political, technological, and international contexts, which determine differences in legal mechanisms, institutional architectures, and strategic objectives of both states. The central element of digital sovereignty in both KSA and Iran is the subordination of Internet infrastructure to the political interests of the state, primarily in the domain of regime stability, population control, and minimisation of the influence of external information sources. Both states legally entrench the primacy of national sovereignty over global standards of openness, freedom of expression, and cross-border information flows, identifying the digital sphere as a key area of strategic importance that must remain under full jurisdictional control. The Iranian model of digital sovereignty is manifested in the consistent implementation of a policy of cyber-isolation, the most prominent expression of which has been the National Information Network – a closed infrastructure that enables the operation of internet services without connection to the global web. Iran's legal framework, which encompasses provisions on cybercrime, content filtering, censorship, and regulation of user behaviour, creates conditions under which access to foreign sources of information is strictly restricted, while interaction with international digital companies is virtually absent. By contrast, the Kingdom of Saudi Arabia (KSA), although implementing control policies of a similar nature, does not pursue complete cyber-isolation. It remains open to partnerships with transnational IT corporations, albeit under conditions of strict data localisation, compliance with national legislation, and jurisdictional control over critical infrastructure. Thus, Iran adheres to the principle of digital autarky, whereas KSA opts for a hybrid model of technological protectionism combined with managed international integration. A. Oldenbourg (2022) and Y. Shany (2023) have examined the role of digital rights in the context of resisting sovereign forms of censorship. The concept of “digital human rights” as a universal regulatory principle has been formulated, and the excessive politicisation of the concept of freedom in the digital space has been criticised. In the Iranian case under study, these approaches encounter significant challenges: here, the rights of internet users are not articulated in terms of individual freedoms but are reinterpreted through the prism of religious duty and social harmony. Y. Shany's assertions appear debatable, as they rest upon a Western human rights paradigm that lacks a direct normative equivalent in the

Iranian system. The analysis conducted highlights the necessity of de-radicalising the legal discourse so as to render it relevant to illiberal regimes. The divergence in interpretation stems from the failure to take into account the cultural specificity of legal thought in Islamic states. The legal mechanisms of implementing digital sovereignty in both countries operate within authoritarian political systems, yet differ in their degree of formalisation and institutional complexity. In Iran, the Supreme Council of Cyberspace, subordinate to the Supreme Leader, plays the decisive role in shaping digital policy, concentrating authority directly in the hands of the highest religious leadership. Iranian legislation is predominantly repressive in nature, aimed at criminalising online activities perceived as threats to Islamic values or national security. KSA, in turn, has established a complex technocratic governance architecture for the digital sphere, in which a key role is played by the SDAIA – the authority responsible for integrating issues of artificial intelligence, data protection, and digital regulation. The adoption of the Personal Data Protection Law (2023) reflected an attempt to legitimise digital control through formally legal mechanisms that approximate international terminology while deviating from its substantive meaning. This contrasts with the Iranian practice, where legal regulation often has a declarative character and is subordinated to the priorities of security and enforcement agencies. In the works of J. Ruohonen (2021) and D.J. Svantesson (2021), attention is focused on the legal conflicts between national regulatory regimes and international standards of freedom of expression. They emphasise the contradiction between states' pursuit of digital sovereignty and their international obligations, as well as demonstrate how technology giants become caught in jurisdictional conflicts. The analysis of KSA and Iranian policies confirmed these discrepancies but also revealed a pragmatic approach: states deliberately create “grey zones” within the legal field, delegating certain domains to BigTech companies in order to avoid direct responsibility for rights violations. This approach is inconsistent with the normative model in which the state is viewed as the principal regulator. The divergence arises from a simplified assumption of the uniformity of the legal order, whereas in practice states utilise digital policy as an instrument of asymmetric law enforcement. In the technical dimension, KSA far outpaces Iran in the development of digital infrastructure, enabling the implementation of sophisticated data strategies, the establishment of national data centres, the launch of cloud services, and the promotion of artificial intelligence as a tool of strategic development. Iran, by contrast, faces constraints imposed by international sanctions, which preclude technological modernisation through cooperation with global companies. This compels Iran to develop domestic software, internal analogues of social networks and messaging platforms; however, the effectiveness of such systems remains limited due to a lack of access to cutting-edge technologies and an absence of user trust. Technological backwardness, combined with repressive policies, creates conditions under which Iran's digital sovereignty functions more as a barrier to global information exchange than as an instrument of modernisation. The international context also sharply distinguishes these

two models. Iran predominantly acts in isolation, appealing to principles of non-interference and sovereignty in the digital sphere within alternative frameworks of international cooperation, such as the Shanghai Cooperation Organisation or BRICS+ (Brazil, Russia, India, China, South Africa). Nonetheless, it remains a peripheral actor in the global digital architecture. KSA, by contrast, actively promotes its participation in international organisations such as the G20, the International Telecommunication Union, and the UN, where it positions its model as an example of responsible sovereign governance, capable of combining innovation with security. Through mechanisms of “digital diplomacy”, KSA seeks to legitimise its approach as consistent with principles of international law, even though it faces criticism from human rights organisations for restricting freedom of expression. From the perspective of domestic legitimacy, digital sovereignty functions for both regimes as an instrument of control and stabilisation. In Iran, the blocking of global services, persecution of online activists, and institutional restriction of access to information serve to reinforce the influence of the politico-religious elite and preserve social order in conditions of heightened protest activity. At the same time, such policies generate growing discontent among the youth, widening the gap between state discourse and digital reality. KSA, conversely, seeks to build digital legitimacy through investments in technology, the provision of digital services to citizens, and the modernisation of administrative governance. This creates the perception of a

state as an innovator, although restrictive legislation on freedom of speech and limitations on independent journalism indicate that digital sovereignty remains primarily an instrument of control rather than emancipation. For a more in-depth comparative analysis of Iran’s and KSA’s digital strategies, this study employs the generalised Table 2, which systematises the key parameters of digital sovereignty in both countries. The data presented clearly illustrate the differences between Iran’s isolationist model and KSA’s modernisation-oriented approach. The findings reveal profound conceptual and institutional asymmetry in the approaches to digital sovereignty in Iran and KSA. The Iranian model exemplifies an inward-oriented digital isolationism, rooted in distrust of the global information environment and focused on repressive control, whereas the Saudi strategy is directed towards the external projection of digital modernisation while retaining elements of political control. At the same time, both models demonstrate a tendency to combine technocratic instruments of digital transformation with authoritarian governance mechanisms. Divergences in the level of international integration and approaches to artificial intelligence highlight the differing degrees of flexibility of the two countries in responding to global challenges of the digital agenda. Overall, both cases demonstrate how digital sovereignty may serve simultaneously as a means of internal power consolidation and as an instrument of geoeconomic positioning, thereby posing challenges to the universalisation of principles of global internet governance.

Table 2. Comparative analysis of the digital sovereignty of Iran and the KSA

Criteria	Iran	KSA
Core strategy	Isolationist approach focused on control and censorship	Modernisation approach within the framework of Vision 2030
Digital sovereignty objectives	Protection from external influence, control over citizens	Economic diversification, regional technological leadership
Level of Internet freedom*	12	25
Network blocking	Extensive blocking	Selective blocking focused on content
Personal data protection	Stringent control for surveillance purposes	Privacy protection
Content censorship	Deep Packet Inspection (DPI), comprehensive censorship	Censorship of religious and political content
National internet	Development of the “National Information Network”	Development of sovereign cloud infrastructure
Artificial intelligence	Development under sanctions, focus on domestic solutions	Investments in AI of up to USD 1.9 billion by 2027
International cooperation	Minimal due to sanctions	Active engagement with international partners
Participation in global initiatives	Minimal participation	Active participation in G20, international forums
Key challenges	International sanctions, technological isolation	Dependence on foreign technologies

Note: * – according to Freedom House, scores are based on a scale from 0 (least free) to 100 (most free)

Source: compiled by the author based on United Nations (2022), Freedom House (2024a; 2024b), Digital Policy Alert (2024), I. Payande (2024), International Trade Administration (2024), Saudi Arabia Data Sovereignty Policies and Requirements (2024), F. Bria & H. Sheikh (2025), J. Olaje (2025)

In the works of N. Möllers (2020) and S. Mihelj & C. Jiménez-Martínez (2021), attention is drawn to the risks of digital nationalism, particularly the danger of forming isolated information ecosystems. N. Möllers viewed digital nationalism as a threat to cross-border information flows, whereas S. Mihelj & C. Jiménez-Martínez emphasised the erosion of the open architecture of the internet caused by political fragmentation. These conclusions partly align

with the findings of the present study, where the creation of national information networks essentially reproduces the logic of digital autarky. However, the assertion of S. Mihelj & C. Jiménez-Martínez regarding the purely negative effect of digital nationalism appears overly simplistic, since in the case of Iran it also functions as a means of preserving sovereignty under conditions of informational embargo. This demonstrates that digital nationalism may

represent not only a manifestation of authoritarian ambitions but also a response to external pressure. The divergence arises from differing foci: the authors' analysis is primarily liberal-normative, whereas the Iranian context necessitates a more geopolitically grounded approach. At the international level, Iran's policy of digital sovereignty has drawn criticism from international human rights organisations, which record numerous violations of the rights to access information, freedom of expression, and privacy. KSA, despite substantively similar policies, is able partially to mitigate international criticism through diplomatic engagement, participation in global forums, and demonstrations of openness to technological partnership. However, in both cases, the issue concerned a conflict with the fundamental provisions of international law, as well as with the principles of free and non-discriminatory access to the internet enshrined in Human Rights Council Resolution 54/24 (2023). This conflict demonstrated that authoritarian models of digital sovereignty, even when formally compliant with legal frameworks, are structurally incompatible with the foundations of the liberal internet order, thereby calling into question the universality of its legal norms in the digital age.

According to the studies of E. Del Re (2024) and S. Fratini *et al.* (2024), digital sovereignty may be understood as a form of "data as a public good", whereby states assume responsibility for their protection and regulation. Both works emphasise the importance of transparency in data storage and processing mechanisms to prevent abuse, particularly in the context of democratic governance. At the same time, the analysis of KSA reveals a different dynamic: the concept of data as a public resource in this country is realised through a form of centralised control, whereby governmental structures retain exclusive access to information, with no involvement of civil society or independent institutions. This does not align with Del Re's vision, which asserts that digital sovereignty should serve as an instrument for democratising data governance rather than as a means of reinforcing executive power. The reason for such divergence lies in the distinct normative contexts. Claims of the universality of the "data as a public good" approach appear debatable, as they fail to account for the specificities of political regimes in which the category of publicness is reduced to a state monopoly over information. The approach to digital sovereignty as an instrument of political legitimisation is traced in the works of H. Sheikh (2022) and M. Jiang & L. Belli (2025). H. Sheikh interpreted digital sovereignty as a concept that allows states to restore political autonomy in the face of transnational platform influence, while M. Jiang & L. Belli viewed it in terms of a political-infrastructure compromise. In the Iranian context, these approaches are partially consistent, as Iran indeed employs the rhetoric of "digital self-defence" to justify domestic repressive practices. However, the conclusions drawn by the scholars appear overly abstract: they do not explain how precisely the normative system of sharia is adapted to legitimise a sovereign digital order. The analysis conducted demonstrates that in Iran it is not only the infrastructure but also the ontology of cyberspace itself that is codified in accordance with religious doctrine – a factor that the aforementioned authors fail to take into account. The reason for this divergence may lie

in the limited attention devoted to sources of the Persian legal tradition. The policy of digital sovereignty, actively pursued in the KSA and the Islamic Republic of Iran, generates a range of systemic challenges to the existing model of global internet governance. The central issue is the increasing fragmentation of the digital space, which is a direct consequence of states' aspirations to exercise complete control over information flows, infrastructure, and behavioural standards within their jurisdictions. The creation of sovereign national internet segments, restrictions on cross-border data exchange, requirements for infrastructure localisation, as well as regulatory blocking of global digital services undermine the foundations of a single global internet built upon the principles of openness, interconnectedness, and technical neutrality. The KSA and Iran, though employing different institutional approaches, in practical terms contribute to the rupture of the global information space, thus laying the groundwork for the emergence of a polycentric, ideologically and technically divided network with multiple standards and regulatory regimes. Aggressive forms of digital sovereignty challenge the effectiveness of the multistakeholder model of internet governance, which has long defined the global architecture of the digital order. This model envisions the participation of not only states, but also the private sector, the technical community, civil society, and international organisations in decision-making processes. It remains central to the functioning of ICANN (n.d.), the key institution for the technical coordination of the internet. Saudi Arabia and Iran increasingly promote an alternative governance framework in which the state assumes the leading role and full responsibility for digital policy within its own sovereign domain. Within platforms such as the International Telecommunication Union (n.d.), both countries actively advocate the concept of "digital sovereignty," which calls for the legal recognition of each nation's right to shape its internet space according to national standards – including control over technical infrastructure, content, and cross-border information flows. This position directly contradicts the universalist approach of ICANN, where jurisdiction over the technical architecture of the internet is recognised as global rather than national. The legal dimension of this contradiction lies in the conflict between states' international obligations in the field of human rights – particularly regarding access to information, freedom of expression, and the right to privacy – and domestic legal regimes that justify restrictions on digital rights by invoking security, morality, or political stability. The Iranian experience demonstrates how legal control over the internet can evolve into the political instrumentalisation of digital rights aimed at suppressing opposition and restricting civic space, in direct violation of the International Covenant on Civil and Political Rights. Saudi Arabia, by contrast, seeks to create the appearance of legal order through the adoption of specialised legislation – notably the Personal Data Protection Law (2023) – which formally aligns with European practice but in substance functions as a mechanism of state control over information flows. Both models disrupt the balance established by international instruments and digital rights charters, undermining trust in global mechanisms for protecting users' rights online.

The studies by U. Reviglio & C. Agosti (2020) and M. Martin (2023) examined the concept of “algorithmic sovereignty”, whereby states seek to control not only data but also the logic of its processing. The authors criticised the opacity of algorithmic systems and called for their accountability. In the case of Iran and the KSA, these approaches take on unexpected forms: the state not only localises algorithms (e.g., through filtering according to local rules) but also develops its own language models to control the information environment. The authors’ assertions regarding the limitations of sovereign algorithmic control in democratic systems are entirely valid; however, in authoritarian systems such control becomes institutionalised through the establishment of state AI commissions. This complements conclusions regarding the dangers of the concentration of digital power, illustrating its concrete implementation in the KSA. The issue of global digital platforms’ access to the markets of the KSA and Iran arises as one of the key aspects of these states’ regulatory policy. Such collisions pose the danger of legal fragmentation of digital regulation, whereby companies are forced to comply simultaneously with contradictory regulatory regimes, thereby increasing transaction costs and reducing the effectiveness of user rights protection. In Iran, the absence of legal guarantees and transparent complaint-handling procedures deprives users of the possibility of appeal or recourse to international protection mechanisms. The KSA, by contrast, establishes formal regulatory mechanisms, yet these operate within an authoritarian legal system, where the independence of the judiciary and the accountability of state institutions remain limited. This raises concerns among international organisations, particularly the UN Human Rights Council, which has repeatedly voiced concern about restrictions on digital freedoms in the Gulf states. Under the pressure of digital sovereignty policies, global technology companies face a dilemma: either adapt to the requirements of highly authoritarian states – thereby potentially jeopardising user rights – or forgo access to large and strategically significant markets. This process creates a new configuration of internet governance, in which technical providers are compelled to operate within national legal regimes that significantly restrict the scope for universal application of the principles of openness, net neutrality, and user rights protection. Studies by T. Dragu & Y. Lupu (2021) and J. Hardy (2021) emphasised the institutional nature of digital authoritarianism, which is formed through bureaucratic control mechanisms. The authors emphasised that governments are instrumentalising digital technologies to expand the powers of internal security agencies, noting the effect of ‘creeping’ normalisation of surveillance, which begins with exceptional circumstances but eventually becomes the norm. The present research partially aligns with these conclusions, particularly regarding the gradual institutional entrenchment of techno-control, but it reveals a different pattern. Rather than evolutionary bureaucratisation, one observes a leap-like formalisation of digital sovereignty – particularly through the establishment of the Supreme Council of Cyberspace as a supranational coordination structure. The assertion by O. Schlumberger *et al.* (2024) about the evolutionary nature of digital authoritarianism seems debatable, since in the case of

Iran, institutionalisation processes are reactive in nature, linked to periods of escalation in international sanctions, particularly after 2010 and 2018. This diverges from the analysis above, for instead of gradual institutional accumulation, one observes wave-like political responses to external threats, accompanied by internal mobilisation of administrative and religious institutions. The reason for this divergence lies in the author’s focus on China as the paradigmatic example of digital authoritarianism, whereas the Iranian model exhibits greater adaptive flexibility and a less centralised digital infrastructure. The comparative analysis of digital sovereignty in the KSA and the Islamic Republic of Iran demonstrates that both states actively construct their own digital spaces in line with political, ideological, and security priorities, while markedly diverging from the principles of the open internet. The common denominator of their policies is the dominance of the logic of state control over the digital domain, entrenched in legislative, administrative, and infrastructural mechanisms. Iran represents the most radical variant of digital autarky, where isolation of the national internet segment from the global network is a political imperative. The KSA, by contrast, implements digital sovereignty through a hybrid model, combining access to transnational technologies with a strict regulatory regime that consolidates state dominance in the domain of data, platforms, and network infrastructure. Differences in openness, technical sophistication of infrastructure, and institutional engagement with global digital actors do not negate the common paradigm: the digital space is instrumentalised as a key resource of political control, geopolitical influence, and internal legitimisation of the regime. These examples provide grounds for anticipating further entrenchment of the concept of digital sovereignty in authoritarian states, particularly through the strengthening of domestic legal regulation, the development of alternative infrastructures, the expansion of content-blocking practices, and the formation of regional alliances based on sovereignty-oriented digital standards. This trend correlates with declining trust in multilateral institutions, increasing conflicts over digital jurisdiction, and the growing role of the state in internet governance. Authoritarian governments, by invoking the legal constructs of digital sovereignty, seek to legitimise their monopoly on the interpretation of digital rights and the definition of security standards, thereby transforming global digital interaction into a process subordinated exclusively to national interests. Their argumentation draws on the concepts of non-interference in domestic affairs and cultural pluralism, which precludes the establishment of universal mechanisms for monitoring digital rights violations at the global level.

According to studies by D. Flonk *et al.* (2020), G. De Gregorio & R. Radu (2022), and L. DeNardis *et al.* (2022), digital freedom depends on the architecture of access, which is shaped as a sociotechnical compromise between the state, civil society, and the private sector. The authors emphasise decentralisation as a key condition for innovation, digital privacy, and the support of democratic forms of self-expression within the networked environment. However, the analysis of KSA and Iranian policies reveals a different dynamic compared to previously formulated assessments: decentralisation there is not merely

absent but is deliberately counteracted, as the perceived chaos of the liberal internet is viewed as a source of external threat. This does not align with the conclusions of the cited authors, who view centralisation as a brake on development, whereas in the KSA and Iran it is deployed as a mechanism for ensuring digital stability and strategic control. The reason for these divergent interpretations lies in differences of value orientation: the studies invoke individual autonomy as the supreme digital value, whereas in authoritarian contexts a collectivist approach prevails, whereby stability, security, and manageability of the digital space are regarded as priorities. The researchers' conclusions are entirely pertinent for liberal democracies but require adaptation in cases where digital sovereignty functions as a mechanism of domestic political control rather than a guarantor of digital rights. International law currently demonstrates evident inertia in responding to new challenges posed by digital fragmentation. The absence of consolidated legal standards on internet governance, the lack of a universally recognised document regulating the interaction between state sovereignty and transnational digital flows, and the limited jurisdiction of international judicial and quasi-judicial bodies over digital violations create a regulatory vacuum. Existing legal instruments lack enforceable mechanisms in the digital domain, particularly with regard to states that refuse to adhere to universal standards. Multilateral platforms such as ICANN (n.d.) and the International Telecommunication Union (n.d.), despite their considerable technical and expert authority, do not possess the institutional capacity to prevent abuses of digital sovereignty. This contributes to growing asymmetry between states that comply with international obligations and those that disregard them. Under these conditions, it is necessary to develop a new international legal framework capable of effectively balancing the legitimate aspirations of states to control digital processes within their jurisdictions with the requirements of global interaction, technical interoperability, and the protection of fundamental human rights. Such a framework should include both legally binding provisions and mechanisms of political pressure, transparency, and accountability. Its key elements should be: first, the extension of the scope of international law to digital contexts, particularly in relation to human rights, jurisdiction, liability for harm caused by digital restrictions, and cross-border data flows; second, the enshrinement of universal standards regarding openness, net neutrality, non-discrimination, and proportionality of state interference in the digital sphere; and third, the creation of an institutional mechanism for monitoring compliance with digital rights, combining technical oversight, periodic reporting, and independent evaluation of state practices. In addition, international law should provide for a differentiated approach towards states with authoritarian regimes that systematically abuse the notion of digital sovereignty in order to legitimise repressive digital practices. Such an approach could include the development of sanction regimes against states that resort to long-term shutdowns, internet disconnections, or violations of the right to freedom of expression in the digital environment, as well as restrictions on the participation of such states in key multilateral internet governance platforms. At the same

time, it is important to maintain openness to dialogue by offering authoritarian governments conditions for gradual alignment with international standards through legal reforms, technical cooperation, and participation in transparent dispute resolution mechanisms. Global internet governance should not aim at unification, but rather at harmonisation of legal standards that guarantee a basic level of user protection regardless of jurisdiction. In this context, the role of international law is not confined to reacting to digital sovereignty, but lies in shaping a normative architecture capable of balancing states' legitimate security concerns with the necessity to uphold openness, stability, and interdependence of the digital sphere. Until this balance is achieved, the examples of the KSA and Iran will remain indicators of the transformation of the internet from a global public good into an arena of legal fragmentation and political rivalry.

Conclusions

The study provides a comprehensive analysis of digital sovereignty policies in the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) and the Islamic Republic of Iran as authoritarian states implementing national strategies for controlling the digital sphere amid intensifying geopolitical competition and the growing fragmentation of global internet governance. Digital sovereignty in both countries is examined as an instrument of internal stabilisation, regime preservation, and the projection of alternative visions of the digital order at the international level. The analysis reveals that both KSA and Iran pursue an ambivalent model of digital sovereignty, combining tools of technocratic modernisation with the systematic centralisation of control over data, platforms, and digital infrastructures. The legislative framework of KSA reflects a form of technocratic authoritarianism that prioritises economic development and the attraction of foreign investment while maintaining full state control over data. In contrast, Iran exhibits a security-ideological model oriented towards digital autarky and isolation from global information flows. In both cases, the primacy of national jurisdiction is asserted through data localisation requirements, restrictions on cross-border data transfers, and coercive measures or outright blocking of global platforms. In Saudi Arabia, high-tech institutions such as the Saudi Data and Artificial Intelligence Authority (SDAIA) and the Communications and Information Technology Commission play a central role, integrating supervisory functions with the management of digital transformation processes. Both countries demonstrate a systemic centralisation of access to internet infrastructure, state-supported development of alternative digital platforms, and the establishment of digital identification systems as instruments of pervasive surveillance. These practices directly conflict with international legal norms, particularly Articles 17 and 19 of the International Covenant on Civil and Political Rights, which guarantee freedom of expression, access to information, and the right to privacy.

The analysis of KSA and Iran's participation in international internet governance processes shows that both states promote the concepts of digital pluralism and a multi-global internet, asserting each nation's autonomous right to regulate its digital space in accordance

with its “national values”. Through diplomatic channels, engagement with the International Telecommunication Union, the Internet Governance Forum, and bilateral partnerships with countries of the Global South, these states advance alternative approaches to transparency, accountability, and human rights in the digital domain. This dynamic creates a hybrid tension between authoritarian and liberal interpretations of digital sovereignty, where the universalist foundations of international law are increasingly undermined by the rise of normative multi-vectority. The study’s limitations stem from restricted access to comprehensive data on state interference in digital infrastructure in both KSA and Iran. Future research directions include examining the responses of global technology

corporations to the regulatory demands of authoritarian regimes, comparing models of digital sovereignty across other Global South countries, and assessing the long-term implications of the regionalisation of digital law for the stability of the international legal order.

Acknowledgements

None.

Funding

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Al-Rawi, A. (2021). *Cyberwars in the Middle East*. Ithaca: Rutgers University Press. doi: 10.36019/9781978810143.
- [2] Anti-Cyber Crime Law of Saudi Arabia. (2007, March). Retrieved from <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/498373>.
- [3] Asher, S. (2016). *What the North Korean internet really looks like*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-37426725>.
- [4] Bria, F., & Sheikh, H. (2025). *Europe must avoid becoming a digital colony*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2025/03/31/europe-digital-sovereignty-colony-trump-asml-ai-eurostack/>.
- [5] Brown, S.A. (2024). Beyond the great firewall: EU and US responses to the China challenge in the global digital economy. *Journal of European Integration*, 46(7), 1089-1110. doi: 10.1080/07036337.2024.2402752.
- [6] Celeste, E., & Fabbrini, F. (2021). Competing jurisdictions: Data privacy across the borders. In T. Lynn, J. Mooney, L. van der Werff & G. Fox (Eds.), *Data privacy and trust in cloud computing. Palgrave studies in digital business & enabling technologies* (pp. 43-58) Cham: Palgrave Macmillan. doi: 10.1007/978-3-030-54660-1_3.
- [7] Cloud Oasis Saudi Arabia. (n.d.). Retrieved from <https://socialstationagency.com/project/cloud-oasis-saudi-arabia/>.
- [8] Constitution of Saudi Arabia. (1992, March). Retrieved from <https://www.legal-tools.org/doc/8942f2/pdf>.
- [9] Constitution of the Islamic Republic of Iran. (1979, December). Retrieved from https://www.shora-gc.ir/files/fa/news/1398/9/21/4354_236.pdf.
- [10] De Gregorio, G., & Radu, R. (2022). Digital constitutionalism in the new era of Internet governance. *International Journal of Law and Information Technology*, 30(1), 68-87. doi: 10.1093/ijlit/eaac004.
- [11] Del Re, E. (2024). Technologies of data protection and institutional decisions for data sovereignty. *Information*, 15(8), article number 444. doi: 10.3390/info15080444.
- [12] DeNardis, L., Musiani, F., & Ermoshina, K. (2022). *Concealing for freedom: The making of encryption, secure messaging and digital liberties*. Manchester: Mattering Press. doi: 10.1353/book.121036.
- [13] Digital Policy Alert. (2024). *DPA digital digest: Saudi Arabia*. Retrieved from <https://digitalpolicyalert.org/digest/dpa-digital-digest-saudi-arabia>.
- [14] Dragu, T., & Lupu, Y. (2021). Digital authoritarianism and the future of human rights. *International Organisation*, 75(4), 991-1017. doi: 10.1017/S0020818320000624.
- [15] Flonk, D., Jachtenfuchs, M., & Obendiek, A.S. (2020). Authority conflicts in internet governance: Liberals vs. sovereigntists? *Global Constitutionalism*, 9(2), 364-386. doi: 10.1017/S2045381720000167.
- [16] Fratini, S., Hine, E., Novelli, C., Roberts, H., & Floridi, L. (2024). Digital sovereignty: A descriptive analysis and a critical evaluation of existing models. *Digital Society*, 3, article number 59. doi: 10.1007/s44206-024-00146-7.
- [17] Freedom House. (2024a). *Freedom on the Net 2024: Saudi Arabia*. Retrieved from <https://freedomhouse.org/country/saudi-arabia/freedom-net/2024>.
- [18] Freedom House. (2024b). *Freedom on the Net 2024: Iran*. Retrieved from <https://freedomhouse.org/country/iran/freedom-net/2024>.
- [19] General Assembly Resolution 2200A (XXI) “International Covenant on Civil and Political Rights”. (1966, December). Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>.
- [20] Government of Saudi Arabia. (n.d.). *Smart government strategy (2020-2024)*. Retrieved from <https://my.gov.sa/en/content/smartstrategy>.
- [21] Gul, A., Abbasi, R.K., & Haider, S.A. (2021). Iran and Saudi Arabia’s strategic rivalry and the Middle Eastern security: An assessment. *Liberal Arts and Social Sciences International Journal (LASSIJ)*, 5(2), 17-29. doi: 10.47264/idea.lassij/5.2.2.
- [22] Hajipour, M.J. (2025). *Getting to know the Aparat website in Iran: The ultimate local video platform*. Retrieved from <https://drgaphic.net/en/getting-to-know-the-aparat/>.
- [23] Hardy, J. (2021). The rise of the modern intelligence state. In A. Henschke, A. Reed, S. Robbins & S. Miller (Eds.), *Counter-terrorism, ethics and technology: Emerging challenges at the frontiers of counter-terrorism* (pp. 105-120). Cham: Springer. doi: 10.1007/978-3-030-90221-6_7.

- [24] Human Rights Council Resolution 54/24 “Cooperation with the United Nations, its Representatives and Mechanisms in the Field of Human Rights”. (2023, October). Retrieved from <https://docs.un.org/en/A/HRC/RES/54/24>.
- [25] ICANN. (n.d.). Retrieved from <https://www.icann.org/>.
- [26] Information Office State Council of the People’s Republic of China. (2010). *The Internet in China*. Retrieved from http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7093508.htm.
- [27] International Telecommunication Union. (n.d.). *Policy & regulatory frameworks*. Retrieved from <https://www.itu.int/en/ITU-D/Regulatory-Market/Pages/Policy-%26-Regulatory-Frameworks.aspx>.
- [28] International Trade Administration. (2024). *Saudi Arabia country commercial guide*. Retrieved from <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/saudi-arabia-digital-economy-0>.
- [29] Jiang, M., & Belli, L. (2025). State-centric formations of digital sovereignty. In M. Jiang & L. Belli (Eds.), *Digital sovereignty in the BRICS countries: How the Global South and emerging power alliances are reshaping digital governance* (pp. 39-102). Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781009531085.003.
- [30] Jongen, H., & Scholte, J.A. (2021). Legitimacy in multistakeholder global governance at ICANN. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organisations*, 27(2), 298-324. doi: 10.1163/19426720-02702004.
- [31] Joyce, C.B. (2025). Do states constrain non-state hackers? International telecommunication union elections and non-state cyber aggression. *Journal of Conflict Resolution*, 69(10), 1687-1712. doi: 10.1177/00220027251323557.
- [32] Kazemi, M. (2021). *The role of domestic messaging apps in Iran’s information controls*. Retrieved from <https://filter.watch/english/2021/11/30/the-role-of-domestic-messaging-apps-in-irans-information-controls/>.
- [33] Kleshnia, H. (2022). Cyber-social society: The latest rhizome. *Proceedings of the National Aviation University Series Philosophy Cultural*, 33(1), 45-51. doi: 10.18372/2412-2157.33.15641.
- [34] Law of Computer Crimes of the Islamic Republic of Iran. (2009, June). Retrieved from <https://ghazavatonline.ir/2105/the-law-of-computer-crimes/>.
- [35] Lawmaker says Iran behind bogus messaging apps, banned by Google. (2019). Retrieved from <https://en.radiofarda.com/a/lawmaker-says-iran-behind-bogus-messaging-apps-banned-by-google/29924990.html>.
- [36] Li, H., & Yang, X. (2021). Sovereignty and network sovereignty. In H. Li & X. Yang (Eds.), *Co-governed sovereignty network: Legal basis and its prototype & applications with MIN architecture* (pp. 1-28). Singapore: Springer. doi: 10.1007/978-981-16-2670-8_1.
- [37] Martin, M. (2023). Algorithmic sovereignty: Machine learning, ground truth, and the state of exception. *Philosophy & Social Criticism*, 51(7), 1044-1074. doi: 10.1177/01914537231222885.
- [38] Mathew, A. (2024). *Cloud data sovereignty governance and risk implications of cross-border cloud storage*. Retrieved from <https://www.isaca.org/resources/news-and-trends/industry-news/2024/cloud-data-sovereignty-governance-and-risk-implications-of-cross-border-cloud-storage>.
- [39] Mihelj, S., & Jiménez-Martínez, C. (2021). Digital nationalism: Understanding the role of digital media in the rise of “new” nationalism. *Nations and Nationalism*, 27(2), 331-346. doi: 10.1111/nana.12685.
- [40] Möllers, N. (2020). Making digital territory: Cybersecurity, techno-nationalism, and the moral boundaries of the state. *Science, Technology, & Human Values*, 46(1), 112-138. doi: 10.1177/0162243920904436.
- [41] Mueller, M. (2017). What “jurisdiction” does ICANN belong to? Retrieved from <https://www.internetgovernance.org/2017/11/07/jurisdiction-icann-belongs/>.
- [42] Mueller, M.L. (2020). Against sovereignty in cyberspace. *International Studies Review*, 22(4), 779-801. doi: 10.1093/isr/viz044.
- [43] NTIA. (2015). *Testimony of assistant secretary Strickling before the Senate Committee on Commerce, Science, and Transportation on “Preserving the multistakeholder model of internet governance”*. Retrieved from <https://www.ntia.gov/speech/testimony/2015/testimony-assistant-secretary-strickling-senate-committee-commerce-science-and-transportation>.
- [44] Olaje, J. (2025). *Vision 2030 in Saudi Arabia: A shift to digital governance*. Retrieved from <https://www.azeusconvene.com/articles/vision-2030-and-digital-governance-in-saudi-arabia>.
- [45] Oldenbourg, A. (2022). Digital freedom and corporate power in social media. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 27(3), 383-404. doi: 10.1080/13698230.2022.2113229.
- [46] Overview of data sovereignty laws by country. (2024). Retrieved from <https://incountry.com/blog/overview-of-data-sovereignty-laws-by-country/>.
- [47] Panchenko, O.A., Parkhomenko-Kutsevil, O.I., & Antonov, V.G. (2020). Turbulence information challenges in governance. *Public Administration and Customs Administration*, 25(2), 196-204. doi: 10.32836/2310-9653-2020-2.34.
- [48] Payande, I. (2024). *Caught in the crossfire: The impact of sanctions on Iranian internet users*. Retrieved from <https://www.internetgovernance.org/2024/10/22/caught-in-the-crossfire-the-impact-of-sanctions-on-iranian-internet-users/>.
- [49] Personal Data Protection Law. (2023, March). Retrieved from <https://sdaia.gov.sa/en/SDAIA/about/Documents/Personal%20Data%20English%20V2-23April2023-%20Reviewed-.pdf>.
- [50] Raj, A. (2024). *Alibaba Cloud revamps global partnership ecosystem*. Retrieved from <https://www.crnasia.com/news/2024/cloud/alibaba-cloud-revamps-global-partnership-ecosystem-new-ai-fo>.
- [51] Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council “On Contestable and Fair Markets in the Digital Sector and Amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act)”. (2022, September). Retrieved from <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj>.

- [52] Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council “On a Single Market for Digital Services and Amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act)”. (2022, October). Retrieved from <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>.
- [53] Regulatory arrangements for the Saudi authority for data and artificial intelligence. (2019). Retrieved from <https://qanooniah.com/en/File/POZ1513E6qoWwivoe0G2BdaxD-Regulatory-Arrangements-for-the-Saudi-Authority-for-Data-and-Artificial-Intelligence>.
- [54] Resolution of the Supreme Council of Cyberspace “Document explaining the requirements of the national information network”. (2016, September). Retrieved from <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1033103>.
- [55] Reviglio, U., & Agosti, C. (2020). Thinking outside the black-box: The case for “algorithmic sovereignty” in social media. *Social Media + Society*, 6(2). doi: 10.1177/2056305120915613.
- [56] Ruohonen, J. (2021). The treachery of images in the digital sovereignty debate. *Minds & Machines*, 31, 439-456. doi: 10.1007/s11023-021-09566-7.
- [57] Saudi Arabia Data Sovereignty Policies and Requirements. (2024). Retrieved from <https://incountry.com/blog/saudi-arabia-data-sovereignty-policies-and-requirements/>.
- [58] Saudi Vision 2030. (2025). *2024 Annual Report*. Retrieved from <https://www.vision2030.gov.sa/en/annual-reports>.
- [59] Schlumberger, O., Edel, M., Maati, A., & Saglam, K. (2024). How authoritarianism transforms: A framework for the study of digital dictatorship. *Government and Opposition*, 59(3), 761-783. doi: 10.1017/gov.2023.20.
- [60] Sexton, M., & Campbell, E. (2020). *Cyber war & cyber peace in the Middle East: Digital conflict in the cradle of civilization*. Washington: Middle East Institute.
- [61] Shaharuddin, A.A., & Ilias, M. (2024). *Digital transformation in the middle east: Insights from the digital double bind*. *Journal of Development Communication*, 35(2), 87-88.
- [62] Shahbaz, A., Funk, A., & Hackl, A. (2020). *Assessing the human rights implications of data localisation*. Retrieved from <https://freedomhouse.org/report/special-report/2020/user-privacy-or-cyber-sovereignty>.
- [63] Shany, Y. (2023). Digital rights and the outer limits of international human rights law. *German Law Journal*, 24(3), 461-472. doi: 10.1017/glj.2023.35.
- [64] Sheikh, H. (2022). European digital sovereignty: A layered approach. *Digital Society*, 1, article number 25. doi: 10.1007/s44206-022-00025-z.
- [65] Supreme Council of Cyberspace. (2022). *Strategic Document of the Islamic Republic of Iran in Cyberspace*. Retrieved from <https://zaviehmag.ir/?p=1787>.
- [66] Svantesson, D.J. (2021). *Private international law and the internet*. Retrieved from <http://digital.casalini.it/9789403511245>.
- [67] Taldykin, O. (2024). Sovereignty: Attempted classification. *Scientific Bulletin of the Dnipro State University of Internal Affairs*, 1, 125-129. doi: 10.31733/2078-3566-2023-1-125-129.
- [68] UNESCO. (n.d.). *World Summit on the Information Society (WSIS)*. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/wsisis>.
- [69] United Nations. (2021). *Group of governmental experts on advancing responsible state behaviour in cyberspace in the context of international security*. Retrieved from <https://digitallibrary.un.org/record/3934214?v=pdf>.
- [70] United Nations. (2022). *UN human rights experts urge Iran to abandon restrictive internet bill*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/un-human-rights-experts-urge-iran-abandon-restrictive-internet-bill>.
- [71] Vienna Convention on the Law of Treaties. (1969, May). Retrieved from <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>.
- [72] World Trade Organisation. (1995). *General Agreement on Trade in Services*. Retrieved from https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gats_e.htm#art3_3.

УДК 355.02
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.132

Азіз Ісаєв

Аспірант

*Дипломатична академія Міністерства закордонних справ Киргизької Республіки імені Кази Дікамбаєва
720040, просп. Еркіндік, 36, м. Бішкек, Киргизстан*

<https://orcid.org/0009-0005-5823-4277>

Еволюція військової політики в державах Центральної Азії в пострадянський період: між спадщиною СРСР і новими загрозами

Анотація. Мета дослідження – проаналізувати зміни у військовій політиці країн Центральної Азії, з особливим акцентом на Киргизькій Республіці, після розпаду Радянського Союзу в 1991 р. У дослідженні було використано контент-аналіз військової доктрини та концепції національної безпеки Киргизстану, порівняльний аналіз військових доктрин країн Центральної Азії – Киргизстану, Казахстану, Таджикистану, Туркменістану та Узбекистану – а також підхід на основі конкретних прикладів щодо прикордонного конфлікту з Таджикистаном у квітні-травні 2021 р. та шестиденного збройного конфлікту з Таджикистаном у вересні 2022 р. Результати показали, що після розпаду Радянського Союзу Киргизстан зіткнувся з такими викликами, як фрагментована військова інфраструктура, недостатність ресурсів та ризики транскордонних конфліктів. Ці ризики призвели до перегляду військової доктрини та стратегії національної безпеки в період з 2021 по 2023 р. Відмінною рисою зміненої військової політики є прагнення до нейтралітету, мирного вирішення конфліктів та зосередження уваги на трансформації загроз – гібридних, інформаційних та кібернетичних. На відміну від інших країн Центральної Азії, військовий бюджет Киргизької Республіки обмежений 1,5 % валового внутрішнього продукту, що спонукає країну уникати гонки озброєнь і обирати більш технологічний підхід до національної безпеки. Брак коштів для масштабного переозброєння компенсується участю Киргизстану в міжнародних альянсах і військових навчаннях, а також згодою на обмежену присутність іноземних військ. Досвід Киргизстану можна використовувати для запобігання транскордонним конфліктам, створення інтегрованої системи безпеки та забезпечення стабільного регіонального розвитку

Ключові слова: національна безпека; транскордонний конфлікт; регіональна безпека; міжнародні альянси; військові навчання

Вступ

Розпад Радянського Союзу (СРСР) призвів до змін у військовій політиці центральноазіатських держав – Казахстану, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану та Киргизької Республіки. Колишні члени союзу зіткнулися з такими викликами, як фрагментована військова інфраструктура та вразлива система безпеки. Актуальність цієї роботи полягає в розумінні того, як центральноазіатські країни трансформували свою військову політику, щоб подолати ці виклики та створити індивідуальну траєкторію в змінених реаліях. O. Göksel & N. Huseynova (2024) у своєму дослідженні вказали на значний вплив СРСР на формування політичного порядку денного в країнах Центральної Азії. Використовуючи постколоніальну теоретичну модель, цитовані експерти стверджували,

що радянська політика на Кавказі та в Центральній Азії набула форми політичних репресій, економічної експлуатації та культурної асиміляції, виявляючи ключові риси колоніального правління. Z. Khonelidze & M. Bregvadze (2024) підкреслили, що після закінчення Другої світової війни розпад Радянського Союзу став другою за значимістю історичною подією, яка привернула увагу світової спільноти до питань мирного співіснування нових незалежних держав. Згадані експерти відзначили пріоритетність міжнародного співробітництва, що призвело до створення процедур забезпечення військової безпеки в регіоні. Ö.F. Kocatepe & M. Şahin (2024), однак, звернули увагу на недостатню ефективність реалізованих протоколів, оскільки через десятиліття після розпаду СРСР Центральна Азія

Отримано: 06.07.2025, Перевірено: 25.09.2025, Прийнято: 26.10.2025

Suggested Citation:

Isaev, A. (2025). Evolution of military policy in Central Asian States in the Post-Soviet period: Between the legacy of the USSR and new threats. *Foreign Affairs*, 35(5), 132-141. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.132.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

залишається регіоном політичної, соціальноекономічної та військової напруженості. Експерти запропонували необхідність нових підходів до військової політики для забезпечення стабільності в регіоні. В академічному дискурсі розглядалася думка, що в пострадянський період на розвиток країн Центральної Азії впливали політичні та військові виклики. S. Chatterjee (2024) стверджував, що під час холодної війни радянські держави-члени перебували у вимушеній конфронтації з країнами прозахідного блоку, що призвело до стратегій, заснованих на жорсткій військовій риторичі. Однак ці стратегії змінилися після того, як країни Центральної Азії здобули політичну незалежність і виникли нові виклики, пов'язані насамперед із забезпеченням безпеки громадян. На думку S. Chatterjee, нові проблеми безпеки були зумовлені зростанням транснаціональних злочинних угруповань, нелегальною імміграцією, безпекою водопостачання, зміною клімату та іншими факторами. A. Utebayev (2025) у своїй роботі зазначив, що з лютого 2022 р. країни Центральної Азії вступили в нову фазу розвитку своєї військової політики. На думку експерта, початок цього етапу збігся з повномасштабною військовою агресією Росії проти України та подальшими регіональними і геополітичними викликами. A. Utebayev також підкреслив, що ці виклики були розглянуті в 2022 р. в Чолпон-Аті п'ятьма лідерами країн Центральної Азії, які висловили готовність створити комплексну регіональну стратегію для вирішення спільних питань безпеки та забезпечення економічного і інфраструктурного розвитку регіону.

S. Krapohl & A. Vasileva-Dienes (2020) у своєму порівняльному дослідженні стверджують, що створення універсальної стратегії безпеки ускладнюється кризою ліберально-демократичної моделі та посиленням авторитарних тенденцій у деяких країнах Центральної Азії, зокрема в Таджикистані та Киргизькій Республіці. Дослідники вказали, що поширення цих тенденцій пов'язане з очищенням політичного простору від опозиції, що перешкоджає трансформаційним процесам, які виявилися успішними в Казахстані та Узбекистані. Ефективність підходів Казахстану та Узбекистану до створення інтегрованої військової політики та забезпечення регіональної безпеки також підкреслила A. Kazhenova (2024), яка досліджувала динаміку інтеграційних процесів, починаючи з 2000-х рр. Експерт підкреслила, що у 2005 р. в регіоні виникли нові виклики військово-політичної стабільності, пов'язані з відмовою деяких країн – Таджикистану, Туркменістану та Киргизстану – брати участь в інтеграційних процесах. A. Kazhenova запропонувала, що конфлікти, які виникають внаслідок цієї відмови, можна пом'якшити, використовуючи модель міждержавної співпраці Стенлі Гофмана. Незважаючи на понад три десятиліття незалежності, розвиток військової політики в країнах Центральної Азії, зокрема в Киргизькій Республіці, залишається недостатньо вивченим питанням. Аналізуючи ключові історичні та геополітичні особливості країни з 1991 р., F. Tian (2024) зазначив, що у 2021 р. багатовекторний напрямок національної дипломатії був скасований і замінений автократичною моделлю управління. Схожа думка міститься у роботі A. Serikzhanova *et al.* (2024), які провели порівняльний

аналіз військової політики Казахстану, Узбекистану та Киргизької Республіки. На основі отриманих результатів A. Serikzhanova *et al.* відзначили фрагментарність національних зусиль щодо створення військової політики, заснованої на демократичних ідеалах та громадянській активності. Аналіз цитованих джерел вказав на недостатнє розуміння національних стратегій створення та реалізації військової політики в деяких державах Центральної Азії. З огляду на існуючі прогалини в академічному дискурсі, метою даного дослідження було простежити еволюцію військової політики Киргизької Республіки з 1991 р. Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання: визначити ключові етапи розвитку військової політики країни в пострадянський період; виявити ключові фактори, що вплинули на її формування; запропонувати стратегії пом'якшення загроз для подальшого розвитку військової політики в Киргизькій Республіці.

Матеріали та методи

У цьому дослідженні було використано кілька інструментів, зокрема контент-аналіз, спрямований на виявлення ключових концепцій, пріоритетів та змін у риторичі щодо військової політики Киргизької Республіки. Контент-аналіз базувався на відборі ключових джерел, що відображають офіційну позицію держави та поточні напрямки військової політики. Основними проаналізованими документами були Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) та Concept of National Security of the Kyrgyz Republic (2021), оскільки вони встановлюють стратегічні пріоритети та визначають рамки оборонного планування. Крім того, до аналізу були включені публічні заяви, щоб оцінити, як ці стратегічні позиції інтерпретувалися вищим політичним та військовим керівництвом: промова президента С. Жапарова про ключові загрози безпеці threats (Sadyr Japarov named..., 2021) та коментарі начальника Генерального штабу Е. Тердікбаєва щодо військових реформ у 2021-2022 рр. (Military Doctrine of Kyrgyzstan, 2023). Аналіз змісту враховував не тільки військові загрози, а й інформаційні, біологічні та гібридні загрози безпеці. Для контекстуалізації офіційних позицій було використано аналітичний огляд зусиль Киргизстану з переозброєння у 2021-2022 рр. (Olmos, 2023), що відображає експертні оцінки змін, які впроваджуються. Інші матеріали, що не мають прямого відношення до стратегічних документів або не мають достатньої надійності та офіційного статусу, були навмисно виключені з вибірки для забезпечення репрезентативності та надійності результатів аналізу. Було проведено порівняльний аналіз військової політики Киргизстану (Military Doctrine of Kyrgyzstan, 2023; Wallace & Rodríguez, 2024) та інших країн Центральної Азії – Казахстану (Decree of the President of the Republic of Kazakhstan No. 554, 2017), Узбекистану (Law of the Republic of Uzbekistan No. ZRU-458, 2018), Таджикистану (The national army..., 2024) та Туркменістану (Military Doctrine of Independent..., 2014) – було проведено з метою виявлення спільних тенденцій та відмінностей у розвитку підходів до безпеки в регіоні. Порівняння зосереджувалося на таких параметрах, як ключові положення національних військових доктрин, військові

бюджети, присутність іноземних військових сил у країнах Центральної Азії (включно з Російською Федерацією, Сполученими Штатами та Китаєм), членство в Організації Договору про колективну безпеку (ОДКБ) та Шанхайській організації співробітництва (ШОС), частота та форми участі у військових навчаннях, включаючи миротворчі місії ОДКБ та ШОС, антитерористичні навчання в Сінцзян-Уйгурському автономному районі (СУАР), навчання НАТО «Бірлестік» та «Степний орел», а також використовуване озброєння.

З огляду на акцент на військовій політиці в Киргизькій Республіці, для вивчення логіки та причин трансформацій у національній військово-політичній сфері було використано історико-генетичний метод. Історико-генетичний метод базувався на даних з десяти ($N = 10$) академічних джерел (Gyene, 2022; Ismailbekova, 2024; Biswal, 2024), які допомогли висвітлити та дослідити ключові етапи еволюції військової політики Киргизької Республіки: радянська спадщина, створення армії, трансформації після терористичних атак 11 вересня 2001 р. (Dzhuraev & McGlinchey, 2022; Nurlankyzy & Abildayev, 2024); інтеграційні процеси після 2005 р. (Omidi *et al.*, 2024); та поточні трансформації в національній військовій політиці. Історико-генетичний метод допоміг визначити ключові фактори

розвитку національної військової доктрини Киргизстану, які були важливими за часів СРСР і залишаються актуальними після 1991 р. (Thees & Erschamber, 2022; Saqib & Naazer, 2023; Usenaliev, 2024). На додаток до цих методів, для глибокого розуміння того, як конкретні події в історії країни впливають на вибір військово-політичних стратегій, було використано підхід на основі аналізу конкретних випадків. Було проаналізовано два кейс-стаді: прикордонний конфлікт з Таджикистаном у квітні-травні 2021 р. (Dzhuraev & McGlinchey, 2022) та шестиденний збройний конфлікт з Таджикистаном у вересні 2022 р. (Human Rights Watch, 2023). Ці випадки були проаналізовані з точки зору причин ескалації, наслідків конфлікту та його впливу на зміни у військовій політиці Киргизстану.

Результати

Аналіз змісту документів – Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023), Concept of National Security of the Kyrgyz Republic (2021), заяв президента С. Жапарова про загрози національній безпеці та пояснень начальника Генерального штабу Е. Тердікбаєва – дозволив виокремити кілька тематичних кластерів, які дають уявлення про військову політику країни. Основні тематичні кластери та їхні джерела або контекст представлені в Таблиці 1.

Таблиця 1. Тематичні кластери у вибраних документах, що розкривають військову політику Киргизької Республіки

Тема	Частота згадок	Джерело/контекст
Захист національного суверенітету	Висока	Доктрина, заяви Генерального штабу та Президента
Трансформація загроз	Високий	Заяви президента, концепція національної безпеки
Інформаційна та кібербезпека	Середня	Концепція національної безпеки, заяви Президента
Нейтралітет у регіональних конфліктах	Високий	Заяви Генерального штабу, доктрина національної безпеки
Військова реформа	Високий	Заяви Генерального штабу, доктрина національної безпеки
Участь у міжнародних альянсах	Середній	Концепція національної безпеки
Боротьба з тероризмом	Середній	Концепція національної безпеки

Примітка: частота згадок була розрахована на основі ручного відбору ключових тем, офіційно зафіксованих у текстах, що повторюються у багатьох джерелах або у висловлюваннях багатьох ораторів і відображають концептуальний акцент в аналізованих документах

Джерело: зіставлено автором

З Таблиці 1 випливає, що Киргизстан проводить систематичне оновлення своєї національної оборонної політики у відповідь на зміну характеру загроз. У риториці лідерів, зокрема С. Джапарова та Е. Тердікбаєва, простежується чітка орієнтація на превентивні та мирні заходи з акцентом на стійкості та цифровій трансформації. Також було зроблено висновок, що військова доктрина Киргизької Республіки та концепція національної безпеки синхронізовані та відображають пріоритет оборони, нейтралітету та реформаторського підходу. Аналіз змісту показав, що Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) є стратегічним документом, спрямованим на забезпечення державної безпеки та сталого розвитку країни в умовах сучасних викликів. Доктрина зосереджена на захисті суверенітету, територіальної цілісності та безпеки громадян. Вона підкреслює необхідність адаптації збройних сил до нових форм загроз, включаючи

нестабільність у сусідніх регіонах та трансформацію характеру потенційних конфліктів. У цьому контексті доктрина орієнтована на превентивні заходи з акцентом на зменшенні ризиків збройних зіткнень. Одним із ключових моментів нового документа є зміцнення військової потужності Киргизстану на основі оборонної політики. Доктрина чітко зазначає пріоритет мирних засобів вирішення міжнародних спорів, що відображено у заяві начальника Генерального штабу Е. Тердікбаєва про те, що Киргизстан відкидає застосування сили для вирішення регіональних спорів. Ця заява відображає прихильність країни до нейтралітету в міжнародних конфліктах та її бажання позиціонувати себе як відповідального учасника регіональної безпеки, уникаючи ескалації та милітаризації зовнішньої політики. Доктрина також окреслює важливі кроки в реформуванні національних збройних сил. Ключові заходи включають реорганізацію

структури армії, створення нових батальйонів, вдосконалення логістики та підвищення рівня підготовки персоналу. Особлива увага приділяється підвищенню мотивації військовослужбовців та забезпеченню їх соціального захисту. Ці реформи були проведені у 2021-2022 рр. і стали логічним продовженням зусиль держави з модернізації оборонного сектору, зміцнення внутрішньої стійкості та підвищення здатності ефективно реагувати на широкий спектр загроз у швидко мінливому регіональному та глобальному середовищі.

Concept of National Security of the Kyrgyz Republic (2021) відображає перехід країни до більш комплексного та адаптивного розуміння сучасних загроз. Одним із ключових положень документа є визнання трансформації традиційних викликів – від прямої військової агресії до гібридних, інформаційних та кіберзагроз. Концепція підкреслює, що вразливість державних структур, обмеженість ресурсів та слабка інституційна стійкість роблять країну вразливою до дестабілізуючих факторів. Аналізований документ також розглядає загрози з боку міжнародного тероризму та екстремізму, зростання транснаціональної злочинності, а також екологічні та технологічні ризики, які посилюються нестабільною ситуацією в сусідніх країнах. У відповідь на ці виклики Концепція формулює низку стратегічних пріоритетів, спрямованих на зміцнення національної безпеки на всіх рівнях. Перш за все, вона зосереджується на посиленні захисту державних кордонів як основи територіальної цілісності. Значне значення надається кібербезпеці – в умовах цифровізації суспільного та державного життя захист інформаційних систем став невід'ємною частиною національної оборони. Водночас у документі наголошується на необхідності зміцнення державних інститутів, підвищення їх стійкості до внутрішніх і зовнішніх тиску, що передбачає впровадження реформ, спрямованих на підвищення ефективності управління та забезпечення прозорості процесів прийняття рішень (Isaev *et al.*, 2025). Ключовим напрямком концепції є розвиток міжнародного та регіонального співробітництва у сфері безпеки. Киргизстан підтверджує свою прихильність до участі в таких багатосторонніх структурах, як ОДКБ та ШОС, розглядаючи їх як платформи для координації зусиль у боротьбі з транснаціональними загрозами. Важливим напрямком є також забезпечення інформаційної безпеки та протидія дезінформації та фейковим новинам, які можуть впливати на громадську думку та провокувати дестабілізацію. Таким чином, Концепція національної безпеки відображає прагнення Киргизстану побудувати комплексну, збалансовану та стійку систему реагування на весь спектр сучасних викликів.

Крім вищезазначених джерел, розуміння національної військової політики надає промова Президента Киргизької Республіки С. Жапарова від 27 листопада 2021 р., яка стала сигналом до перегляду усталених підходів до питань національної безпеки (Sadyr Jararov named..., 2021). У своїй промові глава держави вказав на зміну характеру сучасних загроз, підкресливши, що країна стикається не тільки з традиційними

військовими викликами, а й з новими формами – інформаційними, гібридними та біологічними. Президент особливо наголосив на вразливості існуючих державних структур перед цими трансформаційними ризиками. На його думку, адаптивність інститутів є недостатньою для ефективного реагування на нові виклики, що вимагає термінових і системних змін. У цьому контексті С. Джапаров наголосив на важливості гнучкої політики, заснованої на здатності державних органів швидко адаптуватися до мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища. Він закликав до негайного оновлення ключових стратегічних документів – Концепції національної безпеки та Військової доктрини – з метою підвищення їх актуальності та застосовності на практиці. Аналіз риторики президента виявив курс на модернізацію та реформу сектору безпеки: глава держави послідовно виступав за посилення управлінського та аналітичного потенціалу уряду, приділяючи увагу не тільки оборонному аспекту, а й інформаційному, технологічному та інституційному вимірам. Виступ С. Джапарова можна розглядати як імпульс до більш широкої трансформації стратегічної культури Киргизстану – переходу від реактивного до проактивного мислення в питаннях національної безпеки, що згодом знайшло відображення в оновлених версіях військової доктрини та концепції. У своїх промовах начальник Генерального штабу Киргизької Республіки Е. Тердікбаєв наголошував, що основною метою нової Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) є не наступальні дії, а забезпечення сталого миру та запобігання збройним конфліктам. Ця позиція відображає стратегічний вибір республіки на користь мирної зовнішньої політики та демонструє бажання зміцнити регіональну безпеку шляхом стримування, а не ескалації. Підкреслюючи оборонний характер військової стратегії держави, Е. Тердікбаєв зосередився на дотриманні міжнародних зобов'язань і мирному вирішенні суперечок, що є особливо важливим з огляду на складну ситуацію в Центральній Азії. Він також детально описав кроки, зроблені в рамках військової реформи, проведеної в 2021-2022 рр. Зокрема, було переглянуто організаційну структуру збройних сил з метою підвищення мобільності та ефективності. Одним із ключових напрямків стало збільшення чисельності особового складу та формування нових батальйонів, що дозволило посилити територіальну оборону та підвищити оперативні можливості армії. Водночас було посилено заходи з підвищення професійної підготовки військовослужбовців, включаючи освіту, технічне переоснащення та вдосконалення механізмів командування. За словами Е. Тердікбаєва, ці реформи мають на меті посилення оборонного потенціалу країни без відходу від політики ненападу та дотримання принципів міжнародного права. Незважаючи на існування кількох військово-політичних документів і концепцій, національна військова доктрина є одним з ключових документів. Тому було прийнято рішення провести порівняльний аналіз Військової доктрини Киргизстану з військовими доктринами інших країн Центральної Азії – Казахстану, Узбекистану, Туркменістану та Таджикистану. Результати цього порівняння наведено в Таблиці 2.

Таблиця 2. Порівняльний аналіз військових доктрин країн Центральної Азії

Критерії / Країна	Киргизстан	Казахстан	Таджикистан	Узбекистан	Туркменістан
Основні положення доктрини	Оборонна орієнтація, нейтралітет, запобігання конфліктам, військові реформи	Оборонна політика, збереження суверенітету, реорганізація армії, модернізація озброєння (Мі 8, Су 30 тощо)	Оборонний курс, посилення співпраці з Росією, акцент на боротьбі з транснаціональним и загрозами	Доктрина 2017 р.: переозброєння, створення вітчизняного військовопромислового комплексу, структурна реорганізація, закупівля озброєння у Росії та Китаї	Офіційний статус – нейтралітет; доктрина менш оприлюднена, акцент на внутрішній безпеці
Військовий бюджет (2023-24)	≈1,5 % ВВП, ≈209 млн доларів США	~3 % ВВП, ≈7,5 млрд доларів США	≈1 % ВВП, ≈120 млн доларів США	Офіційні дані відсутні	Офіційні дані відсутні
Зовнішня військова присутність	Росія: база в Канті (~500 військовослужбовців, Су-25, Мі-8, безпілотники) та система протиповітряної оборони з Росією в рамках ОДКБ	Космічна база Байконур (Росія), полігон СарыШаган (Росія)	Росія: 201-а база в Таджикистані (~7000 військовослужбовців), китайська база РАР в Памірі з 2016 р.	Немає постійних російських або китайських баз; співпраця в галузі постачання та навчання	Нейтралітет: відсутність офіційних іноземних військових баз
Частота та форми навчання/операцій	Щорічні спільні навчання з членами ОДКБ, участь у миротворчій місії ОДКБ, китайсько-киргизькі антитерористичні навчання в Сінцзяні, участь у навчаннях «Бірлестік 2024»	Участь у навчаннях ОДКБ (щорічно), Миротворчі місії ШОС, регіональних маневрах, таких як «Бірлестік 2024» без Росії/Китаю, навчаннях з Індією та сусідами	Регулярні навчання ОДКБ, спільні операції з Китаєм (серія «Співпраця»), антитерористичні навчання на афганському кордоні	Участь у навчаннях ШОС та миротворчої місії, навчаннях НАТО в рамках Програми партнерства заради безпеки (Steppe Eagle до 2019 р.), співпраця з Туреччиною, США, Китаєм	Фрагментарна участь у міжнародних військових навчаннях

Примітка: ВВП – валовий внутрішній продукт; НАТО – Організація Північноатлантичного договору; ОДКБ – Організація Договору про колективну безпеку; ШОС – Шанхайська організація співробітництва

Джерело: розроблено автором на основі B. Jardine & E. Lemon (2020), R.E. Hamilton (2024), V. Wallace & A.M. Rodriguez (2024), N. Drost *et al.* (2025), Permanent mission of the Republic of Tajikistan to the OSCE (2025)

Аналіз показав, що Киргизька Республіка дотримується збалансованого та прагматичного підходу до військової політики, зосереджуючись на оборонній стратегії та регіональній стабільності. На відміну від Казахстану, військовий бюджет якого становить 3 % ВВП, Киргизстан, незважаючи на обмежені ресурси, зосереджується на структурній модернізації своєї армії. Військова реформа, проведена в 2021-2022 рр., яка включала збільшення чисельності військ та створення нових батальйонів, демонструє намір країни посилити свої оборонні можливості, не займаючи агресивної позиції. Киргизстан відіграє ключову роль як союзник Росії в рамках ОДКБ, приймаючи на своїй території авіабазу «Кант», що підкреслює його участь у колективній безпеці. Водночас країна бере участь у військових навчаннях з Китаєм, включаючи антитерористичні маневри, що відображає баланс між основними гравцями зовнішньої політики в регіоні. Киргизстан бере активну участь у навчаннях ОДКБ та ШОС, але, на відміну від Таджикистану, не дозволяє розмішувати китайські військові об'єкти на своїй території, що свідчить про більш обережний підхід до

відносин з Пекіном. Незважаючи на відносно скромний військовий бюджет, що становить близько 1,5 % ВВП, Киргизстан продовжує розвивати власні збройні сили, зосереджуючись на кібербезпеці, підготовці персоналу та підвищенні стійкості державних інститутів перед новими загрозами. Цей підхід схожий на підхід Таджикистану, проте Киргизстан демонструє більшу відкритість до реформ та збалансованість зовнішньої політики. Таким чином, Киргизстан є прикладом невеликої, але гнучкої держави, яка, незважаючи на обмежені ресурси, надає пріоритет регіональній співпраці, інституційному оновленню та стратегічній нейтральності у військовій політиці.

Аналіз також показав, що військова політика Киргизької Республіки є еволюційним процесом, одним із ключових етапів якого є розпад СРСР. З 1991 по 2025 р. було визначено п'ять етапів розвитку національної військової стратегії: формування політичних основ; етап регіональних загроз та інституціоналізації оборони; період політичної невідзначеності та військової стагнації; епоха реформ та регіональної інтеграції; та поточний період триваючих

трансформацій. У перші роки незалежності (1991-1999 рр.) Киргизстан почав розробляти власну військову політику в умовах гострого дефіциту ресурсів та інфраструктури (Biswal, 2024). Після розпаду Радянського Союзу країна успадкувала роздроблену логістичну базу, не мала професійної армії та значною мірою покладалася на допомогу та персонал з колишніх радянських центрів, насамперед Росії. У 1992 р. була створена Національна гвардія Киргизької Республіки як одна з перших спроб інституціоналізації структур безпеки нової незалежної держави. Стратегічним кроком стало підписання у 1993 р. угоди про створення Збройних сил Республіки, що юридично закріпило їхній статус і започаткувало військовий розвиток. Ключовим документом стала Військова доктрина 1994 р., заснована на принципах нейтралітету та оборонній стратегії (Usenaliev, 2024). Вона спиралася на концепцію колективної безпеки в рамках Співдружності Незалежних Держав і не передбачала наступальних можливостей. Армія залишалася погано структурованою, з обмеженим бюджетом і низькою бойовою готовністю. Підготовка офіцерів і технічна підтримка значною мірою залежали від допомоги Росії. Загалом цей період можна охарактеризувати як етап становлення інститутів та зовнішньої політичної залежності у військових питаннях.

На початку 2000-х рр. військовий курс Киргизстану формувався під впливом зростаючих регіональних загроз, зокрема конфліктів у сусідньому Таджикистані та зростання міжнародного тероризму, включаючи діяльність Ісламського руху Узбекистану (Omidi *et al.*, 2024). Ці виклики спонукали республіку посилити оборонне планування та підвищити гнучкість у питаннях безпеки. У 2001 р., у відповідь на глобальну програму боротьби з тероризмом, Киргизстан надав США та їх союзникам авіабазу Манас для підтримки операції «Незламна свобода» в Афганістані (Densmaa & Suren, 2023). Це ознаменувало початок військової присутності НАТО в Центральній Азії. Два роки по тому, у 2003 р., Киргизстан підписав угоду з Росією про розміщення авіабази «Кант» в рамках ОДКБ, зміцнивши вплив Росії в оборонному секторі. Цей період ознаменував початок політики балансування між двома основними зовнішніми акторами – США та Росією – у військових справах. Киргизстан одночасно розвивав співпрацю з ОДКБ і брав участь у програмах НАТО «Партнерство заради миру». Були також зроблені перші кроки до структурної модернізації Збройних сил, включаючи створення національних командних підрозділів та участь у багатосторонніх міжнародних навчаннях. Цей період став поворотним моментом від пасивної оборонної політики до більш активної, багаторівневої стратегії забезпечення національної та регіональної безпеки. Період з 2005 по 2010 р. був для Киргизстану періодом внутрішніх політичних потрясінь, включаючи дві революції, зміну уряду та ескалацію міжетнічної напруженості (Guene, 2022). На тлі загальної державної кризи військова сфера була затьмарена політичними процесами. Збройні сили демонстрували слабку мобільність та обмежену здатність реагувати на внутрішні загрози. Особливо показовою була ситуація 2010 р., коли під час міжетнічних зіткнень в Ошській області головними стабілізуючими

силами стали Міністерство внутрішніх справ, добровільні загони самооборони та місцева влада, а армія майже не брала участі в цих подіях. Цей період характеризувався скороченням оборонного бюджету, відтоком кадрів та відсутністю стратегічного напрямку у військовій політиці (Ismailbekova, 2024). Країна гостро потребувала інституційного зміцнення своєї армії, але системні реформи на той час не проводилися. Зросла залежність від зовнішньої підтримки: саме Росія та ОДКБ виступали гарантами безпеки Киргизстану, регулярно підтверджуючи свою прихильність до його територіальної цілісності. В результаті на цьому етапі республіка зберегла статус вразливого регіонального гравця у сфері безпеки з обмеженими власними можливостями реагування на кризи. З 2011 по 2020 р. військова політика Киргизстану увійшла у фазу поступових реформ та активної регіональної інтеграції (Saqib & Naazer, 2023). Стабілізація державної влади за президентства А. Атамбаєва та С. Женбекова супроводжувалася спробами інституційного зміцнення сектору безпеки та відновлення бойової готовності Збройних сил. На цьому тлі країна почала більш активно брати участь у міжнародних навчаннях в рамках ОДКБ (наприклад, «Незламне братство», «Рубіж» та інші), а також у спільних антитерористичних маневрах з Китаєм і ШОС, що відображало зростаючу участь республіки в механізмах колективної безпеки. Одночасно розроблялася нова військова концепція, хоча вона залишалася в проекті до 2021 р. (Thees & Erschamber, 2022). Посилилося двостороннє співробітництво з Китаєм, зокрема в забезпеченні безпеки південних кордонів та боротьбі з транснаціональною злочинністю, включаючи наркотрафік та нелегальну міграцію. У цей період почали з'являтися нові завдання для збройних сил, від кібербезпеки до підтримки прикордонної інфраструктури. Військова політика Киргизстану набула більш регіонального характеру, координуючи зусилля з сусідніми країнами для вирішення спільних проблем безпеки.

З приходом до влади президента С. Жапарова в 2021 р. військова політика країни вступила у фазу глибоких перетворень, спрямованих на адаптацію до нових типів загроз та зміцнення національних оборонних можливостей. У світлі зростаючої регіональної нестабільності та глобальних змін у характері сучасних конфліктів, 27 листопада 2021 р. президент оголосив про необхідність термінового перегляду Концепції національної безпеки та Військової доктрини з акцентом на гібридних, кібернетичних та біологічних загрозах (Dzhuraev, 2022). Ця заява ознаменувала початок оновлення стратегічних документів і стала поворотним моментом у розвитку оборонного сектору країни. Під керівництвом Генерального штабу Збройних сил була затверджена Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023). Одночасно в 2021-2022 рр. було проведено масштабну військову реформу: збільшено чисельність особового складу, створено нові батальйони, посилено логістичне забезпечення та вдосконалено систему підготовки. Республіка брала активну участь у регіональних навчаннях ОДКБ, таких як «Щит ОДКБ», у двосторонніх маневрах з Туреччиною та у спільних операціях з Китаєм, включаючи навчання з протидії тероризму (Nurlankyzy & Abildayev, 2024). Поточна

військова політика країни характеризується прагненням до балансу між зовнішніми центрами впливу – Росією, Китаєм та іншими партнерами – при одночасному зміцненні власної територіальної оборони та інституційної стабільності. Таким чином, республіка демонструє курс стратегічної гнучкості, сучасності та оборонної самоідентичності. Аналіз також встановив, що участь Киргизстану в регіональних конфліктах мала значний вплив на еволюцію його військової політики, включаючи прикордонне протистояння з Таджикистаном у квітні-травні 2021 р. Вона розпочалася 28 квітня поблизу водорозподільного пункту «Головний» у Баткенській області – стратегічно важливого об'єкта, що контролює доступ до зрошувальної системи, яка має вирішальне значення для обох сторін (Dzhuraev & McGlinchey, 2022). В результаті збройного конфлікту, в якому було задіяно важку техніку, міномети та дрони, загинуло понад 50 осіб, сотні отримали поранення, десятки населених пунктів були пошкоджені, а понад 30 000 осіб евакуйовано. Основними причинами конфлікту стали невирішені питання делімітації та демаркації кордону, нестача води та боротьба за контроль над інфраструктурою. Цей випадок вплинув на трансформацію військової та національної систем безпеки країни. До травня 2021 р. уряд зосередився на зміцненні південних кордонів та підвищенні оборонних можливостей. Президент С. Жапаров ініціював перегляд Концепції національної безпеки та Військової доктрини з урахуванням нових викликів, зокрема гібридних та транснаціональних загроз (Sadyr Japarov named..., 2021). Було розпочато реформу Збройних сил, з акцентом на модернізацію прикордонної інфраструктури, оснащення її передовими технологіями та озброєнням, а також поліпшення умов служби на кордоні. Крім того, було активізовано співпрацю з союзниками по ОДКБ у проведенні спільних навчань та технічній підтримці. Конфлікт продемонстрував необхідність переходу від переважно політико-дипломатичного підходу до більш збалансованої системи оборонної політики, що поєднує стримування, готовність до мобілізації та розвиток регіонального співробітництва.

Шестиденний збройний конфлікт між Киргизстаном і Таджикистаном у вересні 2022 р. став наймасштабнішою і найруйнівнішою ескалацією в історії двосторонніх прикордонних суперечок. Бойові дії, що розпочалися 14 вересня, охопили кілька районів кордону в Баткенській області, зокрема Кулунду, Максан, Достук і Ак-Сай (Human Rights Watch, 2023). Обидві сторони використовували важку бронетехніку, артилерію та дрони. За офіційними даними, з киргизької сторони загинуло понад 60 осіб, було знищено десятки об'єктів інфраструктури, шкіл, лікарень та житлових будинків, а понад 140 000 осіб було евакуйовано. Причиною конфлікту стали тривалі територіальні суперечки та відсутність чітко визначеного кордону. Однак ескалація у вересні відрізнялася більшою інтенсивністю та скоординованістю атак, що привернуло увагу національної та міжнародної спільноти. Цей конфлікт став ключовим етапом у розвитку військової політики Киргизстану та прискорив переосмислення системи національної безпеки країни. Керівництво країни дійшло висновку, що необхідно не тільки реформувати

Збройні сили, а й створити сучасну систему територіальної оборони. До кінця 2022 р. було створено інститут територіальних командирів для забезпечення мобільної готовності та координації в надзвичайних ситуаціях. Було збільшено фінансування армії та активізовано програми будівництва військової інфраструктури, модернізації озб роєння та підготовки персоналу. Конфлікт також зміцнив політичну волю до захисту територіальної суверенітету: Киргизстан відмовився від односторонніх поступок у переговорах щодо кордонів і став активніше використовувати міжнародні платформи для висвітлення інцидентів. Загалом, події вересня 2022 р. трансформували військову політику в бік більшої автономії, бойової готовності та територіальної стійкості. На основі аналізу можна зробити висновок, що розпад Радянського Союзу став поворотним моментом в еволюції військової політики Киргизстану, яка зіткнулася з викликом забезпечення національної безпеки в умовах роздробленої інфраструктури. Порівняння з іншими країнами Центральної Азії показало, що Киргизстан докладє зусиль для модернізації своєї армії та посилення оборонних можливостей, не переходячи до агресивної моделі поведінки в регіоні. Трансформаційні процеси у військовій політиці включали перегляд військової доктрини та концепції національної безпеки у 2021-2023 рр.. Еволюція військової політики Киргизстану також передбачала участь країни в навчаннях ОДКБ і ШОС, при цьому відмовляючись від розміщення на своїй території іноземних військових об'єктів, у тому числі китайських. Виділяючи близько 1,5 % ВВП на військовий бюджет, країна демонструє поміркованість, відкритість до реформ і збалансованість зовнішньої політики.

Обговорення

У представленій роботі було досліджено вплив певних елементів доктрини національної безпеки, включаючи військовий бюджет, на еволюцію військової політики країни. Цей вплив було особливо досліджено в контексті порівняння військових бюджетів Казахстану та Киргизької Республіки, які становлять відповідно 3 % та 1,5 % ВВП держави. Порівняння дозволило зробити висновок, що, з огляду на обмежені ресурси, Киргизька Республіка зосереджується на регіональній співпраці, інституційному оновленні та стратегічній нейтральності, а не на масштабних процесах модернізації структур національної безпеки. Ідея, викладена в цій роботі, про вплив військового бюджету на політику національної безпеки також підтверджується раніше опублікованими джерелами, зокрема S. Floştoiu (2024). На основі результатів огляду літератури цитований експерт дійшов висновку, що військовий бюджет має подвійний вплив на стратегію національної безпеки – збільшення фінансування військового сектору може слугувати як інструментом стримування, так і ескалації регіональних конфліктів. S. Floştoiu запропонував теорію підвищення ризику конфлікту із зростанням військового бюджету, що було підтверджено аналізом військової політики Киргизстану. Маючи обмежений військовий бюджет, республіка прагне до регіональної нейтральності та мирного вирішення конфліктів. За даними S. Chary & N. Singh (2024), обмежений

військовий бюджет може стимулювати використання інноваційних підходів для забезпечення національної безпеки. Було виявлено відповідності між конкретними елементами концептуальної моделі S. Chary & N. Singh та підходами країни до національної безпеки в регіоні. Зокрема, аналіз роботи свідчить про використання адаптивного управління ризиками у військовій політиці: як член ОДКБ та ШОС, країна не прагне розширювати зовнішню військову присутність на своїй території. S. Qari *et al.* (2024) у своєму дослідженні вказали на складний характер взаємозв'язку між військовим бюджетом і вибором стратегії національної безпеки, який, зокрема, пом'якшується громадськими уподобаннями щодо варіантів оборонної політики. Опитування репрезентативної вибірки німецького населення показало готовність платників податків фінансувати збільшення чисельності військ, створення загальноєвропейської армії та вдосконалення системи протиповітряної оборони. Європейський досвід може бути корисним при плануванні військової політики Киргизької Республіки, громадяни якої стикаються з ризиком збройних конфліктів із сусіднім Таджикистаном. Незважаючи на актуальність наведеного досвіду, подальше планування національної військової політики повинно враховувати відмінності в соціально-економічних умовах між європейськими та центральноазіатськими країнами.

У дослідженні також розглядається вплив регіональних факторів, зокрема транскордонних конфліктів, на еволюцію національної військової політики. Ця тема досліджувалася в контексті 6-денного збройного конфлікту з Таджикистаном у квітні-травні 2021 р., і результати частково збігаються з попередніми дослідженнями, зокрема роботою G.A. Seitalieva (2024). Цитована авторка дійшла висновку, що конфлікти за водні та енергетичні ресурси є основною причиною напруженості в регіоні, що відповідає результатам аналізу конкретних випадків. Відмінність полягає в тому, що дослідження G.A. Seitalieva зосереджується на гуманітарному аспекті конфліктів, тоді як у представленій роботі основна увага приділяється військово-політичному аспекту. Вплив регіональних конфліктів на формування національної військової політики також досліджували P. Vosquillon *et al.* (2024), які проаналізували вплив регіональних суперечок та асиметричних конфліктів на еволюцію національної військової доктрини. Схожість між роботою P. Vosquillon *et al.* і проведеним дослідженням полягає у визнанні впливу регіональних факторів на формування національної військової доктрини. Відмінність полягає в тому, що дослідження R. Grosu (2024) має ширшу спрямованість, тоді як у даному дослідженні порівнюються п'ять країн Центральної Азії з акцентом на Киргизьку Республіку. Окрім згаданих тем, у роботі було розглянуто вплив участі республіки в міжнародних військових альянсах на її військову політику. Порівняння військових доктрин показало, що, на відміну від інших країн Центральної Азії, таких як Таджикистан, участь Киргизстану в міжнародних військових навчаннях є активною, систематичною та різноманітною, включаючи ініціативи ОДКБ, ШОС та антитерористичні навчання в Сінцзяні. Проведений аналіз показав, що

міжнародне співробітництво допомагає Киргизстану компенсувати недостатність коштів для масштабної модернізації своїх національних військових структур. Ця ідея була також частково підтверджена попередніми дослідженнями, зокрема роботою A. Sarjito & N. Lelyana (2024). На основі результатів якісного аналізу цитовані експерти дійшли висновку, що лобістська діяльність оборонних підрядників має значний вплив на розподіл військового бюджету та політику закупівель. За даними A. Sarjito & N. Lelyana, лобістська діяльність підрядників відображається на формуванні пріоритетів оборонних досліджень і розробок, з акцентом на інноваціях у певних сферах, таких як кібербезпека. Хоча в проведеному дослідженні не аналізувалася окремо діяльність оборонних підрядників, воно містило інформацію, яка вказувала на те, що розмір військового бюджету є одним із факторів, що впливають на його розподіл через вибір пріоритетних стратегічних цілей. Ця ідея була розглянута в контексті порівняння Казахстану та Киргизької Республіки, оборонні бюджети яких становлять відповідно 3 % та 1,5 % ВВП країни. Маючи значно менший бюджет, Киргизстан переорієнтував свою військову доктрину на мирне вирішення спорів та інвестиції в інформаційні та технологічні сектори, як зазначено в заявах С. Джапарова та Е. Тердікбаєва. Було також виявлено часткову відповідність між результатами цього дослідження та роботою E. Büyükakıncı (2024), який розглянув адаптацію національних військових доктрин під впливом зміни динаміки сил на міжнародній політичній арені. Збіг полягає у визнанні впливу участі у військових альянсах на еволюцію національних військових доктрин, тоді як відмінність була виявлена у фокусі дослідження – регіональному для проведеного дослідження та міжнародному у роботі E. Büyükakıncı. Збіги були також виявлені між представленим дослідженням і роботою R. Grosu (2024), який вивчав вплив асиметричних конфліктів на формування національної військової політики, включаючи рішення про участь у військових союзах. На основі систематичного огляду джерел згаданий експерт дійшов висновку, що асиметричні конфлікти вимагають залучення більше ніж двох сторін до постконфліктної стабілізації та відбудови. У контексті проаналізованих киргизькотаджицьких військових зіткнень у 2021-2022 рр. участь в асиметричних військових конфліктах передбачає стратегічне планування військових союзів і навчань з метою мінімізації ескалації. Результати та ідеї, представлені в цій роботі, були повністю або частково підтверджені раніше проведеними дослідженнями. Виявлені відповідності свідчать про актуальність проведеного дослідження, а його результати можуть бути використані для формування єдиної військової політики в регіоні Центральної Азії. Однак представлена робота відрізнялася від попередніх досліджень, зокрема, своєю спрямованістю на Киргизьку Республіку та її участь у транскордонних зіткненнях із сусіднім Таджикистаном.

Висновки

Проведене дослідження встановило, що еволюція військової політики Киргизької Республіки в

пострадянський період є складним, багатофакторним процесом, що визначається як внутрішніми перетвореннями, так і регіональними та глобальними викликами. Головний висновок полягає в тому, що республіка демонструє стабільну прихильність оборонному курсу, спираючись на принципи нейтралітету, відмову від ескалації конфліктів та наголошуючи на важливості регіональної співпраці. Це особливо очевидно в риториці політичних лідерів та змісті стратегічних документів, таких як Військова доктрина Киргизстану та Концепція національної безпеки Киргизької Республіки. Одним з ключових результатів стало виявлення зміни характеру загроз – від традиційних військових до гібридних, інформаційних, кібернетичних та біологічних. Останні призводять до транскордонних конфліктів, як показав аналіз прикордонних сутичок з Таджикистаном у квітні-травні 2021 р. та шестиденного збройного конфлікту з Таджикистаном у вересні 2022 р.. Киргизстан послідовно адаптує свою стратегію безпеки у відповідь на ці виклики, приділяючи особливу увагу зміцненню внутрішньої інституційної стійкості та розвитку цифрових і кадрових ресурсів. Також було встановлено, що, маючи обмежений військовий бюджет у розмірі $\approx 1,5\%$ ВВП країни, Киргизстан вважає за краще не брати участь у гонці озброєнь і не розширювати військові структури, а натомість формує надійну систему територіальної оборони, модернізує свою армію та зміцнює регіональні партнерські відносини в рамках ОДКБ та ШОС.

Порівняльний аналіз з іншими державами Центральної Азії показав, що Киргизстан займає проміжну позицію між країнами, які активно взаємодіють із зовнішніми військовими акторами, такими як Таджикистан, та тими, що заявляють про нейтралітет,

зокрема Туркменістан. Незважаючи на військову співпрацю з Росією та Китаєм, Киргизстан не дозволяє створювати нові іноземні військові бази, демонструючи стратегічну гнучкість та збалансований курс зовнішньої політики. Також було встановлено, що на формування сучасної військової політики значний вплив мали транскордонні конфлікти з Таджикистаном у 2021 та 2022 рр. Ці випадки стали поворотними моментами, що ініціювали реформу армії, модернізацію прикордонної інфраструктури та розробку механізмів мобілізаційної готовності. Ескалація на кордоні спонукала керівництво країни переглянути загрози та активніше інтегрувати компоненти територіальної оборони в систему національної безпеки. Обмеженням цього дослідження є його фокус на офіційних стратегічних документах та публічних заявах, які можуть не повністю відображати приховані фактори або неопублічні процеси формування військової політики. Перспективним напрямком для майбутніх досліджень є аналіз суспільного сприйняття військової політики та готовності громадян брати участь у забезпеченні національної безпеки, включаючи добровільні формування, цивільну оборону та співпрацю з місцевими адміністраціями під час криз.

Подяки

Немає.

Фінансування

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC: 355.02
DOI: 10.59214/ua.fa/5.2025.132

Azis Isaev*

Postgraduate Student

*Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of the Kyrgyz Republic named after Kazi Dikambaev
720040, 36 Erkindik Ave., Bishkek, Kyrgyzstan
<https://orcid.org/0009-0005-5823-4277>*

Evolution of military policy in Central Asian States in the Post-Soviet period: Between the legacy of the USSR and new threats

Abstract. The study aimed to examine changes in the military policies of Central Asian countries, with a focus on the Kyrgyz Republic, after the collapse of the Soviet Union in 1991. The research used content analysis of the Kyrgyz military doctrine and national security concept, comparative analysis of the military doctrines of Central Asian countries – Kyrgyzstan, Kazakhstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan – and a case study approach on the border conflict with Tajikistan in April-May 2021 and the six-day armed conflict with Tajikistan in September 2022. The results showed that after the collapse of the Soviet Union, Kyrgyzstan faced challenges such as fragmented military infrastructure, resource insufficiency, and cross-border conflict risks. These risks led to a revision of the military doctrine and national security strategy between 2021 and 2023. A distinctive feature of the changed military policy is the pursuit of neutrality, peaceful conflict resolution, and a focus on the transformation of threats – hybrid, informational, and cyber. Unlike other Central Asian countries, the military budget of the Kyrgyz Republic is limited to 1.5% of gross domestic product, which motivates the country to avoid an arms race and opt for a more technological approach to national security. The lack of funds for large-scale rearmament is compensated by Kyrgyzstan's participation in international alliances and military exercises and its agreement to maintain limited foreign presence. The experience of Kyrgyzstan can be used to prevent cross-border conflicts, create an integrated security system, and ensure stable regional development

Keywords: national security; cross-border conflict; regional security; international alliances; military exercises

Introduction

The collapse of the Soviet Union (USSR) led to changes in the military policies of Central Asian states – Kazakhstan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, and the Kyrgyz Republic. The former union members faced challenges such as fragmented military infrastructure and a vulnerable security system. The relevance of this work lies in understanding how Central Asian countries transformed their military policies to overcome these challenges and create an individual trajectory in the changed realities. O. Göksel & N. Huseynova (2024) in their study pointed to the significant influence of the USSR on the formation of the political agenda in Central Asian countries. Using a postcolonial theoretical model, the cited experts argued that Soviet policy in the Caucasus and Central Asia took the form of political repression, economic exploitation, and cultural assimilation, exhibiting key features of colonial rule. Z. Khonelidze & M. Bregvadze (2024) emphasised that after the end of World War II, the collapse of the Soviet Union became the second most significant

historical event, drawing global attention to the issues of peaceful coexistence of the newly independent states. The cited experts noted the priority of international cooperation, which led to the creation of procedures for ensuring military security in the region. Ö.F. Kocatepe & M. Şahin (2024), however, drew attention to the insufficient effectiveness of the protocols implemented, as decades after the collapse of the USSR, Central Asia remains a region of political, socio-economic, and military tension. Experts proposed the need for new approaches to military policy to ensure stability in the region. In academic discourse, the idea was considered that in the post-Soviet period, the development of Central Asian countries was influenced by political and military challenges. S. Chatterjee (2024) argued that during the Cold War, the Soviet member states were in forced confrontation with the countries of the pro-Western bloc, leading to strategies based on harsh military rhetoric. However, these strategies changed after Central Asian countries gained political independence

Received: 06.07.2025, Revised: 25.09.2025, Accepted: 26.10.2025

Suggested Citation:

Isaev, A. (2025). Evolution of military policy in Central Asian States in the Post-Soviet period: Between the legacy of the USSR and new threats. *Foreign Affairs*, 35(5), 132-141. doi: 10.59214/ua.fa/5.2025.132.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

and new challenges arose, primarily related to ensuring the security of citizens. According to S. Chatterjee, emerging security issues were driven by the growth of transnational criminal groups, illegal immigration, water security, climate change, and other factors. A. Utebayev (2025) in his work stated that since February 2022, Central Asian countries entered a new phase in the development of their military policies. According to the expert, the beginning of this phase coincided with Russia's full-scale military aggression against Ukraine and the subsequent regional and geopolitical challenges. A. Utebayev also emphasised that these challenges were addressed in 2022 in Cholpon-Ata by the five leaders of Central Asian countries, who expressed their readiness to create a comprehensive regional strategy to address common security issues and ensure the economic and infrastructure development of the region.

S. Krapohl & A. Vasileva-Dienes (2020) in their comparative study argued that the creation of a universal security strategy is complicated by the crisis of the liberal democratic model and the strengthening of authoritarian trends in certain Central Asian countries, including Tajikistan and the Kyrgyz Republic. The researchers pointed out that the spread of these trends is linked to the clearing of political space from opposition, which hinders transformational processes that have proven successful in Kazakhstan and Uzbekistan. The effectiveness of Kazakhstan's and Uzbekistan's approaches to creating an integrated military policy and ensuring regional security was also highlighted by A. Kazhenova (2024), who studied the dynamics of integration processes starting from the 2000s. The expert emphasised that in 2005, new challenges to military-political stability arose in the region related to the refusal of some countries – Tajikistan, Turkmenistan, and Kyrgyzstan – to participate in integration processes. A. Kazhenova proposed that the conflicts arising from this refusal could be mitigated by using Stanley Hoffman's model of intergovernmental cooperation. Despite more than three decades of independence, the development of military policy in Central Asian countries, particularly the Kyrgyz Republic, remains an insufficiently studied issue. Analysing the key historical and geopolitical features of the country since 1991, F. Tian (2024) noted that the multi-vector direction of national diplomacy was rolled back in 2021 and replaced with an autocratic governance model. A similar idea was found in the work of A. Serikzhanova *et al.* (2024), who conducted a comparative analysis of the military policies of Kazakhstan, Uzbekistan, and the Kyrgyz Republic. Based on the results obtained, A. Serikzhanova *et al.* noted the fragmentary nature of national efforts to create military policies based on democratic ideals and civic engagement. The analysis of the cited sources indicated insufficient understanding of national strategies for the creation and implementation of military policy in certain Central Asian states. Considering the existing gaps in academic discourse, the goal of this study was to trace the evolution of the military policy of the Kyrgyz Republic since 1991. To achieve this goal, the following tasks were set: to determine the key stages of the country's military policy development in the post-Soviet period; to identify the key factors that influenced its formation; and to propose strategies to mitigate threats for the further development of military policy in the Kyrgyz Republic.

Materials and Methods

Several tools were used in this study, including content analysis aimed at identifying key concepts, priorities, and changes in the rhetoric regarding the military policy of the Kyrgyz Republic. The content analysis was based on selecting key sources that reflect the official position of the state and current directions in military policy. Foundational documents analysed were the Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) and the Concept of National Security of the Kyrgyz Republic (2021), as they establish strategic priorities and define the framework for defence planning. Additionally, public statements were included in the analysis to assess how these strategic positions were interpreted by senior political and military leadership: President S. Japarov's speech on key security threats (Sadyr Japarov named..., 2021) and the comments of the Chief of the General Staff, E. Terdikbaev, regarding military reforms in 2021–2022 (Military Doctrine of Kyrgyzstan, 2023). The content analysis considered not only military threats but also informational, biological, and hybrid security threats. To contextualise the official positions, an analytical review of Kyrgyzstan's rearmament efforts in 2021–2022 (Olmos, 2023) was used, reflecting expert evaluations of the changes being implemented. Other materials not directly related to strategic documents or lacking sufficient credibility and official status were deliberately excluded from the sample to ensure representativeness and reliability of the analysis results. A comparative analysis of the military policies of Kyrgyzstan (Military Doctrine of Kyrgyzstan, 2023; Wallace & Rodriguez, 2024) and other Central Asian countries – Kazakhstan (Decree of the President of the Republic of Kazakhstan No. 554, 2017), Uzbekistan (Law of the Republic of Uzbekistan No. ZRU-45, 2018), Tajikistan (The national army..., 2024), and Turkmenistan (Military Doctrine of Independent..., 2014) – was conducted to identify common trends and differences in the evolution of security approaches in the region. The comparison focused on parameters such as key provisions of national military doctrines, military budgets, the presence of foreign military forces in Central Asian countries (including the Russian Federation, United States, and China), membership in the Collective Security Treaty Organization (CSTO) and the Shanghai Cooperation Organization (SCO), frequency and forms of participation in military exercises, including CSTO and SCO Peace Mission, anti-terrorism exercises in the Xinjiang Uygur Autonomous Region (XUAR), Birlestik and Steppe Eagle of NATO, and the weapons used.

Given the emphasis on military policy in the Kyrgyz Republic, a historical-genetic method was used to study the logic and causes of transformations in the national military-political field. The historical-genetic method relied on data from ten (N = 10) academic sources (Gyene, 2022; Ismailbekova, 2024; Biswal, 2024) that helped highlight and study key phases in the evolution of the Kyrgyz Republic's military policy: Soviet legacy, the establishment of the army, transformations after the September 11, 2001, terrorist attacks (Dzhuraev & McGlinchey, 2022; Nurlankyzy & Abildayev, 2024); integration processes after 2005 (Omidi *et al.*, 2024); and current transformations in national military policy. The historical-genetic method helped identify key factors in the development of

Kyrgyzstan's national military doctrine that were significant during its time in the USSR and remain relevant after 1991 (Thees & Erschamber, 2022; Saqib & Naazer, 2023; Usenaliev, 2024). In addition to these methods, a case study approach was used to gain a deeper understanding of how specific events in the country's history influence the choice of military-political strategies. Two case studies were analysed: the border conflict with Tajikistan in April-May 2021 (Dzhuraev & McGlinchey, 2022) and the six-day armed conflict with Tajikistan in September 2022 (Human Rights Watch, 2023). These cases were analysed from the perspective of the causes of escalation, the

consequences of the conflict, and its impact on changes in Kyrgyzstan's military policy.

Results

The content analysis of documents – Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023), Concept of National Security of the Kyrgyz Republic (2021), President S. Japarov's statements on national security threats, and the explanations from Chief of General Staff E. Terdikbaev – identified several thematic clusters that provide insights into the country's military policy. The key thematic clusters and their sources or context are presented in Table 1.

Table 1. Thematic clusters in selected documents revealing Kyrgyz Republic's military policy

Theme	Frequency of mentions	Source/context
Defense of national sovereignty	High	Doctrine, statements by the General Staff and President
Transformation of threats	High	Statements by the President, national security concept
Information and cyber security	Medium	National security concept, statements by the President
Neutrality in regional conflicts	High	Statements by the General Staff, national security doctrine
Military reform	High	Statements by the General Staff, national security doctrine
Participation in international alliances	Medium	National security concept
Countering terrorism	Medium	National security concept

Note: frequency of mentions was calculated based on manual selection of key themes formally recorded in texts, recurring across multiple sources or by multiple speakers, and representing the conceptual emphasis in the analysed documents

Source: compiled by the author

From the table provided, it follows that Kyrgyzstan is undergoing a systematic update of its national defence policy in response to the changing nature of threats. In the rhetoric of the leaders, including S. Japarov and E. Terdikbaev, there is a clear orientation towards preventive and peaceful measures, with a focus on resilience and digital transformation. It was also concluded that the military doctrine of the Kyrgyz Republic and the national security concept are synchronised and reflect a priority on defence, neutrality, and a reformist approach. The content analysis showed that the Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) is a strategic document aimed at ensuring state security and the sustainable development of the country in the face of modern challenges. The doctrine focuses on the protection of sovereignty, territorial integrity, and the security of citizens. It emphasises the necessity of adapting the armed forces to new forms of threats, including instability in neighbouring regions and the transformation of the nature of potential conflicts. In this regard, the doctrine is oriented towards preventive measures, with an emphasis on reducing the risks of armed clashes. One of the key points in the new document is the strengthening of Kyrgyzstan's military power based on defensive policies. The doctrine explicitly states the priority of peaceful means to resolve international disputes, which is reflected in the statement by the Chief of the General Staff, E. Terdikbaev, that Kyrgyzstan rejects the use of force to resolve regional disputes. This statement reflects the country's commitment to neutrality in international conflicts and its desire to position itself as a responsible participant in regional security, avoiding escalation and militarisation of foreign policy. The doctrine also outlines significant steps in the reform of the national armed forces. Key measures include the reorganisation of the army structure, the creation of new battalions, improvements in logistics, and enhancing

personnel training. Special attention is given to increasing the motivation of military personnel and ensuring their social protection. These reforms were carried out in 2021-2022 and became a logical continuation of the state's efforts to modernise the defence sector, strengthen internal resilience, and improve the ability to respond effectively to a wide range of threats in a rapidly changing regional and global environment.

The Concept of National Security of the Kyrgyz Republic (2021) reflects the country's transition to a more comprehensive and adaptive understanding of modern threats. One of the key provisions of the document is the recognition of the transformation of traditional challenges – from direct military aggression to hybrid, informational, and cyber threats. The concept emphasises that the vulnerability of state structures, limited resources, and weak institutional resilience make the country susceptible to destabilising factors. The analysed document also addresses threats from international terrorism and extremism, the rise of transnational crime, as well as environmental and technological risks, which are exacerbated by the unstable situation in neighbouring countries. In response to these challenges, the Concept formulates a series of strategic priorities aimed at strengthening national security at all levels. First and foremost, it focuses on enhancing the protection of state borders as the foundation of territorial integrity. Cybersecurity is given significant importance – in the context of the digitalisation of public and state life, the protection of information systems has become an integral part of national defence. At the same time, the document stresses the need to strengthen state institutions, improve their resilience to internal and external pressures, which implies the implementation of reforms aimed at enhancing management efficiency and ensuring transparency in decision-making processes (Isaev *et al.*, 2025). A key focus

of the concept is the development of international and regional cooperation in the field of security. Kyrgyzstan reaffirms its commitment to participating in multilateral structures such as the CSTO and the SCO, viewing them as platforms for coordinating efforts to combat transnational threats. Ensuring information security and countering disinformation and fake news, which can influence public opinion and provoke destabilisation, is also an important direction. Thus, the Concept of National Security reflects Kyrgyzstan's aim to build a comprehensive, balanced, and resilient system for responding to the full spectrum of modern challenges.

In addition to the aforementioned sources, understanding the national military policy is provided by the speech of the President of the Kyrgyz Republic, S. Japarov, on November 27, 2021, which served as a signal for the revision of established approaches to national security issues (Sadyr Japarov named..., 2021). In his speech, the head of state indicated a shift in the nature of modern threats, emphasising that the country faces not only traditional military challenges but also new forms – informational, hybrid, and biological. The President specifically pointed out the vulnerability of existing state structures in the face of these transforming risks. According to him, the adaptability of institutions is insufficient for effective responses to new challenges, requiring urgent and systemic changes. In this context, S. Japarov emphasised the importance of a flexible policy based on the ability of government agencies to quickly adapt to the changing external and internal environment. He called for the immediate update of key strategic documents – the Concept of National Security and the Military Doctrine – to enhance their relevance and applicability in practice. The analysis of the President's rhetoric revealed a course towards the modernisation and reform of the security sector: the head of state consistently advocated for strengthening the management and analytical capacity of the government, paying attention not only to the defence aspect but also to informational, technological, and institutional dimensions.

The speech of S. Japarov can be seen as an impetus for the broader transformation of Kyrgyzstan's strategic culture – shifting from reactive to proactive thinking on national security, which was later reflected in the updated versions of the military doctrine and concept. In his speeches, the Chief of the General Staff of the Kyrgyz Republic, E. Terdikbaev, emphasised that the primary goal of the new Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) is not offensive actions but ensuring sustainable peace and preventing armed conflicts. This position reflects the strategic choice of the republic in favour of a peaceful foreign policy and demonstrates a desire to strengthen regional security through deterrence rather than escalation. Emphasising the defensive nature of the state's military strategy, E. Terdikbaev focused on the commitment to international obligations and peaceful resolution of disputes, which is particularly important given the complex situation in Central Asia. He also detailed the steps taken within the military reform carried out in 2021-2022. Specifically, the organisational structure of the armed forces was revised to increase mobility and efficiency. One of the key directions was the increase in personnel numbers and the formation of new battalions, which allowed for strengthening territorial defence and enhancing the army's operational capabilities. At the same time, measures to improve professional training for servicemen were strengthened, including education, technical re-equipment, and improving command mechanisms. According to E. Terdikbaev, these reforms aim to enhance the country's defence potential without departing from the policy of non-aggression and respecting the principles of international law. Despite the existence of several military policy documents and concepts, the national military doctrine is one of the key documents. Therefore, a decision was made to conduct a comparative analysis of the Military Doctrine of Kyrgyzstan with the military doctrines of other Central Asian countries – Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan, and Tajikistan. The results of this comparison are presented in Table 2.

Table 2. Comparative analysis of military doctrines of Central Asian countries

Criteria / Country	Kyrgyzstan	Kazakhstan	Tajikistan	Uzbekistan	Turkmenistan
Key doctrinal provisions	Defensive orientation, neutrality, conflict prevention, military reforms	Defensive policy, sovereignty preservation, army reorganisation, weaponry modernisation (Mi 8, Su 30, etc.)	Defensive course, enhanced cooperation with Russia, emphasis on combating transnational threats	2017 Doctrine: rearmament, establishment of a domestic military-industrial complex, structural reorganisation, arms purchases from Russia and China	Official status – neutrality; doctrine less publicised, focus on internal security
Military budget (2023-24)	≈1.5% GDP, ≈USD 209 million	≈3% GDP, ≈USD 7.5 billion	≈1% GDP, ≈USD 120 million	Official data unavailable	Official data unavailable
External military presence	Russia: Kant base (~500 troops, Su 25, Mi 8, drones) and air defence system with Russia under CSTO	Baikonur space base (Russia), Sary Shagan range (Russia)	Russia: 201st base in Tajikistan (~7,000 troops), Chinese PAP base in the Pamirs since 2016	No permanent Russian or Chinese bases; cooperation on supplies and exercises	Neutrality: absence of official foreign military bases

Table 2. Continued

Criteria / Country	Kyrgyzstan	Kazakhstan	Tajikistan	Uzbekistan	Turkmenistan
Frequency and forms of exercises/ operations	Annual joint exercises with CSTO members, participation in CSTO Peace Mission, China-Kyrgyz anti-terror exercises in Xinjiang, participation in Birlestik 2024	Participation in CSTO exercises (annually), SCO Peace Mission, regional manoeuvres like Birlestik 2024 without Russia/China, exercises with India and neighbours	Regular CSTO exercises, joint operations with China (Cooperation series), counter-terrorism exercises on the Afghan border	Participation in SCO and Peace Mission exercises, NATO PfP training (Steppe Eagle until 2019), cooperation with Turkey, USA, China	Fragmented participation in international military exercises

Note: GDP – Gross Domestic Product; NATO – North Atlantic Treaty Organization; CSTO – Collective Security Treaty Organization; SCO – Shanghai Cooperation Organization

Source: compiled by the author based on B. Jardine & E. Lemon (2020), R.E. Hamilton (2024), V. Wallace & A.M.Rodriguez (2024), N. Drost *et al.* (2025), Permanent mission of the Republic of Tajikistan to the OSCE (2025)

The analysis revealed that the Kyrgyz Republic adopts a balanced and pragmatic approach to military policy, focusing on a defensive strategy and regional stability. Unlike Kazakhstan, with a military budget of 3% of GDP, Kyrgyzstan concentrates on the structural modernisation of its army despite limited resources. The military reform carried out in 2021–2022, which included increasing the number of troops and creating new battalions, demonstrates the country's aim to enhance its defence capabilities without adopting an aggressive stance. Kyrgyzstan plays a key role as an ally of Russia within the CSTO, hosting the Kant airbase, emphasising its involvement in collective security. At the same time, the country engages in military exercises with China, including counter-terrorism manoeuvres, reflecting a balancing act between the major foreign policy players in the region. Kyrgyzstan actively participates in CSTO and SCO exercises, but, unlike Tajikistan, it does not allow Chinese military installations on its territory, indicating a more cautious approach to relations with Beijing. Despite a relatively modest military budget, amounting to around 1.5% of GDP, Kyrgyzstan continues to develop its own forces, focusing on cybersecurity, personnel training, and enhancing the resilience of state institutions in the face of new threats. This approach is similar to Tajikistan's, yet Kyrgyzstan demonstrates greater openness to reforms and foreign policy balance. Thus, Kyrgyzstan serves as an example of a small but flexible state that, despite limited resources, prioritises regional cooperation, institutional renewal, and strategic neutrality in military policy.

The analysis also concludes that the military policy of the Kyrgyz Republic is an evolutionary process, with the collapse of the USSR being one of its key milestones. From 1991 to 2025, five stages of national military strategy development were identified: the formation of policy foundations; the stage of regional threats and defence institutionalisation; a period of political uncertainty and military stagnation; the era of reforms and regional integration; and the current period of ongoing transformations. In the early years of independence (1991–1999), Kyrgyzstan began developing its own military policy amid severe resource and infrastructure shortages (Biswal, 2024). After the collapse of the Soviet Union, the country inherited a fragmented logistical base, lacked a professional military,

and heavily relied on assistance and personnel from former Soviet centres, primarily Russia. In 1992, the National Guard of the Kyrgyz Republic was established as one of the first attempts to institutionalise the security structures of the new independent state. A strategic step was the signing of an agreement in 1993 to create the Armed Forces of the Republic, legally formalising their status and initiating military development. The 1994 Military Doctrine, based on the principles of neutrality and a defensive strategy (Usenaliev, 2024), was a key document. It relied on the concept of collective security within the Commonwealth of Independent States and did not foresee offensive capabilities. The army remained poorly structured, with a limited budget and low combat readiness. Officer training and technical support were largely dependent on Russian assistance. Overall, this period can be characterised as the stage of institutional birth and external political dependence in military matters.

At the start of the 2000s, Kyrgyzstan's military course was shaped by growing regional threats, including conflicts in neighbouring Tajikistan and the rise of international terrorism, including the activities of the Islamic Movement of Uzbekistan (Omidi *et al.*, 2024). These challenges prompted the republic to strengthen its defence planning and enhance flexibility in security matters. In 2001, in response to the global counter-terrorism agenda, Kyrgyzstan provided the USA and its allies with the Manas airbase to support Operation Enduring Freedom in Afghanistan (Densmaa & Suren, 2023). This marked the beginning of NATO's military presence in Central Asia. Two years later, in 2003, Kyrgyzstan signed an agreement with Russia to host the Kant airbase as part of the CSTO, solidifying Russian influence in the defence sector. This period marked the start of a balancing policy between the two main external actors – the USA and Russia – in military affairs. Kyrgyzstan simultaneously developed cooperation with the CSTO and participated in NATO's Partnership for Peace programmes. The first steps towards the structural modernisation of the Armed Forces were also taken, including the creation of national command units and participation in multilateral international exercises. This period became a turning point from a passive defence policy to a more active, multi-level strategy for ensuring national and regional security. The period from 2005 to

2010 was one of internal political upheaval for Kyrgyzstan, including two revolutions, a change of government, and an escalation of interethnic tensions (Gyene, 2022). Amid the overall state crisis, the military sphere was overshadowed by political processes. The Armed Forces demonstrated weak mobility and limited capacity to respond to internal threats. Particularly indicative was the situation in 2010, when, during interethnic clashes in the Osh region, the Ministry of Internal Affairs, volunteer self-defence units, and local authorities became the main stabilising forces, while the army was almost entirely uninvolved. This period was characterised by a decline in the defence budget, a brain drain, and a lack of strategic direction in military policy (Ismailbekova, 2024). The country was in dire need of institutional strengthening of its army, but systemic reforms were not implemented at this time. Dependence on external support grew: it was Russia and the CSTO that acted as guarantors of Kyrgyzstan's security, regularly reaffirming their commitment to its territorial integrity. As a result, at this stage, the republic retained its status as a vulnerable regional security actor with limited own crisis response capabilities. From 2011 to 2020, Kyrgyzstan's military policy entered a phase of gradual reform and active regional integration (Saqib & Naazer, 2023). The stabilisation of state power under Presidents A. Atambayev and S. Jeenbekov was accompanied by attempts to institutionally strengthen the security sector and restore the combat readiness of the Armed Forces. Against this backdrop, the country began to participate more actively in international exercises within the CSTO (e.g., "Indestructible Brotherhood", "Rubezh", and others), as well as in joint counter-terrorism manoeuvres with China and the SCO, reflecting the republic's growing involvement in collective security mechanisms. Simultaneously, a new military concept was being developed, although it remained in draft form until 2021 (Thees & Erschamber, 2022). Bilateral cooperation with China intensified, particularly in securing the southern borders and combating transnational crime, including drug trafficking and illegal migration. During this period, new tasks for the military began to emerge, ranging from cybersecurity to supporting border infrastructure. Kyrgyzstan's military policy took on a more regional focus, coordinating efforts with neighbouring countries to address common security challenges.

With the coming to power of President S. Japarov in 2021, the country's military policy entered a phase of deep transformation aimed at adapting to new types of threats and strengthening national defence capabilities. In light of growing regional instability and global changes in the nature of modern conflicts, the president declared on 27 November 2021 the need to urgently revise the National Security Concept and Military Doctrine, with a focus on hybrid, cyber, and biological threats (Dzhuraev, 2022). This statement marked the beginning of updates to strategic documents and became a turning point in the development of the country's defence sector. Under the guidance of the General Staff of the Armed Forces, the Military Doctrine of Kyrgyzstan (2023) was approved. Simultaneously, in 2021–2022, a large-scale military reform was carried out: the personnel size was increased, new battalions were created, logistical support was enhanced, and the training system was improved. The republic actively participated in regional

CSTO exercises, such as "CSTO Shield", in bilateral manoeuvres with Turkey, and in joint operations with China, including counter-terrorism training (Nurlankyzy & Abildayev, 2024). The country's current military policy is characterised by a desire for balance between external centres of influence – Russia, China, and other partners – while simultaneously strengthening its own territorial defence and institutional stability. Thus, the republic demonstrates a course of strategic flexibility, modernity, and defensive self-identity. The analysis also established that Kyrgyzstan's involvement in regional conflicts has had a significant impact on its military policy evolution, including the border confrontation with Tajikistan in April–May 2021. This began on 28 April near the "Golovnoi" water distribution point in the Batken region – a strategically important site controlling access to an irrigation system crucial for both sides (Dzhuraev & McGlinchey, 2022). As a result of the armed conflict, which involved heavy equipment, mortars, and drones, over 50 people were killed, hundreds injured, dozens of settlements were damaged, and more than 30,000 people were evacuated. The main causes of the conflict were unresolved border delimitation and demarcation issues, water shortages, and competition for control over infrastructure. This case impacted the transformation of the country's military and national security systems. By May 2021, the government focused on strengthening the southern borders and increasing defence capabilities. President S. Japarov initiated a revision of the National Security Concept and Military Doctrine, considering new challenges, including hybrid and transnational threats (Sadyr Japarov named..., 2021). The reform of the Armed Forces was launched, with an emphasis on modernising border infrastructure, equipping it with advanced technology and weaponry, and improving service conditions on the border. Additionally, cooperation with CSTO allies in joint exercises and technical support was intensified. The conflict demonstrated the need for a shift from a primarily political-diplomatic approach to a more balanced defence policy system, combining deterrence, mobilisation readiness, and regional cooperation development.

The six-day armed conflict between Kyrgyzstan and Tajikistan in September 2022 became the most large-scale and destructive escalation in the history of bilateral border disputes. The fighting, which began on 14 September, covered several areas of the border in the Batken region, including the Kulundu, Maksan, Dostuk, and Ak-Sai districts (Human Rights Watch, 2023). Both sides used heavy armoured vehicles, artillery, and drones. According to official data, more than 60 people were killed on the Kyrgyz side, dozens of infrastructure objects, schools, hospitals, and residential buildings were destroyed, and over 140,000 people were evacuated. The cause of the conflict was ongoing territorial disagreements and the absence of a delineated border. However, the September escalation was distinguished by its higher intensity and coordinated nature of attacks, which attracted national and international attention. This conflict marked a key stage in the development of Kyrgyzstan's military policy and accelerated the rethinking of its national security system. The country's leadership concluded that there was a need not only to reform the Armed Forces but also to establish a modern territorial defence system. By the end of 2022, an institute of

territorial commanders was created to ensure mobilisation readiness and coordination in emergencies. Army funding was increased, and programmes for military infrastructure construction, weapon modernisation, and personnel training were activated. The conflict also strengthened the political will to defend territorial sovereignty: Kyrgyzstan refused unilateral concessions in border negotiations and became more active in using international platforms to highlight incidents. Overall, the events of September 2022 transformed the military policy towards increased autonomy, combat readiness, and territorial resilience. Based on the analysis, the collapse of the Soviet Union was a pivotal moment in the evolution of Kyrgyzstan's military policy, which faced the challenge of ensuring national security amidst fragmented infrastructure. A comparison with other Central Asian countries revealed Kyrgyzstan's efforts to modernise its army and enhance its defence capabilities without transitioning to an aggressive model of behaviour in the region. Transformational processes in military policy included the revision of the military doctrine and national security concept in 2021-2023. The evolution of Kyrgyzstan's military policy also involved its participation in CSTO and SCO exercises, while refusing to allow the placement of foreign military facilities, including China, on its territory. Allocating around 1.5% of its GDP to the military budget, the country demonstrates moderation, openness to reforms, and foreign policy balance.

Discussion

In the presented work, the influence of certain elements of the national security doctrine, including the military budget, on the evolution of the country's military policy was examined. This influence was particularly explored in the context of comparing the military budgets of Kazakhstan and the Kyrgyz Republic, which constitute 3% and 1.5% of the state GDP, respectively. The comparison concluded that, given the limited resources, the Kyrgyz Republic focuses on regional cooperation, institutional renewal, and strategic neutrality, rather than large-scale modernisation processes in national security structures. The idea presented in this work about the influence of the military budget on national security policy is also confirmed by previously published sources, including S. Floştoiu (2024). Based on the results of a literature review, the cited expert concluded that the military budget has a dual influence on national security strategy – an increase in military sector funding can serve both as a tool for deterrence and for escalating regional conflicts. S. Floştoiu proposed a theory of increased conflict risk with a rising military budget, which was confirmed by the analysis of Kyrgyzstan's military policy. With a limited military budget, the republic seeks regional neutrality and peaceful conflict resolution. According to S. Chary & N. Singh (2024), a limited military budget can stimulate the use of innovative approaches to ensure national security. Correspondences were identified between specific elements of the conceptual model of S. Chary & N. Singh and the country's approaches to national security in the region. Specifically, the analysis of the work suggests the use of adaptive risk management in military policy: as a member of the CSTO and SCO, the country does not aim to expand external military presence on its

territory. S. Qari *et al.* (2024), in their research, pointed out the complex nature of the relationship between the military budget and the choice of national security strategy, which is moderated, in particular, by public preferences regarding defence policy options. A survey of a representative sample of the German population indicated the willingness of taxpayers to finance troop increases, the creation of a pan-European army, and improvements to the air defence system. The European experience can be useful when planning the military policy of the Kyrgyz Republic, whose citizens face the risk of armed conflicts with neighbouring Tajikistan. Despite the relevance of the cited experience, further national military policy planning should take into account the differences in socio-economic conditions between European and Central Asian countries.

The study also examined the influence of regional factors, including cross-border conflicts, on the evolution of national military policy. The topic was explored in the context of the 6-day armed conflict with Tajikistan in April-May 2021, with the results partially aligning with earlier research, including the work of G.A. Seitalieva (2024). The cited author concluded that conflicts over water and energy resources are a key cause of tensions in the region, which corresponds to the results of the case analysis. The difference lies in the fact that G.A. Seitalieva's study focuses on the humanitarian aspect of conflicts, whereas the presented work focuses on the military-political aspect. The impact of regional conflicts on the formation of national military policy was also studied by P. Bocquillon *et al.* (2024), who analysed the influence of regional disputes and asymmetric conflicts on the evolution of national military doctrine. The correspondence between the work of P. Bocquillon *et al.* and the conducted study is in the recognition of the influence of regional factors on the formation of national military doctrine. The difference lies in the fact that R. Grosu's (2024) research has a broader focus, while the present study compares five Central Asian countries, with an emphasis on the Kyrgyz Republic. In addition to the topics mentioned, the work examined the influence of the republic's participation in international military alliances on its military policy. A comparison of military doctrines showed that, unlike other Central Asian countries, such as Tajikistan, Kyrgyzstan's participation in international military exercises is active, systematic, and diverse, including initiatives from the CSTO, SCO, and anti-terrorist exercises in Xinjiang. The conducted analysis suggested that international cooperation helps Kyrgyzstan compensate for insufficient funds for large-scale modernisation of its national military structures. This idea was also partially confirmed by previous studies, including the work of A. Sarjito & N. Lelyana (2024). Based on the results of qualitative analysis, the cited experts concluded that the lobbying activities of defence contractors have a significant influence on the distribution of the military budget and procurement policies. According to A. Sarjito & N. Lelyana, the lobbying activities of contractors are reflected in the formation of defence research and development priorities, with a focus on innovations in certain areas, such as cybersecurity. Although the conducted study did not separately analyse the activities of defence contractors, it contained information indicating that the size

of the military budget is one of the factors influencing its distribution through the selection of priority strategic goals. This idea was examined in the context of comparing Kazakhstan and the Kyrgyz Republic, whose defence budgets constitute 3% and 1.5% of national GDP, respectively. With a significantly smaller budget, Kyrgyzstan has reoriented its military doctrine towards peaceful dispute resolution and investment in information and technology sectors, as identified in the statements of S. Japarov and E. Terdikbaev. Partial correspondence was also found between the results of this study and the work of E. Büyükkakıncı (2024), who examined the adaptation of national military doctrines under the influence of changing power dynamics in the international political arena. The correspondence lies in the recognition of the influence of participation in military alliances on the evolution of national military doctrines, while the difference was found in the focus of the research – regional for the conducted study and international in the work of E. Büyükkakıncı. Correspondences were also found between the presented study and the work of R. Grosu (2024), who studied the impact of asymmetric conflicts on the formation of national military policy, including decisions on participation in military alliances. Based on a systematic review of sources, the mentioned expert concluded that asymmetric conflicts require the involvement of more than two parties in post-conflict stabilisation and reconstruction. In the context of the analysed Kyrgyz-Tajik military clashes in 2021-2022, participation in asymmetric military conflicts implies strategic planning of military alliances and exercises to minimise escalation. The results and ideas presented in this work have been fully or partially confirmed by previously conducted research. The found correspondences suggest that the conducted study is relevant, and its results can be used to form a unified military policy in the Central Asian region. However, the presented work differed from previous studies, including its focus on the Kyrgyz Republic and its involvement in cross-border clashes with neighbouring Tajikistan.

Conclusions

The conducted research established that the evolution of the military policy of the Kyrgyz Republic in the post-Soviet period represents a complex, multi-factorial process, determined both by internal transformations and regional and global challenges. The main conclusion is that the republic demonstrates a stable commitment to a defensive course, relying on the principles of neutrality, a refusal to escalate conflicts, and emphasising the importance of regional cooperation. This is particularly evident in the rhetoric of political leaders and the content of strategic

documents, such as the Military Doctrine of Kyrgyzstan and the Concept of National Security of the Kyrgyz Republic. One of the key results was the identification of a shift in the nature of threats – from traditional military to hybrid, informational, cyber, and biological. The latter lead to cross-border conflicts, as revealed in the analysis of border clashes with Tajikistan in April-May 2021 and the six-day armed conflict with Tajikistan in September 2022. Kyrgyzstan consistently adapts its security strategy in response to these challenges, while paying particular attention to strengthening internal institutional resilience and developing digital and personnel resources. It was also found that, with a limited military budget of $\approx$ 1.5% of national GDP, Kyrgyzstan prefers not to engage in an arms race or scale up military structures but instead forms a robust territorial defence system, modernises its army, and strengthens regional partnerships within the CSTO and SCO. A comparative analysis with other Central Asian states showed that Kyrgyzstan occupies an intermediate position between countries that actively interact with external military actors, such as Tajikistan, and those declaring neutrality, including Turkmenistan. Despite military cooperation with Russia and China, Kyrgyzstan does not allow the creation of new foreign military bases, demonstrating strategic flexibility and a balanced foreign policy course. It was also established that the formation of the modern military policy was significantly influenced by cross-border conflicts with Tajikistan in 2021 and 2022. These cases became turning points, initiating army reform, modernising border infrastructure, and developing mobilisation readiness mechanisms. The escalation at the border prompted the country's leadership to reconsider the threats and integrate territorial defence components more actively into the national security system. A limitation of this study is its focus on official strategic documents and public statements, which may not fully reflect the hidden factors or non-public processes of military policy formation. A promising direction for future research is the analysis of public perception of military policy and citizens' readiness to participate in ensuring national security, including voluntary formations, civil defence, and cooperation with local administrations during crises.

Acknowledgements

None.

Funding

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Biswal, S. (2024). Transition in turmoil: Political instability and governance dilemmas in Kyrgyzstan. *Journal of Iran and Central Eurasia Studies*, 7(2), 29-39. doi: 10.22059/JICES.2025.382802.1074.
- [2] Bocquillon, P., Doyle, S., James, T.S., Mason, R., Park, S., & Rosina, M. (2024). The effects of wars: Lessons from the war in Ukraine. *Policy Studies*, 45(3-4), 261-281. doi: 10.1080/01442872.2024.2334458.
- [3] Büyükkakıncı, E. (2024). Adapting military doctrines to shifting power dynamics in the international system: Looking beyond unipolarity through the analyses of Charles Kupchan. *Security Strategies Journal, War and International System*, 65-89. doi: 10.17752/guvenlikstrjtj.1609862.
- [4] Chary, S., & Singh, N. (2024). On the role of military spending: An economic thought perspective. *Cogent Social Sciences*, 10(1), article number 2350837. doi: 10.1080/23311886.2024.2350837.

- [5] Chatterjee, S. (2024). Beyond borders: Navigating non-traditional security challenges in Central Asia. *Indonesian Journal of Social Sciences*, 16(2), 71-81. doi: [10.20473/ijss.v16i2.54372](https://doi.org/10.20473/ijss.v16i2.54372).
- [6] Concept of National Security of the Kyrgyz Republic. (2021, December). Retrieved from <https://cbd.minjust.gov.kg/430815/edition/1118046/kg>.
- [7] Decree of the President of the Republic of Kazakhstan No. 554 "On Approval of the Military Doctrine of the Republic of Kazakhstan". (2017, September). Retrieved from <https://adilet.zan.kz/eng/docs/U1700000554>.
- [8] Densmaa, O., & Suren, N.B. (2023). Regional security: The current situation and future trends in Central Asia. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, 4(40), 1-12. doi: [10.31435/rsglobal_ijitss/30122023/8095](https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122023/8095).
- [9] Drost, N., Cretti, G., & van Giersbergen, B. (2025). *Central Asia emerging from the shadows*. Retrieved from <https://www.clingendael.org/publication/central-asia-emerging-shadows-0>.
- [10] Dzhuraev, S. (2022). *Kyrgyzstan and the changing geopolitics of Central Asia*. Retrieved from <https://crossroads-ca.org/kyrgyzstan-and-the-changing-geopolitics-of-central-asia/>.
- [11] Dzhuraev, S., & McGlinchey, E. (2022). *What drives border conflicts in Central Asia? Roots of the deadly violence on the Kyrgyz-Tajik border*. Retrieved from <https://www.ponarseurasia.org/what-drives-border-conflicts-in-central-asia-roots-of-the-deadly-violence-on-the-kyrgyz-tajik-border/>.
- [12] Floştoiu, S. (2024). Military spending in the context of national and global security. *Scientific Bulletin*, 29(2), 225-235. doi: [10.2478/bsaft-2024-0024](https://doi.org/10.2478/bsaft-2024-0024).
- [13] Göksel, O., & Huseynova, N. (2024). *The other colonial empire: Reconsidering Soviet rule in the Caucasus and Central Asia through a post-colonial lens*. *Florya Chronicles of Political Economy*, 10(2), 211-247.
- [14] Grosu, R. (2024). An academic approach of the military doctrine transformation in the context of asymmetrical conflicts. *Strategic Impact*, 90(1), 23-50. doi: [10.53477/1842-9904-24-2](https://doi.org/10.53477/1842-9904-24-2).
- [15] Gyene, P. (2022). *Kyrgyzstan's three revolutions (2005, 2010, 2020) and the political sustainability of the Kyrgyz parliamentary experiment (2010-2021)*. In G.I. Neszmélyi & M. Kovács-Gergely (Eds.), *Eurasia: An emerging concept?* (pp. 71-96). Budapest: Budapest Business School.
- [16] Hamilton, R.E. (2024). *China, Russia, and power transition in Central Asia*. Retrieved from <https://www.fpri.org/article/2024/05/china-russia-and-power-transition-in-central-asia/>.
- [17] Human Rights Watch. (2023). *Kyrgyzstan/Tajikistan: Apparent war crimes in border conflict*. Retrieved from <https://www.hrw.org/news/2023/05/02/kyrgyzstan/tajikistan-apparent-war-crimes-border-conflict>.
- [18] Isaev, A., Ashiraliev, A., & Maldybaev, D. (2025). Foreign policy of Central Asian countries and issues of international security. *Clio. Journal of History, Humanities and Critical Thinking*, 5(10), 1963-1998. doi: [10.5281/zenodo.15598278](https://doi.org/10.5281/zenodo.15598278).
- [19] Ismailbekova, A. (2024). The "stolen revolution" and hope: "Progressive" and "conservative" forces of the contemporary political context of Kyrgyzstan. *Central Asian Affairs*, 11(2), 99-128. doi: [10.30965/22142290-bja10053](https://doi.org/10.30965/22142290-bja10053).
- [20] Jardine, B., & Lemon, E. (2020). *Kennan Cable No. 52: In Russia's Shadow: China's Rising Security Presence in Central Asia*. Retrieved from <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no-52-russias-shadow-chinas-rising-security-presence-central-asia>.
- [21] Kazhenova, A. (2024). Leaders matter: The regional integration in Central Asia. *Finance and Economic Policy Journal*, 16(2), 489-517. doi: [10.14718/revfinanzpolitecon.v16.n2.2024.7](https://doi.org/10.14718/revfinanzpolitecon.v16.n2.2024.7).
- [22] Khonelidze, Z., & Bregvadze, M. (2024). Peace policy on the threshold of post-Soviet transformation. In *Research Association for Interdisciplinary Studies (RAIS) conference proceedings* (pp. 221-228). Washington: Research Association for Interdisciplinary Studies. doi: [10.5281/zenodo.14514878](https://doi.org/10.5281/zenodo.14514878).
- [23] Kocatepe, Ö.F., & Şahin, M. (2024). Post-Soviet regional security complex revisited: Is Central Asia still a subcomplex? *Bilig Journal of Social Sciences in Turkish World*, 110, 135-156. doi: [10.12995/bilig.11006](https://doi.org/10.12995/bilig.11006).
- [24] Krapohl, S., & Vasileva-Dienes, A. (2019). The region that isn't: China, Russia and the failure of regional integration in Central Asia. *Asia Europe Journal*, 18(3), 347-366. doi: [10.1007/s10308-019-00548-0](https://doi.org/10.1007/s10308-019-00548-0).
- [25] Law of the Republic of Uzbekistan No. ZRU-458 "On the Defense Doctrine of the Republic of Uzbekistan". (2018, January). Retrieved from <https://lex.uz/docs/3495885?ONDATE=30.10.2019>.
- [26] Military Doctrine of Independent, Permanently Neutral Turkmenistan. (2014, November). Retrieved from <https://milligosun.gov.tm/storage/file/01-voennaya-doktrina-knHvBHXnbT.pdf>.
- [27] Military Doctrine of Kyrgyzstan. (2023, June). Retrieved from <https://cbd.minjust.gov.kg/5-10131/edition/1270847/ru>.
- [28] Nurlankyzy, A., & Abildayev, A. (2024). Cooperation of the Central Asian countries in ensuring regional security. *Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Political Science Regional Studies Oriental Studies Turkology Series*, 148(3), 112-123. doi: [10.32523/2616-6887/2024-148-3-112-123](https://doi.org/10.32523/2616-6887/2024-148-3-112-123).
- [29] Olmos, F. (2023). *Kyrgyzstan's path to rearmament*. Retrieved from <https://thediplomat.com/2023/08/kyrgyzstans-path-to-rearmament/>.
- [30] Omid, A., Khan, K.H., & Schortz, O. (2024). Explaining the vicious circle of political repression and Islamic radicalism in Central Asia. *Cogent Social Sciences*, 10(1), article number 2350115. doi: [10.1080/23311886.2024.2350115](https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2350115).
- [31] Permanent mission of the Republic of Tajikistan to the OSCE. (2025). Retrieved from <https://www.osce.org/files/f/documents/5/f/592813.pdf>.
- [32] Qari, S., Börger, T., Lohse, T., & Meyerhoff, J. (2024). The value of national defense: Assessing public preferences for defense policy options. *European Journal of Political Economy*, 85, article number 102595. doi: [10.1016/j.ejpolco.2024.102595](https://doi.org/10.1016/j.ejpolco.2024.102595).

- [33] Sadyr Japarov named threats to Kyrgyzstan's national security. (2021). Retrieved from <https://ru.sputnik.kg/20211127/kyrgyzstan-sadyr-zhaparov-nacionalnaya-bezopasnost-ugrozy-1054751850.html>.
- [34] Saqib, N.U., & Naazer, M.A. (2023). Dynamics of regional integration in Central Asia: A case study of Belt and Road initiative. *Journal of South Asian Studies*, 11(3), 287-298. doi: 10.33687/jsas.011.03.4981.
- [35] Sarjito, A., & Lelyana, N. (2024). Defense policy shaping and security governance: The role and impact of defense industry and military contractors. *Government & Resilience*, 2(2), 1-20. doi: 10.62503/gr.v2i2.15.
- [36] Seitalieva, G.A. (2024). Conflicts over water and energy resources in Central Asia and their impact on women's rights. *BIO Web of Conferences*, 107, article number 04004. doi: 10.1051/bioconf/202410704004.
- [37] Serikzhanova, A., Nurtazina, R., Serikzhanova, I., Bukharbay, B., & Taitorina, B. (2024). Evolving political cultures in Kazakhstan, Uzbekistan, and Kyrgyzstan: Trends and new paradigms. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 11(3), 1-24. doi: 10.29333/ejecs/1914.
- [38] The national army is one of the most important pillars of the government. (2024). Retrieved from <https://physical.tnu.tj/en/the-national-army-is-one-of-the-most-important-pillars-of-the-government/>.
- [39] Thees, H., & Erschbamer, G. (2022). Building scenarios on the regional integration in Eurasia along the New Silk Road. *Journal of Economic Integration*, 37(3), 423-457. doi: 10.11130/jei.2022.37.3.423.
- [40] Tian, F. (2024). Research on the constitutional reform of Kyrgyzstan and its influence on political transformation. *Studies in Social Science Research*, 5(2), article number p62. doi: 10.22158/sssr.v5n2p62.
- [41] Usenaliev, K. (2024). Regional security of the Kyrgyz Republic and its impact on border security. *Proceeding Bulletin MILF*, 60(4), 85-92. doi: 10.56132/2791-3368.2024.4-60-09.
- [42] Utebayev, A. (2025). Central Asia in the geopolitical crossfire: Strategic alignments amidst the Russo-Ukrainian conflict. *Economic Diplomacy*, 3(1), 30-40. doi: 10.2478/ecdip-2025-0002.
- [43] Wallace, V., & Rodriguez, A.M. (2024). *Kyrgyzstan in crisis: A geopolitical juncture*. Retrieved from <https://www.belfercenter.org/publication/kyrgyzstan-crisis-geopolitical-juncture>.

**Журнал
«ЗОВНІШНІ СПРАВИ»**

**Том 35, № 5
2025**

Відповідальний редактор:
О. Короткий

Підписано до друку з оригінал-макета 26.10.2025
Ум. друк. арк. 16,7
Наклад 300 примірників

Видавництво:
Громадська спілка «Редакція журналу «Зовнішні справи»
01001, пров. Рильський, 6, м. Київ, Україна
Тел.: +38 099 178 5370
E-mail: info@sjournals.com.ua
<https://uaforeignaffairs.com/uk>

**Journal
“FOREIGN AFFAIRS”**

**Volume 35, No. 5
2025**

Managing Editors:
O. Korotkyi

Signed to the print with the original layout 26.10.2025
Conventional Printed Sheet 16.7
Circulation 300 copies

Publisher:
Public Union Editorial Board of the Journal “Foreign Affairs”,
01001, 6 Rylskyi Ln, Kyiv, Ukraine
Tel.: +38 099 178 5370
E-mail: info@sjournals.com.ua
<https://uaforeignaffairs.com/en>